

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 133

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

56 tomas
2013 m. gegužės 9 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	487-oji plenarinė sesija, 2013 m. vasario 13, 14 d.	
2013/C 133/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl laivybos pramonės. Krizės paspartintas restruktūrizavimas (nuomonė savo iniciatyva)	1
2013/C 133/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarų augimą skatinančių verslo modelių, mažo anglies kiekio technologijų ekonomikos ir pramonės permainų (nuomonė savo iniciatyva)	8
2013/C 133/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų prekybos santykių. Dabartinė padėtis (nuomonė savo iniciatyva)	16

LT

Kaina:
4 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

487-oji plenarinė sesija, 2013 m. vasario 13, 14 d.

2013/C 133/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Skatinimas bendrai naudotis radijo spektro ištekliais vidaus rinkoje“ (COM(2012) 478 <i>final</i>)	22
2013/C 133/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Postūmis energijos vidaus rinkai“ (COM (2012) 663 <i>final</i>)	27
2013/C 133/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo laikinai nukrypstama nuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/87/EB, nustatančios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje (COM(2012) 697 <i>final</i> – 2012/328 (COD))	30
2013/C 133/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (COM(2012) 628 <i>final</i> – 2012/0297 (NLE))	33
2013/C 133/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos specialios giliavandenių žuvų išteklių žvejybos šiaurės rytų Atlante sąlygos bei žvejybos šiaurės rytų Atlanto tarptautiniuose vandenyse nuostatos ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 2347/2002 (COM(2012) 371 <i>final</i>)	41
2013/C 133/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, bendrųjų ekonominės politikos gairių įgyvendinimo (COM(2012) 301 <i>final</i>)	44
2013/C 133/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl medicinos prietaisų, kuriuo iš dalies keičiami Direktyva 2001/83/EB, Reglamentas (EB) Nr. 178/2002 ir Reglamentas (EB) Nr. 1223/2009 (COM(2012) 542 <i>final</i> – 2012/0266 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl diagnostikos <i>in vitro</i> medicinos prietaisų (COM(2012) 541 <i>final</i> – 2012/0267 (COD)) ir Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Saugūs, veiksmingi ir inovatyvūs medicinos prietaisai ir diagnostikos <i>in vitro</i> medicinos prietaisai – nauda pacientams, vartotojams ir sveikatos priežiūros specialistams“ (COM(2012) 540 <i>final</i>)	52
2013/C 133/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su radijo ryšio įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo (COM(2012) 584 <i>final</i> – 2012/0283(COD))	58

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

487-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. VASARIO 13, 14 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl laivybos pramonės. Krizės paspartintas restruktūrizavimas (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 133/01)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Bendrapranešėjis **Patrizio PESCI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. liepos 12 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Laivybos pramonės. Krizės paspartintas restruktūrizavimas

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 22 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 70 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Pramoginę laivybą, t. y. plaukiojimą laisvalaikio pramoginiais laivais (pvz., burlaiviais, motorinėmis valtimis, kanojomis, baidarėmis ir pan.), ir kitokio pobūdžio vandens pramogas (pvz., burlentės, jėgos aitvarai, nardymas, pramoginė žvejyba ir pan.) Europoje nuo seno praktikuoja visų socialinių klasių atstovai. Pramoginė laivyba Europoje siejama ne tik su vasaros pramogomis, ji taip pat prisideda prie sporto, kultūros, aplinkos ir socialinių vertybių puoselėjimo ir sklaidos. Todėl Europos visuomenėje praktikuojamai pramoginei laivybai tenka svarbus socialinis vaidmuo, ji, be kita ko, padeda stiprinti Europos Sąjungos vertybes.

1.2 Pramoginės laivybos praktikavimas gali padėti – visų pirma jaunajai kartai – išmokyti gerbti gamtą, dirbti grupėje, būti atsakingais, be to, ši veikla atveria galimybes bendrauti,

mėgautis nedaug kainuojančia sportine veikla, o jūrų turizmas leidžia pažinti naujas vietas, keliauti didelės gamtinės vertės jūrų teritorijomis. Pastaruoju metu pramoginė laivyba pasirenkama terapiniais tikslais: ši praktika siūloma neigaliesiems, pasitikėjimą savimi praradusiems asmenims, taip siekiant padėti jiems reintegruoti ir atgauti tikėjimą savo jėgomis.

1.3 Ši nuomonė grindžiama Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) teiginiu, kad Europos bendrojoje rinkoje vis dar esama trūkumų, dėl kurių kyla kliūčių pramoginės laivybos pramonei. 2012 m. spalio mėn. Genujoje (Italija) vykusios tarptautinės laivybos parodos metu buvo surengtas viešas klausymas, kuriame dalyvavo Europos Komisijos, Europos Parlamento, sektoriaus pramonės ir jos darbuotojų, naudotojų ir vartotojų, universitetų ir aplinkosaugos asociacijų atstovai. Klausymo rezultatai parodė, kad šio sektoriaus Europos rinkoje vis

dar esama daug problemų. Todėl EESRK ragina Europos Komisiją įvertinti šioje nuomonėje siūlomas priemones, būtinas siekiant baigti kurti bendrąją rinką ir įveikti tebesančias kliūtis ir problemas nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

1.4 Pastaruoju krizės laikotarpiu, šalių pateiktais duomenimis, Europos laivybos pramonėje gamybos apimtys sumažėjo 40–60 proc., prarasta 46 000 darbo vietų, o sektoriaus gamybos apyvarta sumažėjo apie 3–4,5 mlrd. EUR. Vis dėlto Europos laivybos pramonė ir toliau išlieka stambiausia pasaulio lygmeniu, kur stebimas silpnėjantis JAV ir didėjantis sparčiai besivystančių šalių – Brazilijos, Kinijos ir Turkijos – konkurencingumas.

1.5 EESRK mano, kad būtina tausoti šiuos sukauptus įgūdžius ir gebėjimus diegti naujoves, kadangi būtent jie leido įmonėms išlikti padidinant, tačiau beveik išimtinai tik aukštos klasės gaminių eksportą.

1.6 Viduržemio jūra – tai regionas, kuriame vykdoma daugiau kaip 70 proc. pasaulinės jūrų turizmo veiklos, suteikiančios daug naudos šios jūros pakrantės valstybėms. Jūrų turizmui iškyla kliūčių dėl skirtingų nacionalinių taisyklių, reglamentuojančių pramoginių laivų registravimo, navigacijos licencijų išdavimo tvarką, saugumo ir mokesčių priemones ir kitas svarbias sritis.

1.7 Nepaisant skirtingų problemų senas jūrines tradicijas turinčiose šalyse, EESRK vis dėlto siūlo Komisijai ieškoti visoms joms tinkančių bendrų sprendimų ir mano, kad šiame sektoriuje ypač svarbu pradėti taikyti vidaus rinką reglamentuojantį tiesioginio ar netiesioginio nediskriminavimo principą paslaugų ir asmenų judėjimo srityje.

1.8 Europoje pramoginių laivų statybos saugumo ir aplinkosaugos reikalavimai buvo suvienodinti, tuo tarpu šių laivų naudojimo pramoginiams tikslais sąlygos (pvz., navigacijos licencijų išdavimas, registravimas, saugumo taisyklės ir įranga, mokesčiai ir t. t.) šalyse reglamentuojamos skirtingai. Šie nacionaliniai skirtumai skaido bendrąją Europos rinką, trikdo ūkinės veiklos vykdytojus ir vartotojus, taip pat iš dalies skatina nesąžiningą konkurenciją. Vienas ryškiausių pavyzdžių, neabejotinai, yra Viduržemio jūros regionas, kuriame laivui plaukiant iš Ispanijos į Graikiją per Prancūzijos, Italijos, Slovėnijos ir Kroatijos vandenį kiekvienoje minėtų šalių teritorijoje taikomos skirtingos taisyklės. Tuo tarpu panašių skirtumų nėra kelių, geležinkelio ir oro transporto srityse.

1.9 Genujos tarptautinėje laivybos parodoje vykusiame įdomiame viešame klausyme įvairių šios pramonės sektorių atstovai, darbuotojų ir aplinkosaugos asociacijų atstovai vienbalsiai ir primygtinai prašė Europos Sąjungos imtis atitinkamų veiksmų laivybos pramonei paremti.

1.10 Pramoginės laivybos sektoriaus išlikimui ypač svarbų vaidmenį atlieka inovacijos, moksliniai tyrimai ir plėtra, jam, priešingai nei kitiems sektoriams, nebūtinės ypatingos priemonės ar finansinė parama, o tik konkrečios iniciatyvos ir veiksmai, kurie leistų Europoje sukurti tikrą šio sektoriaus bendrąją rinką.

1.11 EESRK supranta pramoginės laivybos sektoriaus atstovų susirūpinimą ir prašo Komisijos, priėmus persvarstytą Direktyvą 94/25/EB dėl pramoginių laivų iki 24 m. ilgio, numatyti papildomas iniciatyvas ir jas įtraukti į konkretų veiksmų planą. Būtų labai naudinga parengti žaliąją knygą dėl pramoginės laivybos pramonėje taikytinų priemonių į šį procesą įtraukiant visus suinteresuotuosius subjektus ir parengti veiksmų planą, suderintą su bendraisiais naujos Europos pramonės politikos ⁽¹⁾ ir Europos tvaraus turizmo politikos principais ⁽²⁾.

1.12 EESRK norėtų atkreipti dėmesį į keletą svarstytinų ir spręstinių klausimų. Komiteto nuomone, reikėtų:

— derėtis su trečiosiomis šalimis, visų pirma JAV, Kinija ir Brazilija, dėl naujų apbipusisškumo taisyklių dėl Europos produktų pateikimo į šių šalių rinkas;

— stiprinti rinkos priežiūrą siekiant išvengti skleidžiamo triukšmo ir taršos ES reikalavimų neatitinkančių pramoginių laivų iš trečiųjų šalių importo, kadangi taip sukuriamas nesąžininga konkurencija;

— skatinti vienodą tęstinį mokymą, kad būtų sudarytos galimybės pripažinti įgytą profesinę kvalifikaciją ir sąlygos darbuotojų judumui. Socialiniai partneriai ragina sukurti Europos įgūdžių laivybos sektoriuje pasą;

⁽¹⁾ Komisijos komunikatas „Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika“, COM(2010) 352 final.

⁽²⁾ Komisijos komunikatas „Stipresnė Europos pramonė ekonomikos augimui ir atsigavimui skatinti“, COM(2012) 582 final.

- sukurti Europos pramoginių laivų ir pramoninės laivybos nelaimingų įvykių duomenų banką, kad būtų galima išsiaiškinti su šia veikla susijusią riziką ir priimti atitinkamas saugumo taisykles ir standartus;
- priimti visoje Sąjungos teritorijoje, visų pirma tokiuose jūrų baseinuose kaip Viduržemio jūra, Baltijos jūra ir kitos Europos jūros vienodas saugumo taisykles;
- pavesti atlikti techninį tyrimą, kuriuo būtų peržiūrėta dabartinė laivų projektavimo kategorijų sistema, kaip yra prašęs Europos Parlamentas vykdant Direktyvos 94/25/EB persvarstymą;
- kaip ir kitų transporto rūšių sektoriuose sudaryti palankias sąlygas laivybos įmonėms gauti Europos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų fondų lėšas;
- skatinti priimti tarptautinius standartus ir jų veiksmingai laikytis. Pavyzdžiui, JAV dalyvauja rengiant ISO standartus, tačiau jų nepripažįsta ir netaiko savo teritorijoje ir pirmenybę teikia nacionaliniams standartams;
- suderinti apmokestinimo tvarką jūrų turizmo srityje bendrojoje rinkoje. Kai kuriose valstybėse narėse uostų mokesčiams ir laivų frachtavimui taikomas sumažintas PVM kaip ir viešbučių versle, kitose šalyse taikomi standartiniai PVM tarifai, dėl ko kyla akivaizdžių ir nepagrįstų sunkumų nacionaliniams veiklos vykdytojams;
- stiprinti laivybos sektoriaus patrauklumą, taip skatinant jaunąją kartą rinktis su šia sritimi susijusią profesinę, laisvalaikio ar sportinę veiklą.

2. Europos laivybos pramonė

2.1 Šiuo metu Europos laivybos pramonės sektoriuje yra daugiau kaip 37 000 įmonių, kuriose tiesiogiai dirba 234 000 asmenų, 2011 m. duomenimis, metinė apyvarta šiame sektoriuje siekė 20 mlrd. EUR. 97 proc. įmonių yra mažos ir vidutinės įmonės, taip pat yra apie dešimt labiau struktūruotų didelių įmonių grupių. Dėl 2008–2009 m. ekonomikos ir finansų krizės pardavimų ir pramonės gamybos apimtys vidutiniškai sumažėjo 40–60 proc., nukentėjo visi gamybos sektoriai. Nuo 2009 m. dėl ekonomikos krizės buvo prarasta daugiau kaip 46 000 darbo vietų ir bendrai sektoriaus gamybos apyvarta sumažėjo 3–4,5 mlrd. EUR. Vertinant procentais darbo vietų vienodai sumažėjo tiek didelėse įmonėse, tiek ir MVĮ. Prarastos

darbo vietos ir apyvartos sumažėjimas daugiausia palietė sektoriaus pramonės filialą (t. y. laivų statybos ir laivų dalių ir reikmenų gamybos filialus). Paslaugų sektorius (pramoginių laivų nuoma ir (arba) frachtavimas, remontas ir priežiūra, prieplaukos ir pramoginių laivų prieplaukos ir pan.), kuris iki šiol buvo atsparus krizei, nuo šių metų taip pat pradėjo justis jos poveikį. Krizė iš esmės pakeitė padėtį tarptautiniu lygmeniu, tačiau Europa ir toliau pasaulyje pirmąja šiame sektoriuje, tuo tarpu mažėja JAV ir didėja sparčiai besivystančių šalių – Brazilijos, Kinijos ir Turkijos – konkurencija ⁽³⁾.

2.2 Sektoriaus pramonės veikla apima visą pramoginių laivų statybos filialą pradedant pačių mažiausių vienetų ir baigiant didžiųjų ilgesnių nei 100 m ilgio jachtų statybą, tačiau didžiausią dalį sudaro laivų iki 24 m ilgio gamyba (šių laivų statyba reglamentuojama Direktyva 94/25/EB). Šių laivų paskirtis yra įvairi: tai gali būti pramoginiai laivai, profesionalūs pakrančių apsaugai skirti laivai, jūrų ir pasienio policijos laivai, maži keleiviniai turizmo zonose ir salų vandenyse plaukiojantys laivai, specialios paskirties valtys ir pan. Pramonės sektoriuje gaminama įranga ir dalys (pvz., varikliai ir varymo sistemos, laivų denio įranga, elektroninės ir navigacinės sistemos, burės, dažai, laivų vidaus įranga ir baldai), kiti laivybai būtini priedai (pvz., saugos įranga, tekstilės gaminiai ir pan.) ir vandens sporto reikmenys (pvz., nardymo įranga, burlentės, jėgos aitvarai, irkluojamosios valtys, baidarės ir pan.).

2.3 Šiame sektoriuje teikiamos gausios ir įvairios paslaugos, kurios apima 4 500 Europos prieplaukų ir pramoginių laivų prieplaukų (jose yra 1,75 mln. laivų švartavimosi vietų, kuriomis gali naudotis 6,3 mln. Europos laivyno laivų) valdymą ir plėtrą, taip pat prekybą laivais ir laivų priežiūrą, jūros ir upių laivų nuomą ir frachtavimą (su įgulos nariais ar be jų), jūreivystės mokyklas, jūreivystės ekspertų, specialias su laivyba susijusias finansines ir draudimo paslaugas ir t. t.

2.4 Europoje 48 mln. asmenų užsiima vienokia ar kitokia su pramogine laivyba susijusia veikla, iš jų 36 mln. plaukioja valtimis (motorinėmis arba burinėmis) ⁽⁴⁾. Visose šalyse pramoginę laivybą praktikuojantys asmenys yra įvairių socialinių klasių atstovai. Nepaisant žiniasklaidos formuojamos dažnai neteisingos nuomonės, kad ši veikla yra skirta tik turtingiems asmenims, ją praktikuoti gali ne tik visuomenės elitas. Galima visiškai pagrįstai kalbėti visų pirma apie „populiariąją pramoginę laivybą“.

⁽³⁾ Remiamasi statistiniais laivybos sektoriaus duomenimis, paskelbtais leidinyje *Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book* (2007–2012 m.).

⁽⁴⁾ Šaltinis: Europos laivybos pramonė, Europos laivybos asociacija, leidinys *Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book*.

2.5 Pastarąjį dešimtmetį pastebima, kad šiame sektoriuje neišvengta bendros demografinės tendencijos Europoje, t. y. didėja ir vidutinis pramoginių laivų naudotojų amžius, todėl kyla pagrįstas susirūpinimas dėl pramoginės laivybos ateities.

2.6 Jau keletą metų skirtingose Europos šalyse laivybos įmonių ir sporto federacijų asociacijos plėtoja iniciatyvas, kurių tikslas ugdyti jaunųjų kartų laivybos įgūdžius. Šių įvairių iniciatyvų tikslas – populiarinti pramoginę laivybą kaip sportinę ir turistinę veiklą, taip pat kaip sritį, kurioje esama profesinių galimybių, taip pat padėti stažuotojams ir studentams įgyti profesinės patirties, atlikti praktiką įmonėse. Šių šalių iniciatyvos galėtų būti gyvendinamos ir Europos lygmeniu, t. y. būtų galima imtis bendrų veiksmų pramoginei laivybai populiarinti tokiuose renginiuose kaip 2013 m. gegužės 20 d. vykianti Europos jūros diena ⁽⁵⁾.

2.7 Europa turi 66 000 km jūrų pakrantę ir yra populiariausias pramoginės laivybos regionas pasaulyje. Paprastai su jūra siejama pramoginė laivyba praktikuojama taip pat vidaus vandenyse ir kai kuriose šalyse ši veikla yra ypač populiari: plaukiama vidaus vandenų keliais, kurių bendras ilgis yra 27 000 km ir ežeruose (Europoje yra 128 ežerai didesnio nei 100 km² ploto). Vien tik Viduržemio jūroje vykdoma 70 proc. pasaulinės visų ilgių pramoginių laivų frachtavimo veiklos.

2.8 Europos laivybos pramonė yra atvira ir konkurencinga. Beveik du trečdaliai produkcijos parduodama vidaus rinkoje ir eksportuojama į tradicines JAV, Kanados, Australijos ir Naujosios Zelandijos rinkas. Labai sumažėjus paklausai minėtose šalyse, nuolat didėja Europos laivybos pramonės produkcijos eksportas į sparčiai besivystančias Azijos (daugiausia į Kiniją) ir Lotynų Amerikos (daugiausia į Braziliją) šalis, kuriose šios produkcijos paklausa yra didelė, tačiau vietos valdžios institucijos suinteresuotos apsaugoti ir vystyti vietos pramonę. Europos MVĮ nesiryžta bendradarbiauti su Azijos šalimis visų pirma dėl administracinių kliūčių ir importo procedūrų. ES prekių ženklai paprastai nėra pripažinti ir laivų statytojai turi

patys pateikti techninius dokumentus tipo patvirtinimui vietos lygmeniu gauti, dėl to Europos laivybos pramonei kyla sudėtingų intelektinės nuosavybės apsaugos problemų, MVĮ patiria labai didelių sąnaudų, o didžiosios įmonės priverstos perkelti savo veiklą.

3. Europos teisės aktų poveikis laivybos pramonei

3.1 1994 m. priimta ES Direktyva 94/25/EB dėl pramoginių laivų, kuri sudarė galimybę ES lygmeniu suderinti 2,5–24 m. ilgio pramoginių laivų saugos reikalavimus. Ši direktyva iš dalies pakeista 2003 m. (Direktyva 2003/44/EB): ji papildyta naujais aplinkos apsaugos reikalavimais (pvz., dėl laivų variklių išmetamųjų dujų kiekio ir skleidžiamo triukšmo lygio mažinimo) ir į jos taikymo sritį įtraukti asmeniniai laivai.

3.2 Per 15 šios direktyvos dėl pramoginių laivų taikymo metų tarptautiniu lygmeniu parengta daugiau nei 60 visiems laivams ir asmeniniams laivams taikomų EN-ISO darnųjų standartų. Tarptautiniu lygmeniu šie europiniai standartai šiuo metu laikomi techniniu etalonu. Direktyva 94/25/EB taip pat sudarė galimybę sukurti Europos pramoginių laivų bendrąją rinką ir palankias prekybos, konkurencijos ir Europos vidaus prekybos sąlygas. EESRK ragina Komisiją pateikti nuoseklius pasiūlymus, kad būtų galima sukurti bendrą Europos laivybos paslaugų rinką ir nustatyti vienodas laivų naudojimosi ir navigacijos sąlygas Europoje.

3.3 Šiuo metu Europos Parlamentas ir Taryba peržiūri Direktyvą 94/25/EB (pasiūlymas dėl direktyvos COM (2011) 456 final) ir dėl jos diskutuoja. Svarbiausi pakeitimai susiję su tolesniu laivų variklių išmetamųjų dujų kiekio mažinimu, reikalavimu laive įrengti surinkimo bakus arba nešvaraus vandens valymo sistemas ir laikytis naujos ES suderintų gaminių prekybos teisinės sistemos (Sprendimas Nr. 768/2008/ ir Reglamentas 765/2008/EB). EESRK palankiai įvertino pasiūlymą dėl persvarstymo ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ 2013 m. Europos jūros dienos tema „Tvarus pakrančių ir jūrų turizmo vystymas“. Renginys vyks 2013 m. gegužės 21–22 d. Maltoje, renginio rėmėja Europos Komisija (Jūrų reikalų ir žuvininkystės GD).

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl pramoginių ir asmeninių laivų, COM(2011) 456 final – 2011/0197 (COD), OL C 043, 2012 2 15, p. 30.

3.4 EESRK manymu, naujoji direktyva atveria galimybę persvarstyti dabartinę pramoginių laivų skirstymo į kategorijas sistemą. Direktyvoje numatyta keturios laivų projektavimo kategorijos atsižvelgiant į jų atsparumą konkrečioms oro sąlygoms jūroje (vėjo stiprumas ir bangų aukštis). Europos Parlamentas paprašė Europos Komisijos atlikti techninį tyrimą ir įvertinti būtinybę ir galimybę persvarstyti dabartinę laivų projektavimo kategorijų sistemą, kad ši atspindėtų didelę šiuo metu rinkoje esamų pramoginių laivų įvairovę ir vartotojai turėtų tikslesnės informacijos apie laivų ypatumus. Europos laivybos pramonė ir Europos vartotojų federacija pritarė Europos Parlamento iniciatyvai⁽⁷⁾. EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad šis tyrimas būtų atliktas.

3.5 Jūrų transporto srityje Europos Komisija pradėjo persvarstyti Direktyvą 2009/45/EB dėl ilgesnių nei 24 metrai keleivinių laivų, pagamintų iš plieno arba jam lygiavertės medžiagos ir plaukiojančių vidaus maršrutais, saugos taisyklių ir standartų. Tačiau šiuo metu didžioji dalis tokių laivų yra pagaminti ne iš plieno, o iš kitų medžiagų (visų pirma stiklo pluošto ir sudėtinių medžiagų), todėl jiems taikomos nacionalinės taisyklės. EESRK mano, kad šiuo metu Komisijos rengiamame pasiūlyme dėl direktyvos supaprastinimo galėtų būti numatyta išplėsti direktyvos taikymo sritį ir į ją įtraukti ir trumpesnius nei 24 metrai ir (arba) iš ne metalo pastatytus keleivinius laivus. Svarbu užtikrinti, kad taikymo srities išplėtimas neturėtų neigiamo poveikio mažus keleivinius laivus gaminantiems Europos laivų statytojams.

4. Laivybos pramonei kylanti paklausos problema

4.1 Esant giliai finansų krizei, lėmusiai skaudžias ekonomines pasekmes, Europos, laivybos pramonė skubiai reagavo ir ėmėsi būtinų priemonių, kad be tradicinių rinkų (Europa, Šiaurės Amerika, Australija / Naujoji Zelandija) surastų naujų, pradėjo investuoti į naujus modelius ir naujas technologijas siekdama pasiūlyti naujoviškus produktus, sumažinti gamybos sąnaudas ir taip išsaugoti pirmaujančią poziciją pasaulyje. Be kita ko, dabartinės naujų laivų kainos vartotojams yra konkurencingesnės nei anksčiau.

4.2 Tiek pramonės gamybos finansavimo, tiek laivų įsigijimo problemą reikia spręsti atsižvelgiant į su Europos bankų sistema

susijusius sunkumus. Vienas iš finansų krizės padarinių pramoginės laivybos pramonei - sumažėjusi paklausa, kas yra įprasta ne pirmojo būtinumo prekėms. Be to, baimindamasi žymaus pramoginių laivų vertės sumažėjimo bankų sistema jų nebelaiko užstatu finansavimui gauti. Kita finansų krizės pasekmė - naudotų laivų rinkos sąstingis: bankai labai mažomis kainomis parduoda jiems priklausančius pramoginius laivus. Krizė jaučiama ir išperkamosios nuomos, kuri yra labai populiari laivybos sektoriuje, srityje. Laivybos pramonėje susiklostė panaši padėtis kaip ir kituose sektoriuose, pavyzdžiui, Ispanijos nekilnojamojo turto sektoriuje.

4.3 Prieš krizę Europos laivybos pramonės pardavimai tradicinėse rinkose siekė apie 80 proc., o besiformuojančiose 20 proc. 40-60 proc. sumažėjusį pardavimą tradicinėse rinkose, kuris dar labiau sumažėjo dėl dabartinio sąstingio, tik šiek tiek kompensavo išaugęs pardavimas besiformuojančiose rinkose. Be to, nemažai „žemiausio lygio“ pramoginių laivų gamintojų (pvz., plūdriųjų konstrukcijų ir pripučiamų valčių) negali rasti naujų galimybių realizuoti produkciją besiformuojančiose rinkose, kuriose šios rūšies produktai nėra paklausūs (dėl kainos arba dėl to, kad šių šalių mažas ir vidutinės pajamas gaunančiuose segmentuose nėra laivybos kultūros). Taigi Europos laivybos pramonei šiose rinkose tenka susidurti ne su konkurencingumo, o veikiau su paklausos problema.

4.4 Su pramoginiais laivais susijusi teisinė sistema Europoje vis dar iš esmės reguliuojama nacionaliniu lygmeniu. Nors pramoginių laivų statyba suderinta Europos lygmeniu, šių laivų naudojimo sąlygos (pvz., laivų navigacijos licencijų išdavimas, registravimas, saugos įranga, sektoriuje taikoma mokesčių sistema ir t. t.) valstybėse iš esmės labai skiriasi. EESRK mano, kad šiuo atveju subsidiarumo principas trukdo plėtoti Europos bendrąją rinką.

4.5 Šiuo metu rinkos priežiūra Europos lygmeniu yra visiškai nepakankama. Daugelis skleidžiamo triukšmo ir taršos ES reikalavimų neatitinkančių pramoginių laivų yra importuojami ir parduodami Europoje rinkos priežiūros institucijoms nekontroliuojant importuotojų ir taip sukurama nesąžininga konkurencija.

⁽⁷⁾ European Parliament, DG for internal policies, Policy Dpt A- Economic & Scientific Policy: „Design categories of Watercrafts“ Briefing Note, IP/A/IMCO/NT2012-07, PE 475.122 (2012 m. birželis), <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/imco/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=74331>

4.6 Komisija savo darbe ypatingą dėmesį turėtų skirti pramonės ir paslaugų raidai poilsio ir pramogų srityje. Ši raida turėtų atitikti aplinkos ir gamtos apsaugos principus, visų pirma susijusius su gamtos išteklių ir ekosistemų išsaugojimu, kova su triukšmo tarša vidaus vandenyse ir vandens telkinių tarša, kurią sukelia savivaldybių bei pramonės atliekos, taip pat asmenų, dalyvaujančių su vandeniu susijusioje įvairių rūšių poilsio ir pramoginėje veikloje, saugumo užtikrinimu ir pan.

5. Ką gali daryti Europa?

5.1 2012 m. spalio mėn. Genujoje vykstant tarptautinei laivybos parodai EESRK surengė viešą klausymą, per kurį, gausiai dalyvaujant specialistams, buvo galima sužinoti įvairių Europos laivybos suinteresuotųjų subjektų nuomonę, problemas ir lūkesčius.

5.2 Nepaisant ekonomikos krizės, Europos laivybos pramonė šiuo metu pirmąją pasaulyje, kadangi šio sektoriaus įmonės nuolat diegė inovacijas. Šiuo metu sunku gauti bankų finansavimą, todėl kyla pavojus Europos įmonių galimybėms investuoti į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas. Inovacijos ir toliau išlieka svarbiausias veiksnys siekiant Europos laivybai išsaugoti pirmaujančią poziciją. Reikia sudaryti palankias sąlygas laivybos sektoriaus įmonėms gauti Europos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų fondų lėšas, kurios skirtos įvairioms transporto rūšims, tačiau sunkiai prieinamos laivybos pramonei. Kita priemonė, kurią reikėtų skatinti nacionaliniu lygmeniu - tai netaikyti mokesčių investicijoms į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas. Inovacijos laivybos sektoriuje susijusios ne tik su technologijomis, bet ir su inovacijomis naudojimo, priežiūros, aptarnavimo ir paslaugų, pavyzdžiui, frachtavimo ir laivybos finansavimo srityje.

5.3 Laivybos įmonėms suteiktų valstybės koncesijų požiūriu padėtis Europoje labai įvairi; kai kuriose šalyse investicijas į pramoginių laivų prieplaukas riboja koncesijų suteikimo sąlygos (pernelyg ribota jų galiojimo trukmė arba nėra garantijos, kad jos bus pratęstos). EESRK rekomenduoja parengti ES gaires siekiant Europos įmonėms sudaryti palankias sąlygas investuoti į šį sektorių.

5.4 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai turizmas tapo bendra ES kompetencija, todėl ES gali siūlyti su šia sritimi susijusias iniciatyvas. Europos Komisija paskelbė, kad 2013 m. parengs pakrančių ir jūrų turizmo strategiją. Ši strategija turėtų sudaryti

galimybę toliau skleisti Europoje pramoginės laivybos praktiką ir išspręsti tam tikras šiame dokumente nurodytas problemas (pvz., reglamentavimo skirtumą, susijusių su laivų navigacijos licencijų išdavimu, registravimu arba saugos reikalavimais) siekiant nustatyti priemones, kurios leistų Europoje suvienodinti pramoginės laivybos taisykles.

5.5 EESRK palankiai vertina tai, kad Europoje, visų pirma Viduržemio jūros regione, vis daugėja saugomų jūros teritorijų, tačiau pabrėžia, kad tai lemia su navigacijos taisyklėmis susijusį netikrumą. EESRK rekomenduoja ES lygmeniu suderinti taisykles, reglamentuojančias pramoginių laivų patekimą į šias saugomas jūrų teritorijas, kad naudotojai iš anksto žinotų, ar jų laivuose yra tokiose teritorijose plaukianti reikalinga įranga.

5.6 Siekiant pagerinti saugą, būtų naudinga ES lygmeniu sukaupti statistinius duomenis apie nelaimingus įvykius vienoje duomenų bazėje, kuri padėtų atlikti bendrą lyginamąją studiją, geriau suprasti su laivybos praktika susijusią riziką ir taip nustatyti kuo geriau kylančią riziką atitinkančias taisykles. EESRK ragina Komisiją, suderinus su valstybėmis narėmis, parengti duomenų rinkimo modelį, kad būtų galima surinkti vienodus ir palyginamus duomenis.

5.7 Taip pat labai svarbus profesinio mokymo ir atitinkamos kvalifikacijos pripažinimo ES lygmeniu klausimas. Ne visur Europoje siūlomas su laivyba susijusių profesijų mokymas (visų pirma atliekančių gamybinę stažuotę pramonės srityje ir su remonto ir priežiūros paslaugomis susijusias profesijas). Reikėtų apsvarstyti galimybes parengti ES lygmeniu pripažintus mokymo planus, kurie sudarytų galimybę užtikrinti kokybišką mokymą, skatinti didesnę darbuotojų judumą Europoje ir skatinti jaunimą pasirinkti su laivyba susijusią profesiją. Būtų tikslinga parengti Europos įgūdžių pasą, koks priimtas kasybos inžinierių atveju. Socialiniai partneriai turėtų dalyvauti kuriant kvalifikacijos pripažinimo ES lygmeniu sistemą ir, pavyzdžiui, pasiūlyti bandomąjį projektą pagal ECVET (Europos profesinio mokymo kreditų sistema⁽⁸⁾). Įgulos mokymas ir laivybos žinių įgijimas - tai dar dvi sritys, kuriose taip pat būtų naudinga laikytis europinio požiūrio, kadangi tai padėtų atverti ES darbo rinką. Anksčiau laivybos pramonei buvo skiriama mažai dėmesio, mokyklose ir universitetuose buvo mažai žinoma apie su šiuo sektoriumi susijusias profesijas taigi kartu ir apie laivybos profesinės karjeros galimybes. Įvairiose Europos šalyse nėra netgi specialių laivybos socialinių susitarimų, o tai taip pat mažina šio sektoriaus patrauklumą.

⁽⁸⁾ European Credit system for Vocational Education and Training (ECVET) - nauja Europos priemonė, skirta skatinti abipusį pasitikėjimą ir judumą profesinio švietimo ir mokymo srityje.

5.8 Penkiolika metų Europos laivybos pramonėje taikomi Direktyva 94/25/EB nustatyti ISO tarptautiniai darnieji standartai. Labai svarbu, kad būtų skatinama taikyti ISO tipo tarptautinius standartus kaip vienintelį techninį pramoginių laivų etaloną tarptautiniu lygmeniu siekiant, kad neplistų nacionaliniai standartai (Brazilijos, Kinijos ir t. t), kurie gali lemti dar didesnius techninių reikalavimų skirtumus ir sudaryti realias kliūtis.

5.9 ES gali ir turi išsaugoti savo laivybos pramonę ir šiuo tikslu gerinti ir stiprinti tiesiogines ir netiesiogines rinkos kontrolės ir priežiūros priemones ir jų taikymą, taip pat remti eksportui skirtų prekių patekimą į trečiųjų šalių rinkas. Pavyzdžiui, ES ir *Mercosur* prekybos derybos turėtų tapti galimybe kovoti su protekcionistinėmis priemonėmis ir pernelyg dideliais muitais, kuriuos taiko kai kurios Pietų Amerikos šalys siekdamos apriboti galimybes patekti į jų rinkas.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarų augimą skatinančių verslo modelių, mažo anglies kiekio technologijų ekonomikos ir pramonės permainų (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 133/02)

Pranešėjas **Joost van IERSEL**

Bendrapranešėjis **Enrico GIBELLIERI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. liepos 12 d. nusprendė savo iniciatyva parengti nuomonę dėl

Tvarų augimą skatinančių verslo modelių, mažo anglies kiekio technologijų ekonomikos ir pramonės permainų

(Nuomonė savo iniciatyva).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 22 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 57 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Šiuo metu didžioji dalis Europos pramonės išgyvena sunkius laikus. Nepaisant to, vis daugiau įmonių Europoje ir kituose pasaulio regionuose rengiasi atremti daugelį pasaulio iššūkių, įskaitant demografinės raidos poveikį, klimato kaitą ir visų pirma įgyvendinti tvarius anglies dioksido mažinimo tikslus.

1.2 EESRK norėtų pabrėžti mąstysenos pokyčius, kurie ruošia dirvą naujiems arba pritaikytiems verslo modeliams. Tvarumas Pasaulio verslo tvaraus vystymosi taryboje, įmonėms įgyvendinant iniciatyvas nacionaliniu lygmeniu ir rengiant sektorių anglies dioksido kiekio mažinimo veiksmų planus ES lygmeniu yra strategiškai svarbus klausimas. Keičiantis įmonių dėmesio centrui ir struktūrai, taip pat tarptautinėms vertės grandinėms atsiranda naujų verslo modelių.

1.3 Vienas svarbus aspektas – iniciatyvūs įmonių vadovų įsipareigojimai, darantys poveikį taip pat klientų ir tiekėjų santykiams. Atitinkami įsipareigojimai prisiimami ir atitinkamos inovacijos diegiamos visais lygmenimis, juos remia interaktyvus dialogas su įmonių tarybomis ir specialios įmonių programos, taip pat sektorių socialinis dialogas nacionaliniu ir Europos lygmeniu.

1.4 Pereinant prie mažo anglies kiekio technologijų ekonomikos reikia užtikrinti igūdžių atnaujinimą ir aukštos kvalifikacijos reikalaujančių darbo vietas, kad būtų kiek įmanoma išvengta užimtumo nutraukimo ar laikino nedarbo. Turėtų būti rengiamos ne tik ES, nacionalinės ir regioninės programos, bet ir įmonės turėtų imtis atitinkamų veiksmų.

1.5 Naujos perspektyvos ir naujos varomosios jėgos pagerins įmonių ir vertės grandinių atsparumą tokiu būdu užtikrinant investicijas ir užimtumą. Mažo anglies kiekio technologijų ekonomikai reikalingas nuolatinis ir gerai sureguliuotas viešųjų ir privačiųjų subjektų, įskaitant finansinius planus, koordinavimas. Viešojoje politikoje reikėtų pasinaudoti privačiojo sektoriaus nuomone ir veiklos modeliais ir į ją įtraukti tikslinius įmonių veikla grindžiamus metodus, kurie dažnai pranašesni už valdžios veiklos metodus.

1.6 Augimo iniciatyvai paremti EESRK ragina ES ir valstybes nares apsvarstyti galimybę šiuo metu nenaudojamas lėšas arba net ir visiškai naujas lėšas skirti skubioms priemonėms finansuoti. Komisija turėtų skatinti MTTP ir inovacijas, suteikdama būsimoje programoje „Horizontas 2020“, kuriai jokių būdu negalima sumažinti lėšų, prioritetą anglies dioksido mažinimo iniciatyvoms. Ji taip pat turėtų, glaudžiai bendradarbiaudama su Europos technologijų platformomis ir pramonės sektoriais, sudarančiais visą inovacijų grandinę, skatinti kurti viešojo ir privačiojo sektoriaus veiklos partnerystes.

1.7 Ypač svarbu užtikrinti nuoseklumą. EESRK pabrėžia, kad būtina su visais suinteresuotaisiais subjektais apsvarstyti ir tinkamai nustatyti nuoseklią ir ilgalaikę ES programą, reikia vengti pernelyg didelio reguliavimo ir tvirtai susieti MTTP ir inovacijas su energijos ir kovos su klimato kaita politika, būtina veiksminga energijos infrastruktūra ir energijos saugojimo pajėgumai. Reikia atsižvelgti į geriausios praktikos pavyzdžius ir veiksmingas, bendrai suderintas programas. Tokia ES programa taip pat sustiprins visuomenės ir tiesiogiai susijusių asmenų pritarimą.

1.8 ES tenka atsakomybė už maždaug 10 proc. pasaulyje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų. 2040–2050 m. ši procentinė dalis sumažės iki maždaug 5 proc. Nėra abejonių, kad ES imasi lyderės vaidmens pasaulio lygmeniu vedant derybas dėl privalomo visuotinio susitarimo dėl kovos su klimato kaita. Tačiau EESRK pabrėžia, kad reikia vengti iškraipymų. Kol pasaulio lygmeniu nėra visiems vienodų šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo ir anglies dioksido kainos nustatymo, disbalansą tarp ES ir likusių pasaulio šalių reikia šalinti pasauliniuose sektoriuose taikant ES priemones.

1.9 Reikia atsižvelgti į naujausias tendencijas. EESRK mano, kad reikėtų atlikti naują anglies dioksido mažinimo tikslų vertinimą, atsižvelgiant į tai, jog pramonės veikla vis aktyviau perkeliama į trečiąsias šalis (visų pirma tai daro Jungtinės Valstijos, kurios vykdo pragmatiską ir toli į ateitį orientuotą energetikos politiką) ir tai neramina, nes galiausiai tai žalinga Europos investicijoms ir užimtumo lygiui.

1.10 Atvirai, besimokančiai visuomenei reikia lanksčių dalyvavimo formų, taisyklių ir įpareigojimų. Reikia plėtoti naują inovacijų diegimo kultūrą, kuri būtų grindžiama susijusių grupių dalyvavimu. Turi būti siekiama esminio visuomenės pritarimo. Svarbu gerai suprasti iššūkius ir pripažinti, kad sudėtingas pasaulines problemas galima išspręsti tik sąveikaujant pramonei, mokslui, visuomenei ir politikai. Turėtų būti įtraukti visi suinteresuoti subjektai – įmonės ir jų darbuotojai, NVO, socialiniai partneriai, tiekėjai ir klientai, taip pat vartotojai. Turėtų būti užtikrintas skaidrumas.

1.11 EESRK primygtinai ragina šioje nuomonėje akcentuojamus metodus įtraukti į būsimą pramonės politiką ir kitas susijusias politikos sritis. Formuodama kovos su klimato kaita politiką ir siekdama didinti konkurencingumą ES turėtų glaudžiai bendradarbiauti su pramonės sektoriumi ir kartu ieškoti sprendimų, kurie būtų gyvybingi techniniu požiūriu ir įmanomi ekonominiu požiūriu.

2. Įžanga

2.1 Technologijos ir inovacijos, globalizuotos finansų rinkos ir prekyba, pagal užsakymą gaminami produktai, dinamiškos vertės grandinės ir antrinis perdirbimas yra pagrindiniai šių dienų ekonomikos veiksniai.

2.2 Tuo pat metu papildomų iššūkių kelia didėjantis gyventojų skaičius pasaulyje, pajamų skirtumai, problemos dėl apsirūpinimo žaliavomis, vandeniu ir maistu. Kova su klimato kaita, tvarus vystymasis ir energija, kiek tai susiję su efektyvumu,

anglies dioksido mažinimo reikalavimas, atsinaujinančioji energija ir prieiga prie išteklių yra tarptautinės darbotvarkės prioritetai. Naujų tikslų reikia siekti esant neužtikrintoms sąlygoms ir nedideliame augimui Europoje.

2.3 Tarptautinėms įmonėms ir jų darbuotojams, taip pat tiekimo ir vartojimo vertės grandinėms dėl susidariusios padėties vis dažniau kyla sudėtingų problemų. Europos vertės grandinės vis dar pirmąja pasaulyje. Šią poziciją reikia išsaugoti.

2.4 Šioje nuomonėje aptariama, kaip šiuo metu keičiasi mąstysena ir požiūris sektoriuose ir įmonėse ir kaip tai ruošia dirvą naujiems verslo modeliams. Mums tenkančius didžiulius iššūkius galima sėkmingai įveikti tik taikant viešojo ir privačiojo sektoriaus metodus, kurie apima analizes, dėl kurių sutariama, tiksliai reguliuojamą koordinavimą ir iniciatyvas augimui ir tvarioms darbo vietoms kurti. Siekiant pažangos viešieji ir privatieji suinteresuotieji subjektai turi veikti kaip partneriai.

2.5 Plačiai sutariama, kad dėl ištisus dešimtmečius didėjusio išmetamo anglies dioksido kiekio sustiprėjo šiltnamio efektas: pakilo vidutinė temperatūra, pastebimai pasikeitė klimato sąlygos ir kilo papildomų nenusipėjamų pasekmių, pavyzdžiui, pakilo jūros lygis ir pasikeitė ekologija bei ekosistemos, o tai daro (neigiamą) poveikį žemės ūkiui, taigi labai stipriai auga maisto kainos, didėja badas ir skurdas.

2.6 Vis labiau stiprėja klimato kaitos keliamos problemos⁽¹⁾. Kad ir kaip sunku būtų tai pasiekti, tačiau visi supranta, kad labai reikia visuotinių pastangų nustatant CO₂ politiką ir anglies dioksido mažinimo veiksmų planus.

2.7 Tuo tarpu daugelis korporacijų, nepaisydamos to, kad nėra stabilios ilgalaikės programos, imasi veiksmų kurti tvarias tiek tiekimo, tiek vartojimo verslo strategijas ir gaminti tvarius mažo anglies dioksido kiekio produktus ir paslaugas. Didžiuliai pokyčiai taip pat vyksta dėl pertvarkymo, optimizavimo ir perprojektavimo. Norint rasti pasaulio mastu tinkamus sprendimus, dėmesį reikia sutelkti į mažo anglies kiekio technologijas ir inovacijas.

⁽¹⁾ Žr. Tarpvyriausybines komisijos dėl klimato kaitos ataskaitas: http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_reports.shtml

2.8 Vertės grandinės išlieka didelė Europos socialinė ir ekonominė vertybė. Tvari gamyba gali būti plėtojama tik remiantis konkurencingumu, inovacijomis, naujais įgūdžiais ir aukštos kokybės darbo vietomis. Ypač reikalingos tokios bazinės didelio poveikio technologijos, kaip biotechnologija, nanotechnologija ir naujos medžiagos, nes sparčiai mažėjant komunikacijos ir koordinavimo sąnaudoms tampa lengviau geografiniu požiūriu išskaidyti įvairias veiklos rūšis vertės grandinėse. Nors tai nėra tiesinis procesas, tačiau dažnai darbui imli ir skaitmeninėmis technologijomis grindžiama veikla yra perkeliama į kitas vietas.

2.9 Vis daugiau įmonių laikosi vėl dėmesio centre atsidūrusio gerai žinomo praėjusio šimtmečio dešimtajame dešimtmetyje suformuluoto požiūrio, kad „naudingumo žmonėms, ekologiškumo ir pelningumo principų“ turėtų būti laikomasi kaip gairių, nepaisant dažnai kylančių sudėtingų dilemų ir vienas kitam prieštaraujančių pasirinkimo sprendimų. Tai turėtų paskatinti įmonių inicijuotą ekonominį, socialinį ir aplinkosauginį atsaką į šiuo metu pasaulyje vyraujančius įsitikinimus, permainas ir rodiklius.

2.10 Tikslinis, įmonių diktuojamas požiūris, kurio jau laikomasi ne vienoje šalyje, sustiprins Europoje įsisteigusių įmonių poziciją. Jį galima vertinti kaip ateities strateginį požiūrį, įpareigojantį vykdomuosius direktorius ir direktorių valdybas, darbuotojus, tiekėjus ir klientus, profesines sąjungas ir socialinius partnerius bei kitus suinteresuotuosius subjektus.

3. Analitinės pastabos

3.1 Iki šiol dominavusių Vakarų pasaulį keičia policentrizmas su keletu svorio centrų. Šiuos skirtingus centrus dažnai sujungia tarptautinės bendrovės. Pasaulio ekonomikai spaudimą nuolat daro įvairūs (deformuojantys) politiniai ir ekonominiai impulsai.

3.2 Poveikį sąlygoms taip pat daro kovos su klimato kaita ir energijos srityse nustatyti tikslai. Jungtinės Tautos, EBPO ir ES, taip pat privatusis sektorius, atlieka analizes ir apibrėžia politiką, kurios reikia šiems naujiems iššūkiams atremti. Nuo Komisijos ir Tarybos priklauso, ar jos imsis vadovaujančio vaidmens sudarant darbotvarkę, nustatant žaidimo taisykles ir kuriant sąlygas investicijoms ir inovacijoms.

3.3 Sąmoningumą tvarumo klausimais skatina 1999 m. Dow Jones tvarumo indeksas ir Visuotinės atskaitomybės iniciatyva,

kaip ir daug kitų dalyvių, įskaitant pirmaujančias įmones ir jų darbuotojus, socialinius partnerius ir įvairiausias NVO. Ženevoje įsikūrusi Pasaulio tvaraus vystymosi verslo taryba yra aktyvus verslo tinklas, formuojantis verslo požiūrį pasaulinėse derybose klimato kaitos klausimais. Jis taip pat atlieka vadovaujantį vaidmenį kuriant naujus verslo metodus ir koordinuojant įvairialypius įmonių projektus. Tarp jo svarbiausių iniciatyvų – 2010 m. pranešimas „Vizija 2050“, po kurio 2012 m. sekė dokumentas „Changing Pace“ („kitu tempu“), kuriame apibrėžiamas reguliavimo vaidmuo skatinant gerą įmonių verslo praktiką⁽²⁾.

3.4 Pagal dokumentą „Changing Pace“, vyriausybės turi aiškiai pasirinkti prioritetus ir priimti taisykles, apibrėžiančias šiuos prioritetus kaip augimo ir perkamosios galios tikslus, taip pat nustatyti, kaip pasiekti geriausių rezultatų. Pamatinis verslo tikslas – „vis didėjančiam žmonių skaičiui tiekti vis geresnes prekes ir teikti paslaugas jiems priimtina kaina, nepažeidžiant tvarumo ir tuo pat metu kuriant darbo vietas ir ekonominę vertę“⁽³⁾.

3.5 Dokumente „Changing Pace“ nustatomos svarbiausios vidutinės trukmės ir ilgalaikės pasaulinės tendencijos bei viešojo politika ir tikslai, išdėstomas įmonių požiūris į politikos variantus. Skyriuje „Žmonių vertybės“ išsamiai aptariamas atsakingų piliečių ir vartotojų klausimas.

3.6 Yra akivaizdus atotrūkis tarp pripažintų analizių ir tikslų, kuriuos vyriausybės iš tikrųjų pasiekia. Kyla pavojus, kad dabartinė krizė taps per didele našta Europos ekonomikai: daugelis įmonių priverstos derinti savo gamybos pajėgumus prie mažėjančios paklausos ne tik Vakarų pasaulyje, bet, atrodo, ir Kinijoje bei Indijoje.

3.7 ES, patvirtinusi Kioto protokolą ir įgyvendindama teises nuostatas užima lyderės poziciją sprendžiant klimato kaitos problemą ir didinant energijos vartojimo efektyvumą. Tuo tarpu kiti svarbūs pasaulio regionai dar nėra patvirtinę panašių principų, jau nekalbant apie privalomus teisės aktus. Nepaisant neseniai vykusios JT konferencijos išlieka šis disbalansas ir nepatenkinama padėtis. ES pramonei trūksta aiškumo, o tai stiprina atitinkamų įmonių darbuotojų netikrumą ir nepasitenkinimą. Būtinai tinkamai koordinuojamas ir suderintas požiūris, įskaitant koordinavimą tarp viešųjų ir privačiųjų subjektų.

⁽²⁾ „Changing Pace“, viešosios politikos galimybes įvertinti ir paspartinti įmonių veiksmus siekiant „Vizijos 2050“, 2012 m. <http://www.wbcsd.org/changingpace.aspx>

⁽³⁾ Ten pat, 2 išnaša.

3.8 Įmonės šiuo metu racionalizuoja savo veiklą. Nors technologijos, inovacijos ir tvirtos vertės grandinės užtikrina gerus rezultatus, tačiau neišvengiama žalingo poveikio įmonėms ir užimtumui. Dar niekada anksčiau Europoje nebuvo toks aukštas nedarbo lygis ir beveik visur kelia susirūpinimą jaunimo užimtumas. Kuo skubiau reikia naujų perspektyvų.

3.9 Europos darbo rinką ištikusi krizė temdo plataus užmojo kovos su klimato kaita politikos perspektyvas. Dėl pramonėje masiškai atleidžiamų darbuotojų ir nedidelių arba jokių galimybių jaunimui patekti į darbo rinką kyla grėsmė žinių ir patirties perdavimui, kuris yra būtinas pereinant prie mažo anglies kiekio technologijų ekonomikos.

3.10 Tačiau vis daugiau žmonių suvokiant klimato kaitą ir kitus iššūkius atsiranda naujų galimybių. Europos įmonės šią darbotvarkę palaipsniui įtraukia į savo strategijas ir bando įgyti konkurencinį pranašumą. Panaši raida pastebima ir tarp pirmaujančių įmonių JAV, Japonijoje ir netgi besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, pavyzdžiui, Kinijoje. Daugelyje Europos įmonių – nuo vadovų iki eilinių darbuotojų – tikima, kad toks prisitaikymas duos rezultatų ir bus visiems naudingas. Geriausių rezultatų davė „grižtamojo ciklo“ (angl. *cradle to cradle*) procesai ir kuriant žiedinę ekonomiką, kai naudojami mažėjantys ištekliai ir medžiagos.

3.11 Apibendrinamas EESRK primygtinai ragina veiksmingai koordinuoti viešųjų ir privačiųjų suinteresuotųjų subjektų atliekamas analizes, taikomą požiūrį ir darbotvarkių sudarymą. Tai yra labai svarbu įvairiais lygmenimis – pasaulio, Europos, nacionaliniu ir regionų – siekiant, kad Europos ekonomika išliktų konkurencinga ir tuo pat metu būtų užtikrintas tvarumas ir socialinės inovacijos. Svarbiausia yra kurti technologijas ir skatinti inovacijas, taip pat užtikrinti naujausius gebėjimus, įgūdžius ir valdymą.

4. Verslo iniciatyvos ir praktika

4.1 Vis daugiau įmonių savo veiklą grindžia tvarumo tikslais, kurie tampa įmonės kultūros, įmonės socialinės atsakomybės ir rizikos valdymo procesų dalimi. Taip kaip pasaulio lygmeniu nemažai pirmaujančių įmonių pritarė dokumento „Changing Pace“⁽⁴⁾ principams, panašių iniciatyvų imamasi ir Europoje sektorių ir įmonių lygmeniu.

4.2 Šie pokyčiai skirtingu tempu vyksta sektoriuose ir pavienėse įmonėse. Reikia nemažai laiko ir daug pastangų, ypač lėto augimo laikotarpiu, pakeisti mąstyseną, kuri būtų palanki iš

naujo apibrėžtiems tikslams. Platesnės visuomeninės tendencijos, kurias išreiškia NVO ir kritiškai vartotojai, taip pat skatina naują požiūrį ir metodus.

4.3 Šie pokyčiai atspindi Komisijos ir ekspertų atliktuose tyrimuose. Vienoje praėjusių metų ataskaitoje daroma išvada: „ES pramonės rodiklius ekologijos srityje galima apibendrinti kaip svarbią pažangą, pasiektą per praėjusius du dešimtmečius atsiejant ekonomikos augimą nuo poveikio aplinkai, pramonėje vis svarbesniais tampant tvarumui ir efektyviam išteklių naudojimui“⁽⁵⁾.

4.4 Siekdami didinti įmonių atsparumą ateities sunkumams, įmonių vykdomieji direktoriai ir valdybos, prisiimdami tiesioginę atsakomybę, dažnai patys įsipareigoja tokiems procesams, o tai užtikrina aiškesnę struktūrą ir dėmesio sutelkimą įmonėse. Pasaulio verslo tvaraus vystymosi tarybos tinkle asmeninė atsakomybė yra dažnai taikoma praktika. Šiuo pavyzdžiu seka įvairių šalių įmonės. Sąsaja tarp verslo ir tvarumo tampa vis labiau matoma ir apčiuopiama.

4.5 Europos įmonės įgyvendina nemažai iniciatyvų aplinkosaugos tikslams ir ekonominiam atsparumui susieti. Šiaurės Europoje prasidėjęs procesas vis labiau stiprėja ir palaipsniui plinta visame žemyne. Atskirų įmonių siekiai išreiškiami misijos tiksluose, projektuose ir bendradarbiaujant su mokslo atstovais, NVO, socialiniais partneriais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais. Nacionalinių organizacijų pavyzdžiai:

— *Unternehmensnetzwerk: der Ulmer Initiativkreis Nachhaltige Wirtschaftsentwicklung* (Ulmo iniciatyvinė grupė Tvarus verslo vystymas (įmonių tinklas), įsteigta 1992 m. Vokietijoje;

— *Entreprises pour l'Environnement* (Prancūzija), Prancūzijos partneris Pasaulio verslo tvaraus vystymosi taryboje; šiai asociacijai priklauso 40 stambių įmonių. Kita iniciatyva – darbavaių sąjunga *Mouvement des Entreprises de France* (MEDEF), apimanti 250 įmonių, prisiėmusių įsipareigojimus dėl Rio+20;

— panašiai veikianti Britanijos įmonių grupė, kuri yra Velso Princo projekto *Accounting for Sustainability* (Atskaitomybė siekiant tvarumo) dalis;

⁽⁴⁾ Žr. 1, 2 ir 3 išnašas. Pasaulio verslo tvaraus vystymosi tarybą sudaro 200 narių, maždaug 100 jų yra Europos įmonės.

⁽⁵⁾ Žr. Komisijos brošiūrą *Sustainable Industry: Going for Growth & Resource Efficiency* (Tvari ekonomika: už augimą ir efektyvų išteklių naudojimą), 2011 m. liepa. Taip pat žr. tyrimą *Competitiveness of European Companies and Resource Efficiency* (Europos įmonių konkurencingumas ir efektyvus išteklių naudojimas), 2011 m. liepa, ir tyrimą *Study on the Competitiveness of the EU eco-industry* (ES ekologiškos pramonės konkurencingumas), 2009 m. rugsėjis.

- *Dutch Sustainable Growth Coalition* (Nyderlandų tvaraus augimo koalicija) buvo įsteigta 2012 m., joje dalyvauja septynios pirmaujančios įvairių sektorių įmonės, priklausančios darbdavių konfederacijai VNO-NCW. Koalicija apibrėžia tikslus, verslo praktiką ir metodus ilgalaikiam tvariam augimui užtikrinti, įskaitant tiekimo ir vartojimo vertės grandinę;
- *UK Sustainable Investment and Finance Association* (Jungtinės karalystės Tvarių investicijų ir finansų asociacija) neseniai paskelbė iniciatyvą, raginančią įmones ir turto savininkus daryti ilgalaikes investicijas; *Banking Environment Initiative Forum 2012* (2012 m. Bankų aplinkos iniciatyvų forumas) – pirmoji metinė konferencija, skirta pasaulio bankams ir korporacijoms, veikiančioms tvarių investicijų srityje, buvo surengta 2012 m. lapkritį Londone.

4.6 Vis dar yra taikomas iš esmės skirtingas požiūris, kuris priklauso nuo ekonominio išsivystymo lygio ir nuo to, koku mastu nacionalinės ekonomikos ir MTTP yra susietos su permainingomis už nacionalinių ir Europos ribų. Vis dėl to artimoje ateityje įmonės visoje Europoje veiks tomis pačiomis pasaulinėmis sąlygomis, o tam reikės panašaus požiūrio ir sprendimų. Vadybos, mokymo ir profesinio rengimo srityse reikia pradėti tam atitinkamai rengtis.

4.7 Galima išskirti keletą bendrų ypatumų:

- tarptautinėse politinėse derybose vis dar pasiekta labai nedaug apčiuopiamų rezultatų, nes skiriasi politinis požiūris, praktika ir socialinis ir ekonominis spaudimas. Tačiau verslo sluoksniuose, visų pirma Vakarų šalyse, jau pradėdama taikyti naują požiūrį;
- šiuo metu pastebima tendencija – vis dažniau įmonių vadovybė prisiima išpareigojimus ir vadovai yra motyvuoti, o tai lemia tikslingesnę valdymą. Įmonėse vykstančiose diskusijose ir procedūrose vis didesnis prioritetas teikiamas tvariems sprendimams. Tai dodo naujo etapo pradžią: keisis verslo modeliai, mokymas ir karjeros planavimas, taip pat įmonių darbuotojų mąstysena;
- dažniau pasirenkami ilgalaikiai sprendimai, tačiau neatsisakoma ir veiksmingų trumpalaikių priemonių;
- procesuose dažnai dalyvauja tiekėjai ir klientai;
- be tradicinių suinteresuotųjų subjektų, tokių kaip darbuotojai ir socialiniai partneriai, vis dažniau vyksta diskusijos su NVO, o klientai vis dažniau tampa kritiniu veiksnium;

- daugiau dėmesio skiriama profesiniam ir visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, taip pat studijoms universitetuose ir verslo mokyklose. Jauniems darbuotojams ši nauja perspektyva yra patraukli, nes suteikia daugiau galimybių patekti į darbo rinką;
- šias tendencijas reikia vertinti atsižvelgiant į viešuosius tvarumo ir Europos konkurencingumo tikslus.

5. Tvarios strategijos anglies dioksidui mažinti

5.1 Anglies dioksido mažinimo strategijos atliks pagrindinį vaidmenį skatinant tvarų augimą. Jos yra susijusios su ES pramonės politika.

5.2 Šiuo metu Europos pramonė turi įgyvendinti plačius ir sudėtingus politinius tikslus ir priemones Europos, nacionalinių ir netgi vietos lygmeniu, dėmesį sutelkdama į išmetamo CO₂ kiekio mažinimą, atsinaujinančiąją energiją ir energijos vartojimo efektyvumą. Tikslai ir priemonės kartais yra platus užmojo, iš dalies sutampantys ir nepakankamai integruoti. Siekiant veiksmingumo ir ekonominio efektyvumo pramonei reikia paprastesnės, geriau nuspėjamos ir labiau integruotos politikos.

5.3 Perėjimą prie tvarios mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos labiausiai paskatino pastangos mažinti sąnaudas padidėjus naftos ir energijos kainoms, taigi dar prieš formuojantis aplinkos apsaugos kultūrai, kurią paskatino (dabartinės arba laukiamos) klimato kaitos pasekmės dėl išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų.

5.4 EESRK nuomone, aiškiai ir nuosekliai ES programą, skirtą užtikrinti saugesnę, konkurencingesnę ir mažo anglies kiekio energijos tiekimą, kuri būtų nuosekliai įgyvendinama valstybės narėse, turėtų sudaryti keturi pagrindiniai ramsčiai:

- nuosekli energijos ir klimato politika sektoriams, kuriuose taikoma apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, grindžiama mokslo įrodymais rezultatais;
- naudojimas galimuose sektoriuose, kuriuose netaikoma apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, įnašų;
- tvirtesnė sąsaja tarp MTTP bei inovacijų ir energijos/klimato politikos;

- energijos infrastruktūra ir taisyklės, sudarančios galimybes efektyviai perduoti energiją ir sumaniai naudoti energijos tinklus, įskaitant naujausius saugojimo pajėgumus ir lankstų paklausos valdymą.

5.5 ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema bus pagrindinė ES politikos priemonė siekiant darniai ir ekonomiškai įgyvendinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo tikslus. Šią priemonę reikėtų įgyvendinti atsižvelgiant į rinką. EESRK pažymi, kad dar reikia išspręsti tris labai svarbius klausimus:

- apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema turėtų suteikti ilgalaikį investicinį stabilumą įmonėms, kurio joms šiuo metu trūksta,
- Europoje reikia vengti brangiai kainuojančio ir žalingo pernelyg didelio reguliavimo ir rinktis gerai sureguliuotą viešųjų ir privačiųjų dalyvių koordinavimą,
- apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje turėtų būti atsižvelgiama į nevienodą įmonių ir sektorių konkurencinę padėtį. Šis aspektas taps dar svarbesniu, kai bus nustatyti dar didesnio užmojo tikslai arba jei kiti pasaulio dalyviai nenorėtų ar negalėtų nustatyti arba pasiekti tvarių anglies dioksido mažinimo tikslų. Reikia vengti tik Europoje taikomų metodų, kurie daro neigiamą poveikį investicijoms ir užimtumui pasauliniuose sektoriuose.

5.6 Be to, plačiai sutariama, kad reikia didelių išankstinių investicijų į viešąją infrastruktūrą, t. y. į Europos energijos tinklą. Labai svarbu, kad viešieji dalyviai išpareigotų suteikti pradinės investicijas ir paskatintų privačių investuotojų pasitikėjimą. Šį aspektą reikėtų aptarti Taryboje ir įtraukti į ES augimo iniciatyvą.

5.7 Be to, tai susilpnintų pastebimą tendenciją tam tikras Europos pramonės veiklos rūšis perkelti į kitus pasaulio regionus, nors strategijoje „Europa 2020“ ir ją įgyvendinant atsižvelgiama į anglies dioksido nutekėjimo pavojų.

5.8 Teikiant bet kokią pasiūlymą dėl struktūrinio apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos pagerinimo reikėtų išnagrinėti 5.4 ir 5.5 punktuose minimus klausimus. Šiuo metu vykstančiose diskusijose dėl apyvartinių taršos leidimų prekybos

sistemos pritaikymo nepakankamai dėmesio skiriama šių klausimų sprendimui arba minėtos sistemos struktūros keitimui. Pritaikytos gairės nuo 2020 m. turėtų stabilizuoti CO₂ kainą, kurios pagrindu rinkos dalyviai galėtų planuoti ilgalaikes investicijas į anglies dioksido mažinimo sprendimus. Pagerinus apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos modelį būtų galima išvengti trumpuoju laikotarpiu būtinų politinių intervencinių priemonių.

5.9 Pagerinti šios sistemos modelį reikia taip pat ir siekiant didesnio visuomenės ir darbuotojų pritarimo. Manoma, kad greitai išnyks kai kurios „tradicinės“ darbo vietos, tačiau dar nėra tinkamai sukurtų naujų ekologiškų darbo vietų mažo anglies dioksido kiekio sektoriuose. Pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio ekonomikos labai staigūs pokyčiai tradicinės gamybos srityse dažnai laikomi grėsmingais. Siekiant skatinti skaidrumą ir susijusių asmenų pritarimą reikalingas socialinis dialogas visais lygmenimis, taip pat reikalingos visiems darbuotojams skirtos mokymo ir persikvalifikavimo programos, kad jų įgūdžiai atitiktų besikeičiančią paklausą darbo rinkoje.

5.10 Labiausiai reikia naujos MTTP ir inovacijų politikos, kurioje daugiausia dėmesio būtų skiriama vertės kūrimui kompleksinėse (tarptautinėse) vertės grandinėse siekiant mažo anglies kiekio technologijų ekonomikos. Dabartinę technologijų orientavimą reikia išplėsti. Klimato kaita, didėjantis strateginių išteklių stygius ir dėl to kylančios kainos verčia keisti mąstymą energijos ir žaliavų sektoriuose. Taip pat reikia atsižvelgti į atotrūkio mažinimo procesus, įskaitant technologijų perdavimą, besiformuojančios rinkos ekonomikos ir besivystančiose šalyse. Išteklių poreikis auga, tačiau energijos sistemų pertvarkymas ir išteklių naudojimo efektyvumo didinimas yra rizikingas ir labai brangus. Sėkmė priklausys ir nuo įvairių tarpusavyje glaudžiai susijusių pramonės šakų ir kompetencijos sričių. Dėl šių veiksnių kuo skubiau reikia aiškos technologijų perspektyvos ES⁽⁶⁾, kurią remtų nuosekliai priimami politiniai sprendimai.

5.11 Taikant kompleksinius metodus neapsiribojama gamybos etapu ir siekiama pagerinti aplinkosauginius rodiklius kiekviename gyvavimo ciklo etape, t. y. projektavimo, žaliavų, surinkimo, platinimo ir šalinimo. Kompleksinę produktų politiką turi apsvaistinti viešieji ir privatieji subjektai. Ji turi būti tiksliai apibrėžta, kad būtų galima išvengti pernelyg didelio reguliavimo. Be turimų priemonių, kai tinka, reikia sudaryti gamintojų ir vyriausybių arba ES susitarimus dėl ekologinių ženklų, energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo, ekologinio projektavimo, medžiagų naudojimo uždraudimo ir ekologinio pėdsako ženklo. Siekiant efektyvumo, ženklai turėtų suteikti deramą ir patikimą informaciją vartotojams, atitinkančią taip pat Direktyvą dėl nesąžiningos komercinės veiklos, kuri turėtų būti tinkamai įgyvendinta.

⁽⁶⁾ Visų svarbiausia – Aštuntoji bendroji programa.

5.12 Be to, didelės išlaidos baziniams ir taikomiesiems MTTP taip pat yra būtina sąlyga siekiant saugaus, konkurencingo pasaulyje ir efektyvaus energijos tiekimo Europai už priimtina kainą, kuri užtikrintų efektyvi energijos infrastruktūra ir atitinkamos taisyklės⁽⁷⁾.

5.13 Sisteminės inovacijos tarp sektorių ir kompleksinės vertės kūrimo grandinės daro poveikį įmonėms, atsižvelgiant į tai, kad iškastinių kurų naudojančios energijos sistemos ilgalaikėje perspektyvoje turi būti keičiamos ir mažinama priklausomybė nuo iškastinio kuro, o dėl žaliavų stygiaus bus reikalinga išteklius tausojanti ekonomika. Pamažu tvarumas įsitvirtina visose rinkose. Tai raida, ištrinanti tradicines sienas tarp sektorių ir skatinanti naujas vertės kūrimo grandines.

5.14 Šiuo metu vykstantys debatai taip pat skatina įmonėse vis daugiau iniciatyvų „iš apačios į viršų“. Didelės įmonės ir MVĮ kuria anglies dioksido mažinimo verslo strategijas ir modelius visai vertės grandinei. Gebėjimas numatyti būsimą energijos poreikį taip pat suteiks konkurencinių pranašumų. Tam reikalingi atitinkami teisės aktai. Daugelyje įmonių įprasta veikla tampa tai, kad visi, nuo vadovybės iki eilinių darbuotojų, ieško novatoriškų idėjų ir kuria novatoriškus gamybos ir organizavimo procesus.

5.15 Galima pateikti šiuos pavyzdžius:

5.15.1 Turint galvoje, kad statiniams tenka labai didelė būtinos galutinės energijos dalis, energijos, gaunamos iš iškastinio kuro vartojimą galima iš esmės sumažinti ekonomiškai efektyviu būdu: gerinant esamų ir naujų pastatų energinį naudingumą, pavyzdžiui, taikant izoliuojant ir taikant patobulintas šildymo technologijas. Kiti pavyzdžiai būtų įmonių ir savivaldybių projektai, skirti kurti transporto infrastruktūrą, ir vietoje pagamintos tvoros energijos perdavimas. Šie aspektai ir konkrečios sąlygos bus nagrinėjami atskiroje EESRK nuomonėje⁽⁸⁾.

5.15.2 Euracoal asociacija siūlo trijų etapų švarios akmens anglies strategiją, kurioje atsižvelgiama į Energetikos veiksmų plano iki 2050 m. išvadas. Joje numatyta: įdiegti pažangiausią technologiją akmens anglį naudojančiame energijos gamybos sektoriuje ir taip sumažinti išmetamus, kurti naujos kartos didelio efektyvumo lankščias technologijas, vykdyti demonstracinę veiklą ir naudoti CO₂ surinkimo, pervežimo ir saugojimo technologijas, įskaitant kitų rūšių kuro ir sektorių CO₂ surinkimą ir

saugojimą. Dar galima pagerinti ES galimybes eksportuoti švarios akmens anglies technologijas.

5.15.3 Labai aktyvios yra su mišku susijusios pramonės šakos, kuriose gamyba grindžiama atsinaujinančiosiomis žaliavomis ir kuriose natūraliai naudojama atsinaujinančioji energija. Siekiant gerų rezultatų svarbu kiekvienam sektoriui parengti politikos priemonių rinkinius, įskaitant MTTP, kad būtų galima rinkai pateikti visiškai naujas technologijas ir naujus produktus. Reikia rasti tinkamą žaliavų ir energijos gamybai naudojamų žaliavų pusiausvyrą. Politikoje reikia atsižvelgti į pasaulinę raidą, kitas politikos sritis ir pramonės investicijų ciklus.

5.15.4 Šiuo metu jau pradedamos įgyvendinti horizontaliosios iniciatyvos. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėms, tokioms kaip, Tvari procesų pramonė efektyviai naudojant išteklius ir energiją (SPIRE) ir Energetinių medžiagų pramoninių mokslinių tyrimų iniciatyva (EMIRI), neminint kitų, programoje „Horizontas 2020“ turėtų būti užtikrintas pagrindinis prioritetas ir atitinkamas finansavimas.

5.16 Dabartiniu metu ES lygmeniu nemažai kitų sektorių kuria ilgalaikius anglies dioksido mažinimo planus.

5.17 Europos perėjimas prie bioekonomikos bus dalinis sprendimas ir svarbus žingsnis kuriant mažo anglies dioksido kiekio ekonomiką. Įmonės kuria naujus biologinius produktus ir sprendimus, tenkinančius didėjančius lūkesčius ir reikalavimus.

6. ES, vyriausybės ir suinteresuotieji subjektai

6.1 Pirmiau aprašytiems procesams būtinos pamatinės technologinės, ekonominės ir socialinės sąlygos. Tai apima tikslinius mokslinius tyrimus ir investicines programas įmonėse ir gerai sureguliuotą dialogą tiek sektoriaus, tiek ir įmonės lygmeniu su ES ir nacionalinėmis valdžios institucijomis bei įvairiais suinteresuotaisiais subjektais.

6.2 Siekiant paremti augimo iniciatyvą, ES ir valstybės narės turėtų apsvaistyti galimybę šiuo metu nenaudojamas arba net ir visiškai naujas lėšas naudoti skubioms priemonėms finansuoti. Septintoji ir aštuntoji bendrosios programos turėtų skatinti visiškai naujas technologijas ir novatoriškus projektus. EIB taip pat turėtų įnešti savo indėlį. Be to, EESRK kaip galimą priemonę rekomenduoja šioje srityje numatyti mokesčių lengvatas.

⁽⁷⁾ Žr. pirmiau, 5.4 punkto ketvirtą įtrauką.

⁽⁸⁾ Nuomonė dėl komunikato dėl statybų sektoriaus ir šio sektoriaus įmonių tvaraus konkurencingumo strategijos, CCMI/106.

6.3 ES technologijų platformos (daugelis jų grindžiama įmonių veikla) sudaro galimybę įmonėms, mokslinių tyrimų institutams ir akademinėi bendruomenei, taip pat visuomenei keistis nuomonėmis apie į ateitį orientuotą vystymąsi⁽⁹⁾. Jos yra ypač svarbios analizuojant pasaulines tendencijas ir lūkesčius ir bendrai nustatant tikslus ir įgyvendinimo grafiką.

6.4 Kad būtų galima nustatyti rinkos tikslus, šiuos klausimus reikia diskutuoti ir išnagrinėti su tiekėjais ir klientais, taip pat su suinteresuotaisiais subjektais, tokiais kaip socialiniai partneriai, NVO, regionų valdžios institucijos ir vartotojai. Už teisės aktus ir reguliavimą yra atsakinga ES ir vyriausybės, tačiau tai niekada neturėtų būti judėjimas viena kryptimi. Veikiau reikėtų atsižvelgti į įvykdomus veiksmų planus ir pirmaujančiose įmonėse vykstančius procesus bei planavimą⁽¹⁰⁾. Šiuo tikslu viešasis ir privatusis sektoriai turi nuolat keistis analizėmis ir nagrinėti vienas kito nuomonę.

6.5 Politinėse diskusijose dažnai dėmesys sutelkiamas pirmiausia į ES (arba vyriausybių) iniciatyvas „iš viršaus į apačią“, susijusias su klimato kaita, demografinė raida, sveikatos, maisto, vandens ir kt. sritimis, nepripažįstant verslo padėties. EESRK ragina atsižvelgti į privačių pramonės šakų, kurioms rūpi tie patys klausimai, analizes ir sprendimus. Pagrindinėms problemoms išspręsti ypač reikės privačių investicijų ir kvalifikuotos darbo jėgos.

6.6 Modernizavimo procesuose turi būti nustatyti įmonių socialiniai tikslai ir būtinybė išsaugoti darbuotojų motyvuotumą. ES ir valstybės narės per sektoriaus ir tarpsektorinio socialinio dialogo komitetus turėtų skatinti ir įgyvendinti priemones, remiančias socialiai priimtina perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos valdymą. Turi būti ne tik pabrėžiami darbuotojams reikalingi igūdžiai⁽¹¹⁾, bet ir atsižvelgiama į kiekybinius aspektus bei įgyvendinimo grafiką.

6.7 Atnaujintos mokymo programos, ugdymo ir profesinio mokymo, pameistrystės programos savo ruožtu gali patenkinti bendrus vyriausybių ar administracijų, įmonių, personalo ir darbuotojų atstovų išipareigojimus sumažinti kaip niekad aukštą nedarbo lygį.

6.8 Svarbus, jei ne pats svarbiausias, aspektas – visame pasaulyje užtikrinti vienodas sąlygas, pavyzdžiui, taikant visuotinius standartus ir sertifikavimą, užtikrinant skaidrius teisės aktus, simetrišką patekimą į rinką, saugant intelektinę nuosavybę ir užtikrinant panašų vartotojų apsaugos lygį. Be to, turėtų būti laikomasi pagrindinių darbo teisių. Šie aspektai turėtų būti neatsiejama Europos prekybos politikos dalis⁽¹²⁾.

6.9 EESRK mano, kad visi dalyviai turėtų atkreipti dėmesį į procesą, kurio metu įmonės ir įmonių grupės taiko savo pačių nustatytus reikalavimus ir procedūras, nes gali būti labai sunku laiku pasiekti pageidaujamus tikslus.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Žr. *inter alia* EESRK nuomonę dėl Europos technologijų platformų ir pramonės permainų, OL C 299/12, 2012 10 4, p. 12.

⁽¹⁰⁾ Žr. *inter alia* EESRK nuomonę dėl pramonės permainų, kurios leistų užtikrinti energijai imlių pramonės šakų tvarumą, siekiant įgyvendinti strategijoje „Europa 2020“ nustatytą tausaus išteklių naudojimo tikslą, OL C 43, 2012 2 15, p. 1; EESRK nuomonę dėl tvarių ir ekologiškų darbo vietų skatinimo. ES energetikos ir klimato kaitos dokumentų paketas, OL C 44, 2011 2 11, p. 110; EESRK nuomonę dėl 2011 m. efektyvaus energijos vartojimo plano, OL C 318, 2011 10 29, p. 155.

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl naujų igūdžių ir darbo vietų darbotvarkės. Europos pastangos kiekvienam suteikti darbą (COM(2010) 682 final), OL C 318, 2011 10 29, p. 142.

⁽¹²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Europos pramonės politikos išorės matmens – ar vykdant ES prekybos politiką deramai atsižvelgiama į Europos pramonės interesus, OL C 218, 2011 7 23, p. 25.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų prekybos santykių. Dabartinė padėtis (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 133/03)

Pranešėjas: **Igor ŠARMÍR**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio A dalimi, 2012 m. liepos 12 d. nusprendė parengti nuomonę dėl

Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų prekybos santykių. Dabartinė padėtis.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 9 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (2013 m. vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 79 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pažymi, kad visose šalyse didieji mažmeninės prekybos tinklai sudaro oligopolį. Statistikos duomenys apie užimamą rinkos dalį rodo, kad visur nedidelė dalis mažmenininkų kontroliuoja didžiąją dalį rinkos. EESRK mano, kad toks oligopolis suteikia jam priklausančioms įmonėms labai stiprias derybines pozicijas tiekėjų atžvilgiu ir tai sudaro joms galimybę tiekėjams primesti toli gražu nesubalansuotas prekybos sąlygas.

1.2 EESRK pažymi, kad oligopolį sudarantys prekybos tinklai tarpusavyje konkuruoja tik dėl vartotojų. Jie varžosi tarpusavyje siekdami vartotojų palankumo, tačiau nekonkuruoja dėl tiekėjų. Vis dėlto prekybos tinklų konkurencija dėl vartotojų visų pirma vyksta pardavimo kainos lygmeniu, deramai neatsižvelgiant į įvairius socialinius ir aplinkos apsaugos aspektus, kurie lemia bendrą kokybę⁽¹⁾.

1.3 EESRK pabrėžia, kad labai neaišku, kaip įvairūs rinkos dalyviai nustato kainas ir pelno maržas. Dėl tiekėjų didiesiems mažmeninės prekybos tinklams mokamų „komisinių“ tiekėjui sumokėta pirkimo kaina neatspindi realių jo už produktus gaunamų pajamų.

1.4 EESRK yra įsitikinęs, kad, jei viena iš susitariančiųjų šalių gali prekybos partneriams primesti savo sąlygas, nėra jokios laisvės sudaryti sutartis. EESRK mano, kad didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų maisto produktų tiekėjų atžvilgiu taikoma piktnaudžiavimo ir antikonkurencinė praktika rodo, jog nėra tikros laisvės sudaryti sutartis. Piktnaudžiavimas kenkia ne tik gamintojams, bet ir vartotojams (ypač ilgalaikės trukmės laikotarpiu).

Apskritai dabartinis piktnaudžiavimo reiškinio mastas kenkia viešajam interesui, konkrečiai – ekonominiam valstybių narių interesui.

1.5 EESRK manymu, ypač didelį nerimą keliantis piktnaudžiavimas būdingas tik didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų santykiams. Tokios praktikos netaiko nei maisto pramonė ūkininkų atžvilgiu, nei didieji mažmeninės prekybos tinklai kitų tiekėjų, t. y. ne maisto produktų tiekėjų, atžvilgiu.

1.6 EESRK pažymi, kad kai kuriose valstybėse narėse nacionalinės konkurencijos institucijos nubaudė ūkininkus ir perdirbėjus už mėginimą steigti gamintojų grupes, kadangi šių grupių reikšmę šios institucijos vertino atsižvelgdamos tik į nacionalinę produkciją.

1.7 EESRK konstatuoja rinkos bejėgiškumą, kadangi nepakankamai reguliuojamoje sistemoje padėtis ir toliau blogėja.

1.8 EESRK mano, kad savireguliacijos nepakanka norint išspręsti šią rinkos iškrypimo problemą. Etikos kodeksai nepadės atkurti nagrinėjamų prekybos santykių pusiausvyros. Pats piktnaudžiavimo praktikos pobūdis rodo, kad tokią praktiką pagrįstai reikia uždrausti įstatymu.

1.9 EESRK ragina Europos Komisiją pradėti nagrinėti oligopolio klausimą, ištirti tikrą jų reikšmę ir įtaką, nustatyti, ar jų poveikį galima palyginti su monopolio poveikiu, ir atitinkamai pakeisti konkurenciją reguliuojančių teisės aktų principus.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė „Bendrijos žemės ūkio modelis. Produktų kokybė ir vartotojų informavimas – konkurencingumo veiksniai“, OL C 18, 2011 01 19, p. 5-10.

1.10 EESRK norėtų, kad ir Europos Komisija pripažintų, jog didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų santykiai nėra grindžiami laisve sudaryti sutartis.

1.11 EESRK prašo Europos Komisijos pateikti pasiūlymų, kurie padėtų užtikrinti didesnę sistemos skaidrumą. Geriausia būtų, jeigu didieji mažmeninės prekybos tinklai „komisinius“ nustatytų iš anksto, t. y. prekybos tinklai būtų įpareigoti į prekės pirkimo kainą įtraukti įvairių paslaugų, už kurias moka tiekėjai, kainas. Tai leistų įvertinti, kiek realiai už savo produktą gavo tiekėjas.

1.12 EESRK prašo Europos Komisijos nacionalinėms konkurencijos institucijoms pateikti aiškias instrukcijas, kad vertindamos gamintojų grupių derybinę galią jos atsižvelgtų į susijusią rinką, t. y. į visus tam tikros valstybės rinkoje siūlomus tos pačios kategorijos maisto produktus, o ne tik į pagamintus toje šalyje.

1.13 EESRK ragina Europos Komisiją atsisakyti saviregulavimo idėjos ir pasiūlyti privalomo pobūdžio teisinį dokumentą siekiant pagerinti žemės ūkio maisto produktų grandinės padėtį ir paskatinti neiškreiptą konkurenciją. Rengiant teisės aktą didžiausią dėmesį reikėtų skirti ne konkurencijos apsaugai, o sudaryti galimybę valstybei narei, kurios ekonominiams interesams kyla grėsmė, kaip ieškovei imtis veiksmų pagal administracinę ir teisminę tvarką.

1.14 Galiausiai EESRK mano, kad būtina teisės aktus rengti atsižvelgiant ne tik į rinkos dėsnius, bet ir į visuomenės pasirinkimą siekiant pažaboti vis daugiau galios įgyjančių didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų telkimosi tendenciją ir skatinti kitas prekybos formas, pavyzdžiui, mažas nepriklausomas parduotuvėles, vietos turgų ar tiesioginį gamintojo pardavimą vartotojui. Atsižvelgdamas į tai, EESRK prašo Komisijos tuose dokumentuose, kuriuos ji rengia kovos su maisto švaistymu srityje, atkreipti ypatingą dėmesį į trumpiausius tiekimo grandines.

2. Aplinkybės

2.1 Kintantis požiūris į didžiuosius mažmeninės prekybos tinklus

Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų prekybos santykių klausimas kelia vis didesnę susidomėjimą, netgi nerimą. Tačiau prieš dešimt metų šis klausimas buvo tabu ne tik ES valdžios institucijoms ir įstaigoms, bet ir daugumai žurnalistų⁽²⁾, nors Prancūzijoje 1992 m. būta

bandymų priimti teisės aktus, o Jungtinėje Karalystėje 1999 ir 2000 m. Konkurencijos komisija atliko didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų piktnaudžiavimo maisto produktų tiekėjų atžvilgiu tyrimą, kuriame daroma išvada, kad prekybos centrai piktnaudžiaavo pirkėjo galia (ši sąvoka iš esmės reiškia pirkėjo gebėjimą pirkti palankesnėmis nei visiškai konkurencingos rinkos sąlygomis⁽³⁾). Didieji mažmeninės prekybos tinklai apskritai buvo laikomi visuomenei naudingi, visiems reikalingi reiškiniu, o šio sektoriaus vystymasis netgi buvo laikomas šalies ekonominės būklės rodikliu. Valdžios institucijos ir žiniasklaida daugiausia kalbėdavo apie neginčijamai teigiamus prekybos tinklų aspektus, ypač apie tai, kad vartotojai gali vienoje vietoje už palankią kainą nusipirkti beveik viską, apie sudaromus patogumus (pavyzdžiui, pakankamai vietų automobilių stovėjimo aikštelėse) ir siūlomas paslaugas. Per maždaug penkerius pastaruosius metus padėtis radikaliai pasikeitė ir Europos Sąjungos institucijos šia tema paskelbė daug kritikos negailinčių dokumentų.

2.2 Oligopolija didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektoriuje

2.2.1 Didieji mažmeninės prekybos tinklai pradėjo sparčiai vystytis prieš beveik 30 metų, ši raida buvo glaudžiai susijusi su globalizacijos procesu. Šiuo metu dauguma didžiųjų prekybos įmonių, kontroliuojančių mažmeninę rinką, yra daugiašalės įmonės. Jos gali kur kas geriau negu MVĮ pasinaudoti naujomis globalizacijos lemiomomis sąlygomis.

2.2.2 Daugiašalių įmonių (tarp jų ir didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų įmonių) augimas dažnai yra nepalankus MVĮ. Daugelyje sričių keletas didelių tarptautinių įmonių valdo didžiąją atitinkamos rinkos dalį. Be mažmeninės prekybos įmonių tai pasakytina ir, pavyzdžiui, apie farmacijos ir maisto pramonę, sėklų augintojus⁽⁴⁾, naftos perdirbimo įmones, bankų sektorių ir kt. Šios daugiašalės įmonės nėra monopoliai; daugeliu atveju joms toje pačioje rinkoje tenka konkuruoti su kitomis daugiašalėmis įmonėmis ar net MVĮ; dėl šios priežasties nėra manoma, kad jos užima dominuojančią padėtį⁽⁵⁾.

2.2.3 Europos didžiosios mažmeninės prekybos įmonės aktyviai stengiasi užkariauti pasaulio rinką. Jungtinės Karalystės įmonė *Tesco*, Prancūzijos mažmenininkai *Auchan* ir *Carrefour*, Vokietijos ir Austrijos daugiašalės įmonės *Kaufland*, *Lidl*, *Metro* arba *Billa*, Nyderlandų bendrovė *Ahold* veikia daugelyje šalių.

⁽²⁾ Vienas iš nedaugelio ekspertų, tuo metu išdrįsusių viešai kritikuoti mažmeninės prekybos piktnaudžiavimą – Christian Jacquiau, knygos „Coulisse de la grande distribution“ (Mažmeninės prekybos užkulisiai) autorius ir 2002 m. gruodžio mėn. leidinyje *Le Monde diplomatique* paskelbto straipsnio „Racket dans la grande distribution à la française“ (Prancūziškasis reketas didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektoriuje) autorius.

⁽³⁾ *Consumers International*, „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?“, 2012 m., p. 2.

⁽⁴⁾ 2009 m. tik maždaug dešimt įmonių kontroliavo 80 proc. pasaulio sėklų rinkos, tuo tarpu prieš 25 metus sėklų atrankos ir prekybos srityje dirbo šimtai įmonių. Tas pats pasakytina ir apie agrochemines medžiagas.

⁽⁵⁾ Britų tarptautinės ir lyginamosios teisės institutas, „Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain“ (Santykiams maisto tiekimo grandinėje Europoje taikomi vykdymo užtikrinimo modeliai), 2012 m. balandžio 23 d., p. 4.

2.2.4 Rezultatas – keletas mažmeninės prekybos įmonių veiksmingai kontroliuoja įvairių šalių mažmeninę maisto produktų rinką. Pavyzdžiui, Vokietijoje keturios įmonės kontroliuoja 85 proc. rinkos, Jungtinėje Karalystėje taip pat keturios įmonės kontroliuoja 76 proc. rinkos, Austrijoje trys mažmenininkai kontroliuoja 82 proc. rinkos, Prancūzijoje ir Nyderlanduose penkios bendrovės kontroliuoja 65 proc. rinkos ir t. t. ⁽⁶⁾. Ši padėtis rodo, kad, viena vertus, apie jokią mažmenininką negalima oficialiai pasakyti, kad jis užima dominuojančią padėtį, bet, antra vertus, trys–penkios prekybos įmonės kontroliuoja didžiąją rinkos dalį ir sudaro oligopolį.

2.2.5 Šių oligopolijų nariai neginčijamai konkuruoja tarpusavyje, bet tik dėl vartotojų. Mažmeninės prekybos įmonės beveik nekonkuruoja dėl tiekėjų, ypač MVĮ. Kitaip nei tiekėjai, kurių yra daug daugiau, pirkėjai (mažmeninės prekybos įmonės) turi milžinišką pasirinkimą. Kitaip tariant, tiekėjai turi labai stengtis ir daryti daug nuolaidų, kad galėtų tiekti prekes, tuo tarpu pirkėjai renkasi „lanksčiausius“ tiekėjus, geriausiai atitinkančius jų keliamas sąlygas.

2.2.5.1 Vis dėlto, jeigu palaikydami sąžiningus ir sveikus prekybos santykius su mažmeninės prekybos tinklais gamintojai teisėtai nori pasiimti sąžiningą dalį pelno, jie turi būti dėmesingi ir prekybos tinklų perduodamai informacijai apie vartotojų poreikius. Gamintojai užims stipresnę derybinę poziciją, jeigu gebės diegti inovacijas ir savo prekės parengimą ir pristatymą pritaikyti prie vartotojų poreikių.

2.3 Piktnaudžiavimas

2.3.1 Turėdami didelę pirkėjo galią didieji mažmeninės prekybos tinklai gali diktuoti sutarčių sąlygas, kurias dažnai galima vadinti piktnaudžiavimu savo pirkėjo galia. Šias sutarčių sąlygas taip pat galima vadinti „piktnaudžiavimu“ arba „nesąžininga prekyba“. Ne kartą buvo sudaromi neišsamūs tokios praktikos pavyzdžių sąrašai. Nekalbant apie nuolatinį spaudimą dėl pirkimo kainų (jų mažinimo), pavėluotų mokėjimų ar nepagrįstai ilgų mokėjimo terminų, dėl piktnaudžiavimo didžiojoje mažmeninės prekybos tinkluose iš esmės pasikeitė klasikinis pirkėjo ir tiekėjo bendradarbiavimo modelis. Kalbant paprasčiau, būtų galima pasakyti, kad seniau susitariančios šalys susitardavo dėl pristatomų prekių kiekio ir kainos bei dėl kitų būtinų sąlygų, tada tiekėjas pristatydavo prekes, o pirkėjas jam sumokėdavo. Atsiradus didiesiems mažmeninės prekybos tinklams šis modelis buvo radikaliai pakeistas. Dabar tiekėjai, kuriems už prekes mokama vis mažiau, turi mokėti vis brangiau arba sutikti su kitomis kompensavimo formomis už naudojimąsi pirkėjo paslaugomis. Tokiu būdu tie, kurie turėtų

gauti pinigų, gauna sąskaitas. Reikia pabrėžti, kad didiesiems mažmeninės prekybos tinklams pavyko primesti šį naują modelį. Šiuo metu su juo visi sutinka ir jis nieko, pradedant kompetentingomis valdžios institucijomis, nestebina.

2.3.2 Apskritai galima sakyti, kad dažniausiai piktnaudžiavama dėl dviejų tiekėjų ir pirkėjų santykių aspektų ⁽⁷⁾. Pirma, komercinės išlaidos, t. y. reklamos ir marketingo išlaidos, parduotuvių įrangos sąnaudos, platinimo ir atskirų parduotuvių administravimo išlaidos perkeliama iš pirkėjo tiekėjui. Mažmenininkai šio tikslo siekia per įvairius tiekėjams nustatomus „mokėjimus“, pavyzdžiui, už įtraukimą į prekybos sąrašą, reklaminius leidinukus. Antra, prekybos tinklai tiekėjui perkelia verslo rizikos sąnaudas. Praktikoje tai reiškia, kad pirkimo kaina yra pakoreguojama vėliau, atsižvelgiant į konkrečios prekės pardavimą galutiniams vartotojams, kad visus pageidaujamo pardavimo kiekio skirtumus padengtų tiekėjas. Antrojo tikslo siekiama taikant sudėtingą galutinės gryniosios kainos nustatymo sistemą (įvairias grąžinimo priemonės formas). Abu mechanizmai iškreipia paprastą prekybos formulę, pagal kurią gamybos išlaidos tenka gamintojui, o komercinės išlaidos – prekybininkui.

2.3.3 Šis naujas mažmenininkų ir tiekėjų santykių modelis įvestas teigiant, kad dėl konkurencijos mažmeninės prekybos rinkoje padidėjimo būtina glaudžiau bendradarbiauti prekybos srityje. Prekybos tinklų nuomone, tiekėjai turėtų būti suinteresuoti parduoti kuo daugiau savo prekių, todėl visiškai pagrįstai jie turėtų finansiškai prisidėti prie prekybos sąnaudų. Nors šiam požiūriui pritaria toli gražu ne visi, tiekėjai priversti su juo susitaikyti. Vis dėlto didieji mažmeninės prekybos tinklai tuo neapsiriboja, šiam glaudesniam bendradarbiavimui prekybos srityje būdingi dar skandalingesni piktnaudžiavimo atvejai: už iš tiesų suteiktas paslaugas pateikiamos akivaizdžiai daug didesnės sąskaitos, arba prekybos tinklai pateikia sąskaitas už visiškai fiktyvias paslaugas. Pastaroji praktika vadinama „nepagrįstu sąskaitų išrašymu“, nes visiškai nieko neduodama mainais. Pavyzdžiu pakanka nurodyti sąskaitas, išrašytas už „stabilų bendradarbiavimą“, „sąskaitos išrašymą“, „sąskaitos apmokėjimą“ arba net už „dalį įmonės šventės išlaidų“. Kaip neįtikėtina tai beatrodytų, tokias sąskaitas prekybos tinklai iš tiesų siuntė savo maisto produktų tiekėjams.

2.3.3.1 Prancūzijos Nacionalinės Asamblėjos nariai nustatė daugiau kaip 500 priežasčių, kurias nurodė centrinės perkančiosios organizacijos, reikalaujamos iš savo tiekėjų papildomų privilegijų ⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Consumers International, „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?“, 2012 m., p. 5.

⁽⁷⁾ British Institute of International and Comparative Law, „Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain“, 2012 m. balandžio 23 d., p. 4.

⁽⁸⁾ Christian Jacquiau „Racket dans la grande distribution à la française“ (Prancūziškasis reketas mažmeninės prekybos sektoriuje), *Le Monde diplomatique*, 2002 m. gruodžio mėn., p. 4–5.

2.3.3.2 Kaip teigia Europos Sąjungos maisto ir gėrimų pramonės konfederacija (FoodDrinkEurope) ir Europos prekių ženklų asociacija (AIM), 2009 m. 84 proc. didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų tiekėjų Europoje nukentėjo dėl su jais pasirašytų sutarčių nesilaikymo, 77 proc. jų buvo grasinta juos išbraukti iš prekybos sąrašų, jei jie prekybos tinklams nesuteiks nepagrįstų privilegijų, 63 proc. tiekėjų be svarios komercinės priežasties buvo sumažintos jų sąskaitose faktūrose nurodytos kainos, 60 proc. jų buvo priversti atlikti mokėjimus, už kuriuos jie realiai nieko negavo mainais.

2.3.4 Dėl didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų tiekėjams pateikiamų sąskaitų, kitaip tariant prekybos tinklams tiekėjų mokamų „komisinių“, kainų sistema tampa visiškai neskaidri. Tuomet nei tiekėjas, nei joks išorės stebėtojas negali žinoti tikrosios pirkinio kainos. „Dvigubos pelno maržos“ metodu grindžiama verslo politika kelia rimtų problemų vartotojams ir tiekėjams⁽⁹⁾. Reikėtų įvesti skaidresnę sistemą.

2.4 Tikros laisvės sudaryti sutartis nebuvimas

2.4.1 Tiekėjai sutinka su šia jiems ištis nepalankia sistema todėl, kad neturi pasirinkimo. Norėdami parduoti savo gaminius jie negali išsiversti be didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų, todėl ir toliau pasirašo pirkimo–pardavimo sutartis, kol šis bendradarbiavimas jiems užtikrina minimalią pelno maržą. Iš tiesų, skirtingi prekybos tinklai taiko beveik vienodą piktnaudžiavimo praktiką, todėl negalima teigti, kad būtų palankiau bendradarbiauti su vienu ar kitu iš jų. Net oficialiuose dokumentuose⁽¹⁰⁾ pripažinta, kad prekybos santykiuose atsispindi baimė (būti išbrauktiems iš prekybos sąrašų).

2.4.2 Nesąžiningų sutarčių sąlygų nustatymas paprastai laikomas neetišku. Tačiau turint omenyje pirmiau nurodytą praktiką, atrodytų, kad šis apibūdinimas per švelnus. Esant tokiai padėčiai, kai verslo sąlygas diktuoja stiprioji šalis ir kai kita šalis praktiškai negali su jomis nesutikti, veikiau reikėtų kalbėti apie šantažą arba reketą. Šiomis aplinkybėmis taip pat vargu ar įmanoma kalbėti apie laisvę sudaryti sutartis, kurią dažnai nurodo mažmenininkai ir kompetentingos valdžios institucijos. Taip kaip laisvę sudaryti sutartis neįmanoma kalbant apie natūralių monopolijų (elektros arba dujų tiekėjų ir pan.) ir vartotojų santykius, būtų naivu su ja sieti tikruosius didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų santykius.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Veiksmingesnės Europos maisto produktų tiekimo grandinės, OL C 48, 2011 2 15, p. 145–149.

⁽¹⁰⁾ Pavyzdžiui, Komisijos ataskaitoje COM(2010)355 final „Siekiant iki 2020 m. užtikrinti veiksmingesnę ir sąžiningesnę prekybos ir platinimo vidaus rinką“, p. 8, arba Britų tarptautinės ir lyginamosios teisės instituto leidinyje „Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain“ (Santykiams maisto tiekimo grandinėje Europoje taikomi vykdymo užtikrinimo modeliai), 2012 m. balandžio 23 d, p. 3.

2.5 Piktnaudžiavimo pasekmės ir nukentėjusiųjų nustatymas

2.5.1 Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų piktnaudžiavimas daro neigiamą poveikį ne tik tiekėjams, bet ir vartotojams. Tiekėjai, visų pirma mažos ir vidutinės gamybos įmonės, dažnai atsiduria labai sunkioje ekonominėje padėtyje, kuri gali lemti įmonės likvidavimą, ir tai kartais nutinka. Stambios maisto pramonės įmonės tokiomis aplinkybėmis nukentčia gerokai mažiau, kadangi jos už gaminių gaunamas mažesnes pajamas gali kompensuoti tiekdamos didelius gaminių kiekius. Be to, tokios daugiašalės maisto pramonės įmonės taip pat turi gana didelę derybinę galią: didieji mažmeninės prekybos tinklai nenori atsakyti jų gaminių, todėl jie negali su jomis elgtis taip, kaip su MVĮ. Tai lemia tokią padėtį, kad, pavyzdžiui, Prancūzijoje, dvidešimties stambių daugiašalių įmonių grupių tiekiami gaminiai sudaro nuo 70 iki 80 proc. prekybos centrų apyvartos⁽¹¹⁾.

2.5.2 Kompetentingos institucijos teigia, kad vartotojams ši sistema labai naudinga, tačiau tikroji jų padėtis toli gražu nėra tokia puiki, kaip norima įtikinti. Iš tiesų daugelis aspektų leidžia daryti prielaidą, kad piktnaudžiavimas tiekėjų atžvilgiu daro neigiamą poveikį ir vartotojams. Pirmia, jie ne visada gali pasinaudoti nedidele pirkimo kaina⁽¹²⁾, o antra, sumažėja pasirinkimas, vykdoma mažiau inovacijų, dėl pirkimo kainai daromo nuolatinio spaudimo suprantama daugelio maisto produktų kokybė ir, galiausiai, taip pat išauga mažmeninė kaina⁽¹³⁾.

2.5.2.1 Didieji mažmeninės prekybos tinklai taip pat daro nemenką socialinį poveikį, kadangi jų veikla iš esmės pakeitė kai kurias visuomenėje įsišaknijusias tradicijas. Pavyzdžiui, sekmadienis nebėra vien tik poilsui skirta diena, kaip tai buvo anksčiau, kadangi didieji ir kiti prekybos centrai dirba visomis savaitės dienomis, kartais netgi ištisą parą, ir tai turi atitinkamą poveikį darbo sąlygoms.

2.5.3 Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų reikšmės yra susijęs ne tik su maisto produktų sektoriumi, bet ir su daugeliu kitų sričių. Tačiau nuo piktnaudžiavimo labiausiai nukentčia

⁽¹¹⁾ Sgheri Marie-Sandrine „La machine à broyer des PME“ (MVĮ naikinimo mašina), *Le Point*, Paryžius, 2010 m. kovo 18 d. Nr. 1957, p. 88–89.

⁽¹²⁾ Pavyzdžiui, 2009 m. pieno krizės metu prekybos centrai ištisus mėnesius ir toliau vartotojams pardavinėjo pieną už seną kainą nepaisant to, kad gamintojams buvo mokama gerokai mažesnė supirkimo kaina.

⁽¹³⁾ *Consumers International*, „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?“ (Prekybos centrų ir tiekėjų santykiai: koks jų poveikis vartotojams?), 2012 m., p. 12., taip pat EESRK nuomonė OL C 255, 2005 10 14, p. 48.

maisto produktų gamintojai. Veikiausiai šią problemą lemia keletas priežasčių, bet nėra abejonių, kad viena jų yra ta, kad ne maisto produktų gamintojai turi daugiau galimybių parduoti savo gaminius. Drabužių, įvairios buitinės įrangos, knygų ar sporto priemonių gamintojai be prekybos centrų dar turi specializuotų parduotuvių tinklus. Todėl pagrįstai didžiausias dėmesys skiriamas didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų santykiams.

2.5.4 Minėtas piktnaudžiavimas taip pat yra gerokai retesnis ūkininkų ir maisto pramonės santykių atveju, nors šio sektoriaus įmonės taip pat turi didelę pirkėjo galią. Nors derybos dėl supirkimo kainos dažnai yra gana įtemptos, pramonės įmonė paprastai neprašo savo žaliavų tiekėjo prisidėti prie naujos išpilstymo linijos įsigijimo, skirtingai nuo didelio mažmeninės prekybos tinklo, kuris tiekėjui nuolat pateikia sąskaitas už savo parduotuvės modernizavimą arba naujos parduotuvės atidarymą.

2.5.5 Taigi, dauguma atvejų minėtas piktnaudžiavimas būdingas tik prekybos centrų ir maisto produktų tiekėjų santykiams. Vis tik, turint omenyje tokios praktikos pasekmes ir jos taikymo mastą, nuo jos nukenčia ir trečias subjektas – valstybės ekonominis interesas. Iš tiesų tai, kad dalis tiekėjų negali patenkinti didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų reikalavimų ir kad dėl to patiriama ekonominių sunkumų, lemia viso žemės ūkio ir maisto produktų sektoriaus nuosmukį ne vienoje šalyje. Kai kurios valstybės narės, kurios anksčiau pačios apsirūpindavo maisto produktais, taip prarado apsirūpinimo maistu saugumą, o tai šiandien yra ypač pavojinga.

2.6 Galimi sprendimai

2.6.1 Jau kuris laikas ir skirtingų valstybių narių valdžios institucijos, ir Europos Sąjungos institucijos vis plačiau kritikuoja didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų piktnaudžiavimą tiekėjų atžvilgiu. Pirmą kritiškos negailintą dokumentą 2005 m. priėmė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas⁽¹⁴⁾. Bet tikras diskusijas šiuo klausimu sukėlė 2008 m. sausio mėn. daugumos Europos Parlamento narių pasirašytas rašytinis pareiškimas⁽¹⁵⁾. Priėmus pareiškimą Komisija, Parlamentas ir EESRK paskelbė keletą dokumentų ir tyrimų⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektoriaus — tendencijos ir poveikis ūkininkams ir vartotojams, OL C 255, 2005 10 14, p. 44-49.

⁽¹⁵⁾ RAŠYTINIS PAREIŠKIMAS Nr. 0088/2007 dėl tyrimo dėl Europos Sąjungoje veikiančių stambių prekybos centrų piktnaudžiavimo savo galiomis ir teisinių apsaugos nuo tokio piktnaudžiavimo priemonių.

⁽¹⁶⁾ EESRK nuomonė „Veiksmingesnė Europos maisto produktų tiekimo grandinė“, OL C 48, 2011 2 15, p. 145-149.

2.6.1.1 Europos Komisiją ir 27 valstybių narių nacionalines konkurencijos institucijas vienijantis Europos konkurencijos tinklas (EKT) paskelbė ataskaitą, kuri tapo Komisijos komunikato dėl veiksmingesnės maisto produktų tiekimo grandinės tęsinio. Komunikate konkurencijos institucijos raginamos laikytis bendro požiūrio plėtojant EKT veiklą siekiant veiksmingiau nustatyti konkrečių vietovių maisto produktų rinkoms būdingas problemas ir užtikrinti spartų būsimos veiklos koordinavimą. Komisija įsteigė veiksmingesnės maisto produktų tiekimo grandinės aukšto lygio forumą, kurio veiklos pagrindą sudaro kelių ekspertų grupių darbas. Pavyzdžiui, viena iš jų nagrinėja įmonių tarpusavio (angl. *business to business*) santykius sutarčių srityje ir jai pavesta nustatyti metodą, kuris būtų tinkamiausias siekiant užkirsti kelią nesąžiningai praktikai. Kadangi visi žemės ūkio ir maisto produktų grandinės suinteresuotieji subjektai pritarė pagrindiniams principams, grupei suteikti įgaliojimai pasiekti bendrą sutarimą dėl jų įgyvendinimo. Iki šiol suinteresuotiesiems subjektams nepavyko rasti priimtino kompromiso dėl savanoriško kodekso.

2.6.2 Padėtis tapo sudėtinga politiniu požiūriu ir valdžios institucijos primygtinai raginamos imtis veiksmų. Vis tik reguliavimo patikėjimas vien rinkos jėgoms nepasiteisino ir ši išeitis šiuo metu retai vis dar laikoma geriausia, kadangi per pastaruosius dešimtmečius, kol veikė nereglementuotų prekybos santykių sistema, problemos dar labiau paaštrėjo. Minimoms tokios galimos išeitys kaip reglamentavimas, savireguliacija ar gamintojų ir perdirbėjų grupių, kurių jėga galėtų atsverti didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų pirkėjo galią, kūrimas.

2.6.3 Etikos kodeksai yra vadinamoji švelnioji išeitis. Tai būtų savanoriškas išsipareigojimas netaikyti atitinkamos praktikos. Jungtinė Karalystė, Ispanija ir Belgija pasirinko savireguliaciją. Tenkinančių ir įtikinančių rezultatų nepasiekta. Negana to, kad savireguliacija neduoda teigiamų rezultatų, dėl etikos kodeksų taip pat kyla filosofinio pobūdžio klausimas. Kieno etika bus pasirinkta daugiašalės įmonės atveju? Vadovų, akcininkų ar pačios įmonės? Iš tikrųjų daugiašalės įmonės valdo akcininkai, kurie dažnai yra nežinomi ir kuriems turimos akcijos dažnai yra tik grynai finansinio pobūdžio investicija. Jie nėra asmeniškai atsakingi už įmonės elgesį ir galimą piktnaudžiavimo praktikos taikymą. Dėl šios priežasties didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų atveju etiką sunku laikyti tinkamu atsakaitos tašku.

2.6.4 Europos Komisija ir kitos valdžios institucijos ūkininkams ir mažoms bei vidutinėms įmonėms primygtinai rekomenduoja burtis į grupes siekiant įgyti daugiau derybinės galios verslo susitikimuose su prekybos tinklų pirkėjais. Vis tik kai kuriose valstybėse narėse, kur įmonės susibūrė į tokias grupes, nacionalinės konkurencijos institucijos nubaudė už šią iniciatyvą teigdamas, kad tai kartelinio susitarimo sudarymas. Pasak vietos

valdžios institucijų, šios gamintojų grupės kontroliavo pernelyg didelę rinkos dalį, tačiau buvo atsižvelgta tik į vietos gamybą paliekant nuošalyje iš kitų šalių tiekiamus produktus. Dėl sunkiai suprantamų priežasčių nustatydamos tam tikro ekonominės veiklos vykdytojo valdomą rinkos dalį minėtos valdžios institucijos paprastai neatsižvelgia į visus į nacionalinę rinką tiekiamus produktus.

2.6.5 Daugelyje valstybių narių būta daugiau ar mažiau drąsių bandymų reguliuoti. Kai kurios šalys uždraudė tam tikrą praktiką (pavyzdžiui, pusėje valstybių narių uždraustas sąmoningai nuostolingas pardavimas); kitos – Vengrija, Italija, Čekija, Rumunija, Slovakija ir Lenkija – priėmė konkrečius teisės aktus dėl tam tikrų sektorių arba – Latvija ir Prancūzija – iš dalies pakeitė savo standartus. Pastaraisiais metais už didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų piktnaudžiavimą baudžiantys įstatymai visų pirma priimti keliose postkomunistinėse Centrinės ir Rytų Europos šalyse, veikiausiai dėl to, kad padėtis šiame regione kelia ypač didelį susirūpinimą. Vienas iš aspektų yra tai, kad, skirtingai negu Vakarų Europoje, čia beveik visi didieji mažmeninės prekybos tinklai priklauso užsienio bendrovėms, kurios palaiko išskirtinius ryšius su savo kilmės šalies arba šalies, kurioje jos įsikūrė anksčiau, tiekėjais. Tai lėmė regiono žemės ūkio ir maisto produktų sektoriaus nuosmukį.

2.6.6 Iš tiesų šiuos įstatymus įgyvendinti nėra paprasta, visų pirma todėl, kad nuo piktnaudžiavimo nukenčiantys tiekėjai norėdami išgyventi bijo skųstis. Nepaisant to, šie įstatymai vis tik yra tinkamesnis sprendimas negu etikos kodeksai, visų pirma dėl to, kad piktnaudžiavimas ne tik prieštarauja etikai, bet ir yra nesuderinamas su pagrindiniais teisingumo principais. Nepaisant su taikymu susijusių sunkumų, vien šio argumento pakanka, kad tokia praktika būtų uždrausta įstatymais. Antra, nuoseklios teisėkūros pastangos Prancūzijoje jau davė tam tikrų rezultatų ⁽¹⁷⁾.

2.6.7 Komisija pripažįsta, kad yra problemų, bet šiuo metu pirmenybę teikia savireguliacijai ir kritikuoja Europos teisminės

erdvės susiskaidymą. Iš tiesų, skirtingose valstybėse narėse priimami įstatymai nelabai dera tarpusavyje. Tačiau vienintelis būdas šiam susiskaidymui ir nesuderinamumui įveikti būtų priimti privalomas Europos Sąjungos taisyklės. EESRK primygtinai rekomenduoja Europos Komisijai imtis reikiamų veiksmų šia linkme. Dėl praktinių priežasčių galimų Europos Sąjungos taisyklių pagrindu nereikėtų pasirinkti konkurencijos apsaugos principo, pagal kurį tiekėjai, kaip nukentėjusieji, būtų priversti teismuose bylinėtis su didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų bendrovėmis. Sekant Prancūzijos koncepcija, ieškovo vaidmenį turėtų atlikti valstybė, kadangi tai taip pat susiję su jos ekonominiu interesu. Tai leistų išvengti gerai žinomų problemų, kylančių dėl to, kad tiekėjai bijo pateikti ieškinį.

2.6.7.1 Šios taisyklės turėtų įpareigoti sudaryti rašytines sutartis, kuriose būtų nurodyta trukmė, parduodamo produkto kiekis ir pobūdis, kaina ir tiekimo bei apmokėjimo sąlygos, priešingu atveju sutartis būtų laikoma negaliojančia. Apmokėjimas turėtų būti atliekamas per teisės aktais numatytą 30 dienų terminą gendančių produktų atveju ir 60 dienų terminą kitų produktų atveju, o už šio termino nesilaikymą turėtų būti skiriama bauda. Visų pirma reikėtų uždrausti:

- tiesiogiai ar netiesiogiai primesti pirkimo, pardavimo arba kitokio pobūdžio įpareigojančias sutarčių sąlygas, taip pat nesutartines ir atgaline data taikomas sąlygas;
- vienodoms paslaugoms taikyti skirtingas sąlygas;
- susieti sutarčių sudarymą ir vykdymą, taip pat verslo santykių tęstinumą ir reguliarumą su išipareigojimų, kurie niekaip nėra susiję su sutarties objektu ir atitinkamais verslo santykiais, vykdymu;
- siekti nepagrįstos vienašalės naudos, nepateisinamos verslo santykių pobūdžio ar turinio požiūriu; bet koki kitoki verslo santykių požiūriu nesąžiningą elgesį.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ Kaip teigia Prancūzijos Konkurencijos, vartotojų apsaugos ir kovos su sukčiavimu generalinis direktoratas, prekybos centrų tiekėjams pateikiamos sąskaitos sumažėjo iki priimtino lygio.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

487-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. VASARIO 13, 14 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Skatinimas bendrai naudotis radijo spektro ištekliais vidaus rinkoje“

(COM(2012) 478 final)

(2013/C 133/04)

Pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. rugsėjo 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Skatinimas bendrai naudotis radijo spektro ištekliais vidaus rinkoje“

COM(2012) 478 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 23 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 89 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad reikia skatinti bendrą naudojimąsi radijo spektro ištekliais vidaus rinkoje, kadangi belaidis ryšys tampa vis svarbesnis ekonomikai.

1.2 EESRK tikisi, kad visa ši strategija iš tiesų galiausiai bus naudinga Europos piliečiams ir bus pasinaudota visais laimėjimais užtikrinant kuo geresnį šiuo metu paskirto dažnių spektro išnaudojimą ir visišką asmens duomenų saugumą ir privatumą.

1.3 Bet kokie priimami teisės aktai privalo užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir socialinę, ekonominę bei teritorinę

sanglaudą, kad būtų užkirstas kelias skaitmeninės atskirties didėjimui ir informacinės visuomenės vystymui skirtingu greičiu.

1.4 Bendro naudojimosi spektru valdymas turi lemti aukštą užimtumo lygį ir padidinti Europos ekonomikos konkurencingumą nustačius tokią sistemą, kuri neiškreiptų laisvos konkurencijos; reikėtų pasinaudoti šia galimybe moksliniams tyrimams plėtoti ir inovacinėms technologijoms diegti. Komitetas prašo Komisijos prieš pradėdant spektro liberalizavimą įsitikinti, kad padidėjusi spektro naudotojų konkurencija iš tiesų lems naujų darbo vietų kūrimą. Šiuo požiūriu, vadovaujantis strategija „Europa 2020“, išskirtinį dėmesį reikėtų skirti padėčiai ekonomikos ir fiskalinę krizę patyrusiose valstybėse.

1.5 EESRK tikisi, kad Komisija priims rekomendaciją dėl bendro BSPT formato, bendros dokumentavimo ir bendro naudojimosi sąlygų bei taisyklių terminijos.

2. Įžanga

2.1 Radijo spektras yra vienas svarbiausių viešųjų išteklių, reikalingų pagrindiniams sektoriams ir paslaugoms, įskaitant judrųjų, belaidį plačiajuostį ir palydovinį ryšį, televizijos ir radijo transliacijas, transportą, radiolokaciją, taip pat tokias taikymo sritis kaip signalizacija, nuotolinis valdymas, klausos aparatai, mikrofonai ir medicinos įranga.

2.2 Jo reikia sklandžiam viešųjų tarnybų, pavyzdžiui, saugumo ir saugos tarnybų, įskaitant civilinę saugą, veikimui, taip pat mokslinei veiklai, pavyzdžiui, meteorologijai, Žemės stebėjimui, radioastronomijai ir kosmoso tyrimams.

2.3 Lengvos prieigos prie radijo spektro suteikimas taip pat yra svarbus užtikrinant elektroninių ryšių paslaugų teikimą, ypač piliečiams ir įmonėms, esantiems ne taip tankiai gyvenamose arba atokiose vietovėse, pavyzdžiui, kaimuose arba salose.

2.4 Visos spektro reguliavimo priemonės gali turėti įtakos saugos, sveikatos ir viešojo intereso, taip pat ekonomikos, kultūros, mokslo, socialinėje ir aplinkos sritims.

2.5 2002 m. sprendimu dėl radijo spektro buvo sukurta bazinė radijo spektro politikos reguliavimo sistema, o 2012 m. ji papildyta sprendimu dėl šios ES politikos daugiametės programos, dėl kurios Komitetas jau pateikė savo nuomonę.

2.6 ES reguliavimo sistema siekiama palengvinti spektro prieigą, grindžiamą kuo mažiau sunkumų sudarančia leidimų sistema. Sistemoje pirmenybė teikiama bendriesiems leidimams, išskyrus atvejus, kai akivaizdžiai būtinos individualios licencijos. Ši sistema grindžiama efektyvaus spektro naudojimo ir valdymo, taip pat technologijų ir paslaugų neutralumo principais.

Yra pakankamas teisinis pagrindas, leidžiantis Komisijai spręsti spektro valdymo klausimą: elektroninių ryšių teisinė sistema, nuostatos vidaus rinkos, transporto klausimais ir taisyklės, užkertančios kelią laisvos konkurencijos iškreipimui.

2.7 Kadangi spektro valdymas yra išankstinė būtina bendros skaitmeninės rinkos sąlyga, ši iniciatyva tiesiogiai padeda įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus. Pagal radijo spektro politikos programą Komisija siekia kuo platesnio pritarimo pasiūlytiems veiksams, kad būtų skatinama plėtoti belaidžio

ryšio naujoves ES siekiant užtikrinti, kad šiuo metu paskirtas dažnių spektras būtų kuo labiau išnaudojamas.

3. Komisijos komunikatas

3.1 Šiame komunikate nagrinėjami tokie bendrai naudotis spektru skatinantys ir bendro naudojimosi galimybę suteikiantys veiksniai kaip plačiajuostis ryšys, belaidžiu ryšiu internetu besinaudojanti visuomenė ir moksliniai tyrimai bei inovacinės technologijos.

— Bendras naudojimasis licencijuojamais arba nelicenciniais belaidžio plačiajuosčio ryšio dažniais judriojo ryšio tinklų operatoriams leistų sutaupyti lėšų, užtikrintų interneto ryšį už prieinamą kainą ir suteiktų galimybių bendrai naudotis infrastruktūra.

— Visuomenės polinkis vis labiau naudotis internetu rodo, kad šalinant spektro prieigos nelicencinėse bendro naudojimosi juostose kliūtis gaunama pridėtinė vertė – skatinamos belaidžio ryšio inovacijos, o jos savo ruožtu skatina kurti ir diegti atsparesnes belaidžio ryšio technologijas.

— Moksliniai tyrimai suteikė galimybę taikyti atviresnę spektro prieigą, grindžiamą bendru naudojimosi spektru, kartu užtikrinant pagrindinių paslaugų apsaugą. Kognityviosios radijo ryšio įrangos technologijos šiandien kuriamos remiantis įgaliojimais dėl darniųjų standartų ir bandomaisiais Europos mokslinių tyrimų projektais. Galima tikėtis daugiau pažangos naudotojų aptikimo ir mažųjų korinio ryšio bazinių stočių srityse.

3.2 Komunikate aptariami uždaviniai siekiant platesnio bendro naudojimosi spektru, nagrinėjamos žalingųjų trukdžių valdymo siekiant nustatyti aiškius principus, pakankamų paskatų ir apsaugos priemonių visoms suinteresuotosioms šalims sukūrimo ir nelicencinių juostų talpos temos.

3.2.1 Skatinant plačiau bendrai naudotis spektru reikia:

— užtikrinti naudotojų savitarpio atsakomybę dėl priimtinių trukdžių ribų ir atitinkamų trukdžių mažinimo strategijų taikymo;

- užtikrinti teisinį tikrumą dėl taikomų taisyklių ir sąlygų, reikalavimų vykdymo užtikrinimo procedūrų, taip pat dėl suderinamumo prielaidų ir apsaugos teisių skaidrumo;
- skatinti investicijas į geresnes technologijas, naudingas rinkoje įsitvirtinusiems ir kitiems naudotojams, kartu apsaugant ir skatinant konkurenciją;
- nustatyti plačius dažnio kanalus RLAN plėtrai ir prognozuoti perkrovą siekiant padidinti svarbiausių bendro naudojimosi juostų naudojimo nuspėjamumą ir patikimumą;
- užtikrinti, kad bet koks perėjimas nuo išskirtinio naudojimo teisių prie bendro naudojimosi stiprintų konkurenciją su kitais naudotojais, ypač kad nesuteiktų konkurencinių pranašumų esamiems arba būsimiems teisių turėtojams.

3.3 Siekdama skatinti geriau ir efektyviau panaudoti esamus spektro išteklius, Komisija siūlo sukurti dvi papildomas priemones:

- ES modelį, kuriuo būtų nustatomos naudingos bendro naudojimosi galimybės suderintose arba nesuderintose juostose;
- bendros spektro prieigos teises taikyti kaip reguliavimo priemonę – leisti pagal licenciją naudoti bendro naudojimosi spektru galimybes kartu nustatant garantuotą apsaugos nuo žalingųjų trukdžių lygį.

3.4 Tiek, kiek technologinė pažanga užtikrina daugiau naudingo bendro naudojimosi galimybių (NBNG) vidaus rinkoje, Komisija mano, kad būtina skatinti investicijas ir glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis apibrėžti NBNG nustatymo procesą ir pagrindinius kriterijus ES lygiu (pvz., rekomendacijoje), ir taip skatinti spektro naudotojus geriau išnaudoti turimą spektrą.

3.5 Komisijos manymu, bendro naudojimosi spektru sutartys vartotojams suteiktų teisinio tikrumo, o kartu būtų sukurtos rinka grindžiamos paskatos, įskaitant finansinį kompensavimą, kuriomis būtų nustatyta daugiau naudingų bendro naudojimosi galimybių vidaus rinkoje, jei NRI suteiktų bendros spektro prieigos teises kitiems dažnių juostos naudotojams.

3.6 Komisija siūlo imtis šių tolesnių veiksmų:

- 1) nustatyti naudingas bendro naudojimosi galimybes licencijuojamose ir nelicencinėse dažnių juostose,
- 2) apsvastyti galimybę palikti pakankamai nelicencinio ES lygiu suderinto spektro, skirto belaidžio ryšio inovacijoms,
- 3) bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis nustatyti bendrą strategiją siekiant daugiau naudotojų susitarimais grindžiamų bendro naudojimosi galimybių,
- 4) sudaryti naudotojų susitarimus, kurie vartotojams suteiktų daugiau teisinio tikrumo.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas teigiamai vertina Komisijos komunikato turinį, kadangi juo pradedamas būtinas svarstymų procesas siekiant ES reguliavimo aplinką priderinti prie daugiametės Radijo spektro politikos programos (RSPP) tikslų.

4.1.1 Komunikate nagrinėjami būdai, kaip sumažinti laisvo spektro trūkumo, aukštų spektro perskirstymo naujoms reikmėms kainų ir su tuo susijusių įvairių belaidžio ryšio naudojimo apribojimų problemą, ir pasisakoma už esmines spektro valdymo permainas.

4.2 Siekdama pašalinti šiuo metu inovacinėms radijo ryšio prieigos technologijoms diegti išskylančias reguliavimo kliūtis ir palengvinti bendrą naudojimąsi spektru, Komisija pasirenka visa apimančią požiūrį, pagal kurį nacionalinės reguliavimo institucijos (NRI) ir rinkoje jau įsitvirtinę kiti spektro naudotojai turės aktyviai prisidėti sudarant palankesnes sąlygas kolektyviniam ir bendram naudojimuisi spektru.

4.3 Be to, remiantis galiojančia ES elektroninių ryšių reguliavimo sistema, ketinama plėtoti ir diegti efektyvaus spektro naudojimo ir valdymo, taip pat technologijų ir paslaugų neutralumo principus; EESRK nuomone, labai tinkamas sprendimas. Taigi Komisija ketina visapusiškai pasinaudoti jai šioje srityje suteiktais įgaliojimais siekdama pagerinti ir, pagal galimybes, išplėtoti radijo spektro naudojimą. Šiuo tikslu reikia skatinti laisvą konkurenciją ir NRI naudojimo leidimo kriterijų suderinimą ypatingą dėmesį skiriant prieigai pagal bendro naudojimo licencijas.

4.4 Vis dėlto Komitetas nori atkreipti dėmesį į įvairius minėto Komisijos komunikato turinio aspektus siekdamas sudaryti kuo palankesnes sąlygas būsimiems radijo spektro reguliavimo etapams, kad jie būtų grindžiami tvirtais principais, konkrečiai – demokratijos, skaidrumo, pagrindinių žmogaus teisių, vartotojų teisių ir elektroninių ryšių naudotojų teisių užtikrinimo principais. Vartotojų ir naudotojų teises visų pirma reikia aiškiai apsaugoti nuo sukčiavimo nustatant kriterijus, skatinančius teisingą kainą, suteikiant visiems galimybes naudotis spektru ir sukuriant veiksmingus skundų teikimo ir žalos atlyginimo mechanizmus. Be to, būtina užtikrinti, kad nepriklausomos priežiūros institucijos būtų pajėgios spręsti tarptautinius ginčus dėl spektro naudojimo išvengiant žalingųjų trukdžių. Rengdama periodines ataskaitas Komisija privalės nurodyti, kokios priemonės taikytos ir kokių tikslų pasiekta minėtų teisių ir prievolių srityje.

4.5 Komitetas ragina Komisiją rengiantis būsimai atitinkamos reguliavimo sistemos plėtrai sudaryti kuo išsamesnį diegiant inovacines radijo ryšio prieigos prie spektro technologijas išskylančių „reguliavimo kliūčių“ sąrašą.

4.6 Reikia vengti tokių situacijų, kai neva siekiant užtikrinti labai aukšto lygio naudotojų apsaugą iš tiesų – dėl nacionalinės ar kitos panašios protekcionistinio pobūdžio priežasties – norima užkirsti kelią kuo platesniam spektro atvėrimui, kuris palengvintų kitų naudotojų įsitraukimą ir inovacinių technologijų naudojimą. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad taikant komunikatą neįgaliesiems turi būti užtikrintos platesnės galimybės naudotis naujomis technologijomis.

4.7 Tai taip pat lemtų už naudojimąsi spektru surenkamos mokesčių, kurių nauda nekelia abejonių, sumos padidėjimą. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad turint omenyje tai, kad spektras yra ribota fizinė erdvė ir priemonės, kurias ketinama taikyti, padidins naudotojų srautą, reikia išsamiai apsvarstyti įvairius klausimus, pavyzdžiui, kokią kompensaciją numatyti esamiems naudojimo licencijų turėtojams, kaip išvengti spektro žlugimo arba susiaurėjimo dėl pernelyg intensyvaus naudojimo, užtikrinti labiau inovacinių technologijų diegimą ir kt. Šiuo aspektu reikėtų, nepaisant to, kad šios nuomonės tema nesutampa su tam tikrų ankstesnių nuomonių dėl ES priemonių, susijusių su technologiniais pokyčiais, taikymo temomis, pavyzdžiui, vadinaamojo skaitmeninio dividendo tema, įvertinti konkretų tų nuomonių poveikį siekiant racionalizuoti su ES radijo spektro politikos plėtojimu siejamus lūkesčius.

4.8 Kita vertus, Komitetas yra už tai, kad pagal galimybes būtų ribojamas NRI vykdomas individualių licencijų išdavimas, ir pasisako už gerokai platesnę prieigą visais atvejais, kai tik tam

yra realios galimybės ir tai įmanoma nepažeidžiant spektro naudotojų įsigytų teisių. Tuo tikslu ragina NRI riboti individualių licencijų išdavimą ir jas išduoti tik išties pagrįstais atvejais, kad būtų sudarytos sąlygos gerokai platesnei prieigai.

4.9 Vienas iš svarbių komunikate nurodomų tikslų yra būtinybė sumažinti technologinį atotrūkį tarp elektroninių ryšių įrangos gamintojų Europoje ir trečiosiose šalyse, kurio viena iš priežasčių yra dabartinės reguliavimo sistemos fragmentiškumas. Komitetas prašo Europos Komisijos pridėti poveikio įvertinimą, atspindintį galimą spektro atvėrimo naudą siekiant sumažinti Sąjungos valstybių narių skaitmeninę atskirtį. Todėl Komitetas pasisako už skubų šios sistemos koregavimą ir tuo požiūriu pasitiki Komisijos pajėgumu reglamentuoti taikant komitologijos procedūras.

4.9.1 Kita vertus, Komitetas primena tvirtą ES įsipareigojimą ginti pagrindines teises ir prašo Komisiją nustatant atitinkamas koregavimo taisykles elgtis kiek įmanoma apdairiau užtikrinant tokias pagrindines teises kaip privatumas, profesinė paslaptis arba duomenų, kuriuos gali kaupti elektroninių ryšių paslaugų tiekėjai, tvarkymas.

4.9.2 Taip pat būtų tikslinga vykdyti tam tikrą veiksmingą naujų licencijos neturinčių naudotojų prieigos prie juostų priežiūrą tuo atveju, jei jie turi pranašumą dėl jų technologinių inovacijų duodamos pridėtinės vertės, ir ypač jei jie trukdo trečiosioms šalims, kurių teisių į apsaugą neužtikrina jokia NRI, sklandžiai naudotis spektru. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas reiškia susirūpinimą dėl galimo šio liberalizavimo proceso poveikio galimybių naudotis visuotinės svarbos paslaugomis (policijos, greitosios pagalbos, gelbėjimo tarnybų) principo įgyvendinimui.

4.9.3 Kartu reikėtų atidžiai išnagrinėti tų naudotojų, kurie pageidauja prieigos prie spektro ir kurie teikia visuotinės svarbos paslaugą, padėtį. Juos būtų galima atleisti nuo finansinės kompensacijos mokėjimo arba jiems nustatyti simbolinio dydžio mokestį numačius viršnacionalinio lygmens nuostatą ir galbūt priėmus atitinkamus teisės aktus.

4.9.3.1 Visa tai neatleidžia nuo pareigos siekti visuotinės svarbos tikslų vadovaujantis ES teise, visų pirma kalbant apie turinio reguliavimą ir audiovizualinę politiką ir valstybių narių teisę savo radijo spektrą organizuoti ir naudoti viešosios tvarkos ir saugumo tikslais.

4.10 Nepriklausomumo ir teisinio tikrumo priežastys taip pat skatina EESRK siūlyti atsakomybę už naudotojų bendro naudojimo sutarčių sudarymo ir jų derėjimo su konkurencijos taisyklėmis priežiūrą ir informavimą apie tai patikėti NRI ir prireikus – Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijai (EERRI), jei būtinas strateginis planavimas, koordinavimas ir suderinimas, visų pirma – radijo dažnių naudojimo bendrųjų leidimų išdavimo arba individualių teisių suteikimo tvarkos srityje, siekiant įveikti vidaus rinkos vystymui išskylančias kliūtis.

4.11 Bendradarbiaudama su vartotojų asociacijomis ir įmonių atstovais Komisija turėtų parengti „Gerosios praktikos kodeksą“ dėl informacijos apie NBNG paraiškas ir jų rezultatus teikimo ES lygiu. Tai sudarytų sąlygas plačiai taikyti skaidrias procedūras ir optimaliai panaudoti „Spektro naudojimo apraše“ nurodytus išteklius.

4.12 Galiausiai Komitetas ragina Komisiją remiantis Radijo spektro politikos grupės vykdyta veikla parengti įgyvendinimo

aktą, kaip numatyta SESV 291 straipsnyje, kuris padėtų pasiekti tikslų tokiose srityse kaip bendra bendro naudojimosi licencijų samprata, taip pat rekomendacijų, skatinančių naudoti bendrus šių licencijų išdavimo ES kriterijus, terminai, kad būtų sudarytos palankios sąlygos jų taikymui visose valstybėse narėse.

4.12.1 Minėtoje taisyklėse, be kitų svarbių elementų, turėtų būti numatyta laisvos konkurencijos principų apsauga ir elektroninių ryšių naudotojų saugumo užtikrinimas ir teisių apsauga ypatingą dėmesį skiriant išlaidų šių ryšių tiekėjų teikiamoms paslaugoms apmokėti sumažinimui.

4.13 Komitetas yra įsitikinęs, kad technologinėms inovacijoms, kurias gali lemti didesnis spektrą naudojančių operatorių skaičius, galėtų būti teikiamas ES fondų finansavimas siekiant palengvinti technologinę pažangą menkiausiai išsivysčiusiose ES valstybėse.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Postūmis energijos vidaus rinkai“

(COM (2012) 663 final)

(2013/C 133/05)

Pranešėjas **Pierre-Jean COULON**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. lapkričio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl:

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Postūmis energijos vidaus rinkai“

COM(2012) 663 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 23 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 94 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK energijos vidaus rinką vertina kaip galimybę pasinaudoti Europoje taikomų įvairių energetikos sprendimų privačiais ir sujungta infrastruktūra užtikrinti optimalų pramonės ir namų ūkių vartotojams naudingą visos sistemos veikimą.

1.2 EESRK remia tuos Komisijos strategijos principus, kurių tikslas – panaikinti priemones, trukdančias galutiniam vartotojui pasinaudoti įvairių energetikos sprendimų privalumais.

1.3 Energijos rinkoje pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas vartotojams, visos naujos pažangiųjų tinklų ir skaitiklių (angl. *smart grids* ir *smart meters*) funkcijos turi būti kuriamos atsižvelgiant į jų interesus.

1.4 Labai trūksta informacijos apie energijos vidaus rinkos tikslus ir metodus, šį trūkumą panaikinti gali tik didelė Sąjungos mastu vykdoma ir kartu su pilietinės visuomenės atstovais organizuojama informavimo kampanija.

1.5 Energetinio skurdo ir (arba) nepritekliaus problemų sprendimas turi būti Sąjungoje vykdomos viešosios politikos prioritetas. EESRK ragina Tarybą ir Komisiją šiai problemai skirti pagrindinį dėmesį 2013 m. gegužės mėn. aukščiausio lygio susitikime energetikos klausimais.

2. Netobula energijos vidaus rinka

2.1 Europos Komisijos komunikate raginama užtikrinti sklandų energijos vidaus rinkos veikimą, kad būtų pasiektas 2014 m. tikslas, kurį 2011 m. vasario mėn. nustatė ES valstybių ir vyriausybių vadovai. Vadovai patvirtino būtinybę iki 2014 m. baigti kurti energijos vidaus rinką, kurioje kiekvienas vartotojas turėtų visišką laisvę pasirinkti elektros energijos ar dujų tiekėją.

2.2 Elektros energijos ir dujų vidaus rinka pradėta kurti 1996 m. siekiant dvejopo tikslo: pirma, užtikrinti kiekvienam Europos vartotojui galimybę pasirinkti tiekėją (neatsižvelgiant į kilmės šalį) ir naudotis nuo gamintojų nepriklausomų tinklų paslaugomis, antra, kad sukurta veiksminga bendra rinka turėtų teigiamos įtakos energijos kainoms ir darytų dinamišką ir reikšmingą poveikį būtinoms investicijoms.

2.3 Šis užsibrėžtas tikslas vis dar galutinai neįgyvendintas. Kai kuriose šalyse energijos vidaus rinka sudarė galimybes pasiūlyti vartotojams lankstesnius sprendimus ir konkurencingesnes kainas, taigi ir suvaldyti kainų kilimą, kurį lėmė išaugusi pirminės energijos kaina. Energijos vidaus rinka taip pat padėjo užtikrinti didmeninių rinkų sklandesnę ir skaidresnę veikimą ir sustiprinti energijos tiekimo saugumą Europos Sąjungoje. Daugelio valstybių narių energetikos rinkose nuo nacionalinių arba regioninių monopolijų pereita prie taip pat nacionalinių arba regioninių, mažai tarpusavyje susijusių ir konkuruojančių oligopolijų.

2.4 Naujos priemonės (energijos biržos, rinkų susiejimas ir pan.) sudaro mažą prekybos dalį, didžioji dalis prekybos sandorių šiuo metu iš esmės vis dar vyksta nacionaliniu lygmeniu. Konkurencija elektros energijos gamybos srityje kai kuriose šalyse yra tik hipotetinė: 8 iš 27 valstybių narių 80 proc. elektros energijos gamybos kontroliuoja rinkoje įsitvirtinę operatoriai; be to, atsižvelgiant į dominuojančią (kai kuriose šalyse išskirtinę) nacionalinių gamtinių dujų tiekėjų padėtį, gamtinių dujų vidaus rinka taip pat ir toliau yra labai teorinė.

2.5 Šiuo metu energijos vidaus rinka yra veikiau įvairios praktikos, rinkų ir veiklą vykdančių nacionalinių pramonės subjektų, kurie prižiūrimi šalies reguliavimo įstaigų ir ACER, taiko per dvidešimt metų priimtus įvairius Europos teisės aktus, darinys, o ne bendra ekonominė erdvė, kurioje sukurtos realios konkurencijos sąlygos užtikrina naudą Europos pramonei ir vartotojams. Vis dėlto, nacionaliniu lygmeniu vykdoma energetikos politika turi poveikio energijos kainoms kaimyninėse šalyse ir sprendimai šioje srityje negali būti priimami vienašališkai.

2.6 Kainas iškreipia papildomi neaiškūs, asimetriški ir dažnai pernelyg dideli vietiniai ar nacionaliniai mokesčiai, kurie kai kuriais atvejais per penkiolika metų išaugo 1 000 proc. ir labai apsunkino namų ūkių vartotojus ir daug elektros energijos naudojančias pramonės šakas. Šalys tarpusavyje nekoordinuoja nacionalinių atsinaujinančių išteklių energijos vystymą skatinančios politikos, todėl ES priversta (kadangi atsinaujinančiųjų išteklių energija nevaldomai patenka į tinklus ir yra prioritetinga) skubiai apibrėžti naują Europos rinkos struktūrą, kurios nesant gali susilpnėti Europos elektros energijos sistemos valdymas. Visoms energijos rūšims valstybėse narėse taikoma subsidijavimo (arba atleidimo nuo mokesčių) politika turi būti visiškai skaidri, kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos visiems rinkos dalyviams ir kad energetikos srityje būtų tinkamai laikomasi Sąjungos konkurencijos taisyklių.

2.7 Paplitusi praktika nacionaliniu lygmeniu reguliuoti tarifus neduoda dinamiškų kainų signalų, kurie paskatintų vartotojus mažinti energijos vartojimą ir valdyti energijos sąskaitas, ji taip neužtikrina, kad bus padengtos realios energijos tiekimo ar gamybos sąnaudos, silpnina energetikos įmonių finansinę padėtį ir stabdo investicijas į gamybą ir tinklus, kurios bus reikalingos artimiausiais dešimtmečiais.

2.8 Galiausiai, dėl švietimo, informacijos ir skaidrumo spragų dauguma Europos piliečių ir vartotojų dažniausiai nesupranta energijos vidaus rinkos idėjos, jos tikslų ir metodų. Nors namų ūkių vartotojų rinka teoriškai liberalizuota nuo 2007 m. liepos 7 d., kai kuriose Sąjungos šalyse energijos tiekėjų pakeista

labai mažai, tai galima sieti su tuo, kad valstybės narės, reguliavimo institucijos ir pramonės subjektai vis dar neužtikrina tinkamo informacijos ir komunikacijos lygio.

3. Energijos vidaus rinkos sukūrimo prioritetinės gairės

3.1 Sprendžiant Europai kylančius uždavinius (pasaulinė ekonomikos krizė, klimato atšilimas, tiekimo saugumas ir t. t.) būtina didinti skaidrumą ir lankstumą, stiprinti valstybių narių prekybą energija ir tarpusavio sąveiką, kad būtų pasiekta geresnių efektyvumo ir solidarumo rezultatų, taip pat užtikrinta kuo didesnė investicijų nauda.

3.2 EESRK tvirtai remia Europos Komisijos įgyvendinamas iniciatyvas ir mano, kad baigus kurti tikrąją 500 mln. vartotojams skirtą bendrą energetikos erdvę, bus žengtas lemiamas ir reikšmingesnis nei Europos energijos bendrijos sukūrimas žingsnis, kuris padės atgaivinti ekonomikos augimą Europoje. EESRK nuomone, placią paklausą užtikrinanti, bendra ir konkurencinga energetikos sistema yra vienas svarbiausių Europos ekonomikos vystymosi ir darbo vietų kūrimo veiksmų. Europos pramonei išlikti ir toliau vystytis būtinos konkurencingos energijos kainos.

3.3 Todėl siekiant šio tikslo, būtina tikrinti, ar formaliai taikomos nuo 1996 m. gruodžio mėn. priimtų reglamentų ir direktyvų nuostatos, taip pat, ar laikomasi energijos vidaus rinką reglamentuojančių teisės aktų ir ar valstybės narės iš tiesų skatina konkurenciją regionų, nacionaliniu ir Europos lygmeniu. EESRK pritaria iniciatyvoms, kuriomis siekiama sklandesnio ir veiksmingesnio energijos perdavimo tinklų naudojimo, visų pirma spartesnei standartizacijai, kuri būtina dėl labai spartaus atsinaujinančiųjų išteklių energijos vystymosi; Komitetas taip pat remia energetikos tarpusavio jungčių plėtoją bei rinkų susiejimą ir daugiašalio bendradarbiavimo projektus, pavyzdžiui, *Coreso* (Vakarų Europos elektros energijos tinklo koordinavimo centras) sukūrimą, kuris gali tapti Europos elektros energijos tiekimo priežiūros centro pirmtaku.

3.4 Paprastai nacionalinėmis politinėmis nuostatomis grindžiamas kainų reguliavimas yra susijęs su protekcionizmu, prieštaraujančiu Sąjungos interesams. Kainų reguliavimas trukdo įvertinti, kokias realias energijos sąnaudas patiria vartotojai, ir tokia praktika gali būti taikoma tik laikinai to pageidaujančiose valstybėse narėse. Vartotojai ir investuotojai turi gauti realius sąnaudų (įskaitant CO₂) pokyčius atspindinčius kainų signalus, kad galėtų ateityje priimti informacija pagrįstus sprendimus. Tiesiogiai su realiomis sąnaudomis susijusios energijos kainos yra vienas veiksmų, leidžiančių geriau valdyti vartojimą ir atitinkamai keisti vartotojų, kurie turės būti aktyvesni naujo kuriamo vartojimo modelio dalyviai, įpročius.

3.5 Be to, labai svarbu išsiaiškinti ir persvarstyti labai skirtingus Sąjungoje regionų ar nacionaliniu lygmeniu taikomus energijos mokesčius. Pavyzdžiui, elektros energijai taikomi mokesčiai ir PVM svyruoja nuo 4,7 proc. Jungtinėje Karalystėje iki 54,6 proc. Danijoje neatsižvelgiant į gaminamos elektros energijos kiekį. Taigi, EESRK pritaria Komisijos iniciatyvoms, skatinančioms vienodą ir pažangesnę elektros energijos apmokestinimą Europoje. Norint įgyvendinti „20–20–20“ tikslus ir nuo 80 iki 95 proc. sumažinti išmetamo CO₂ kiekį iki 2050 m., būtina sukurti bendrą mokesčių sistemą, kuri leistų taikyti objektyvius mokesčius atsinaujinančiųjų išteklių energijai ir iškastinių išteklių energijai ir atsižvelgti į su kiekvienu produktu susijusį energijos kiekį ir išmetamą CO₂ kiekį.

3.6 Energetinį skurdą ir (arba) nepriteklį patiria apie 13 proc. Europos namų ūkių, t. y. apie 65 mln. europiečių, todėl kuriant energijos vidaus rinką negalima neatsižvelgti į šią problemą. Vienas pirminių energijos vidaus rinkos tikslų – konkurencija, turi būti grindžiamas tik visų Sąjungos vartotojų interesu. Todėl energijos rinka turi būti organizuojama vadovaujantis piliečio-vartotojo interesais, būtina kuo greičiau suformuluoti bendrą ES energetinio skurdo apibrėžtį, kuria remiantis šalys pradėtų vykdyti paramos politiką, kaip tai įvyko Europos regioninės pagalbos atveju. Europos Sąjunga turi stebėti, kad nebūtų painiojama kovos su energetiniu skurdu politika, kurią būtina nedelsiant įgyvendinti, ir vidaus rinkos principams prieštaraujanti protekcionizmu grindžiama kainų nustatymo praktika. EESRK siūlo 2013 m. gegužės mėn. vyksiančiame aukščiausio lygio susitikime energetikos klausimais šiai problemai skirti prioritetinį dėmesį ir sukurti pagrindą Europos viešosioms energetikos paslaugoms.

3.7 EESRK mano, kad energetikos sektoriuje visų pirma svarbu užtikrinti šveitimą, informaciją ir skaidrumą⁽¹⁾, kad vartotojas galėtų priimti tiek finansiniu, tiek energijos vartojimo efektyvumo požiūriu naudingiausius sprendimus ir pasirinkti

mažiausias kainas siūlančius tiekėjus. Europos Sąjunga turėtų imtis ryžtingų komunikacijos veiksmų, paaiškinti bendrus uždavinius ir suteikti svarbiausią, tačiau paprastą ir tikslią informaciją Europos vartotojams.

3.8 EESRK mano, kad siekiant sėkmingai įdiegti pažangųjį skaitiklį, galintį padidinti energijos naudojimo efektyvumą, būtinas vartotojų dalyvavimas. Tačiau dar lieka daug neišspręstų klausimų, pavyzdžiui, ar galima nauda bus proporcinga vartotojams tenkančių sąnaudų, sąveikos ir duomenų apsaugos požiūriu. Šios problemos turėtų būti kuo greičiau išspręstos, kadangi tai svarbu visiems energijos vartotojams.

3.9 Ateities Europos energijos rinkoje neturi būti vadovaujama tik paklausos principais; ši rinka taip pat turėtų skatinti tiek pramonės subjektus, tiek ir namų ūkius vartoti mažiau energijos, naudotis visomis naujomis pažangiųjų tinklų ir skaitiklių funkcijomis. EESRK pritaria, kad Europos veiksmų plane būtų numatyti suderinti pajėgumo mechanizmai, kurie leistų užtikrinti tolygų vartojimą, saugų Europos elektros sistemų veikimą (pirmiausia didžiausios energijos paklausos metu) ir skatinti mažiau vartoti elektros energijos.

3.10 EESRK ragina Europoje parduoti rimtus debatus dėl energetikos sistemos pertvarkymo, su tuo susijusių uždavinių, sąnaudų ir valstybių narių tarpusavio veiksmų derinimo. Europa negali būti tik savo interesų labai energetikos politiką įgyvendinančių 27 šalių junginys. Sąjunga privalo sugebėti įvertinti vienos šalies sprendimų poveikį kitoms valstybėms. Šiuo požiūriu ypač svarbus pilietinės visuomenės dalyvavimas. Įvairių forumų organizavimas – teigiama praktika. Reikėtų pradėti tikrą europietišką visus suinteresuotuosius subjektus suburiančią ir Europos aspektus apimančią dialogą energijos klausimais, visų pirma valstybėse narėse.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 11–17.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo laikinai nukrypstama nuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/87/EB, nustatančios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje

(COM(2012) 697 final – 2012/328 (COD))

(2013/C 133/06)

Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, 2012 m. gruodžio 5 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo laikinai nukrypstama nuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/87/EB, nustatančios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje

COM(2012) 697 final – 2012/328 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, pavedė pranešimą parengti pranešėjui Antonello Pezzini, ir 2013 m. sausio 29 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 136 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas yra įsitikinęs, ir tai jau yra minėjęs kitose nuomonėse, kad kovojant su visuotiniu klimato atšilimu ir siekiant ES oro transporto sektoriaus konkurencingumo, svarbiausia rasti bendrą sprendimą dėl apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS), taip pat veiksmingai įgyvendinti Bendro Europos dangaus projektą ir visus su šiais tikslais derančius teisės aktus.

1.2 Taigi Komitetas pritaria iniciatyvai kol baigsis bendrosios derybos sustabdyti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymą oro transporto bendrovėms, kurios vykdo skrydžius į Europos ekonominę erdvę (EEE) ir iš jos.

1.3 Tačiau EESRK mano, kad svarbu, jog visi pasaulio regionai susitartų riboti savo vidaus skrydžių išmetamus CO₂ kiekius.

1.4 Komitetas pabrėžia, kad kyla pavojus ES transporto konkurencingumui. Europos ekonominei erdvei (EEE) taikomo sustabdymo laikotarpį ES vidaus skrydžių keleiviai bus apmokestinami, o kitų skrydžių keleiviams mokestis nebus taikomas.

1.5 Todėl Komitetas prašo, kad Taryba ir Parlamentas, remiami Komisijos, tvirtai paskatintų ieškoti bendru požiūriu pagrįsto skubaus bendro sprendimo, kad būtų išvengta neteisingų nuobaudų ir konkurencijos iškraipymų, dėl ko galėtų

sutrikti konkurencingumo ir užimtumo vystymasis ir kas akivaizdžiai prieštarautų visuotinei strategijai „Europa 2020“.

2. Įžanga

2.1 ES Direktyva 2008/101/EB, taikoma ir oro transporto sektoriui, įskaitant ne ES valstybių narių vežėjus, ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje nuo 2012 m. buvo pripažinta teisėta ES Teisingumo Teismo sprendimu, neseniai priimtu remiantis Šiaurės Amerikos oro transporto bendrovių skundu, kuriame jos teigė, jog ES teisės aktais pažeidžiami įvairūs tarptautiniai susitarimai ⁽¹⁾.

2.2 Teismo nuomone, taikant apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą oro transportui, nepažeidžiami nei paprotinės tarptautinės teisės principai, nei „Atviro dangaus“ susitarimas. Taigi ES teisės aktais siekiama Kioto protokolo tikslų, o jame numatyta, kad tarpininkaujant Jungtinėms Tautoms ir **ICAO (Tarptautinei civilinės aviacijos organizacijai)** bus sudarytas susitarimas dėl orlaivių išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų.

2.3 Reaguodama į pažangą tarptautinėse derybose ir siekdama sukurti joms palankias sąlygas, Komisija ketina neeuropiejiams skrydžiams laikinai netaikyti **apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos**.

⁽¹⁾ ES Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-366/10 *Air Transport Association of America ir kiti prieš Secretary of State for Energy and Climate Change*. Liuksemburgas, 2011 m. gruodžio 21 d.

2.4 Šiuo metu pagal apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą **numatoma**, kad įmonėms, kurioms taikomas reikalavimas mažinti teršalų kiekius, gali būti suteikiami **kreditai, atitinkantys leistiną CO₂ išmetimų kiekį tonomis, ir jų kasmet būtų suteikiama vis mažiau**. Įmonėms, kurioms pavyks teršalų kiekį sumažinti labiau nei buvo įpareigos, bus suteikiami įvairūs kreditai, kuriuos jos galės perparduoti ne taip sėkmingai šioje srityje dirbančioms įmonėms ir įmonėms, kurioms jų reikės labiausiai. Taip pat numatyta ES apyvartinių taršos leidimų prekybos direktyvą nuo 2012 m. pradėti taikyti ir oro transporto sektoriui, ir visiems skrydžiams į ES esančius oro uostus ir iš jų, įpareigojant apskaityti išmetamus teršalus ir dalyvauti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje iki pirmojo leidimų grąžinimo 2013 m. balandžio mėn.

2.5 Kad būtų lengviau pasiekti visuotinį susitarimą ICAO, reikėjo priimti sprendimą, kuriuo laikinai nukrypstama nuo ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos direktyvos, siekiant užtikrinti, kad nebus imamasi jokių veiksmų prieš orlaivių naudotojus, kurie vykdo skrydžius iš ES oro uostų į ne ES oro uostus arba į ES oro uostus iš ne ES oro uostų, nevykdančius su atvykimo ir išvykimo skrydžiais susijusių direktyvoje numatytų ataskaitų teikimo ir atitikties įpareigojimų, kylančių iki 2014 m. sausio 1 d.

2.6 Tačiau jei bus įgyvendinami siūlomi veiksmai, gali sumažėti ES oro transporto konkurencingumas palyginti su tarptautiniu, ir tai įvyktų kaip tik ekonomikos nuosmukio laikotarpiu: apyvartinių taršos leidimų prekybos teisės aktų taikymo „iššaldymas“ vieneriems metams, kol nebus priimtos tarptautinės taisyklės dėl oro transporto išmetamųjų teršalų (bus sukurtas pasaulinio masto rinkos mechanizmas), negaliojant ES vidaus oro transportui.

2.7 Kaip tik siekiant išvengti vidaus transporto neteisingų nuobaudų ir konkurencijos iškraipymų, Komitetas tvirtina, kad nukrypti leidžianti nuostata turėtų būti griežtai laikina ir taikoma tik tiems orlaivių naudotojams, kurie negavo nemokamų apyvartinių taršos leidimų minėtai veiklai 2012 m. arba juos grąžino. Dėl tos pačios priežasties į apyvartinius taršos leidimus neturėtų būti atsižvelgiama apskaičiuojant susijusias teises.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Pasiūlymu dėl sprendimo siekiama:

— laikinai atidėti orlaivių naudotojų, vykdančių atvykimo ir išvykimo skrydžius Europos ekonominėje erdvėje (EEE), įpareigojimų, susijusių su atvykimo ir išvykimo skrydžiais pagal Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ATLPS), vykdymą;

— užtikrinti, kad nebūtų imamasi jokių veiksmų prieš orlaivių naudotojus, organizuojančius atvykimo ir išvykimo skrydžius EEE, nevykdančius su atvykimo ir išvykimo skrydžiais susijusių direktyvoje numatytų ataskaitų teikimo ir atitikties įpareigojimų, kylančių iki 2014 m. sausio 1 d.;

— toliau taikyti ATLPS direktyvą visiems skrydžiams tarp EEE esančių oro uostų, kuriose taip pat kovojama su klimato kaita.

3.2 Pasiūlymu taip pat siekiama išvengti konkurencijos iškraipymo, tad nukrypti leidžianti nuostata turėtų būti taikoma tik tiems orlaivių naudotojams, kurie negavo nemokamų apyvartinių taršos leidimų minėtai veiklai 2012 m. arba juos grąžino.

4. Pastabos

4.1 Vienoje iš ankstesnių nuomonių Komitetas jau nurodė, kad ES oro transporto sektoriuje svarbiausia:

— rasti bendrą sprendimą dėl apyvartinių taršos leidimų prekybos,

— kuo geriau įgyvendinti Bendro Europos dangaus projektą ir

— užtikrinti tinkamą reglamentavimą.

„Bendro dangaus sukūrimas nepaprastai svarbus ir užtikrinant ES aviacijos pramonės konkurencingumą pasaulio rinkoje“ (?), turint omenyje, kad oro transporto sektorius yra labai svarbi Europos ekonomikos sudedamoji dalis: per metus pervežama 748 mln. keleivių ir daugiau kaip 11 mln. tonų krovinių, indėlis į BVP sudaro 359 mlrd. eurų, samdoma daugiau kaip 5 mln. darbuotojų.

4.2 Taigi Komitetas remia sprendimą sustabdyti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymą oro transporto bendrovėms, vykdančioms skrydžius į EEE ir iš EEE, kol nebus baigtos pasaulinės derybos, tačiau mano, kad visi pasaulio regionai turi susitarti taikyti ATLPS net savo vidaus skrydžiams.

(?) CESE 1391-2011, OL C 376, 2011 12 22, p. 38.

4.3 Komitetas pabrėžia, kad gali kilti pavojus ES transporto konkurencingumui. Tuo laikotarpiu, kai bus sustabdytas apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymas, ES vidaus skrydžių keleiviai, laikantis teisėtų aplinkos reikalavimų, bus apmokestinami, o kitų šalių keleiviai apmokestinimo išvengs.

4.4 Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, Komitetas prašo, remiantis bendruoju požiūriu ir siekiant išvengti neteisingų nuobaudų ir konkurencijos iškraipymų, rasti greitą bendrą sprendimą: padėtis, kai nepriimtas bendras sprendimas dėl prekybos taršos leidimais, be abejo, apsunkintų Europos rinką, nes ji ir toliau būtų vienintelė rinką, kurioje taikomas toks reglamentavimas.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo

(COM(2012) 628 final – 2012/0297 (NLE))

(2013/C 133/07)

Pranešėjas **Josef ZBOŘIL**

Europos Parlamentas, 2012 m. lapkričio 19 d., ir Taryba, 2012 m. lapkričio 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo

COM(2012) 628 final - 2012/0297 (NLE).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 29 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 116 narių balsavus už, 11 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina poveikio aplinkai vertinimo (PAV) idėjos indėlį gerinant aplinkos apsaugos padėtį valstybėse narėse ir visoje ES.

1.2 Pagrįstų sprendimų dėl projekto poveikio aplinkai priėmimo proceso efektyvumas labai priklauso nuo PAV dokumentų ir juose naudojamos informacijos kokybės ir bešališkumo. Vertinant šią kokybę būtina taikyti proporcingumo principą; kokybės būtina reikalauti ir iš leidimus suteikiančių institucijų, kurios turi palaikyti konstruktyvų dialogą su pilietine visuomene.

1.3 Komiteto nuomone, svarbu pažymėti, kad patiriamos (ir piniginės, ir, svarbiausia, laiko) sąnaudos gali trukdyti įgyvendinti MVĮ projektus, ypač tais atvejais, kai vykdomas reikalavimų dėl alternatyvų būtų nesilaikoma proporcingumo principo.

1.4 PAV direktyvą reikėtų įgyvendinti lanksčiai ir proporcingai, kad tais atvejais, kai projekto poveikis aplinkai bus iš anksto žinomas arba įvertintas kaip nereikšmingas, aplinkosauginių ir planavimo leidimų išdavimo procedūras būtų galima sujungti. EESRK palankiai vertina ir palaiko Komisijos veiksmus, kuriais ši siekia didinti PAV procese dalyvaujančių subjektų teisinį tikrumą.

1.5 EESRK labai palankiai vertina pasiūlymą nustatyti pagrindinių direktyvoje reikalaujamų etapų (viešų konsultacijų, atrankos sprendimų, galutinio PAV sprendimo) terminus ir nustatyti mechanizmą, kuriuo būtų užtikrinama, kad PAV procesai būtų suderinti ir koordinuojami visoje ES.

1.6 Komiteto nuomone, PAV sprendimo stebėseną reikėtų reikalauti vykdyti tik pagrįstais atvejais ir tik būtina apimtimi.

1.7 Dėl pasiūlymo įtraukti nuostatą dėl „PAV pritaikymo prie naujų uždavinių“ EESRK mano, kad toks direktyvos taikymo srities išplėtimas turi būti taikomas visiems projektams, kurie darys poveikį vertinamiems aplinkos apsaugos aspektams; šiuo požiūriu svarbu laikytis proporcingumo principo ir aiškiai atskirti įvairius projekto rengimo ir įgyvendinimo etapus.

1.8 EESRK sutinka, kad piliečiai turi teisę susipažinti su informacija ir dalyvauti PAV procese. Tačiau kartu jis ragina projektų poveikio aplinkai vertinimo procedūros taisykles parengti taip, kad PAV direktyvos nuostatomis nebūtų galima piktnaudžiauti korupcijos tikslais ir siekiant neteisėtai pratęsti nustatytus terminus. EESRK pageidautų, kad skundai būtų išnagrinėjami per pagrįstą terminą visų suinteresuotųjų subjektų labui.

2. Komisijos dokumentas

2.1 Direktyva 2011/92/ES, kuria nustačius būtiniausius reikalavimus buvo suderinti projektų poveikio aplinkai vertinimo principai, padeda užtikrinti aukštą aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos lygį.

2.2 Siekiant pagerinti poveikio aplinkai vertinimo procedūros kokybę, racionalizuoti įvairius procedūros etapus ir padidinti suderinamumą ir sinergiją su kitais Sąjungos teisės aktais ir kitų sričių politika, taip pat su valstybių narių suformuotomis strategijomis ir politika nacionalinės kompetencijos srityse, būtina iš dalies keisti Direktyvą 2011/92/ES.

2.3 Priemonės, kurių imamasi siekiant išvengti reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai, jį sušvelninti ir, jei galima, kompensuoti, turėtų padėti išvengti aplinkos kokybės blogėjimo ir grynųjų biologinės įvairovės nuostolių, laikantis Sąjungos įsipareigojimų pagal Konvenciją ir ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m. numatytų tikslų bei veiksmų.

2.4 Klimato kaita ir toliau darys žalą aplinkai ir kels pavojų ekonomikos plėtrai. Todėl reikėtų stiprinti Sąjungos aplinkos, socialinį ir ekonominį atsparumą, kad visoje Sąjungos teritorijoje būtų galima veiksmingai kovoti su klimato kaita. Prisitaikymo prie klimato kaitos ir jos švelninimo klausimus būtina spręsti įvairių sričių Sąjungos teisės aktuose.

2.5 Taikant Direktyvą 2011/92/ES būtina sukurti konkurencingą verslo aplinką, pirmiausia mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kad būtų galima užtikrinti pažangų, tvarų ir integracinį augimą, laikantis Komisijos komunikate „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ nustatytų tikslų.

2.6 Projekto aplinkos ataskaita, kurią turi pateikti užsakovas, turėtų apimti su siūlomu projektu susijusių pagrindinių alternatyvų, įskaitant tikėtiną aplinkos būklės raidą neįgyvendinus projekto

(bazinis scenarijus), vertinimą – dėl to pagerėtų vertinimo proceso kokybė ir atsirastų galimybė integruoti aplinkos klausimus ankstyvuoją projekto rengimo etapu.

2.7 Siekiant užtikrinti skaidrumą ir atskaitomybę, turėtų būti reikalaujama, kad kompetentinga institucija pagrįstų savo sprendimą duoti sutikimą dėl projekte planuojamos veiklos ir nurodytų, kad ji atsižvelgė į surengtų konsultacijų rezultatus ir atitinkamą surinktą informaciją.

2.8 Atsižvelgiant į siūlomo projekto pobūdį, sudėtingumą, vietą ir dydį, reikėtų nustatyti įvairių projekto poveikio vertinimo etapų terminus, taip siekiant paskatinti veiksmingiau priimti sprendimus ir padidinti teisinį tikrumą. Šie terminai jokiais aplinkybėmis neturėtų daryti neigiamos įtakos griežtiems aplinkos apsaugos standartams, visų pirma nustatytiesiems pagal kitus Sąjungos aplinkos teisės aktus, taip pat visuomenės dalyvavimo priimančiam sprendimui veiksmingumui ir galimybei kreiptis į teismą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas palankiai vertina PAV idėjos indėlį gerinant aplinkos apsaugos padėtį valstybėse narėse ir visoje ES. Ši idėja yra horizontali aplinkos politikos ir ES bei valstybių narių teisinės sistemos priemonė ir padeda praktiškai įgyvendinti šios politikos srities reglamentavimo sistemą.

3.2 Komisijos pasiūlymas dėl tolesnio projektų poveikio aplinkai vertinimo sistemos tobulinimo buvo parengtas remiantis didele PAV taikymo patirtimi, įgyta per 27 metus nuo pirmosios direktyvos ⁽¹⁾ priėmimo. Buvo surengtos ir viešos konsultacijos – jų rezultatai padėjo parengti siūlomus pakeitimus ir pakoreguoti kodifikuotos PAV direktyvos 2011/92/ES ⁽²⁾ nuostatas: ištaisyti trūkumus, atsižvelgti į vykstančius aplinkos, socialinius, ekonominius pokyčius ir uždavinius, direktyvos nuostatas suderinti su pažangaus reglamentavimo principais.

⁽¹⁾ 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB.

⁽²⁾ Direktyva 2011/92/ES (OL L 26, 2012 1 28, p. 1.) kodifikuota Direktyva 85/337/EEB ir trys vėlesni jos pakeitimai (direktyvos 97/11/EB, 2003/35/EB ir 2009/31/EB).

3.3 Pagrįstų sprendimų dėl projekto poveikio aplinkai priėmimo efektyvumas labai priklauso nuo PAV dokumentuose naudojamos informacijos ir PAV proceso kokybės. Kokybė turėtų būti apibrėžiama objektyviai, o kokybės reikalavimai turėtų būti nustatomi laikantis proporcingumo principo, t. y. atsižvelgiant į plano nustatymo etapu turimos informacijos kokybę ir kiekį. Reikalinga ne tik kokybiška ir nešališka informacija – iš šių procedūrą valdančių subjektų, ypač leidimus suteikiančių institucijų specialistų, turėtų būti reikalaujama turėti reikiamos kompetencijos ir tą kompetenciją nuolat tobulinti. EESRK pabrėžia, kad būtų pageidautina nustatyti sąlygas, kada piliečiai galėtų prašyti atlikti papildomą ekspertizę.

3.4 Kol nėra universalus modelio, kurį būtų galima naudoti, nes viskas priklauso nuo konkrečios kiekvienos siūlomos veiklos sąveikos su jos aplinka, reikia stiprinti pagrindinius principus, užtikrinančius geresnės kokybės duomenis, reikalingus nustatant bazinę informaciją, vertinant galimą poveikį, numatant alternatyvas ir apskritai gerinant duomenų kokybę. Kad PAV procedūros būtų efektyvios, daugiausia dėmesio reikia skirti lankstumui – reikalavimų proporcingumui. Šis principas taip pat yra pagrindinė sąlyga, būtina norint užtikrinti didesnę nuoseklumą su kitomis ES teisinėmis priemonėmis ir racionalizuoti valdymą taip, kad sumažėtų biurokratinė našta.

3.5 Pirmenybė turėtų būti teikiama veiksmingesniam gyvenimui ir tai turėtų būti daroma laikantis bendrų Europos teisės normų. Tačiau ši sistema turėtų būti pakankamai lanksti, visų pirma ją reikėtų pritaikyti prie konkrečių vietos ir regiono sveikatos ir aplinkos apsaugos poreikių. Projektų poveikio kaimyninėms valstybėms vertinimo požiūriu ši sistema taip pat turi būti gerai apibrėžta ir pakankamai aiški, kad būtų užkirstas kelias neteisėtiems interesams.

3.6 Vertinimams vietos, regionų ir nacionaliniu lygmeniu reikalingi geros kokybės duomenys strateginiu lygmeniu, kad būtų žinomas kontekstas vertinant konkrečius projektus. Valstybės administracija turi prisiimti atsakomybę atsako už tokių duomenų sisteminimą ir pateikimą vertinimui visuose sektoriuose.

3.7 EESRK džiaugiasi, kad rengdama pasiūlymą Komisija apsvairstė įvairias reikalingų PAV direktyvos pakeitimų alternatyvas, pasiūlymas buvo paremtas kruopščia analize ir pasirinkta ta alternatyva, kurios ekonominės sąnaudos proporcingai

atitinka naudą aplinkai (remiantis poveikio vertinimo išvadomis). Vis dėlto manome, jog svarbu pažymėti, kad patiriamos (ir piniginės, ir svarbiausia, laiko) sąnaudos gali trukdyti įgyvendinti MVĮ projektus, ypač vykdant reikalavimą dėl alternatyvų, dėl kurio projektas gali net žlugti.

3.8 PAV direktyvą reikėtų įgyvendinti lanksčiai ir proporcingai, kad tais atvejais, kai iš anksto žinomas arba nustatytas projekto poveikis aplinkai bus nereikšmingas, aplinkosauginių ir planavimo leidimų išdavimo procedūras būtų galima sujungti ir taip išvengti pernelyg didelio ir nereikalingo vėlavimo visuose patvirtinimo proceso etapuose. Ši rekomendacija yra ypač svarbi šiuo metu, kai tvirtinami transeuropiniai tinklai, būtinai elektros ir dujų rinkų integracijai ir transporto infrastruktūros plėtrai.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK visiškai pritaria Komisijos ketinimui peržiūrėti siūlomą PAV direktyvą ir taip (be kitų dalykų sugriežtinant pagrindinių sąvokų apibrėžtis, jei reikia) dar geriau suderinti ES teisės aktus. Tačiau konkretaus projekto atveju jo užsakovas ir kompetentinga institucija, laikydamiesi proporcingumo principo, turėtų įvertinti, kokia informacija ir atrankos kriterijai reikalingi PAV ir suderinti tarpusavyje jų sąrašą.

4.2 Taip pat palankiai vertiname pasiūlymą nustatyti pagrindinių direktyvoje reikalaujamų etapų (viešų konsultacijų, atrankos sprendimų, galutinio PAV sprendimo) terminus ir įdiegti mechanizmą – tam tikrą „vieno langelio“ principą – siekiant užtikrinti, kad PAV būtų koordinuojamas arba atliekamas kartu su poveikio aplinkai vertinimais. Tačiau nėra tikslinga kompetentingai institucijai leisti dar trimis mėnesiais pratęsti „pagrindinį“ trijų mėnesių terminą privalomajai atrankai atlikti. Vykdomus procesus tiesiog būtina suderinti visoje ES, o maksimalus trijų mėnesių ir vieno papildomo mėnesio laiko tarpis kompetentingai institucijai yra pakankamas išvadoms parengti.

4.3 EESRK pritaria pasiūlymui, kad išimtiniais atvejais, kai tai yra būtina ir pagrįsta, valstybėms narėms reikėtų leisti netaikyti PAV. Komitetas taip pat palankiai vertina Komisijos siekius padidinti skaidrumą ir atskaitomybę bei reikalavimą kompetentingai institucijai tinkamai pagrįsti savo sprendimą (teigiamą ar neigiamą) dėl konkretaus projekto.

4.4 EESRK palankiai vertina ir palaiko Komisijos siekius didinti PAV procese dalyvaujančių subjektų teisinį tikrumą. Tačiau Komitetas yra įsitikinęs, kad norint to pasiekti privalomus terminus būtina nustatyti ne tik kiekvienam konkrečiam PAV proceso etapui, bet ir viso proceso pabaigai ir sprendimo dėl siūlomos veiklos priėmimui. Tai ypač svarbu norint sumažinti piktnaudžiavimo riziką atskiruose PAV proceso etapuose, dėl kurios be reikalo delsiama priimti sprendimus, mažėja procese dalyvaujančių subjektų teisinis tikrumas.

4.5 EESRK rekomenduoja būti labai atsargiems, kai kalbama apie alternatyvas – šia tema ne kartą diskutuota įvairiomis progomis. „Bazinis scenarijus“, ypač tais atvejais, kai investicijos skiriamos pertvarkymui, yra tikrai pagrįstas ir logiškas. Alternatyvų skaičius ir jų parengimo sąlygos turėtų atitikti projekto mastą ir pobūdį, dėl jų reikėtų iš anksto susitarti su kompetentinga institucija.

4.6 Toliau nurodytos tam tikros konkrečios sritys, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio siekiant geresnio įgyvendinimo:

- užtikrinti, kad pro atrankos procedūrą „nepraslystų“ poveikis biologinei įvairovei. Poveikis biologinei įvairovei dažnai būna kompleksinis ir dėl mato jam neteikiama pakankamai dėmesio, nors bendras poveikis gali būti didelis,
- užtikrinti visuomenės dalyvavimą ankstyvajame poveikio aplinkai vertinimo etape,
- aiškiai apibrėžti koku būdu atsižvelgiama į trečiųjų šalių nuomonę ir patirtį,
- užtikrinti aplinkos ataskaitų ir įvertinimų bešališkumą ir kokybę,
- įvertinti ir aiškiai apibrėžti tvarką tais atvejais, kai siūlomos neigiamą poveikį mažinančios priemonės yra neveiksmingos ir kai daromas didelis neigiamas poveikis aplinkai,
- užtikrinti, kad siūlomos neigiamą poveikį mažinančios priemonės būtų iš tikrųjų vykdomos.

4.7 Kita problema – stebėsenos reikalavimas: EESRK mano, kad PAV sprendime stebėseną reikėtų reikalauti vykdyti tik pagrįstais atvejais ir tik būtina apimtimi, kad būtų nustatyti pagrindiniai veiksniai, darantys poveikį projekto įgyvendinimo laikotarpiu, kaip tai numatyta siūlomo pakeitimo 8 straipsnio 2 dalyje. Taip turėtų būti dėl to, kad šiuo metu galiojančiuose integruotos taršos prevencijos ir kontrolės teisės aktuose yra nustatyti stebėsenos reikalavimai, kurie taikomi, kai projektas baigiamas įgyvendinti arba infrastruktūra pradeda veikti; tokios nuostatos numatytos, pavyzdžiui, pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvoje.

4.8 Dėl pasiūlymo įtraukti nuostatą dėl „PAV pritaikymo prie naujų uždavinių“ EESRK mano, kad toks direktyvos taikymo srities išplėtimas turi būti taikomas visiems projektams, kurie darys poveikį vertinamiems aplinkos apsaugos aspektams. EESRK rekomenduoja apsvarstyti šiuos aspektus.

4.8.1 Planuojamos veiklos poveikis biologinės įvairovės apsaugai turėtų būti vertinamas ir tada, kai poveikis jaučiamas regiono mastu, ir tada, kai jis jaučiamas vietos mastu. Esama kitų teisinių priemonių, kuriomis saugomi tam tikri aplinkos aspektai (pavyzdžiui, nacionaliniai parkai, gamtos rezervatai, NATURA 2000 vietovės ir pan.), tačiau akivaizdu, kad reikia didesnės aprėpties vertinimo proceso, pavyzdžiui, tokio, koks numatytas nacionalinio ir Europos lygmens nuostatomis reglamentuojamo PAI.

4.8.2 Klimato kaita yra pasaulinis reiškinys, kuris turi padarinių vietos lygmeniu ir kuriam reikia vietos lygmens veiksmų. Planuojamos veiklos įvertinimas pasaulinio poveikio klimato kaitai kontekste ir klimato kaitos mažinimas yra didelis uždavinys. Šiuo atveju būtina taikyti proporcingumo principą ir nacionaliniu bei vietos lygmenimis teikti rekomendacijas. Dėl šios priežasties klimato apsaugos srityje dėmesį reikėtų sutelkti į realų tiesioginį projekto poveikį vietos klimatui (žemės naudojimui, vandens ištekliais ir t. t.) ir jo poveikį regiono lygmeniu. EESRK nuomone, svarbu įvertinti galimybes sumažinti numatomą poveikį klimato kaitai (vietos, regiono ir pasaulio lygmeniu).

4.8.3 Šiuo klausimu EESRK pažymi, kad siūlomas kriterijus konkrečios planuojamos veiklos poveikiui pasaulinei klimato kaitai, būtent šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui, vertinti yra nepakankamas. Dėl šios priežasties EESRK ragina parengti gaires, kaip šį aspektą įgyvendinti, ir į planų ir programų strateginio poveikio aplinkai vertinimo etapą įtraukti ir poveikio klimato kaitai vertinimą.

4.8.4 Atliekant nelaimių rizikos vertinimą dėmesį reikėtų sutelkti ne tik į hipotetinius atvejus ar hipotetines keleto atvejų aplinkybes. Tokio pobūdžio vertinimas laikantis proporcingumo principo iš esmės nėra naujas reikalavimas, jei ir toliau bus vertinamos gaivalinės nelaimės, kurias kartais galima numatyti (potvyniai, dideli gaisrai, žemės drebėjimai ir t. t.).

4.8.5 EESRK mano, kad vertinti (gamtos) išteklių naudojimą šiame leidimų išdavimo procedūros etape – PAV būtina. Tausus išteklių naudojimas be jokios abejonės yra esminis kiekvieno projekto ekonominis principas, kurio būtina laikytis tam, kad tą projektą būtų galima įgyvendinti, tačiau nykstant biologinei įvairovei būtina imtis ir aktyvių priemonių. Tačiau PAV etape tokiam vertinimui atlikti būtų turima per mažai informacijos. Norint įvertinti šį PAV aspektą, reikia gairių ir susistemintos

informacijos. Nors žaliavų, gamtos išteklių ir energijos vartojimo investicijų į gamybą tikslais vertinimas įtrauktas į pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva reglamentuojamą integruotą leidimų išdavimo procedūrą, joje neatsižvelgiama į biologinės įvairovės nykimą.

4.9 EESRK sutinka, kad piliečiai turi teisę susipažinti su informacija ir dalyvauti PAV procese. Tačiau kartu jis ragina projektų poveikio aplinkai vertinimo procedūros taisyklės parengti taip, kad PAV direktyvos nuostatomis nebūtų galima piktnaudžiauti korupcijos tikslais ir siekiant neteisėtai pratęsti nustatytus terminus. 27 mėnesių terminas sprendimui priimti yra visiškai nepriimtinas ir kenkia ES kaip tinkamos ekonominės zonos naujoms investicijoms įvaizdžiui.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

I PRIEDAS

Komiteto nuomonės

Šie skyriaus nuomonės punktai buvo pakeisti atsižvelgiant į asamblėjos priimtus pakeitimus, bet už juos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 str. 4 dalis):

1.1 ir 3.1 punktai (balsuota kartu)

„Komitetas palankiai vertina svarbų poveikio aplinkai vertinimo (PAV) idėjos indėlį laipsniškai, bet reikšmingai gerinant aplinkos apsaugos padėtį valstybėse narėse ir visoje ES. Ši idėja yra horizontali aplinkos politikos ir ES bei valstybių narių teisinės sistemos priemonė ir padeda praktiškai įgyvendinti šios politikos srities reglamentavimo sistemą.“

Balsavimo rezultatai

Už: 55

Prieš: 41

Susilaikė: 19

1.2 ir 3.3 punktai (balsuota kartu)

„Pagrįstų sprendimų dėl projekto poveikio aplinkai priėmimo proceso efektyvumas labai priklauso nuo PAV dokumentų ir juose naudojamos informacijos kokybės. Vertinant šią kokybę būtina taikyti proporcingumo principą; kokybės būtina reikalauti ir iš leidimus suteikiančių institucijų. Kokybė turėtų būti apibrėžiama objektyviai, o kokybės reikalavimai turėtų būti nustatomi laikantis proporcingumo principo, t. y. atsižvelgiant į teritorinės procedūros etapu turimos informacijos kokybę ir kiekį. Reikalinga ne tik informacijos kokybė – iš šią procedūrą valdančių subjektų, ypač leidimus suteikiančių institucijų specialistų, turėtų būti reikalaujama turėti reikiamos kompetencijos ir tą kompetenciją nuolat tobulinti.“

Balsavimo rezultatai

Už: 65

Prieš: 44

Susilaikė: 13

3.4 punktas

„Kitaip tariant, nėra universalus modelio, kurį būtų galima naudoti, nes viskas priklauso nuo konkrečios kiekvienos siūlomos veiklos sąveikos su jos aplinka. Kad PAV procedūros būtų efektyvios, daugiausia dėmesio reikia skirti lankstumui – reikalavimų proporcingumui. Šis principas taip pat yra pagrindinė sąlyga, būtina norint užtikrinti didesnę nuoseklumą su kitomis ES teisinėmis priemonėmis ir racionalizuoti valdymą taip, kad sumažėtų biurokratinė našta.“

Balsavimo rezultatai

Už: 68

Prieš: 51

Susilaikė: 11

4.6 punktas

Šis punktas nebuvo įtrauktas į skyriaus nuomonę:

„4.6 Toliau nurodytos tam tikros konkrečios sritys, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio siekiant geresnio įgyvendinimo:

— užtikrinti, kad pro atrankos procedūrą „nepraslystų“ poveikis biologinei įvairovei. Poveikis biologinei įvairovei dažnai būna kompleksinis ir dėl masto jam neteikiama pakankamai dėmesio, nors bendras poveikis gali būti didelis,

- užtikrinti visuomenės dalyvavimą ankstyvajame poveikio aplinkai vertinimo etape,
- aiškiai apibrėžti koku būdu atsižvelgiama į trečiųjų šalių nuomonę ir patirtį,
- užtikrinti aplinkos ataskaitų ir įvertinimų bešališkumą ir kokybę,
- įvertinti ir aiškiai apibrėžti tvarką tais atvejais, kai siūlomos neigiamą poveikį mažinančios priemonės yra neveiksmingos ir kai daromas didelis neigiamas poveikis aplinkai,
- užtikrinti, kad siūlomos neigiamą poveikį mažinančios priemonės būtų iš tikrųjų vykdomos.“

Balsavimo rezultatai

Už: 70

Prieš: 54

Susilaikė: 8

4.7 punktas (tampa 4.8 punktu)

„Dėl pasiūlymo įtraukti nuostatą dėl „PAV pritaikymo prie naujų uždavinių“ EESRK mano, kad toks direktyvos taikymo srities išplėtimas turi būti taikomas visiems projektams, kurie darys poveikį vertinamiems aplinkos apsaugos aspektams. EESRK rekomenduoja apsvarstyti šiuos aspektus:“

Balsavimo rezultatai

Už: 69

Prieš: 52

Susilaikė: 11

4.7.1 punktas (tampa 4.8.1 punktu)

„Planuojamos veiklos poveikis biologinės įvairovės apsaugai turėtų būti vertinamas tik tada, kai poveikis jaučiamas bent jau regiono mastu arba vietos mastu paveikiamos specialiais teisės aktais saugomos vietovės (pavyzdžiui, nacionaliniai parkai, gamtos rezervatai, NATURA 2000 vietovės ir pan.).“

Balsavimo rezultatai

Už: 71

Prieš: 56

Susilaikė: 5

4.7.2 punktas (tampa 4.8.2 punktu)

„Klimato kaita yra pasaulinis reiškinys ir labai nedaugelis užsakovų gali profesionaliai įvertinti savo planuojamą veiklą pasaulinio poveikio klimato kaitai kontekste. Todėl šiuo atveju būtina taikyti proporcingumo principą. Dėl šios priežasties klimato apsaugos srityje dėmesį reikėtų sutelkti į realų tiesioginį projekto poveikį vietos klimatui (žemės naudojimui, vandens ištekliais ir t. t.) ir jo poveikį regiono lygmeniu. EESRK nuomone, svarbu įvertinti galimybes sumažinti numatomą poveikį klimato kaitai (vietos, regiono ir pasaulio lygmeniu).“

Balsavimo rezultatai

Už: 84

Prieš: 53

Susilaikė: 6

4.7.3 punktas

„Šiuo klausimu EESRK pažymi, kad siūlomas kriterijus konkrečios planuojamos veiklos poveikiui pasaulinei klimato kaitai vertinti, būtent šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, yra nepakankamas. Dėl šios priežasties EESRK ragina poveikio klimato kaitai vertinimą įtraukti į planų ir programų strateginio poveikio aplinkai vertinimo etapą (laikantis proporcingumo principo) ir atsisakyti idėjos plečiant PAV direktyvos taikymo sritį įtraukti ir poveikį pasaulinei klimato kaitai.“

Balsavimo rezultatai

Už: 74

Prieš: 51

Susilaikė: 7

4.7.5 punktas (tampa 4.8.5 punktu)

„EESRK mano, kad vertinti (gamtos) išteklių naudojimą šiame leidimų išdavimo procedūros etape – PAV yra per anksti. Tausus išteklių naudojimas be jokios abejonės yra esminis kiekvieno projekto ekonominis principas, kurio būtina laikytis tam, kad tą projektą būtų galima įgyvendinti. Be to, PAV etape tokiam vertinimui atlikti būtų turima per mažai informacijos. Žaliavų, gamtos išteklių ir energijos vartojimo investicijų į gamybą tikslais vertinimas įtrauktas į pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva reglamentuojamą integruotą leidimų išdavimo procedūrą.“

Balsavimo rezultatai

Už: 78

Prieš: 53

Susilaikė: 6

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos specialios giliavandenių žuvų išteklių žvejybos šiaurės rytų Atlante sąlygos bei žvejybos šiaurės rytų Atlanto tarptautiniuose vandenyse nuostatos ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 2347/2002

(COM(2012) 371 final)

(2013/C 133/08)

Pranešėjas **Mário SOARES**

Taryba, 2012 m. rugsėjo 3 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. rugsėjo 11 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos specialios giliavandenių žuvų išteklių žvejybos šiaurės rytų Atlante sąlygos bei žvejybos šiaurės rytų Atlanto tarptautiniuose vandenyse nuostatos ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 2347/2002

COM(2012) 371 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 29 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 89 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK nuomone, būtina skubiai užtikrinti giliavandenių žuvų išteklių tvarumą ir jūros dugno apsaugą. Ši sudėtinga problema turi būti sprendžiama remiantis išsamiais ir nuodugniais moksliniais tyrimais. Reikėtų laikytis atsargumo principo, kad nebūtų naudojama žvejybos įranga, kurios poveikis nėra iki galo žinomas ir galėtų padaryti ilgalaikės žalos.

1.2 Be to, EESRK mano, kad bet kokie su tokio pobūdžio žvejyba susiję pakeitimai turi būti daromi atsižvelgiant tiek į aplinkos, tiek į socialinį ir ekonominį tvarumą, kadangi nuo šios veiklos priklauso daug darbo vietų ne tik jūroje, bet ir sausumoje, ir galiausiai pakrančių bendruomenių gyvybingumas. Rengiant, įgyvendinant atitinkamą žvejybos kontrolės tvarką ir užtikrinant, kad jos būtų laikomasi bei tuo tikslu bendradarbiaujama, reikėtų konsultuotis ir šią tvarką derinti su visais suinteresuotaisiais subjektais.

1.3 EESRK mano, kad į skyrių dėl žvejybos leidimų įtraukus straipsnį dėl jų panaikinimo, kuris šiuo metu įtrauktas į skyrių dėl kontrolės, būtų užtikrintas didesnis pasiūlymo nuoseklumas ir būtų išvengta galimos painiavos dėl šiame straipsnyje minimų mokslinių stebėtojų, kurie jokių būdu neturi būti laikomi kontrolieriais, vaidmens.

1.4 EESRK dar kartą pažymi, kad visos šioje srityje įgyvendinamos priemonės turi būti paremtos mokslinių tyrimų rezultatais, kurie iki šiol buvo labai naudingi.

2. Bendra informacija

2.1 Vykdamas bendros žuvininkystės politikos (BŽP) reformą, kurią Europos Komisija ⁽¹⁾ pradėjo 2009 m. paskelbdama žaliąją knygą ⁽²⁾, dar kartą iš dalies keičiami reglamentai, reguliuojantys BŽP, taikomą konkrečioms rajonams ir (arba) žuvų rūšims. Šios aplinkybės turėtų padėti suprasti šioje nuomonėje nagrinėjamą pasiūlymą, kuris tam tikra prasme galėtų reikšti bendro pobūdžio pakeitimų, atliktų BŽP srityje, visų pirma susijusių su tvarumo ir mokslinių tyrimų principais grindžiama žvejybos veikla, taikymą giliavandenių žuvų žvejybai šiaurės rytų Atlante.

2.2 Persvarstant 2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2371/2002, kuris pateikiamas kaip naujas pasiūlymas, ketinama įgyvendinti Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtas rezoliucijas, visų pirma Rezoliucijas Nr. 61/105 ir 64/72, skirtas valstybėms ir regioninėms žuvininkystės organizacijoms, siekiant imtis priemonių, kurios užtikrintų pažėdžiamų giliavandenių jūros ekosistemų apsaugą nuo bet kokios galimos žuvininkystės veiklos daromos žalos, kad atsakingas išteklių naudojimas taptų bendra bet kokios veiklos taisykle. Kita vertus, Komisija pripažįsta būtinybę ištaisyti kai kuriuos dabartinio reglamento taikymo trūkumus, nustatytus jo galiojimo laikotarpiu.

⁽¹⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 183–195.

⁽²⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 53–58.

2.3 Pereinamuoju laikotarpiu Komisija, atsižvelgdama į problemą, kurios buvo nustatytos praktiškai taikant Reglamentą (EB) Nr. 2371/2002, paskelbė taisyklę, kuriomis tam tikra prasme patobulino reglamento turinį.

2.4 Šiuo požiūriu reikėtų išskirti 2007 m. sausio 29 d. paskelbtą komunikatą, kuriame kalbama apie giliavandenių žuvų išteklius ir skirtumą tarp nustatyto bendro leidžiamo sužvejoti kiekio ir realiai sužvejojamo žuvų kiekio ir pažymima, kad tai iš dalies susiję su tuo, kad trūksta tvirtų mokslinių žinių tiek apie reglamente išvardytas rūšis, tiek apie realius šiaurės rytų Atlanto vandenyse veiklą vykdančių laivynų, kuriems kvotos nustatytos prieš priimant šį reglamentą, pajėgumus. Be to, manyta, kad būtina užtikrinti tokios žvejybos priežiūrą ir kontrolę naudojant palydovinio ryšio laivų stebėjimo sistemas (LSS).

2.5 Reglamente (EB) Nr. 199/2008 dėl Bendrijos sistemos, skirtos duomenų rinkimui, tvarkymui ir naudojimui žuvininkystės sektoriuje, sukūrimo tam tikra prasme atsižvelgiama į Komisijos pasiūlymus sukurti Bendrijos programą, kuri padėtų įgyvendinti mokslinėms žiniomis grindžiamą žvejybos valdymo ir kontrolės idėją.

2.6 Galiausiai būtent Reglamentu (EB) Nr. 1262/2012, kuriuo nustatytos ES laivams taikomos tam tikrų giliavandenių žuvų išteklių žvejybos galimybės 2013–2014 m., įgyvendintas reikalavimas parengti dvimečius žvejybos planus. Jame nustatomas bendras leidžiamas sužvejoti kiekis ir svarbiausia – jo paskirstymas.

3. Pasiūlymo analizė

3.1 Pasiūlyme visų pirma pripažįstami nepatenkinami Reglamente (EB) Nr. 2347/2002 iškeltų tikslų įgyvendinimo rezultatai, visų pirma atsižvelgiant į:

- daugelio giliavandenių žuvų išteklių pažeidžiamumą,
- neigiamą dugninių tralų poveikį pažeidžiamoms jūros ekosistemoms,
- sužvejojamą didelį nepageidaujamų rūšių žuvų kiekį,
- sudėtingą tausaus žvejybos intensyvumo lygio nustatymą dėl nepakankamų mokslinių duomenų.

3.2 EESRK mano, kad nuo 2003 m., kai įsigaliojo minėtas reglamentas, paplitusios įvairios gairės šiuo klausimu galėjo

padaryti žalos aplinkai ir turėti neigiamų ekonominių padarinių žvejybos laivams; todėl diskusijose dėl naujojo pasiūlymo iš esmės reikia siekti supaprastinamo, reguliavimo stabilumo ir teisinio tikrumo valstybėms narėms ir susijusiems ekonominiams bei socialiniams subjektams.

3.3 Giliavandenių žuvų ištekliai gali būti tiek tikslinės rūšys, tiek priegauda žvejojant kitų rūšių žuvis. Bendras pasiūlymo tikslas yra kiek įmanoma užtikrinti tausų šių žuvų išteklių naudojimą mažinant žvejybos poveikį aplinkai ir pagerinti moksliniam vertinimui reikalingos informacijos bazę. Minėtam tikslui pasiekti numatomos įvairios toliau išvardytos priemonės.

3.4 Tausus giliavandenių žuvų naudojimas

3.4.1 Kaip bendra taisyklė nustatomos žvejybos galimybės, atitinkančios tokį žuvų išteklių naudojimo lygį, kuris yra suderinamas su didžiausiu galimu tausios žvejybos laimikiu. Šiam tvarumui pasiekti numatomos įvairios priemonės: visų pirma įdiegiama žvejybos leidimų sistema, pagal kurią kiekvienas veiklos vykdytojas turi nurodyti, kuri ar kurios iš patvirtintuose sąrašuose nurodytų žuvų rūšių yra jo tikslinės rūšys. EESRK pažymi, kad nagrinėjamame pasiūlyme pateikti sąrašai, sudaryti pagal Žvejybos šiaurės rytų Atlante komisijoje (angl. NEAFC) priimtus susitarimus, yra platesni nei dabartiniai, kadangi į juos įtrauktos žvejybos vietos, nenumatytos dabartiniame reglamente dėl gelminės žvejybos. Antra, daugiau svarbos teikiama mokslinei informacijai, nors reikia pažymėti, kad dauguma valstybių narių turi mokslines įstaigas ir organizacijas, kurios atliko pavyzdinį darbą, padedantį vykdyti tausią žvejybą.

3.4.2 Žvejybos leidimai yra būtini norint verstis gelmine žvejyba taikant taisyklę, draudžiančią naudoti žvejybos įrankius (dugninius tralus ir žiauninius tinklus) pasibaigus dvejų metų pereinamajam laikotarpiui. Kitas tikslines žuvų rūšis žvejojantys laivai į šiuos rajonus gali patekti turėdami žvejybos leidimą, kuriame giliavandenės žuvys nurodytos kaip priegauda neviršijant tam tikros ribos.

3.4.3 Šiuo metu kai kurios žuvų rūšys (pavyzdžiui, paprastieji megrimai arba norveginiai omarai) gali būti efektyviai žvejojami tik dugniniais tralais. Jų uždraudimas artimiausiu laikotarpiu be derybų su suinteresuotaisiais subjektais gali lemti ekonominius nuostolius ir darbo vietų praradimą šiame sektoriuje. EESRK mano, kad gilesnės mokslinės žinios ir kontroliuojama šių rūšių žvejyba kartu su kitomis techninėmis ir paramos priemonėmis padės užtikrinti aplinkos, socialiniu ir ekonominiu požiūriu tausų žvejybos vietų naudojimą. Šiuo požiūriu reikėtų remti platesnį naujų įrenginių, grindžiamų techniniais sprendimais, naudojimą, kad šiuo metu naudojamus dugninius tralus būtų galima pakeisti kitais gelminės žvejybos būdais.

3.5 Mokslinis pagrindas

3.5.1 Šis tikslas yra nuolatinis visos BŽP kriterijus: neturint mokslinių žinių apie jūros aplinką ir jos buveines, negalima nustatyti išteklių naudojimo lygio, derančio su tausiu jų naudojimu. Žvejybos valdymas turi būti grindžiamas rodikliais, nustatytais didžiausiam galimam tausios žvejybos laimikiui.

3.5.2 Savo nuomonėje dėl žaliosios knygos ir vėlesnėse nuomonėse šiuo klausimu EESRK pasisakė už gilesnes mokslines žinias apie jūros aplinką ir žuvų išteklių būklę ir pasiūlė užduotį koordinuoti tyrimus ir duomenų rinkimą pavesti regioninėms žuvininkystės organizacijoms.

3.5.3 Be to, EESRK pakartoja savo nuomonėje dėl BŽP finansavimo ⁽³⁾ pateiktą pasiūlymą šią veiklą patikėti nepriklausomoms mokslinėms įstaigoms ir žvejams bei jų organizacijoms. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas dar kartą pabrėžia būtinybę užtikrinti mokymąsi visą gyvenimą siekiant stiprinti žmogiškąjį kapitalą, visų pirma skatinti jaunus mokslo darbuotojus rinktis jūrų sritį.

3.6 Techninės valdymo priemonės

3.6.1 Pagal pasiūlymą žvejybos galimybės, kurias šiuo metu galima nustatyti kaip žvejybos pastangų apribojimus arba sužvejotųjų žuvų kiekio apribojimus, bus nustatomos tik kaip žvejybos pastangų apribojimai. Šiuo klausimu EESRK pakartoja savo nuomonę, kad bet kokie apribojimai turi būti pagrįsti moksliškai.

3.6.2 Valstybės narės nustato priemones, kad išvengtų tiek sužvejotųjų pajėgumų, tiek pažeidžiamų rūšių žuvų prieaugos padidėjimo ir užkirstų kelią žuvų išmetimui į jūrą.

3.6.3 Siekiant išvengti ES žvejų, kuriems taikomos kvotos ar pajėgumų apribojimai, diskriminacijos, kai jų konkurentai iš kitų šalių gali žvejoti be apribojimų, EESRK ragina Komisiją dėti ilgalaikes pastangas, kad būtų sudaryti visoms šalims privalomi regioniniai susitarimai dėl išteklių apsaugos.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK pritaria Komisijai dėl šių pasiūlymo aspektų:

- giliavandenės ekosistemos ir žuvys yra itin pažeidžiamos dėl žmogaus veiklos;
- žvejai jau bendradarbiauja su mokslininkais atliekant jūros aplinkos ir giliavandenių žuvų tyrimus; iš tikrųjų jie jau reguliariai kviečiami į žvejybos laivynus;
- pagrindinis pasiūlymo tikslas turi būti užtikrinti tausų giliavandenių žuvų išteklių naudojimą ir mažinti šios žvejybos poveikį aplinkai, šiuo tikslu tobulinti moksliniam vertinimui reikalingos informacijos bazę ir priimamų teisės aktų dėl šių vandenų naudojimo nuostatas;
- leidimų žvejoti giliavandenės žuvis sistema yra tinkama priemonė prieigos prie šių žvejybos vietų kontrolei užtikrinti.

4.2 Kita vertus, EESRK pripažįsta, kad dugniniai tralai gali kelti pavojų ne tik giliavandenėms žuvims, bet ir pažeidžiamų rajonų jūros dugnui. Tačiau šio įrankio nereikia visiškai smerkti, kadangi tinkamai naudojamas jis vienintelis suteikia galimybę eksploatuoti kitas žvejybos vietas nekeliant pavojaus jų tvarumui. EESRK siūlo nustatyti mokslinius kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų apibrėžti šio įrankio naudojimo apribojimai.

4.3 Galiausiai EESRK mano, kad šis pasiūlymas yra žingsnis teisinga linkme, tačiau būtina rasti deramą pusiausvyrą tarp pažeidžiamų buveinių ir žuvų apsaugos ir ekonominių, socialinių bei aplinkos požiūriu tausaus išteklių naudojimo. Todėl teigia, kad sprendimas uždrausti naudoti dugninius žvejybos įrankius (tralus ir žiauninius tinklus) gali būti neproporcingas, jei nebus atsižvelgta į mokslinį vertinimą.

4.4 Kaip alternatyvą uždraudimui EESRK siūlo įgyvendinti FAO tarptautines gelminės žvejybos atviroje jūroje valdymo gaires, kurios buvo teigiamai įvertintos Jungtinių Tautų tarptautiniu lygmeniu ir visų pirma Europos Sąjungoje. Be to, palankiai vertina tai, kad Komisija pripažįsta būtinybę teikti finansinę paramą žvejybos įrankių keitimui ir įgulų mokymui. Ši parama turi būti priderinta atsižvelgiant į Europą ištikusią ekonomikos ir socialinę krizę.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 133–140.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, bendrųjų ekonominės politikos gairių įgyvendinimo

(COM(2012) 301 final)

(2013/C 133/09)

Pranešėjas **Thomas DELAPINA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. rugpjūčio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, bendrųjų ekonominės politikos gairių įgyvendinimo

COM(2012) 301 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 21 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 161 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina nustatytas bendrąsias ekonominės politikos gaires euro zonos šalims kaip nuoseklų pagrindą siekiant gilesnės integracijos ir geresnio bei veiksmingesnio koordinavimo.

1.2 Komitetas taip pat pritaria, kad pateikiamos kiekvienai šaliai pritaikytos rekomendacijos ir jų įgyvendinimo priemonės. Taip galima atsižvelgti į ekonominio pajėgumo skirtumus ir kiekvienoje šalyje skirtingas krizės priežastis.

1.3 Tačiau EESRK, pasinaudodamas rekomendacija dėl bendrosios ekonominės politikos įgyvendinimo, norėtų atkreipti dėmesį į būtinybę keisti požiūrį ekonominę politiką, visų pirma turint omenyje tikėtiną gairių atnaujinimą 2014 m. Komitetas mano, jog vyraujantis makroekonominės politikos priemonių derinys yra nesubalansuotas, kadangi neatsižvelgiama į paklausos ir paskirstymo teisingumo svarbą. Esama požymių, kad kai kuriomis reformų priemonėmis stabilizuojamos finansų rinkos, todėl laikantis dabartinės ekonominės politikos požiūrio turėtų būti galima daugiau dėmesio skirti ekonomikos augimo politikai ir darbo vietų kūrimui. Tačiau iki šiol nepavyko atkurti visiško bankų sektoriaus ir finansų rinkų veikimo. Griežta taupymo politika nesuteikia galimybės vykdyti pasitikėjimą keliančios ekspansinės programos valstybės skolai ir nedarbui mažinti. Priešingai – krizė paastrėjo: vietoj to, kad augimu įveiktų krizę, euro zona taupydama patyrė „dvigubą nuosmukį“ (angl. *double dip recession*) su plataus masto ekonominiais ir visų pirma socialiniais padariniais. Neatsižvelgimas į šiuos socialinius padarinius ilgalaikiu laikotarpiu reiškia dar didesnę pavojų Europos ekonomikos augimui.

1.4 Nacionalinės politikos pastangos stabilizuoti padėtį nebus sėkmingos, jei joms neigiamą įtaką darys pokyčiai finansų rinkose ir spekuliacija. Todėl Komitetas reikalauja griežtesnio finansų rinkų reguliavimo įtraukiant šešėlines bankų sistemas, kuris būtų koordinuojamas Didžiojo dvidešimtuko lygmeniu, ir finansų sistemos masto pakeitimo, nes reikia ją iš naujo suderinti su realiosios ekonomikos poreikiais. EESRK primygtinai ragina imtis „realiosios ekonomikos atgaivinimo“ Europoje, kur pagrindinė vieta tenka verslui, o ne spekuliaciniams tikslams.

1.5 Patikimas, solidarumu grindžiamas minimalios apsaugos mechanizmas, paremtas ir pelnytai igytu pasitikėjimu, galėtų užtikrinti, jog spekuliacijos problemų turinčių šalių atžvilgiu būtų beprasmės, ir taip sumažintų šių šalių finansavimo sąnaudas. Taip pat bendros Europos obligacijos ir priklausomybės nuo reitingų agentūrų sumažinimas gali padėti sumažinti krizės apimtų šalių finansavimo sąnaudas.

1.6 Viešųjų finansų konsolidavimo priemonių, kurios yra būtinos dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui, dėl paramos bankams, ekonomikos atgaivinimo priemonių sąnaudų, ir kai kuriose šalyse dėl būsto kainų ir statybų sektoriaus burbulų sprogo, skubos lygis nėra vienodas, todėl reikalingi ilgesni ir lankstesni terminai. Be to, jas įgyvendinant turi būti atsižvelgiama į paklausos poveikį. Konsolidavimas taip pat turi būti suderintas su strategijos „Europa 2020“ socialinės ir užimtumo politikos tikslais, nes augimas ir užimtumas yra pagrindiniai sėkmingo konsolidavimo veiksniai. Mažas biudžeto deficitas yra visų pirma palankios visos ekonomikos raidos ir gero valdymo rezultatas, o ne jos sąlyga.

1.7 Tvariai konsoliduojant biudžetą reikia užtikrinti pusiausvyrą: viena vertus, reikia atsižvelgti į pasiūlos ir paklausos poveikio pusiausvyrą, kita vertus, lygiai taip pat reikia atsižvelgti į išlaidas ir pajamas. Komitetas ypač atkreipia dėmesį, kad integruota biudžeto sistema (fiskalinė sąjunga) apima ne tik valstybės išlaidas, bet ir valstybės pajamas. Komitetas primygtinai ragina apskritai persvarstyti ne tik mokesčių, bet ir išlaidų sistemas atsižvelgiant į paskirstymo teisingumą. Jis nurodo keletą galimų priemonių, kaip padidinti mokesčines pajamas, norint užtikrinti pageidaujamo lygmens socialinių sistemų ir perspektyvių viešojo sektoriaus investicijų finansavimą. Siektinas mokesčių bazės ir mokesčių sistemų suderinimas remiantis išsamia įvairių ES ekonomikos sistemų analize. Tai padėtų išvengti konkurencijos iškraipymo Sąjungoje, o mokesčių mažinimo lenktynės nebemažintų viešųjų pajamų.

1.8 Komitetas primygtinai ragina iš naujo įvertinti fiskalinius daugiklius atsižvelgiant į daugybę tarptautinių mokslinių tyrimų, kurių rezultatai rodo, kad ekonomikos nuosmukio laikotarpiu fiskaliniai daugikliai įvairiose šalyse yra skirtingi ir daro daug didesnę neigiamą poveikį ekonomikos augimui ir užimtumui nei anksčiau manyta. Politikoje reikėtų labiau išnaudoti sąlygą, kad neigiami pajamų srities priemonių pajamų ir užimtumo daugikliai paprastai yra mažesni nei mažinant išlaidas, ypač jei šios pajamų srities priemonės yra skirtos gyventojų grupėms, kurioms būdingas mažesnis vartojimas. Tai galėtų suteikti galimybę sukurti užimtumą ir paklausą perskirstymu, kuris nekeičia biudžeto balanso, ir taip atsirastų lėšų ekspansinėms priemonėms, pavyzdžiui, mokymo ir įdarbinimo programoms, investicijoms į pramonę, mokslinius tyrimus ir socialines paslaugas, o tai savo ruožtu padėtų stiprinti itin reikalingą įmonių ir vartotojų pasitikėjimą.

1.9 Visų pirma perteklinio biudžeto šalyse tokiomis ekspansinėmis priemonėmis būtų taip pat skatinamas importas. Tokių priemonių koordinavimas visoje ES būtų daug veiksmingesnis, nes visos euro zonos importo rodiklis (trečiųjų šalių atžvilgiu) yra daug mažesnis, nei kiekvienos pavienės nacionalinės ekonomikos atskirai.

1.10 Mažinant ekonomikos išorės disbalansą ir siekiant būtinos simetrijos perteklinio biudžeto šalyse raginamos savo pajamas iš eksporto skirti didesnei plačių gyventojų sluoksnių gerovei. Toks šalies vidaus paklausos padidinimas taip pat padėtų sumažinti jos „importo deficitą“.

1.11 Stiprinti paklausą ir pagerinti ekonomikos pajėgumą gali ne tik reikalaujamas makroekonominės politikos priemonių

derinio pertvarkymas, bet taip pat socialiai priimtinos struktūrinės reformos.

1.12 Apskritai, šalinant išorės ekonomikos disbalansą, dažnai siejama su reikalavimu riboti darbo užmokestį, netikslinga sutelkti dėmesį į kainų konkurencingumą. Darbo užmokesčio ribojimas siekiant skatinti eksportą visose euro zonos šalyse kartu turi ne tik rimtų paskirstymo pasekmių, bet ir apskritai mažina paklausą ir įsuka nuosmukio spiralę, dėl kurios pralaimi visos šalys.

1.13 Komitetas dar kartą kartoja savo reikalavimą taikyti tokią darbo užmokesčio politiką, kuri išnaudotų našumo galimybes, ir atmeta valstybės taikomus reikalavimus ir kišimąsi į nepriklausomą kolektyvinių sutarčių politiką kaip visiškai nepriimtina elgesį.

1.14 Paprastai nekreipiama dėmesio į kitus, dažnai svarbesnius nei darbo užmokestis kainos veiksnius. Taip pat neatsižvelgiama į kitų, su kaina nesusijusių veiksnių svarbą konkurencingumui. Europa sėkmingai konkuruos pasaulyje tik taikydama „aukšto lygio“ strategiją – aukštos kokybės pridėtinės vertės kūrimą. „Žemo lygio“ strategija – išlaidų mažinimo lenktynės su kitais pasaulio regionais būtų pasmerkta žlugti.

1.15 Apskritai Europos socialinis modelis, jo automatiniai socialinės apsaugos sistemos stabilizatoriai padėjo įveikti krizę, nes skatino paklausą ir pasitikėjimą. Šios sistemos apimtios mažinimas kelia pavojų nugrimzti į gilią depresiją kaip praėjusio šimtmečio ketvirtajame dešimtmetyje.

1.16 Iš esmės Komitetas pritaria socialinių partnerių vaidmens stiprinimui nacionaliniu ir Europos lygiu, taip pat darbo užmokesčio politikos koordinavimo visoje Europoje stiprinimui, pavyzdžiui, didesnę vertę suteikiant makroekonominiam dialogui, kuris turėtų būti taikomas taip pat ir euro zonoje. Iš naujo formuluojant gaires reikėtų atsižvelgti į tai, kad šalys, kuriose veikia socialinė partnerystė, gali geriau sušvelninti krizės pasekmes nei kitos šalys.

1.17 Be to, Komitetas dar kartą reikalauja kuo anksčiau ir visapusiškai į politikos formavimą įtraukti socialinius partnerius ir kitas reprezentatyvias pilietinės visuomenės organizacijas. Būtinos permainos ir reformos bus sėkmingos ir susilauks pritarimo tik tuo atveju, jei naštos paskirstymas bus laikomas teisingu.

1.18 Apibendrinant galima teigti, kad Europai reikia naujo augimo modelio, kuriam būdinga kova su nepriimtiniu nedarbu, pakankamai galimybių ateities investicijoms, taip pat socialinėms ir ekologinėms investicijoms, kurios sudaro sąlygas augimui ir paklausai. Siekiant padidinti darbo našumą ir stabilizuoti paklausą ir pasitikėjimą, socialinės sistemos turi perskirstyti biudžetą ir užtikrinti pakankamą pajamų bazę atsižvelgiant į paskirstymo teisingumą. Toks augimo modelis taip pat leis tvariai konsoliduoti viešuosius finansus.

2. Padėties apžvalga

2.1 2010 m. liepos 13 d. Tarybos rekomendacijoje dėl bendrų valstybių narių ir Sąjungos ekonominės politikos gairių buvo nustatytos šios gairės, kurios nebus keičiamos iki 2014 m., kad dėmesys būtų sutelktas į įgyvendinimą:

- 1 gairė. Viešųjų finansų kokybės ir tvarumo užtikrinimas,
- 2 gairė. Makroekonominio disbalanso šalinimas,
- 3 gairė. Euro zonos disbalanso mažinimas,
- 4 gairė. Moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai bei inovacijoms skirtos paramos optimizavimas, žinių trikampio tobulinimas ir skaitmeninės ekonomikos potencialo išnaudojimas,
- 5 gairė. Išteklių veiksmingumo gerinimas ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimas,
- 6 gairė. Verslo ir vartotojų aplinkos gerinimas ir pramonės bazės modernizavimas bei plėtojimas siekiant gero vidaus rinkos veikimo.

2.2 2012 m. gegužės 30 d. Komisija pateikė naujausią savo Rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, bendrųjų ekonominės politikos gairių įgyvendinimo ir joje išdėstė atnaujintas rekomendacijas dėl bendro požiūrio į ekonominę politiką euro zonoje. Be to, buvo pateiktos kiekvienai iš 27 Sąjungos valstybių narių skirtos rekomendacijos. 2012 m. liepos 6 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė atitinkamus dokumentus.

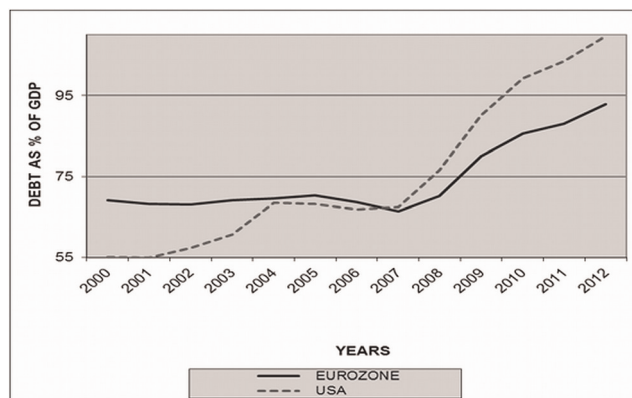
3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pastangas sukurti nuoseklų pagrindą skubiai reikalingam Europos ekonominės politikos koordinavimo pagerinimui. Jį būtina pagerinti norint grįžti į tvarų augimo ir užimtumo skatinimo kelią. Išlieka pavojus, kad priemonės disbalansui mažinti, nors ir gali būti naudingos atskirai šaliai, tačiau visai euro zonai gali būtų žalingos.

3.2 Dėl šios priežasties būtinas visą Europą apimantis požiūris, europinis mąstymas ir supratimas. Todėl Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad reikia tikro bendradarbiavimo ekonominės politikos srityje, bent jau euro zonoje, gilesnės integracijos, taip pat geresnio ir veiksmingesnio koordinavimo. Šiomis aplinkybėmis būtina atsižvelgti į valstybių narių ekonominio pajėgumo skirtumus (BVP lygis ir augimas, nedarbo lygis ir tendencijos, biudžeto deficito dydis ir struktūra, taip pat išsiskolinimas, išlaidos MTTP, socialinės išmokos, einamosios sąskaitos balansas, apsirūpinimas energija ir pan.).

3.3 Nuo 2008 m. besitęsianti krizė prasidėjo JAV ir tapo pasauline krize. Krizės pasekmės parodė, kad pinigų sąjungos struktūra pernelyg rėmėsi rinkos jėgomis ir tinkamai neatsižvelgiama į disbalanso pavojų. Viešųjų biudžetų euro zonoje raida iki 2008 m. rodo, kad biudžetinės drausmės trūkumas apskirtai nebuvo krizės priežastis.

Skolos ir BVP santykis proc. (šaltinis: AMECO 2012/11)

3.4 Vidutiniškai euro zonoje deficitai arba išsiskolinimo lygis pradėjo didėti tik po to, kai masiškai buvo naudojamos viešosios lėšos finansų sistemai gelbėti ir remti paklausą bei darbo rinką, kurios dėl finansų krizės ⁽¹⁾ susilpnėjo, ir kai pradėjo mažėti valstybės pajamos, visų pirma dėl užimtumo lygio sumažėjimo. Šis aspektas yra ypač svarbus rengiant ekonominės politikos strategijas, nes klaidinga diagnozė reiškia neteisingą gydymą. **Todėl EESRK iš principo palankiai vertina tai, kad gairių įgyvendinimas vertinamas diferencijuojant pagal valstybes nares.** Negalima visų matuoti „vienu matu“, nes ir šalių krizės priežastys labai skirtingos.

3.5 Tačiau EESRK, pasinaudodamas šia proga, norėtų atkreipti dėmesį **į būtinybę keisti požiūrį į ekonominę politiką.** Ji apima ne tik metines apžvalgas, bet ir yra labai svarbi naujoms 2014 m. ekonominės politikos gairėms.

3.6 2012 m. Europoje buvo penktieji krizės metai. Iškart po dabartinių gairių nustatymo, Europos Komisija 2010 m. rudenį dar prognozavo, kad euro zonoje BVP augs 1,6 proc., o nedarbo lygis 2012 m. bus 9,6 proc. Iš tikrųjų 2012 m. euro zona išgyveno nuosmukį, nedarbo lygis išaugo iki daugiau nei 11 proc., kai kuriose šalyse net iki 25 proc.

3.7 JAV ekonomika, priešingai, auga – nors nuosaikiai, bet pastoviai – maždaug 2 proc., o augimą remia pastovi ir gana ekspansyvi pinigų politika, taip pat vyriausybės socialinės ir fiskalinės politikos kursas. Vartojimas, investicijos ir pramoninė gamyba sparčiai auga, todėl ir nedarbo lygis yra daug žemesnis už 2009 m. spalio mėn. buvusį aukščiausią lygį ⁽²⁾.

3.8 Kai 2008 m. Europos ekonomikos atgaivinimo plane, kurio parengimui didelę įtaką turėjo greitas ekonomikos nuosmukis po *Lehman Brothers* bankroto, buvo pripažinta būtinybė aktyviai stiprinti vidaus rinkos paklausą ir reguliuoti rinkas, ekonominėje politikoje buvo greitai grįžta prie tradicinio požiūrio. EESRK, ir ne tik, ne kartą perspėjo, kad Europa turi įveikti krizę augimu, o ne taupyti, kol ištiks dar viena krizė,

tačiau liko neišgirstas, o „dvigubas nuosmukis“, kurio bijota, tapo realybe.

3.9 Pirma, Europos ekonominės politikos nesėkmė yra susijusi su nesėkmingomis pastangomis stabilizuoti finansų rinkas. Didelis nepastovumas, dideli skirtumai (angl. *spreads*), pernelyg didelės ilgalaikės palūkanų normos ir didelis bankų palaikomas likvidumas rodo, kad finansų sistema, nepaisant pirmųjų svarbių žingsnių siekiant bankų sąjungos, dar veikia ne visu pajėgumu. Atitinkamas įmonių ir vartotojų nesaugumas ir toliau stabdo augimo galimybes.

3.10 Antra, ekonominei politikai nepavyko išspręsti vidaus ir išorės paklausos trūkumo problemos. Akivaizdus valstybių narių biudžeto politikos reikalavimų sugriežtinimas ir pernelyg ankstyvas, pernelyg radikalus ir dar vienu metu visose šalyse pradėtas perėjimas prie ribojamosios fiskalinės politikos prislopino visas esmines vidaus paklausos sudedamąsias dalis. Taip pat akivaizdu, kad labai ribotos ir užsienio paklausos augimo paskatos, nes svarbiausios prekybos partnerės – kitos valstybės narės – lygiai taip pat taupo. Vidaus paklausą taip pat slopina tai, kad sumažėjo ir eksporto galimybės.

3.11 Dabartinė **makroekonominė politika** yra nesubalansuota, nes neatsižvelgiama į paklausą ir paskirstymą. Tai ir vėl ta pati politika, kuri prisidėjo prie Lisabonos strategijos žlugimo, nes liko nepastebėtas vidaus paklausos trūkumas svarbiausiose didelėse valstybėse narėse ir didėjanti paskirstymo nelygybė. Ši politika yra vienas, kadangi dėmesys sutelktas tik į biudžeto konsolidavimą ir į išlaidų mažinimo strategiją siekiant padidinti kainų konkurencingumą. Komitetas palankiai vertina Komisijos reikalavimą taikyti augimui palankias fiskalinio konsolidavimo priemones; šis reikalavimas pabrėžiamas ir vėlesniuose Komisijos dokumentuose, pavyzdžiui, 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje ⁽³⁾. Tačiau atrodo, kad šis reikalavimas egzistuoja tik popieriuje, iki šiol nėra jokių empirinių duomenų apie jo įgyvendinimą praktikoje.

3.12 Įgyvendinant ekonominę politiką Europos lygmeniu nepavyko nustatyti priemonių, padedančių pagal patikimą ekspansinę programą tuo pat metu sumažinti valstybės skolą ir nedarbą. Gerokai sumažintos valstybės išlaidos, visų pirma socialinės gerovės srityje, ir padidinti bendrieji mokesčiai turi pražūtingų padarinių valstybių ekonomikoms, kurios ir taip silpnėja. Turimos pajamos mažinamos, taigi mažėja vartojimas, gamyba ir užimtumas. Vadinas, griežtos taupymo priemonės mokesčines pajamas riboja daug labiau, nei iš pradžių buvo

⁽¹⁾ Išsamų finansų ir ekonomikos krizės priežasčių aprašymą galima rasti taip pat OL C 182, 2009 8 4, p. 71.

⁽²⁾ Plg. Europos Komisijos 2012 m. rudens prognozę.

⁽³⁾ COM(2012) 750 final.

manyta; tai teko pripažinti ir TVF savo neseniai pateiktoje prognozėje⁽⁴⁾. Tai dar pagilina nuosmukį ir dėl to galiausiai dar labiau padidės biudžeto deficitas. Tai yra uždaras ratas, kurio pabaigos dar nematyti. Didelės ekonominės ir socialinės sąnaudos juntamos per dramatiškai augantį nedarbo lygį.

3.13 Akivaizdu, kad visų pirma dėl sąnaudų bankams remti, ekonomikos atgaivinimo priemonių ir, kai kuriose šalyse, dėl būsto kainų ir statybų sektoriaus burbulo sprogo – kiekvienoje šalyje būtini skirtingi konsolidavimo būdai siekiant užtikrinti viešųjų finansų tvarumą. Vis dėlto EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad skolos mažinimo programos turi būti suderintos su ekonomikos atgaivinimo, socialiniais ir užimtumo tikslais, išdėstytais strategijoje „Europa 2020“. Augimas ir užimtumas yra pagrindiniai sėkmingo konsolidavimo veiksniai, o drastiškos taupymo priemonės gali ne tik sukelti milžiniškų socialinių problemų, bet netgi padidinti skolos dydžius.

3.14 Komitetas šioje nuomonėje daugiausia dėmesio skiria makroekonominės politikos priemonių deriniui, tačiau tai neturėtų sumažinti **struktūrinių reformų** svarbos. Socialiniu požiūriu priimtinos struktūrinės reformos turi padėti stiprinti paklausą ir gamybos pajėgumus tokiose srityse kaip mokesčių sistema, energijos tiekimas, administravimas, švietimas, sveikata, būsto statyba, transportas ir pensijos, tačiau tuo pat metu būtina atsižvelgti į skirtingą pavienių šalių konkurencingumą.

3.15 Tiek regioninėje, tiek ir struktūrinėje politikoje dėmesį reikėtų sutelkti į našumo didinimą taip sudarant sąlygas atnaujinti arba kurti tvarią pramonės ir paslaugų ekonomiką. Apskritai galima teigti, kad šalys, kuriose didesnę bendros ekonomikos dalį sudaro pramonė, mažiau nukentėjo nuo krizės, todėl rekomenduotinos būtų atitinkamos industrializacijos strategijos.

3.16 Vis dėlto Komitetas norėtų išplėsti vyraujančią, dažnai gana siaurai suprantamą „struktūrinės reformos“ sąvoką. Raginant imtis struktūrinių reformų reikėtų atsižvelgti taip pat į

finansų rinkos reguliavimo, mokesčių sistemų koordinavimo ir viešųjų išlaidų bei pajamų struktūrą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Finansų sistema

4.1.1 EESRK pritaria Komisijai, kuri pabrėžia finansų sistemos stabilizavimo ir sklandaus veikimo svarbą, nes pagrindinė sąlyga norint sėkmingai įveikti bet kokią krizę ar jos išvengti – užtikrinti, kad veiksmų laisvės ekonominėje politikoje nesumažins spekuliacijos finansų rinkose ir nekels jai pavojaus. Todėl būtina aiški, veiksminga priežiūros struktūra ir griežtesnis finansų rinkų (įskaitant šešėlinę bankų sistemą) reguliavimas, nes jos kelia didesnę destabilizavimo pavojų nei konkurencingumo stygius. Tam, kad tai nebūtų apeinama, atitinkami veiksmai turėtų būti koordinuojami tarp Didžiojo dvidešimtuko šalių. Finansų rinkos turi būti sumažintos iki proto dydžio. Jos vėl turi tarnauti realiajai ekonomikai ir negali su ja konkuruoti⁽⁵⁾.

4.1.2 Kad būtų galima sumažinti krizės apimtų valstybių finansavimo sąnaudas, kurias dirbtinai sukėlė spekuliacija, viena vertus, reikia siekti sumažinti priklausomybę nuo privačių reitingų agentūrų. Kita vertus, patikimas solidarumu grindžiamas minimalios apsaugos mechanizmas, paremtas ir pelnytai įgytu pasitikėjimu, galėtų užtikrinti, kad spekuliacijos probleminių šalių atžvilgiu atrodytų beprasmės ir taip užkirsti joms kelią. Neseniai buvo imtasi svarbių veiksmų šia kryptimi (naujausia ECB programa vyriausybės obligacijoms įsigyti, pagaliau įsigaliojęs ir visapusiškai veikiantis Europos stabilumo mechanizmas ir kt.). Esant tinkamoms pagrindinėms sąlygoms Bendros Europos obligacijos taip pat gali padėti sumažinti spaudimą krizės apimtų šalių biudžetui⁽⁶⁾.

4.1.3 Komitetas nurodo, kad būtina pašalinti sąsają tarp komercinių bankų ir valstybės skolos. Be to, priemonėmis šiam sektoriui stabilizuoti reikia siekti, kad finansų rinkų susiskaidymas ir renacionalizavimas vėl judėtų priešinga kryptimi. Dedant daugiau pastangų sukurti bankų sąjungą ir bendrai imantis veiksmingų priemonių gaivinti ir pertvarkyti kredito įstaigas Europos ir nacionaliniu lygmeniu⁽⁷⁾ taip pat būtų galima prisidėti prie stabilumo.

⁽⁴⁾ Spalio 9 d. TVF prognozėje nurodoma, kad išlaidų daugikliai krizės metu galėjo būti 0,9–1,7, nors pradžioje buvo spėjama, kad tai bus apie 0,5 (plg. TVF 2012 m., <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>).

⁽⁵⁾ Žr. OL C 11, 2013 1 15, p. 34.

⁽⁶⁾ Stabilumo obligacijų, euroobligacijų, projektų obligacijų ir pan. klausimu žr. OL C 299, 2012 10 4, p. 60 ir OL C 143, 2012 5 22, p. 10.

⁽⁷⁾ Žr. OL C 44, 2013 2 15, p. 68.

4.2 Viešieji biudžetai

4.2.1 Siekiant tvaraus biudžeto konsolidavimo reikia ne tik užtikrinti pasiūlos ir paklausos poveikio pusiausvyrą, bet ir sukurti išlaidų ir pajamų pusiausvyrą. Daugelyje šalių neproporcinga našta tenka darbo jėgai kaip gamybos veiksniai. Rekomenduojama iš esmės persvarstyti ne tik išlaidas, bet ir visą mokesčių sistemą ir būtinai atsižvelgti į teisingą įvairių rūšių pajamų ir turto paskirstymą. Šiuo požiūriu deramai turi prisidėti tie, kuriems finansų rinkose padarytos klaidos ir bankų gelbėjimo priemonės, finansuotos mokesčių mokėtų pinigais, buvo ypač naudingos.

4.2.2 Pajamų srityje esama būdų stiprinti būtiną mokesčių surinkimo pagrindą: finansinių sandorių mokestis (kurį Komitetas ne kartą ragino įvesti⁽⁸⁾), energijos ir aplinkos mokesčiai, mokesčių rojų panaikinimas⁽⁹⁾, ryžtinga kova su mokesčių slėpimu, didelio turto, nekilnojamojo turto ir paveldimo turto apmokestinimas, bankų apmokestinimas siekiant įtraukti išorės sąnaudas⁽¹⁰⁾, mokesčių dydžio nustatymo pagrindo ir sistemų suderinimas siekiant pašalinti konkurencijos iškraipymus Sąjungoje užuot nuolat mažinant mokesčius vis labiau mažinti viešąsias pajamas. Dažnai pamirštama, kad integruota biudžeto sistema (fiskalinė sąjunga) apima ir pajamų sritį, o ne tik viešąsias išlaidas.

4.2.3 Kai kuriose valstybėse narėse reikėtų gerokai padidinti mokesčių surinkimo sistemų efektyvumą.

4.2.4 Tradicinis biudžeto konsolidavimo metodas – mažinti viešąsias išlaidas. Tačiau iki šiol nėra įrodyta, kad mažinti išlaidas yra perspektyviau nei didinti pajamas. Empirinė patirtis krizės apimtose šalyse, tokiose kaip Graikija, rodo, kad buvo veltui tikėtasi vadinamojo „ne Keinso poveikio“. Mažinant išlaidas privačių investicijų lavina dėl padidėjusio pasitikėjimo neužgriūna, jei vidaus paklausa visoje pinigų sąjungoje dėl taupymo politikos yra silpna. Be to, mažinamos išlaidos, pavyzdžiui, socialinėse sistemose arba teikiant viešąsias paslaugas, paprastai daro regresyvų poveikį; tokiu būdu sustiprinamas nevienodas paskirstymas ir mažinamas vartojimas. Vis dėlto esama sričių, kuriose būtų galima mažinti tam tikras neefektyvias išlaidas, pavyzdžiui, ginklavimosi srityje.

4.2.5 Politikoje veikiau turėtų būti labiau išnaudojami dideli įvairių biudžeto politikos priemonių pajamų ir užimtumo daugiklių skirtumai. Beveik visi empiriniai tyrimai rodo, kad mokesčių priemonių daugikliai yra mažesni už su išlaidomis susijusių priemonių daugiklius. Taigi politika, kuria tikslingai siekiama padidinti valstybės pajamas, galėtų padėti rasti lėšų, kurių, pavyzdžiui, skubiai reikia užimtumo programoms, visų pirma skirtoms jaunimui.

4.2.6 Toks biudžeto balanso atžvilgiu neutralus perskirstymas tiesiogiai sukurtų užimtumą ir paklausą neapsunkinant viešųjų biudžetų. Šios priemonės ne tik darytų teigiamą poveikį šalių, ypač perteklinio biudžeto šalių, ekonomikai, bet ir skatintų importą suteiktų ekspansinį postūmį visai pinigų sąjungai.

4.2.7 Tokių ekspansinių priemonių koordinavimas visoje ES būtų daug veiksmingesnis, nes visos euro zonos importo rodiklis (trečiųjų šalių atžvilgiu) yra gerokai mažesnis nei kiekvienos pavienės šalies ekonomikos atskirai.

4.3 Išorės ekonomikos disbalansas

4.3.1 Stebint einamosios sąskaitos ir jos sudedamųjų dalių pokyčius būtina atsižvelgti į valstybės narės našumo trūkumus ir dėl to kylančias privataus ir viešojo finansavimo problemas, kad būtų galima laiku imtis veiksmų (reaguoti). Siekiant sumažinti prekybos disbalansą bet koku atveju reikia atsižvelgti į simetriją: vienos šalies eksportas yra kitos šalies importas. Galiausiai disbalanso šalinimas negali būti vykdomas mažinimu biudžeto deficito šalyse, nes perteklinio biudžeto šalys taip pat raginamos stiprinant savo vidaus paklausą skatinti importą, taigi, mažinti „importo deficitą“.

4.3.2 Žvelgiant iš Europos perspektyvos visų pirma energijos sritis yra išimtis, kurioje *de facto* visoms valstybėms narėms būdingas didelis prekybos balanso deficitas⁽¹¹⁾. Europos vidaus rinką pertvarkius ekologiniu požiūriu ir naudojant savo alternatyvius energijos išteklius sumažėtų priklausomybė nuo iškastinio kuro, naudojamo energijos gavybai, importo. Be to, pietiniuose atokiuose regionuose būtent saulės energijos sektorius suteikia galimybių pagerinti Europos vidaus prekybos balansus.

⁽⁸⁾ Paskutinį kartą ragino nuomonėje OL C 181, 2012 6 21, p. 55.

⁽⁹⁾ Žr. OL C 229, 2012 7 31, p. 7.

⁽¹⁰⁾ T. y. siekiant užtikrinti, kad mokesčių mokėtojams neprireiktų padengti būsimų bankų krizės išlaidų.

⁽¹¹⁾ EU-27: 2,5 proc. BVP (2010 m.).

4.3.3 Mažinant išorės ekonomikos deficitą dažniausiai pernelyg pabrėžiamas kainų konkurencingumo vaidmuo. Būtų pavojinga visą dėmesį sutelkti į kainų konkurencingumą: kaip pavyzdį visoms šalims taikant „Vokietijos modelį“ (darbo užmokesčio apribojimas siekiant paskatinti eksportą arba sumažinti importą) dėl didelės vidaus prekybos dalies euro zonoje gali tik paskatinti judėjimą žemyn (angl. *race to the bottom*).

4.3.4 Viena iš pagrindinių krizės priežasčių dažniausia laikoma skirtinga darbo sąnaudų produkcijos vienetui raida ir su tuo susijęs reikalavimas mažinti darbo sąnaudas. Nepaisant su persikirstymu susijusių sunkių padarinių ir dėl to susilpnėjusios paklausos kai sumažinamas darbo užmokesčio lygis, pamirštami kiti svarbūs sąnaudų veiksniai (energijos, medžiagų ir finansavimo sąnaudos) ⁽¹²⁾.

4.3.5 Pavyzdžiui, realios darbo sąnaudos produkcijos vienetui Portugalijoje, Ispanijoje ir Graikijoje prieš krizę nuo 2000 m. iki 2007 m. mažėjo ⁽¹³⁾. Greičiausiai pernelyg didelis nominalaus pelno padidėjimas turėjo tokį pat poveikį kainų augimui kaip ir nominalaus darbo užmokesčio padidėjimas.

4.3.6 Kaip ir anksčiau apie 90 proc. visos paklausos ES tenka ES valstybėms narėms. Dėl darbo užmokesčio raidos EESRK patvirtina savo nuomonėje dėl metinės augimo ataskaitos (2011 m.) pateiktą požiūrį: „Išveikiant krizę labai svarbus vaidmuo tenka darbo užmokesčio politikai. Darbo užmokesčio padidėjimas vidutinės trukmės laikotarpiu orientuojantis į nacionalinį visos ekonomikos gamybos prieaugį makroekonominiu požiūriu užtikrina pusiausvyrą tarp pakankamo paklausos didėjimo ir kainų konkurencingumo. Todėl socialiniai partneriai turi stengtis vengti darbo užmokesčio ribojimo, kai siekiama sau naudoti kitų sąskaita. Darbo užmokesčio politika turi būti orientuota į našumą“ ⁽¹⁴⁾.

4.3.7 Be to, dažniausiai neatsižvelgiama į kitų, su kaina nesusijusių veiksnių svarbą konkurencingumui ⁽¹⁵⁾. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Europos Komisija „konkurencingumą“ apibrėžia kaip „ekonomikos sugebėjimą suteikti gyventojams aukštą ir kylantį gyvenimo lygį bei tvarų aukštą užimtumo lygį“ ⁽¹⁶⁾.

4.3.8 Dėl stipriai padidėjusio nacionalinių palūkanų normų skirtumo išaugo pajamų sąskaitos svarba krizę patiriančiose

šalyse. Todėl analizuojant disbalansą negalima apsiriboti prekybos balanso raida.

4.4 Europos socialinis modelis ir socialinis dialogas

4.4.1 Pasaulinės konkurencijos sąlygomis Europos socialinis modelis yra santykinis pranašumas, nes socialinė gerovė taip pat padeda siekti ekonominės sėkmės, jei ekonomikos rezultatai ir socialinių skirtumų mažinimas yra laikomi ne priešingybėmis, o vienas kitą remiančiais veiksniais.

4.4.2 Automatiniai socialinės apsaugos sistemų stabilizatoriai Europoje padėjo spręsti su krize susijusias problemas, ir parėmė paklausą bei padėjo išvengti depresijos, kaip tai atsitiko ketvirtajame dešimtmetyje. Socialinės apsaugos sistemos yra svarbios ir psichologiniu požiūriu, nes jos sumažina panišką taupymą, taigi stabilizuoja vartojimą.

4.4.3 Kai kuriose šalyse, kuriose vyksta socialinis dialogas (pavyzdžiui, Austrijoje, Vokietijoje ir Švedijoje) socialiniai partneriai labai prisidėjo, kad būtų sumažintas gresiantis nedarbo lygio augimas sumažėjus gamybai, nes buvo imtasi ne tik remiančių ekonominės ir socialinės politikos priemonių, bet ir įmonių bei pramonės šakų lygmeniu socialinių partnerių sudaryti susitarimai padėjo išsaugoti esamą užimtumą (pavyzdžiui, sutrumpinant darbo laiką, išnaudojant sukauptus viršvalandžius, pasinaudojant teisėmis į atostogas, išeinant mokymosi atostogų ir pan.). Į šią patirtį reikėtų atsižvelgti rengiant naujas gaires ir metines šalių ataskaitas.

4.4.4 Europos vyriausybės yra raginamos Europos ir nacionaliniu lygmeniu sustiprinti socialinių partnerių vaidmenį. Reikėtų remti jų pastangas visoje Europoje intensyviau koordinuoti darbo užmokesčio politiką. Be to, reikia siekti didinti makroekonominio dialogo vertę; toks dialogas turėtų vykti ir euro zonoje.

4.4.5 Kolektyvinių derybų laisvė bet kuriuo atveju turi būti išsaugota net ir krizės sąlygomis: darbo užmokesčio politika turi būti formuojama užtikrinant kolektyvines sutartis galinčių sudaryti darbdavių ir darbuotojų asociacijų laisvę vykdyti kolektyvines derybas. Nepriimtini ir turi būti atmesti valstybės nustatomi tikslai ar net intervencija, pavyzdžiui, valstybės nurodymas mažinti darbo užmokesčių ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Pavyzdžiui, Ispanijos eksporto sektoriuje darbo sąnaudos sudaro tik 13 proc. bendrų sąnaudų. Šaltinis: Carlos Gutiérrez Calderón/Fernando Luengo Escalonilla, *Competitividad y costes laborales en España*, Estudios de la Fundación 49 (2011, <http://www.1mayo.ccoo.es/nova/files/1018/Estudio49.pdf>).

⁽¹³⁾ Žr. *Statistical Annex of European Economy*, 2012 ruduo.

⁽¹⁴⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 26, 2.3 punktas.

⁽¹⁵⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 26, 2.2 punktas.

⁽¹⁶⁾ COM(2002) 714 final.

⁽¹⁷⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 26, 2.4 punktas.

4.4.6 Reikia pripažinti ne tik svarbų kolektyvinių sutarčių šalių, bet ir kitų reprezentatyvių pilietinės visuomenės organizacijų, pavyzdžiui, vartotojų, vaidmenį. Visų pirma krizės laikotarpiu jos yra nepakeičiamos kaip piliečių atstovės ir kaip pilietinio dialogo partnerės.

4.4.7 Būtinai pokyčiai ir reformos tik tuo atveju yra perspektyvūs, kai randama ekonominių ir socialinių tikslų pusiausvyra ir kai teisingai paskirstoma našta (tarp šalių, pajamų grupių, kapitalo ir darbo, sektorių, įvairių gyventojų grupių ir pan.). Teisingumas ir socialinė pusiausvyra yra būtina sąlyga, kad konsolidavimo veiksmai sulauktų pritarimo, kitaip kils pavojus socialinei sanglaudai ir grėsmingai sustiprės populizmas bei Europai priešiškos nuotaikos. Komitetas dar kartą primygtinai ragina kuo anksčiau ir visapusiškai į politikos formavimą įtraukti socialinius partnerius ir kitas reprezentatyvias pilietinės visuomenės organizacijas.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl medicinos prietaisų, kuriuo iš dalies keičiami Direktyva 2001/83/EB, Reglamentas (EB) Nr. 178/2002 ir Reglamentas (EB) Nr. 1223/2009

(COM(2012) 542 final – 2012/0266 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisų

(COM(2012) 541 final – 2012/0267 (COD))

ir

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Saugūs, veiksmingi ir inovatyvūs medicinos prietaisai ir diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisai – nauda pacientams, vartotojams ir sveikatos priežiūros specialistams“

(COM(2012) 540 final)

(2013/C 133/10)

Pranešėjas **Cveto STANTIČ**

Taryba, 2012 m. spalio 15 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. spalio 22 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl medicinos prietaisų, kuriuo iš dalies keičiami Direktyva 2001/83/EB, Reglamentas (EB) Nr. 178/2002 ir Reglamentas (EB) Nr. 1223/2009.

COM(2012) 542 final – 2012/0266 (COD).

Taryba, 2012 m. spalio 15 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. spalio 22 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

*Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisų*

COM(2012) 541 final – 2012/0267 (COD).

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. rugsėjo 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

*Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Saugūs, veiksmingi ir inovatyvūs medicinos prietaisai ir diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisai – nauda pacientams, vartotojams ir sveikatos priežiūros specialistams“*

COM(2012) 540 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. vasario 5 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 136 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pabrėžia, kad sveikata Europos piliečiams yra svarbus prioritetas ir dar kartą patvirtina, kad *medicinos prietaisai* (toliau – MP) ⁽¹⁾ ir *diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisai*

(toliau – IVP) ⁽²⁾ atlieka svarbų vaidmenį ligų prevencijos, diagnozavimo ir gydymo tikslais. Jie svarbūs mūsų sveikatai ir sergančių žmonių gyvenimo kokybei pagerinti bei ligoms ir negaliai valdyti.

⁽¹⁾ Medicinos prietaisai apima tokius produktus kaip pleistrai, kontaktiniai lęšiai, klausos aparatai, dantų plombavimo medžiagos, klubo sąnario pakaitalai, tokia moderni įranga kaip rentgeno aparatai, širdies stimulatoriai, kt.

⁽²⁾ *Diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisai* (IVD) apima prietaisus, kurie naudojami kraujui saugiai perpilti, infekcinėms ligoms (pvz., ŽIV) nustatyti, ligoms (pvz., diabetui) stebėti, cheminei kraujo analizei atlikti.

1.2 EESRK palankiai vertina Komisijos pateiktą pataisytą dabartinę reguliavimo sistemą, kuri ne tik supaprastina visą sistemą, bet ir įgyvendina veiksmingesnes taisykles, sustiprindama išankstinio leidimo suteikimo procedūrą, o svarbiausia – priežiūrą po pateikimo į rinką. Atsižvelgdamas į neseniai įvykusį skandalą dėl nekokybiškų krūtų implantų, po kurio 2012 m. birželio mėn. buvo priimta Europos Parlamento rezoliucija, ir kitas rimtas problemas, susijusias su didelės rizikos medicinos prietaisais ir implantais, EESRK, kaip ir Europos Parlamentas ⁽³⁾, pasisako už tai, kad aukštos kokybės patvirtinimo procedūra būtų taikoma ir šiems produktams prieš pateikiant juos rinkai. Tai atitinka piliečių raginimus užtikrinti pacientų saugą ir veiksmingumą.

1.3 „Didelės rizikos MP (III klasės ir implantuojamiems produktams) ir didelės rizikos IVP turi būti taikoma tinkama aukštos kokybės ir ES vienoda patvirtinimo procedūra prieš pateikiant šiuos prietaisus rinkai; sauga, veiksmingumas ir teigiama rizikos ir naudos pusiausvyra turi būti patvirtinta aukštos kvalifikacijos klinikinių bandymų rezultatais. Tokie rezultatai turėtų būti saugomi viešoje centrinėje duomenų bazėje. Jau rinkoje esantys didelės rizikos medicinos prietaisai ir IVP turi atitikti Pasiūlymo dėl reglamento 45 straipsnį, kad būtų pademonstruota prietaiso sauga ir veiksmingumas.“

1.4 EESRK tvirtai pasisako už „**reglamento**“, o ne „**direktyvos**“ teisinę formą, kad pavienėms valstybėms narėms būtų mažiau galimybių skirtingai aiškinti teisės aktą ir būtų užtikrintos vienodesnės galimybės Europos pacientams ir vienodos veiklos sąlygos tiekėjams.

1.5 Pacientams svarbu ne tik sauga, bet ir **galimybė nedelsiant pasinaudoti naujausiomis medicinos technologijomis**. Jeigu bus labai delsama pasinaudoti naujais prietaisais (galbūt gyvybės palaikymo), pacientų galimybės pasinaudoti gydymo būdais sumažėtų arba bent jau užkirstų jiems kelią sumažinti negalią ir pagerinti savo gyvenimo kokybę.

1.6 EESRK pabrėžia, kad MP ir IVP sektoriai, kurių inovacijų kūrimo pajėgumai yra dideli ir darbas yra labai kvalifikuotas, užima svarbią Europos ekonomikos dalį ir gali svariai prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ ir jos pavyzdinių iniciatyvų įgyvendinimo. Todėl labai svarbu turėti atitinkamus teisės aktus – ne tik siekiant užtikrinti aukščiausią įmanomą sveikatos apsaugos lygį, bet ir sudaryti novatoriškas ir konkurencingas

sąlygas šiam sektoriui, kuriame 80 % gamintojų yra mažos arba vidutinės įmonės ir labai mažos įmonės.

1.7 EESRK pritaria aukštiems didelės rizikos MP ir IVP patvirtinimo standartams prieš pateikiant juos rinkai; sauga ir veiksmingumas turi būti patvirtinti tinkamų klinikinių bandymų ir tyrimų rezultatais. Tačiau EESRK susirūpinęs dėl centralizuotos išankstinio leidimo suteikimo sistemos Europoje įvedimo, kuri galėtų dar labiau pailginti patvirtinimo išdavimo laikotarpį, trukdytų pacientams sparčiai pasinaudoti naujausiomis medicinos technologijomis, gerokai padidintų MVĮ sąnaudas ir sukeltų rimtą pavojų inovacijų kūrimo pajėgumams.

1.8 Jeigu kokius nors MP ir IVP patvirtinimo reikalavimus tektų griežtinti, tai turėtų būti daroma skaidriai ir nuspėjamai, kad reguliavimo proceso veiksmingumas dar labiau nesumenktų ir ateityje nesumažėtų inovacijų.

1.9 EESRK pritaria, kad kiekvienam prietaisui būtų nustatytas **unikalus prietaiso identifikatorius (UPI)**, leidžiantis sparčiau identifikuoti ir geriau atsekti medicinos prietaisus. Be to, Komitetas palankiai vertina visu pajėgumu veikiančią **centrinės registracijos priemonę (Eudamed)**, kuri leistų atsisakyti daugkartinių registracijų ir gerokai sumažintų MVĮ sąnaudas.

1.10 EESRK pritaria pacientų pozicijos stiprinimui. Siekiant užtikrinti tinkamą finansinę garantiją žalos atveju, nukentėjusioji šalis turėtų turėti teisę tiesiogiai pateikti ieškinį ir gauti pakankamą kompensaciją. Tais atvejais, kai jie turi įrodyti netinkamai veikiančio prietaiso daromą žalą, gamintojas pacientui (ir (arba) asmeniui, kuris atsakingas už gydymo išlaidų apmokėjimą) turėtų pateikti visus reikalingus dokumentus ir informaciją dėl atitinkamo prietaiso saugos ir veiksmingumo. Be to, EESRK ragina Komisiją pasiūlyti ir įgyvendinti kompensacijų mechanizmą nukentėjusiems pacientams, labai nepadidinus prietaisų kainos ateityje.

1.11 EESRK pripažįsta, kad siūlomame reglamente numatytas gana **menkas pilietinės visuomenės dalyvavimas**. Pilietinės visuomenės dalyvavimas stebėtojos teisėmis laikinų pogrupių, kuriuos sukuria naujai sudaryta medicinos prietaisų koordinavimo grupė (MPKG), posėdžiuose nėra pakankamas. EESRK siūlo sudaryti „**patariamąjį komitetą**“, kurio nariais būtų Europos lygmens organizuotų teisėtų suinteresuotųjų subjektų atstovai. Toks komitetas veiktų lygiagrečiai medicinos prietaisų koordinavimo grupei, patariamąjį Komitetą ir valstybėms narėms įvairiais medicinos technologijų ir teisės aktų įgyvendinimo klausimais, ir su ja bendradarbiautų.

⁽³⁾ 2012 m. birželio 14 d. rezoliucija (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

1.12 EESRK norėtų priminti, kad pasiūlytieji reglamentai turėtų būti papildyti atitinkamomis nuostatomis, susijusiomis su **sveikatos priežiūros specialistų švietimu ir mokymu**, remiantis ES Tarybos išvadomis dėl medicinos prietaisų sektoriaus inovacijų ⁽⁴⁾.

1.13 **Svarbios sąsajos su kitais dokumentų rinkiniais ir organais.** Remdamasis savo neseniai parengta nuomone ⁽⁵⁾ EESRK pabrėžia, kad būtina užtikrinti tinkamą naujų *taisyklių dėl IVP klinikinio veiksmingumo tyrimų – atrankinė diagnostika* sąveiką su tais tyrimais, kuries bus atliekami pagal dabar svarstomą naują vaistų klinikinių tyrimų sistemą.

1.14 **Įmonės viduje atliekami IVP tyrimai.** EESRK rekomenduoja sveikatos priežiūros prietaiso rizikos ir naudos vertinimo principą taikyti visiems produktams, nepaisant to, ar jais prekiaujama komerciniais tikslais, ar jie sukurti ir naudojami tik vienoje įmonėje (įmonės viduje atliekami tyrimai).

1.15 Reglamentų taikymą, praėjus trejiems metams nuo jų įsigaliojimo, turėtų oficialiai peržiūrėti valdžios institucijos ir pilietinės visuomenės suinteresuotieji subjektai, kad būtų užtikrintas reglamentų tikslų įgyvendinimas.

2. Įžanga ir bendra informacija

2.1 MP ir IVP atlieka svarbų vaidmenį ligų prevencijos, diagnostikos ir gydymo tikslais. Jie svarbūs mūsų sveikatai ir neigalių žmonių gyvenimo kokybei pagerinti.

2.2 MP ir IVP sektoriai sudaro svarbią ir novatorišką Europos ekonomikos dalį. Jų bendras metinis pardavimo kiekis buvo maždaug 95 mlrd. EUR (medicinos prietaisų parduota už 85 mlrd. EUR, diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisų – už 10 mlrd. EUR), daug investuojant į mokslinius tyrimus ir inovacijas (7,5 mlrd. EUR per metus). 25 tūkstančiuose šių sektorių įmonių dirba daugiau kaip 500 000 žmonių (dauguma jų aukštos kvalifikacijos specialistai). Daugiau kaip 80 % šių įmonių yra mažos arba vidutinės ir labai mažos įmonės.

2.3 Spartūs demografiniai ir visuomeniniai pokyčiai, didžiulė mokslo pažanga ir neseniai įvykęs skandalas dėl nekokybiškų silikonių krūtų implantų ⁽⁶⁾, problemos dėl metalinio artikuliacinio paviršiaus klubo sąnarių protezų ir kitų produktų ⁽⁷⁾ lėmė ir paspartino būtinybę peržiūrėti dabartinę reguliavimo sistemą.

⁽⁴⁾ OL C 202, 2011 7 8, p. 7.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė „Žmonėms skirtų vaistų klinikiniai tyrimai“, OL C 44, 2013 2 15.

⁽⁶⁾ Prancūzijos firma Poly Implant Prothèse (PIP) galėjo pažeisti reglamentus naudodama nepatvirtintą pramoninį silikoną kai kuriuose savo implantuose.

⁽⁷⁾ http://www.aok-bv.de/presse/medienservice/politik/index_06262.html

2.4 Implantai užima reikšmingą vietą tarp didelės rizikos prietaisų: pavyzdžiui, daugeliui moterų Jungtinėje Karalystėje (40 000), Prancūzijoje (30 000), Ispanijoje (10 000), Vokietijoje (7 500) ir Portugalijoje (2 000) buvo įdėti PIP silikoniiniai krūtų implantai, iš kurių 10–15 proc. po 10 metų pratrūksta ⁽⁸⁾. Vien Vokietijoje 2010 m. buvo impantuota apie 390 000 klubo ir kelio sąnarių protezų, iš jų beveik 37 000 buvo keitimo operacijos, kurių metu reikėjo pakeisti dirbtinius sąnarius ⁽⁹⁾.

2.5 Pagrindinių EESRK pripažįstamų dabartinės sistemos trūkumų santrauka:

— ES šalys taisykles aiškina ir įgyvendina skirtingai, dėl to ES piliečiams taikomos nevienodos sąlygos ir atsiranda kliūčių bendrajai rinkai;

— ne visuomet įmanoma atsekti medicinos prietaisų tiekėjų;

— pacientai ir sveikatos priežiūros specialistai neturi galimybės gauti esminės informacijos apie klinikinius tyrimus ir įrodymus;

— nepakankamas nacionalinių institucijų ir Komisijos veiksmų koordinavimas;

— kai kurių produktų reguliavimo spragos ⁽¹⁰⁾.

3. Svarbiausios naujojo MP ir IVP pataisytos reguliavimo sistemos dokumentų rinkinio nuostatos

3.1 Rinkinį sudaro komunikatas ⁽¹¹⁾, pasiūlymas dėl Reglamento dėl medicinos prietaisų ⁽¹²⁾ (pakeičiančio Direktyvą 90/385/EEB dėl aktyviųjų implantuojamų medicinos prietaisų ir Direktyvą 93/42/EEB dėl medicinos prietaisų) ir pasiūlymas dėl Reglamento dėl diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisų ⁽¹³⁾ (pakeičiančio Direktyvą dėl 98/97/EB dėl diagnostikos *in vitro* medicinos prietaisų).

⁽⁸⁾ 2012 m. birželio 14 d. EP rezoliucija (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

⁽⁹⁾ 2012 m. sausio 1 d. Vokietijos Vietinės bendrosios ligonių kasos (AOK) vykdomosios valdybos pranešimas.

⁽¹⁰⁾ Produktai pagaminti naudojant negyvybingus žmogaus audinius ar ląsteles, genetiniai tyrimai, estetinės paskirties tikslai, kt.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 540 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 542 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 541 final.

3.2 Pagrindiniai siūlomų reglamentų elementai:

- platesnė ir aiškesnė teisės aktų taikymo sritis, apimanti ir estetiškes paskirties implantus, ir genetinius tyrimus bei medicininę programinę įrangą;
- nacionalinių valdžios institucijų vykdoma griežtesnė vertinimo (notifikuotųjų) įstaigų priežiūra, kad būtų užtikrintas veiksmingas išankstinis prietaisų vertinimas prieš pateikiant juos rinkai;
- aiškesnės gamintojų, importuotojų ir platintojų teisės ir pareigos;
- išplėsta centralizuota Europos duomenų bazė dėl MP ir IVP (EUDAMED), kuria gali naudotis sveikatos priežiūros specialistai, pacientai ir iš dalies plačioji visuomenė;
- geresnis prietaisų atsekamumas tiekimo grandinėje, įskaitant unikalių prietaisų identifikatorių sistemą, leidžiančią sparčiai ir veiksmingai reaguoti į visas su sauga susijusias problemas;
- griežtesni klinikinių įrodymų ir vertinimo reikalavimai prietaiso gyvavimo laikotarpiu;
- griežtesnės rinkos priežiūrą ir budrumą reguliuojančios nuostatos;
- geresnis nacionalinių valdžios institucijų veiksmų koordinavimas Komisijai suteikiant joms mokslinę paramą, kad būtų užtikrintas vienodas teisės aktų įgyvendinimas;
- suderinimas su tarptautinėmis gairėmis, kad būtų galima geriau prisitaikyti prie pasaulinės MP rinkos.

3.3 MP ir IVP sektoriai, kurių inovacijos yra aukšto lygio ir aukštos kvalifikacijos reikalaujančių darbo vietų kūrimo potencialas yra didelis, gali svariai prisidėti prie **strategijos „Europa 2020“** tikslų įgyvendinimo. Abu sektoriai užima svarbią vietą kelete pavyzdinių iniciatyvų, pirmiausia Europos skaitmeninėje darbotvarkėje ⁽¹⁴⁾ ir Inovacijų sąjungoje ⁽¹⁵⁾.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK tvirtai pritaria pasirinktai reglamentų formai, nes reglamentai yra tiesiogiai taikomi ir leidžia išvengti skirtingo

perkėlimo į nacionalinę teisę bei skirtingo aiškinimo pavienėse valstybėse narėse. Taip galima pasiekti didesnės pacientų visoje ES lygybės, o tiekėjams sudaryti vienodas veiklos sąlygas.

4.2 Patvirtinimo sistema ir vertinimo procedūros

4.2.1 Didelės rizikos MP (III klasės ir implantuojamiems produktams) ir didelės rizikos IVP turi būti taikoma tinkama aukštos kokybės ir vienoda ES patvirtinimo procedūra prieš pateikiant šiuos prietaisus rinkai; sauga, veiksmingumas ir teigiama rizikos ir naudos pusiausvyra turi būti patvirtinta aukštos kvalifikacijos klinikinių bandymų rezultatais. Tokie rezultatai turėtų būti saugomi viešoje centrinėje duomenų bazėje. Jau rinkoje esantys didelės rizikos medicinos prietaisai ir IVP turi atitikti Pasiūlymo dėl reglamento 45 straipsnį, kad būtų pademonstruota prietaiso sauga ir veiksmingumas.

4.2.2 Todėl EESRK pritaria didelės rizikos medicinos prietaisų esamos reguliavimo sistemos stiprinimui remiantis atitikties vertinimo ir decentralizuotų reguliavimo institucijų koncepcija, kaip numatyta siūlomuose reglamentuose. Pritariame griežtesniems atitikties sertifikatų išdavimo reikalavimams dėl dokumentacijos ir kitų sąlygų, įskaitant ikiklinikinius ir klinikinius duomenis, klinikinius įvertinimus ir bandymus, rizikos ir naudos analizę, kt. ⁽¹⁶⁾. Šie reikalavimai gali gerokai pakelti esamus patvirtinimo standartus ES, pernelyg netrukdydami sparčiai pasinaudoti naujais produktais.

4.2.3 EESRK labai pritaria griežtomis ir aukšto lygio išankstinio patvirtinimo procedūroms, tačiau rezervuotai žiūri į galimybę Europoje įvesti centralizuotą išankstinio leidimo suteikimo sistemą, kokia yra JAV. Turint tokią sistemą patvirtinimo išdavimas užtruktų. Pacientai negalės iš karto pasinaudoti naujaisiomis gyvybę išsaugančiomis medicinos technologijomis. Be to, centralizuota išankstinio leidimo suteikimo sistema turėtų neigiamos įtakos daugumai medicinos prietaisų verslu užsiimančių Europos MVĮ: labai padidėtų jų sąnaudos ir kultų rimtas pavojus jų inovaciniams gebėjimams. Joms būtų sunku finansuoti ilgą rinkos patvirtinimo procedūras ir sulaukti jų pabaigos.

4.2.4 *Naujas pasiūlytas patikrinimo mechanizmas* (44/42 str.). EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad medicinos prietaisų koordinavimo grupė (MPKG) gali pateikti savo nuomonę dėl paraiškos, kurią pateikė paskelbtoji įstaiga. EESRK puikiai žino, kokia yra svarbi sauga pacientams. Siekiant išvengti dar didesnių ir nenuspėjamų vėlavimų gamintojams (ir galiausiai pacientams), tai

⁽¹⁴⁾ COM(2010) 245 final/2 ir OL C 54, 2011 2 19, p. 58.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 546 final ir OL C 132, 2011 5 3, p. 39.

⁽¹⁶⁾ Žr. II, III, V, IX, XII, XIV priedus, kuriuose nurodyti ES atitikties sertifikato išdavimo reikalavimai.

turėtų būti daroma skaidriai ir nuspėjamai, kad nesumenktų reguliavimo proceso veiksmingumas ir ateityje nesumažėtų inovacijų. Taikant prevencinę leidimų suteikimo procedūrą didelės rizikos medicinos prietaisams, ypač implantams, šio naujo kontrolės mechanizmo prireiks vis rečiau.

4.3 Budrumas ir rinkos priežiūra

4.3.1 EESRK palankiai vertina pasiūlytą budrumo sistemos patobulinimą ir sustiprinimą, pirmiausia **ES portalo** sukūrimą, kuriame gamintojai privalo pranešti apie sunkių padarinių sukėlusius incidentus ir taisomuosius veiksmus, kurių jie ėmėsi, kad būtų galima sumažinti pasikartojimo riziką (61/59 str.). Automatinis informacijos perdavimas visoms suinteresuotoms nacionalinės valdžios institucijoms leis joms geriau koordinuoti savo veiksmus.

4.3.2 Kad būtų dar labiau užtikrinama medicinos prietaisų sauga ir pirmiausia atsižvelgiant į ilgalaikius saugos, susijusios su implantais, klausimus, teisės aktų nuostatos dėl veiksmų, kurių imamasi po pateikimo rinkai, turėtų būti griežtesnės, ypač klinikinio stebėjimo po pateikimo rinkai, budrumo ir rinkos priežiūros srityse.

4.4 Skaidrumas

4.4.1 EESRK vienu svarbiausių klausimų abiejuose naujos redakcijos reglamentuose laiko pasiūlymą dėl didesnio visos sistemos skaidrumo.

4.4.2 Šiuo požiūriu, EESRK pritaria, kad kiekvienam prietaisui būtų nustatytas **unikalus prietaiso identifikatorius (UPI)**, leidžiantis sparčiau identifikuoti ir geriau atsekti medicinos prietaisus, kaip numatyta Europos Parlamento 2012 m. birželio 14 d. rezoliucijoje⁽¹⁷⁾.

4.4.3 Komitetas mano, kad visu pajėgumu veikiančios **Eudamed** sukūrimas yra labai tinkamas būdas skaidrumui padidinti. Tokios centrinės registracijos priemonės (Eudamed) įdiegimas sumažintų daugkartinių registracijų visose valstybėse narėse skaičių ir taip padėtų iki 157 mln. EUR sumažinti pareiškėjų administracines sąnaudas.

4.5 Nukentėjusių pacientų pozicijos stiprinimas

4.5.1 Dabartinėje Direktyvoje 85/374/EEB dėl atsakomybės už gaminius yra numatyta medicinos prietaisų gamintojų atsakomybė. Tačiau nukentėjęs asmuo (arba asmuo, atsakingas už gydymo išlaidų padengimą) turi įrodyti, kad žala buvo padaryta naudojant MP ir kad jis turi defektų. Dažnai pacientams trūksta tokios informacijos, kuri būtina tokiam defektui įrodyti. Todėl

gamintojas nukentėjusiam asmeniui turėtų pateikti visus reikalingus dokumentus ir informaciją dėl prietaiso saugos ir veiksmingumo.

4.5.2 Be to, EESRK pripažįsta, kad turėtų būti įgyvendintas mechanizmas kompensuoti pacientams, nukentėjusiems dėl medicinos prietaisų arba IVP su defektais. Siekiant užtikrinti tinkamą finansinę garantiją žalos atveju, nukentėjusioji šalis turėtų turėti teisę tiesiogiai pateikti ieškinį ir gauti pakankamą kompensaciją. Įrodinėjimo pareigą, ar sveikatos žalą sukėlė medicinos prietaisas su defektais ar ne, reikėtų perkelti nuo paciento gamintojui. Pacientas turėtų privalėti įrodyti tik tai, kad medicinos prietaisas galėjo objektyviai padaryti žalos. Todėl EESRK ragina Komisiją pasiūlyti tinkamą kompensacijų mechanizmą, dėl kurio labai nepadidėtų medicinos prietaisų kainos.

4.6 Paskelbtosios įstaigos ir kompetentingos institucijos

4.6.1 EESRK pritaria griežtesniam **paskirtųjų įstaigų skyrimui ir stebėsenai**, kad būtų užtikrintas vienodas aukštasis kompetencijos lygis visoje Sąjungoje. Palankiai vertina ir tai, kad būtų centralizuotai stebima, kaip valstybės narės skiria šias įstaigas.

4.6.2 EESRK pritaria visiems pasiūlymams sustiprinti, viena vertus, kompetentingų institucijų teises ir pareigas (geresnės procedūrų koordinavimas ir aiškinimas, patikrinimai vietoje ir iš anksto nepranešus), ir, kita vertus, tiekėjų teises ir pareigas (prašymas dėl „kvalifikuoto asmens“).

4.6.3 Komitetas palankiai vertina vienodų aukštųjų kokybės standartų ir kompetencijų nustatymą paskirtosioms įstaigoms visoms Europoje, tačiau yra susirūpinęs, kad šis tikslas nebus pasiektas, jeigu paskirtųjų įstaigų skaičius išliks toks, koks yra dabar (beveik 80). EESRK rekomenduoja labiau vertinti aukštąją kokybę nei kiekybę.

4.7 Švietimas ir mokymas

4.7.1 EESRK pažymi, kad valstybės narės savo ES Tarybos išvadose dėl medicinos prietaisų sektoriaus inovacijų⁽¹⁸⁾ paragino Komisiją sveikatos priežiūros specialistams, pacientams ir pacientų šeimoms teikti tikslesnę informaciją ir surengti jiems mokymus dėl tinkamo šių prietaisų naudojimo. MP veikia tik tuo atveju, jeigu yra teisingai naudojami. Jų efektyvumas priklauso nuo juos naudojančių gydytojų ir laboratorijų darbuotojų įgūdžių ir patirties.

4.7.2 Todėl EESRK ragina valstybės nares į siūlomus reglamentus įtraukti atitinkamas nuostatas, susijusias su specialistų švietimu ir mokymu.

⁽¹⁷⁾ Žr. 3 išnašą.

⁽¹⁸⁾ Žr. 4 išnašą.

4.8 Pilietinės visuomenės įtraukimas

4.8.1 EESRK mano, kad siūloma medicinos prietaisų koordinavimo grupė nepakankamai užtikrina visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą. Pagal siūlomus reglamentus MPKG gali steigti nuolatinius ar laikinus pogrupius, tačiau EESRK mano, kad nepakanka, kad vartotojų interesams atstovaujančios organizacijos, sveikatos priežiūros specialistai ir medicinos prietaisų sektoriaus Sąjungos lygmeniu bus kviečiami dalyvauti tokių pogrupių darbe tik stebėtojų teisėmis. Turi būti užtikrinta jų aktyvi patariamoji funkcija.

4.8.2 Patirtis parodė, kad pažanga ES galima tik tuo atveju, jeigu skirtingų subjektų vizija ir kryptis yra vienoda. Šiandien sistamai yra naudingas medicinos prietaisų ekspertų grupei priklausantis aktyvus „patariamasis komitetas“. Jis turėtų išlikti ir būti aiškiai paminėtas teisės aktuose. Kitokiu atveju, sprendimai ir politika gali būti rengiami negavus iš pacientų, sveikatos priežiūros specialistų, pramonės ir kitų pilietinės visuomenės grupių išankstinės teisingos informacijos.

4.9 Peržiūros išlyga

4.9.1 Reglamentų veikimo peržiūros reikėtų siekiant įvertinti, ar tikslas yra tikrai įgyvendinamas. Tam tikru metu, praėjus ne daugiau kaip trejiems metams po šių pasiūlymų įsigaliojimo, reglamentų taikymą turėtų oficialiai kartu peržiūrėti valdžios institucijos ir pilietinės visuomenės suinteresuotieji subjektai, kad būtų užtikrintas reglamentų tikslų įgyvendinimas.

5. Konkrečios pastabos dėl IVP reglamento, susijusio su atrankinės diagnostikos prietaisais

5.1 **Apibrėžtis.** EESRK sunerimęs, kad atrankinės diagnostikos prietaisų apibrėžtis, pateikta 2 straipsnio 6 dalyje, yra

pernelyg plati ir dėl to gali kilti teisinis netikrumas. Komitetas siūlo tokią apibrėžtį: „atrankinės diagnostikos prietaisas – prietaisas, kurio specialiai paskirtis – atrinkti pacientus, kuriems anksčiau nustatyta tam tikra būklė arba polinkis į ją, kurie gali būti gydomi konkrečiu vaistu“ (vietoj „atitinkančius tikslinės terapijos kriterijus“).

5.2 **Klinikinis įrodymas.** Pasiūlyme dėl IVP reglamento yra pateiktas išsamus taisyklių dėl klinikinių veiksmingumo tyrimų su IVP atlikimo rinkinys ir numatyta galimybė intervencinių tarptautinių klinikinių veiksmingumo tyrimų „rėmėjams“ pateikti vieną paraišką per Komisijos įsteigtą elektroninį portalą.

5.2.1 Tačiau, remiantis ankstesne EESRK nuomone ⁽¹⁹⁾, siūlomame reglamente turėtų būti užtikrinta, kad naujos taisyklės dėl klinikinių veiksmingumo sklandžiai sąveikautų su tais tyrimais, kurie bus atliekami pagal dabar svarstomą naują sistemą dėl klinikinių vaistų tyrimų. Be to, EESRK laikosi nuomonės, kad duomenų bazės tyrimams registruoti turi būti sąveikios.

5.3 **„Vienoje įmonėje atliekami tyrimai“.** Remiantis pasiūlymu dėl IVP reglamento, didelės rizikos (D klasės) vidaus tyrimams turi būti taikomi tokie patys reikalavimai kaip ir komerciniams D klasės tyrimams. Tačiau kitoms klasėms priskirtiems tyrimams, atliekamiems vienoje įmonėje (įskaitant C klasę ir atrankinės diagnostikos prietaisus), IVP reglamentas nėra visapusiškai taikomas. EESRK rekomenduoja sveikatos priežiūros produkto rizikos ir naudos vertinimo principą taikyti visiems produktams, nepaisant to, ar jais prekiaujama komerciniais tikslais, ar jie sukurti ir naudojami tik vienoje įmonėje (įmonės viduje atliekami tyrimai).

2013 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ EESRK nuomonė „Žmonėms skirtų vaistų klinikiniai tyrimai“, OL C 44, 2013 2 15.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su radijo ryšio įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo

(2013/C 133/11)

(COM(2012) 584 final – 2012/0283(COD))

Pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos Parlamentas, 2012 m. spalio 25 d., ir Taryba, 2012 m. lapkričio 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 26 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su radijo ryšio įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo

COM(2012) 584 final – 2012/0283 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. vasario 5 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 74 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui, kuriuo supaprastinama teisinė sistema ir paaiškinamos galiojančios taisyklės, kartu užtikrinamas didesnis Sąjungos teisės aktų, susijusių su prekių pateikimu rinkai, nuoseklumas.

1.2 Reikia pabrėžti, kad visi ekonominės veiklos vykdytojai, atsižvelgiant į jiems tenkanti vaidmenį tiekimo grandinėje, turi būti atsakingi už gaminių atitiktį, kad būtų užtikrintas aukštas vartotojų sveikatos apsaugos ir saugos lygis. EESRK prašo Komisijos ir valstybių narių pagal savo atitinkamas atsakomybės sritis užtikrinti, kad į Sąjungos rinką patenkantys trečiųjų šalių gaminiai atitiktų direktyvoje iškelto reikalavimus.

1.3 Dėl sankcijų taikymo taisyklių EESRK prašo Komisijos viršvalstybiniu lygmeniu tiksliau apibrėžti sankcijų pobūdį, tipus ir mažiausią ribą, net jei tai nustatyta valstybių narių teisės aktuose. Todėl su susidomėjimu laukia, kol Komisija patvirtins vadinamąjį „rinkos priežiūros dokumentų rinkinį“, kuriame bus išsamiai išdėstyta, kaip užtikrinti aktyvesnį bendradarbiavimą ir derinimą.

1.4 Komisija, gamintojai ir vartotojai turėtų išnagrinėti galimybę ateityje sukurti naują ženklavimo sistemą, pagal kurią būtų nustatoma gaminių kilmė ir užtikrinamas jų atsekamumas, kad vartotojai būtų geriau informuoti.

2. Įžanga

2.1 Nuo 1999 m.⁽¹⁾ Europos Sąjungos lygmeniu taikomas radijo ryšio įrenginių ir telekomunikacijų galinių įrenginių pateikimo rinkai, laisvo judėjimo ir eksploatacijos pradžios teisinis

pagrindas turėjo lemiamos reikšmės kuriant šios srities vidaus rinką.

2.2 Tuomet EESRK palankiai įvertino⁽²⁾ šį teisės aktą, kuriame buvo nustatyti esminiai reikalavimai, susiję su sveikatos apsauga ir sauga, elektromagnetiniu suderinamumu ir žalingųjų trukdžių prevencija. Ši direktyva buvo vienas iš vadinamojo „naujojo požiūrio“ teisės aktų, nes joje techniniai reikalavimai priskirti neprivalomiems darniesiems standartams ir apsiribota esminiais teisiniais reikalavimais⁽³⁾.

2.2.1 Šiuo metu taikomas teisinis pagrindas yra sudėtingas, nes tik remiantis Direktyva 1999/5/EB rinkai gali būti teikiami direktyvos reikalavimus atitinkantys įrenginiai; be to, valstybės narės negali nustatyti papildomų apribojimų, kuriais nacionaliniu lygmeniu būtų nustatomi tie patys reikalavimai, t. y. susiję su sveikatos apsauga ir sauga, elektromagnetiniu suderinamumu ir žalingųjų trukdžių prevencija.

2.2.2 Šiems gaminiams taikomi ir kiti ES teisės aktai, reglamentuojantys tam tikrus aplinkosaugos aspektus, visų pirma direktyvos dėl tam tikroms pavojingoms medžiagoms nustatyto apribojimo, dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų ir dėl baterijų, taip pat įgyvendinimo priemonės pagal direktyvą dėl ekologinio projektavimo.

2.2.3 Be to, radijo ryšio įrenginių eksploatacijos pradžią ir naudojimą reglamentuoja nacionaliniai teisės aktai. Įgyvendindamos šią kompetenciją, valstybės narės privalo laikytis ES teisės aktų, visų pirma:

— spektro politikos bendrųjų principų, nustatytų radijo spektro politikos programoje,

⁽²⁾ OL C 73, 1998 3 9, p. 10.

⁽³⁾ Žr. Tarybos sprendimą 90/683/EEB (OL L 380, 1990 12 31, p. 13) ir Tarybos sprendimą 93/465/EEB (OL L 220, 1993 8 30, p. 23), kurie jau yra panaikinti.

⁽¹⁾ OL L 91, 1999 4 7, p. 10.

- bendrųjų kriterijų, nustatytų pagrindų direktyvoje dėl elektroninių ryšių,
- spektro naudojimo leidimo sąlygų, nustatytų leidimų direktyvoje dėl elektroninių ryšių,
- įgyvendinimo priemonių (pagal sprendimą dėl radijo spektro), kuriomis Europos Sąjungoje suderinamos spektro juostų naudojimo techninės sąlygos ir kurių privalo laikytis visos ES valstybės narės.

2.3 Taip pat būtina užtikrinti derėjimą su kitų ES sričių politika ir tikslais, visų pirma su nauja prekybos gaminiais teisine sistema, kuri buvo patvirtinta 2008 m ⁽⁴⁾, ir kurios tikslams EESRK ⁽⁵⁾ pritarė, nes tokiu būdu buvo sukurta:

- bendroji gaminių pardavimo sistema ir
- bendra bendrųjų principų ir orientacinių nuostatų sistema, skirta visiems teisės aktams, kuriais derinamos prekybos gaminiais sąlygos, kad šių teisės aktų keitimas iš dalies arba išdėstymas nauja redakcija būtų nuoseklus.

2.4 Kad ši sudėtinga teisinė sistema būtų aiškesnė, Komisija pateikė pasiūlymą, kuriuo siekiama nustatyti lankstesnes radijo spektro naudojimo sąlygas ir paprastesnes administracines radijo spektro naudojimo procedūras ir taip patikslinti Direktyvos 1999/5/EB taikymą ir pašalinti ekonominės veiklos vykdytojams ir kompetentingoms institucijoms tenkančią bereikalingą našą.

3. Komisijos pasiūlymas

Toliau pateikiami svarbiausi pasiūlymo elementai, susiję su direktyvos peržiūra:

3.1 Suderinimas su Sprendimu Nr. 768/2008/EB dėl bendrosios gaminių pardavimo sistemos (įskaitant Sprendimo Nr. 768/2008/EB R1 skyriuje pateiktas apibrėžtis), ekonominės veiklos vykdytojų prievolės, trys atitikties vertinimo pavyzdžiai, prievolės pranešti apie atitikties vertinimo įstaigas kaip apie paskelbtąsias įstaigas ir supaprastintos apsaugos procedūros.

3.2 Sprendimas Nr. 768/2008/EB buvo priimtas kartu su Reglamentu (EB) Nr. 765/2008 dėl akreditavimo ir rinkos priežiūros. Šiais abiem dokumentais nustatomi geresnio vidaus rinkos veikimo užtikrinimo modeliai apibrėžiant nuoseklesnį produktų saugos politikos techninio derinimo metodą, sukuriant veiksmingesnę visų rinkai pateiktų tiek ES, tiek trečiųjų šalių

kilmės prekių priežiūros sistemą ir sustiprinant vartotojų apsaugą bendrojoje rinkoje.

3.3 Nustatoma nauja radijo ryšio įrenginių apibrėžtis, kuri apima vien tik tuos įrenginius, kurie ryšių palaikymo ar kita dingstimi tikslingai perduoda signalus naudojant radijo spektrą, todėl naujasis pavadinimas bus „Direktyva dėl radijo ryšio įrenginių tiekimo rinkai“. Direktyva netaikoma fiksuoto ryšio galiniams įrenginiams.

3.4 Pasiūlymu leidžiama:

- reikalauti, kad radijo ryšio įrenginiai sąveikautų su pagalbiniais įtaisais, pvz., krovikliais,
- reikalauti, kad radijo ryšio įrenginiai būtų valdomi programine įranga siekiant užtikrinti, kad būtų naudojami tik reikalavimus atitinkantys programinės ir aparatinės įrangos deriniai, šiuo tikslu leidžiant priimti priemones, reikalingas tam, kad dėl šio reglamentavimo reikalavimo nekiltų kliūčių trečiosioms šalims konkuruoti programinės įrangos rinkoje.

3.5 Pasiūlyme dėl direktyvos numatyta galimybė nustatyti reikalavimą dėl registracijos centrinėje gaminių sistemoje pagal kategorijas, rodančias žemą atitikties lygį, remiantis valstybių narių pateikta informacija apie atitiktį.

3.6 Pasiūlyme patikslinamas ryšys tarp Direktyvos 1999/5/EB ir ES bei nacionalinių teisės aktų dėl radijo spektro naudojimo.

3.7 Pasiūlymu supaprastinamos ir sumažinamos šios administracinės prievolės:

- naujoje radijo ryšio įrenginių apibrėžtyje aiškiai nustatoma direktyvos dėl elektromagnetinio suderinamumo taikymo sritis;
- paprasti imtuvai ir fiksuoto ryšio galiniai įrenginiai nebepatenka į direktyvos taikymo sritį, jie priskiriami direktyvos dėl elektromagnetinio suderinamumo ir direktyvos dėl elektrotechninių gaminių, skirtų naudoti tam tikrose įtampos ribose, taikymo sritims arba priklausomai nuo jų įtampos, direktyvos dėl elektromagnetinio suderinamumo ir direktyvos dėl bendros gaminių saugos taikymo sritims, o tai reiškia tam tikrą administracinių prievolių sumažinimą;
- panaikinamas reikalavimas pranešti apie rinkai teikiamus įrenginius, naudojančius dažnių juostas, kurios nėra sudėrintos visos ES mastu;

⁽⁴⁾ OL L 218, 2008 8 13, p. 30 ir 82.

⁽⁵⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

d) panaikinamos prievolės gamintojams:

— ant gaminių pritvirtinti įrenginio klasės atpažinimo žymas,

— vartotojo instrukcijose nurodyti CE ženklą;

e) iš direktyvos teksto išbraukiami reikalavimai, kuriais grindžiama galinių įrenginių konkurencija rinkoje (susiję su sąsajų specifikacijomis ir telekomunikacijų galinių įrenginių prijungimo prie sąsajų techninėmis priežastimis), kadangi panašūs reikalavimai nustatyti direktyvoje dėl konkurencijos telekomunikacijų galinių įrenginių rinkose.

3.8 Galiausiai pasiūlymu dėl direktyvos su SESV ir Reglamentu (ES) Nr. 182/2011 dėl Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais suderinamos naudojimosi įgyvendinimo ir deleguotaisiais įgaliojimais procedūros, taip pat naudojimas įgaliojimais, konkrečiai:

— pasiūlyti įgyvendinimo įgaliojimai įrenginių klasės nustatymui ir pateikiami su radijo ryšio įrenginių naudojimu susijusiai informacijai apie geografinę teritoriją ir apie jų naudojimui taikomus apribojimus,

— pasiūlyti deleguotieji įgaliojimai II priedo, kuriame išvardyti kai kurie įrenginiai, atitinkantys radijo ryšio įrenginių apibrėžtį arba jos neatitinkantys, suderinimui su technikos pažanga, papildomiems esminiams reikalavimams, informacijos apie programine įranga valdomų radijo ryšio įrenginių atitiktį teikimui ir reikalavimui užregistruoti tam tikrų kategorijų radijo ryšio įrenginius.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui, vadovaujantis SESV 7 straipsniu, užtikrinti didesnę Sąjungos teisės aktų nuoseklumą pasirenkant „pakeitimo“ teisėkūros metodą, kuris reiškia naujo teisės akto priėmimą, kai tame pačiame tekste inkorporuojami ir ankstesnio teisės akto esminiai pakeitimai, ir to akto nekeistos nuostatos, kadangi naujasis teisės aktas pakeičia ir panaikina ankstesnįjį ir yra priderintas prie Sprendimo Nr. 768/2008/EB ir Lisabonos sutarties terminijos.

4.2 Laisvas prekių judėjimas yra viena iš keturių pagrindinių Sutartyse įtvirtintų laisvių; pasiūlyme dėl direktyvos kaip tik skatinamas laisvas saugių prekių judėjimas didinant vartotojų apsaugą, įmonių konkurencingumą ir sudarant vienodas sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams.

4.3 EESRK mano, kad, norint sudaryti palankias sąlygas Europos pramonės konkurencingumui atgaivinti, būtina užtik-

rinti visišką vidaus rinkos sąveikumą, kad būtų sumažintas tiek nacionalinių rinkų, tiek investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas susiskaidymas.

4.4 EESRK pabrėžia būtinybę plėtoti aktyvią pramonės politiką, kuri geriau atspindėtų pusiausvyrą tarp gamintojų pajėgumų, intelektinės nuosavybės teisių techninės reguliavimo sistemos ir ypač gaminių, galinčių atitikti bendrus standartus, taisykles ir suderintas procedūras, rūšių.

4.5 Techninius reguliavimo standartus reikėtų priimti laikantis naujos standartizavimo politikos principų užtikrinant veiklos viešumą ir skaidrumą, visapusiškai dalyvaujant socialiniams partneriams ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovams.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Dėl taikymo srities 1 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad direktyva netaikoma radijo ryšio įrenginiams, išimtinai naudojamiems vykdant veiklą, susijusią su visuomenės saugumu; be gynybos ir valstybės saugumo, minimos ir kitos sąvokos, pavyzdžiui, „valstybės ekonominė gerovė“, kurias reikėtų apibrėžti ar paaiškinti, kad nuostata būtų aiškesnė.

5.1.1 Kita vertus, nurodyta, kad tokiems įrenginiams direktyva netaikoma pagal 1 straipsnio 3 dalį, tačiau jie nepaminti I priedo dalyje „Įrenginiai, kuriems ši direktyva netaikoma“.

5.2 EESRK pritaria, kad reikia skatinti tarptinklinį veikimą kartu su kitais radijo ryšio įrenginiais ir prisijungimą Sąjungoje prie tinkamo tipo sąsajų. Dėl radijo ryšio įrenginių ir pagalbinių įtaisų sąveikumo gali būti paprasčiau naudoti radijo ryšio įrenginius.

5.3 Geresnei radijo ryšio įrenginių naudotojų asmens duomenų apsaugai ir privatumui užtikrinti reikia plėtoti su saugumu susijusių technologinių taikomųjų programų etinį ir socialinį aspektą nuo pat jų sukūrimo siekiant užsitikrinti visuomenės pritarimą. Pagrindinių piliečių teisių apsauga turi būti užtikrinta nuo pat pradžios visais etapais nuo sukūrimo iki standartizavimo ir technologinio pritaikymo vietos lygmeniu.

5.4 Reikėtų paaiškinti pateikimo rinkai reikalavimus, taikomus tiek ES, tiek trečiųjų šalių gaminiams. Todėl 6 straipsnyje turėtų būti nurodyti atvejai, kuriais gali būti laikoma, kad užtikrinta atitiktis direktyvoje numatytiems esminiams reikalavimams (Europos darnieji standartai, tarptautiniai standartai, kuriuos paskelbė Komisija) ir galimoms papildomoms nacionalinėms taisyklėms.

5.5 EESRK rekomenduoja Komisijai ir valstybėms narėms užtikrinti, kad parduodami gaminiai atitiktų nustatytus reikalavimus, susijusius su atitinkama spektro juosta, kad būtų išvengta trukdžių su 800 MHz radijo dažnių juosta ir nereikalingos radijo spektro taršos. Tokia rekomendacija ypač reikalinga pasienio regionams, kuriuose reikėtų suderinti įgyvendinimo grafikus ir taikytinas technologijas.

5.6 EESRK palankiai vertina susisiekimo su skubios pagalbos tarnybomis užtikrinimą, visų pirma neigaliesiems, todėl įrenginiai turi būti sukonstruoti taip, kad juose būtų įmanoma įdiegti reikiamas funkcijas.

5.7 Labai svarbu, kad visi ekonominės veiklos vykdytojai būtų atsakingi už gaminių atitiktį atsižvelgiant į jiems tenkanti vaidmenį tiekimo grandinėje, kad būtų užtikrintas aukštas sveikatos apsaugos ir vartotojų saugos lygis ir kad Sąjungos rinkoje būtų užtikrinta sąžininga konkurencija.

5.8 EESRK prašo Komisijos ir valstybių narių pagal savo atitinkamas atsakomybės sritis užtikrinti, kad į Sąjungos rinką patenkantys trečiųjų šalių gaminiai atitiktų direktyvoje išskeltus reikalavimus. Reikia užtikrinti, kad gaminius į rinką tiekiantys importuotojai laikytųsi visų reikalavimų ir netiektų gaminių, kurie arba neatitinka minėtų reikalavimų, arba kelia pavojų.

5.9 Būtina garantuoti radijo ryšio įrenginių atsekamumą visoje tiekimo grandinėje kaip rinkos priežiūros priemonę, padedančią užtikrinti vartotojų teisę į informaciją.

5.10 EESRK dar kartą pažymi⁽⁶⁾, kad esama ženklavimo sistema negarantuoja, kad gaminiams buvo taikyta kokybės ir saugumo užtikrinimo procedūra, o tai nuvilia vartotojų lūkesčius.

5.11 Dėl akreditacijos ir atitikties vertinimo sistemos EESRK pasisako už vienodą paskirtų atitikties vertinimo įstaigų kompetencijos lygį, už griežtesnius atrankos kriterijus ir suderintas atrankos procedūras atliekant atitikties vertinimą.

5.12 Be to, EESRK mano, kad reikėtų sugriežtinti paskirtų atitikties vertinimo įstaigų nepriklausomumo reikalavimus ir išplėsti 26 straipsnio 4 dalį nurodant, kad nesuderinamumo atvejai apima ir dvejus ar trejus metus iki vertinimo vykdytą veiklą.

5.13 EESRK reiškia susirūpinimą dėl pasiūlyme numatytų deleguotųjų aktų, kuriems kartais trūksta reikiamo konkretumo, pavyzdžiui, 5 straipsnyje dėl radijo ryšio įrenginių užregistravimo juos priskiriant tam tikroms kategorijoms Komisija įgaliojama atlikti tolesnį identifikavimą, tačiau nenurodomas joks konkretus kriterijus, todėl jai gali būti suteikta per didelė veiksmų laisvė.

5.14 Kalbant apie sankcijų taikymą, pasiūlyme reikėtų viršvalstybiniu lygmeniu patikslinti sankcijų, kurios turės būti užtikrintos valstybių narių teisės aktais, pobūdį ir mažiausią ribą, kadangi pasiūlyme dėl direktyvos nacionalinėms institucijoms tenka tik prievolė nustatyti sankcijų taikymo už tokių elgesį taisykles taikant „veiksmingas, atgrasančias ir proporcingas“ priemones, o tai gali paskatinti tam tikrus veiklos vykdytojus ieškoti jiems palankesnio teisinio reglamentavimo (angl. *forum shopping*) arba gali būti pažeistas principas *ne bis in idem* tuo atveju, kai skiriamos dvi sankcijos.

5.15 EESRK rekomenduoja, atsižvelgiant į šio sektoriaus dinamiškumą, sutrumpinti 47 straipsnio 2 dalyje numatytą 5 metų laikotarpį.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 105.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo

(COM(2012) 617 final – 2012/295 (COD))

(2013/C 133/12)

Pranešėjas **Krzysztof BALON**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. lapkričio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo

COM(2012) 617 final – 2012/295 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 182 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria principams, kuriais grindžiamas reglamento projektas. Tačiau kartu Komitetas pažymi, kad planuojamam kurti Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondui skiriamų finansinių išteklių nepakaks jo tikslams pasiekti.

1.2 Atsižvelgdamas į tai, kad skurdas ir socialinė atskirtis gresia 24,2 proc. ES gyventojų ir kad šis skaičius gali toliau augti, EESRK ragina šiam naujam fondui skirti jo poreikius atitinkantį biudžetą. Šio naujo fondo biudžetas turėtų būti pakankamas, kad būtų galima siekti strategijos „Europa 2020“ tikslo iki 2020 m. bent 20 milijonų sumažinti skurdo ir socialinės atskirties grėsmę patiriančių gyventojų skaičių. Biudžeto dydis neturėtų skirtis nuo esamoms materialinės pagalbos programoms skiriamos išteklių sumos.

1.3 EESRK sunerimęs, kad dėl bendro finansavimo valstybių narių lėšomis reikalavimo valstybėms narėms gali būti sudėtinga vykdyti naujojo fondo remiamus finansinius sandorius, todėl visiškai pritaria tam, kad, sekant anksčiau vykdytų materialinės pagalbos programų pavyzdžiu, naujasis fondas būtų finansuojamas tik iš ES biudžeto.

1.4 EESRK pritaria reglamento projekte numatomoms supaprastintoms procedūroms ir administracinės naštos mažinimui valstybėms narėms, visų pirma organizacijoms partnerėms. Šiuo klausimu EESRK įspėja, kad valstybės narės neturėtų taikyti sudėtingų Europos socialinio fondo procedūrų.

1.5 EESRK palankiai vertina nuostatas, pagal kurias organizacijoms partnerėms numatoma užtikrinti pakankamą likvidumą, kad jos galėtų veiksmingai vykdyti veiksmus, ir tai, kad iš fondo biudžeto bus galima dengti administracines, transporto ir sandėliavimo išlaidas ir finansuoti organizacijų partnerių gebėjimų ugdymą.

1.6 EESRK pritaria tam, kad Sąjungos lygmeniu būtų įsteigta patirties ir gerosios praktikos mainų platforma. Be to, Komitetas ragina į valstybių narių lygmeniu vykdomą naujojo fondo veiksmų programų stebėsenos ir vertinimo procesą įtraukti ir pilietinės visuomenės organizacijas.

1.7 Be to, atsižvelgiant į skirtingą valstybių narių padėtį, EESRK ragina nacionalines vyriausybes kartu su pilietinės visuomenės organizacijomis apibrėžti naujojo fondo vietą ir vaidmenį, kad fondas taptų priemone, veiksmingai papildančia kitus pagal nacionalines strategijas ir planus įgyvendinamus veiksmus, skirtus kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi, taip pat veiksmus, remiamus iš Europos socialinio fondo.

1.8 EESRK pabrėžia, kad ES ir jos valstybių narių socialinė politika yra paremta Europos socialiniu modeliu, socialinio mokslo normomis ir strategija „Europa 2020“. Tai reiškia, jog užtikrinta teisė į socialinę paramą, laikomasi ES kompetencijos sričių pasidalijimo, visuomenės integracijos ir solidarumo vertybėse narėse ir Europos Sąjungoje tikslų. Reikia išlaikyti patikimas socialinės valstybės struktūras ir ypač socialinių paslaugų prieinamumą, kad, be kita ko, nesusidarytų egzistencijai pavojų kelianti kritiška padėtis. Teikiant bet kokią pagalbą reikia vengti skurdo įtvirtinimo ir susijusių žmonių stigmatizavimo.

1.9 Be to, atsižvelgdamas į tai, kad ES valstybių narių nacionalinė kovos su skurdu ir socialine atskirtimi politika yra įvairi, ir į tai, kad fondui skirtas visiškai neadekvatus biudžetas, EESRK ragina įvesti neprivalomą pavienių valstybių narių fondo lėšų naudojimo sistemą. Tačiau dėl to neturėtų būti sumažintos iš Europos socialinio fondo skiriamos lėšos toms valstybėms narėms, kurios nenaudoja šio fondo lėšų.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 Ši EESRK nuomonė parengta dėl naujos ES paramos labiausiai skurstantiems asmenims programos – Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo, kuriuo pakeičiama ES maisto skirstymo labiausiai nepasiturintiems asmenims programa (MSP) ir MSP pakeitusi 2012–2013 m. paramos labiausiai skurstantiems asmenims programa.

2.2 MSP buvo įsteigta 1987 m.; ja buvo nustatytos bendrosios maisto iš intervencinių atsargų tiekimo paskirtoms organizacijoms, kad šios paskirstytų jį labiausiai nepasiturintiems asmenims Bendrijoje, taisyklės. Šia programa mažinama ekonominė ir socialinė nelygybė ir taip skatinama socialinė sanglauda Sąjungoje.

2.3 Pagal MSP pilietinės visuomenės organizacijos (akredituotos labdaros organizacijos) daugumoje ES valstybių narių teikė pagalbą maistu labiausiai nepasiturintiems asmenims. Ši pagalba dažnai būdavo gyvybiškai svarbi tolesniems veiksams, kuriais buvo siekiama užtikrinti skurstančių grupių socialinę integraciją; be to, ji buvo aiškus ir matomas Europos solidarumo ženklas.

2.4 Nuo 1988 iki 2009 m. programos biudžetas išaugo nuo 97 mln. iki 500 mln. EUR (daugiausia dėl naujų narių priėmimo į ES). Kol kas (2011 m. duomenimis) parama pagal MSP buvo suteikta beveik 19 mln. skurdžiausiai gyvenančių europiečių⁽¹⁾.

2.5 Tačiau kai kurios valstybės narės MSP nedalyvavo, argumentuodamos tuo, kad ji joms nebūtina arba nesuderinama su jų nacionaline kovos su skurdu ir socialine atskirtimi politika.

Kai kurios tokių šalių pilietinės visuomenės organizacijos teigė, kad tiesioginė materialinė pagalba siejama su gėda; jų manymu, valstybė visoms būtiniausioms reikmėms tenkinti turėtų teikti finansinę paramą. Tačiau šiose šalyse taip pat yra žmonių ir jų grupių, kuriems dėl įvairių priežasčių pagal valstybės pagalbos programas teikiama finansinė parama nepasiekama.

2.6 Nepaisant savo socialinio matmens, MSP tapo ES žemės ūkio politikos priemone, kuri padėjo intervencinėmis atsargomis stabilizuoti žemės ūkio rinkas. Dėl viena po kitos sekusių BŽŪP reformų intervencinių atsargų labai sumažėjo, o pastaraisiais metais jų jau nepakako pagalbos maistu poreikiams tenkinti. Todėl, pasikonsultavus su pilietinės visuomenės organizacijų atstovais, buvo parengtas pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo siekiama sukurti nuolatinę pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims sistemą. Dauguma su tuo susijusių pokyčių, įskaitant bendro finansavimo įvedimą keliais etapais, trimečius skirstymo planus, prioritetinių veiksmų, kuriuos turėtų įgyvendinti valstybės narės, nustatymą ir skiriamo biudžeto didinimą, nesulaukė būtinos daugumos pritarimo Taryboje.

2.7 2011 m. balandžio 13 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą, kad norint kompensuoti sumažėjusias intervencines atsargas negalima nuolat pirkti maisto produktų rinkoje. Tada Europos Parlamentas paragino Komisiją ir Tarybą (2011 m. liepos 7 d. rezoliucija) rasti laikiną sprendimą likusiems dabartinės daugiametės finansinės programos metams, kad pagalba maistu nebūtų drastiškai apribota. 2012 m. vasario 15 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl laikinos maisto produktų skirstymo labiausiai nepasiturintiems Sąjungos asmenims programos 2012 m. ir 2013 m. laikotarpiui. Ši programa baigs galioti kartu su 2013 m. metine programa⁽²⁾.

2.8 2011 m. skurdas ir socialinė atskirtis grėsė 24,2 proc. ES gyventojų, arba apie 120 mln. žmonių (plg. 23,4 proc. 2010 m. ir 23,5 proc. 2008 m.)⁽³⁾. Tikėtina, kad dėl dabartinės ekonomikos ir finansų krizės beveik visose valstybėse narėse šis skaičius dar labiau išaugs. Be to, skurdas ir socialinė atskirtis yra itin sudėtingi reiškiniai. Jie gresia ne tik bedarbiams, bet ir darbą turintiems žmonėms, kurių pajamos nepakankamos būtiniausiems egzistenciniams poreikiams patenkinti.

⁽¹⁾ Pagrindiniai kelerių praėjusių metų skirstymo plano rezultatai; AGRI C5, suinteresuotųjų subjektų susitikimas, 2012 m. liepos 5 d., Briuselis, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-1_en.pdf (p. 9–10).

⁽²⁾ 2012 m. vasario 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 121/2012.

⁽³⁾ 2012 m. gruodžio 3 d. Eurostato pranešimas spaudai Nr. 171/2012.

2.9 Strategijoje „Europa 2020“ Europos Sąjunga išsikėlė tikslą iki 2020 m. žmonių, kurie patiria arba kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, skaičių sumažinti bent 20 milijonų. 2010-ieji paskelbti Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metais. EESRK pažymi, kad dėl ekonomikos krizės skurdas ir socialinė atskirtis dar labiau pagilėjo, todėl esama tvirtu pagrindu abejojti, ar kai kurioms valstybėms narėms pavyks pasiekti šį strategijos „Europa 2020“ tikslą, ypač jei Europos Sąjunga tam neskirs pakankamai finansinės paramos.

2.10 Pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims klausimas itin rūpi Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir ne kartą buvo aktyviai jame svarstomas. Vien per 2011 metus EESRK priėmė dvi nuomones, kuriose pabrėžė, kad būtina tęsti ir toliau plėtoti šią pagalbą ⁽⁴⁾. Kalbant apskritai apie strategijoje „Europa 2020“ nubrėžtus socialinės integracijos tikslus, vien per 2012 metus EESRK priėmė nuomonių dėl įvairių kovos su skurdu ir socialine atskirtimi aspektų – dėl vyresnio amžiaus žmonių, žmonių su negalia, žmonių, kurių psichikos sveikata yra silpna, padėties, taip pat dėl aspektų, susijusių su socialiniu ūkininkavimu ir socialiniu būstu ⁽⁵⁾.

2.11 Jungtinių Tautų visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje įtvirtinta kiekvieno asmens teisė į „savo ir savo šeimos sveikatai ir gerovei pakankamą gyvenimo lygį, įskaitant maistą, drabužius, būstą ir sveikatos priežiūrą bei būtinas socialines paslaugas“ ⁽⁶⁾. Šios nuostatos įtvirtintos ir Europos Sąjungos sutarties nuostatose dėl pagarbos žmogaus orumui, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos nuostatose dėl tinkamų gyvenimo sąlygų užtikrinimo visiems neturintiems pakankamai lėšų ⁽⁷⁾. Vienas svarbiausių Europos visuomenės principų, suformuluotų remiantis patirtimi, įgyta per visą mūsų gyvavimo laikotarpį, yra solidarumo principas ⁽⁸⁾, kuris turėtų būti taikomas visiems vienodai, ypač tiems Europos Sąjungoje piliečiams, kurie patiria didžiausią skurdą ir socialinę atskirtį.

3. Pagrindiniai reglamento projekto (Komisijos pasiūlymo) aspektai

3.1 Pagal šį reglamento projektą, kuris grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 175 straipsnio 3 dalimi ir 174 straipsniu, naujasis Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas, kitaip nei ankstesnės pagalbos maistu programos, kuriamas kaip sanglaudos politikos dalis. Be to, regla-

mento projekte teigiama, kad jo tikslo, t. y. gerinti socialinę sanglaudą Sąjungoje ir prisidėti kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi, valstybės narės pakankamai gerai pasiekti negali, todėl jo geriau siekti Sąjungos lygmeniu. Todėl, vadovaudamasi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje įtvirtintu proporcingumo principu, Sąjunga gali pagal tame straipsnyje nustatytą subsidiarumo principą patvirtinti priemones ⁽⁹⁾.

3.2 Naujojo Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo tikslas – padėti siekti strategijoje „Europa 2020“ nustatytą skurdo mažinimo tikslą ir taip skatinti socialinę sanglaudą. Siūloma priemonė skirta tenkinti būtiniausius poreikius, tad pagal ją būtų teikiama papildoma parama, kad Sąjungoje mažėtų skurdas ir socialinė atskirtis. Naujasis fondas iš dalies kuriamas remiantis MSP patirtimi, tačiau kartu dalis jo išteklių skiriama materialinei pagalbai ne maisto vartojimo prekėmis benamiams ir (arba) vaikams ir papildomoms priemonėms, kuriomis didinama socialinė reintegracija.

3.3 Fondo parama skiriama maisto nepriteklių patiriantiems žmonėms, benamiams ir materialinį nepriteklių patiriantiems vaikams. Kokios konkrečios priemonės bus vykdomos tikslinių grupių atžvilgiu ir kokios formos parama bus teikiama sprendžia pačios valstybės narės.

3.4 Organizacijos partnerės, tiesiogiai skirstančios maisto ir ne maisto produktus įgyvendinant fondo remiamus veiksmus, pačios turės imtis priemonių, papildančių materialinės pagalbos teikimą ir skirtų skatinti labiausiai skurstančių asmenų socialinę integraciją. Spręsti, ar tokios papildomos priemonės bus finansuojamos fondo lėšomis, paliekama valstybėms narėms.

3.5 Nustatoma, kad valstybių narių veiksmų programų bendro finansavimo fondo lėšomis norma neviršija 85 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, tačiau laikinų biudžeto sunkumų patiriančioms valstybėms narėms nustatoma išimtis.

4. Pastabos dėl Komisijos pasiūlymo

4.1 Fondo biudžetas ir paramos aprėptis

4.1.1 EESRK apgailestaudamas pabrėžia, kad kuriamam fondui numatoma skirti per mažai finansinių išteklių, kad būtų galima pasiekti jam keliamus tikslus.

⁽⁴⁾ OL C 84, 2011 3 17, p. 49–52 ir OL C 43, 2012 2 15, p. 94–97

⁽⁵⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 16–20, OL C 44, 2013 2 15, p. 28–35, OL C 44, 2013 2 15, p. 36–43, OL C 44, 2013 2 15, p. 44–48 ir OL C 44, 2013 2 15, p. 53–58

⁽⁶⁾ JT visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 25 straipsnio 1 dalis.

⁽⁷⁾ Žr., *inter alia*, Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 34 str. 3 dalį.

⁽⁸⁾ Žr. Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnį.

⁽⁹⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 3 ir 42 konstatuojamąsias dalis.

4.1.2 Perkant maisto produktus reikia užtikrinti, kad nebus pažeistos konkurencijos taisyklės ir bus tinkamai atsižvelgta į MVĮ, taip pat regioninius, ekologijos ir socialinės integracijos paisančius tiekėjus. Maisto produktus skirstančios organizacijos negali siekti pelno.

4.1.3 Jau žinoma, kad pagal 2014–2020 m. finansinę programą Europos Komisija naujojo fondo veiklai skyrė 2,5 mlrd. EUR biudžetą, t. y. po 360 mln. EUR per metus. Tačiau kilus diskusijoms dėl galutinio Europos Sąjungos biudžeto atsirado pagrindo nerimauti, kad ši suma gali būti dar labiau sumažinta. Jau dabar pagal dabartinę programą 2012–2013 m. laikotarpiui skirta 500 mln. EUR per metus suma yra per maža, kad būtų galima visiškai patenkinti valstybių narių poreikius, kurie sudaro apie 680 mln. EUR per metus⁽¹⁰⁾. Kadangi gali būti, kad naujuoju fondu naudosis daugiau valstybių narių (šiuo metu jų yra 20)⁽¹¹⁾, taip pat dėl siūlomos lanksčios paramos teikimo tvarkos, t. y. nuostatos, kad parama gali būti teikiama ne tik maistu, bet ir pagrindinėmis vartojimo prekėmis, kurios būtų skiriamos benamiams ir vaikams asmeniniam naudojimui, ir dėl planuojamų socialinės reintegracijos priemonių, tikėtina, kad poreikiai bus daug didesni negu dabartinis biudžetas. Todėl akivaizdu, kad siūlomas fondo biudžetas yra nepakankamas poreikiams, kuriuos fondas turėtų tenkinti. Be to, darant prielaidą, kad 2014–2020 m. Europos Sąjungos biudžetas bus patvirtintas toks, koks yra šiuo metu, arba labai nežymiai mažesnis, bus sunku susitaikyti su materialinei pagalbai skirtų išteklių sumažinimu ne mažiau kaip 28 proc. (palyginti su 2012–2013 m. programa).

4.1.4 Komisijos paskaičiavimais „bendras žmonių, kurie gaus tiesioginę Fondo pagalbą, bendrai finansuojamą valstybių narių pagalbą arba organizacijų partnerių įnašus natūra, skaičius bus apie 4 mln.“⁽¹²⁾. Netgi darant prielaidą, kad šis uždavinys bus visiškai įgyvendintas, kyla klausimas, ar fondas padės pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus (skurde gyvenančių žmonių

skaičių sumažinti bent 20 mln.). Todėl EESRK ragina naujam fondui skirti pakankamai didelį prioritetą Europos lygmeniu ir tokį biudžetą, kurio pakaktų esamiems poreikiams tenkinti.

4.1.5 Šiuo klausimu EESRK norėtų priminti Regionų komiteto nuomonę dėl 2012–2013 m. pagalbos programos, kurioje RK „ragina Komisiją nuolat vertinti, ar programavimo laikotarpiu nustatyta 500 mln. eurų metinė finansavimo viršutinė riba yra pakankama atsižvelgiant į tai, kad ekonomikos krizė gali padidinti spaudimą mažinti viešąsias išlaidas, o dėl ekonomikos nestabilumo daugelyje šalių didėja nedarbo lygis“⁽¹³⁾.

4.1.6 EESRK taip pat prašo, kad, sekant ankstesnių metų pagalbos maistu programų pavyzdžiu, fondas būtų 100 proc. finansuojamas iš ES biudžeto. Komiteto nuomone, dėl bendro finansavimo valstybių narių lėšomis gali kilti finansinių sunkumų įgyvendinti programą, ir ne tik toms valstybėms narėms, kurios turi laikiną biudžeto sunkumų (kurioms numatyta galimybė gauti didesnes išmokas)⁽¹⁴⁾.

4.1.7 EESRK pritaria reglamento nuostatai, pagal kurią leidžiama naudoti intervencines atsargas pagalbai maistu teikti, nors tikimasi, kad artimoje ateityje jos nebus naudojamos dideliu mastu⁽¹⁵⁾. Tačiau turėdamas omenyje, kad fondui skiriamas biudžetas labai nepakankamas, Komitetas mano, kad bet kokių panaudotų intervencinių atsargų vertė neturėtų būti įskaiciuota į biudžetą.

4.1.8 Galiausiai, atsižvelgdamas į tai, kad fondo biudžetas labai nedidelis ir kad kai kurios valstybės narės laikosi pozicijos, jog šis fondas yra nereikalingas arba nesuderinamas su valstybių narių nacionaline kovos su skurdu ir socialine atskirtimi politika, EESRK siūlo įvesti neprivalomą (savanorišką) pavienių valstybių narių fondo lėšų naudojimo sistemą; tai galėtų padėti padidinti fondo skiriamas išmokas toms valstybėms narėms, kurios nori naudotis fondu.

⁽¹⁰⁾ Europos pagalbos maistu labiausiai skurstantiems asmenims ES programa, AGRI C.5, suinteresuotųjų subjektų susitikimas 2012 m. liepos 5 d., Briuselis, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-2_en.pdf, p. 12.

⁽¹¹⁾ Belgija, Bulgarija, Čekija, Estija, Suomija, Prancūzija, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija ir Ispanija.

⁽¹²⁾ 2012 m. spalio 24 d. MEMO „Kova su skurdu. Komisija siūlo naują Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondą. Dažniausiai užduodami klausimai“, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-800_lt.htm

⁽¹³⁾ OL C 104, 2011 4 2, p. 44–46, nuomonės 22 punktą.

⁽¹⁴⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 18 ir 19 straipsnius.

⁽¹⁵⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 21 straipsnio 3 dalį.

4.2 Fondo tikslinės grupės ir teikiamos pagalbos rūšis

4.2.1 EESRK mano, kad teikiant pagalbą reikia atsižvelgti ne tik į visas tris pasiūlyme nurodytas situacijas – maisto nepritekliaus, benamystės ir vaikų materialinio nepritekliaus, bet ir į dėl ypatingų, taip pat ir istorinių, priežasčių socialiai atskirtus asmenis ir grupes. Didžiausias prioritetas turėtų būti skiriamas pagalbai maistu. Galimybė gauti pagalbą maistu yra pirmas žingsnis kelyje į atskirtų patiriančių asmenų socialinę integraciją ir reintegraciją. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad padėtis skirtingose valstybėse narėse yra skirtinga, EESRK siūlo palikti pačioms valstybėms narėms spręsti, kokią pagalbą teikti konkrečioms tikslinėms grupėms.

4.2.2 EESRK taip pat nepitaria nuostatai tiesiogiai pagalbą maistu ar kitokią pagalbą teikiančias organizacijas įpareigoti imtis materialinę pagalbą papildančios veiklos, net jei ši veikla nefinansuojama pagal valstybės narės veiksmų programą fondo tikslams įgyvendinti ⁽¹⁶⁾.

4.3 Fondo valdymas

4.3.1 EESRK pritaria Komisijos pozicijai, kad reikia supaprastinti procedūras ir sumažinti valstybėms narėms ir visų pirma organizacijoms partnerėms tenkančią administracinę naštą ⁽¹⁷⁾. Gera organizuotos ir supaprastintos veiksmų procedūros turi atitikti konkrečius fondo tikslus ir tikslines grupes. Šiuo klausimu EESRK norėtų išpėti, kad nereikėtų taikyti Europos socialinio fondo procedūrų ⁽¹⁸⁾. Kai kuriose valstybėse narėse šios

procedūros yra sudėtingos ir gali pasirodyti netinkamos organizacijoms partnerėms.

4.3.2 EESRK palankiai vertina Komisijos siūlymą Europos lygmeniu įsteigti platformą, kurios veikla būtų finansuojama techninei pagalbai skiriamomis lėšomis. ES institucijų, valstybių narių, socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų patirties ir gerosios praktikos mainai padidintų fondo vertę ⁽¹⁹⁾.

4.3.3 EESRK palankiai vertina reikalavimą, kad valstybės narės veiksmų programas rengtų kartu su pilietinei visuomenei atstovaujančiomis įstaigomis ⁽²⁰⁾. EESRK taip pat siūlo nustatyti, kad valstybėse narėse būtų privaloma įsteigti stebėsenos komitetus ar kitokias įstaigas, kurios stebėtų ir vertintų veiksmų programas, ir kad į stebėsenos ir vertinimo procesą būtų įtrauktos pilietinės visuomenės organizacijos, skurdą tiesiogiai patiriantys asmenys ar jų atstovai.

4.3.4 EESRK palankiai vertina tai, kad fondo lėšomis bus galima finansuoti administracines, maisto ir vartojimo prekių transporto ir sandėliavimo išlaidas bei organizacijų partnerių gebėjimų stiprinimą ⁽²¹⁾. Taip bus sudaryta galimybė organizacijas partneres įtraukti į veiksmingą fondo tikslams pasiekti skirtų veiksmų įgyvendinimą.

4.3.5 EESRK palankiai vertina tai, kad organizacijoms partnerėms bus užtikrintas pakankamas likvidumas, kad jos galėtų veiksmingai vykdyti veiksmus ⁽²²⁾.

2013 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 4 straipsnio 2 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį.

⁽¹⁷⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 23 straipsnį.

⁽¹⁸⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 32 straipsnio 4 dalį.

⁽¹⁹⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 10 straipsnį.

⁽²⁰⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 7 straipsnio 2 dalį.

⁽²¹⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 24 straipsnio 1 dalies c punktą ir 25 straipsnio 2 dalį.

⁽²²⁾ Žr. Komisijos pasiūlymo 39 ir 41 straipsnius.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

4.1.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Komisijos paskaičiavimais „bendras žmonių, kurie gaus tiesioginę fondo pagalbą, bendrai finansuojamą valstybių narių pagalbą arba organizacijų partnerių įnašus natūra, skaičius bus apie 4 mln.“⁽¹⁾. Netgi darant prielaidą, kad šis uždavinys bus visiškai įgyvendintas, kyla klausimas, ar fondas padės pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus (skurde gyvenančių žmonių skaičių sumažinti bent 20 mln.). Todėl EESRK ragina naujam fondui skirti pakankamai didelį prioritetą Europos lygmeniu ir tokį biudžetą, kurio pakaktų esamiems poreikiams tenkinti.“

Balsavimo rezultatai:

Už: 55

Prieš: 102

Susilaikė: 15

4.2.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK mano, kad teikiant pagalbą reikia atsižvelgti ne tik į visas tris pasiūlyme nurodytas situacijas – maisto nepritekliaus, benamystės ir vaikų materialinio nepritekliaus, bet ir į dėl ypatingų, taip pat ir istorinių, priežasčių socialiai atskirtus asmenis ir grupes. Didžiausias prioritetas turėtų būti skiriamas pagalbai maistu. Galimybė gauti pagalbą maistu šiuo atveju yra gali būti pirmas žingsnis kelyje į atskirtų patiriančių asmenų socialinę integraciją ir reintegraciją. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad padėtis skirtingose valstybėse narėse yra skirtinga, EESRK siūlo palikti pačioms valstybėms narėms spręsti, kokią pagalbą teikti konkrečioms tikslinėms grupėms.“

Balsavimo rezultatai:

Už: 54

Prieš: 108

Susilaikė: 21

⁽¹⁾ 2012 m. spalio 24 d. MEMO „Kova su skurdu. Komisija siūlo naują Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondą. Dažniausiai užduodami klausimai“, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-800_lt.htm

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl biržinių bendrovių nevykdomųjų direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros gerinimo ir atitinkamų priemonių

(COM(2012) 614 final – 2012/0299 (COD))

(2013/C 133/13)

Pranešėja **Madi SHARMA**

Europos Parlamentas, 2012 m. lapkričio 22 d., ir Taryba, 2012 m. gruodžio 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl biržinių bendrovių nevykdomųjų direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros gerinimo ir atitinkamų priemonių

COM(2012) 614 final – 2012/0299 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 58 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Aptariamame dokumente Europos Komisija siūlo direktyvą dėl biržinių bendrovių nevykdomųjų direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros gerinimo ir 2020 m. nustato būtiną 40 proc. tikslą.

1.2 EESRK palankiai vertina šį pasiūlymą. Nors Komitetas pirmenybę teikia savanoriškai taikomoms priemonėms, o ne kvotoms, EESRK pripažįsta, kad lyčių pusiausvyra ES biržinėse bendrovėse mažai pasikeis, jeigu nebus nustatyta teisiškai patvirtintų tikslų. Šiandieną tik 13,7 proc. valdybos narių yra moterys, o tai yra aiškus diskriminacijos įrodymas.

1.3 EESRK ir Komisija pripažįsta, kad būtina gerbti laisvę vadovauti verslui. Šioje direktyvoje nustatytas būtinasis standartas, kuriuo siekiama gerinti verslo klestėjimo sąlygas, ir sudaromos galimybės valstybėms narėms nustatyti griežtesnes priemones nei rekomenduojama. 2005 m. ES socialiniai partneriai patys parengė planą, kuriame išdėstyta daug argumentų dėl lyčių lygybės užtikrinimo ir nurodomos valstybėms narėms ir įmonėms skirtos praktinės priemonės ⁽¹⁾.

1.4 Keisti padėtį būtina, nes esama tvirtų įrodymų, kad visose valstybėse narėse yra aukštą kvalifikaciją įgijusių moterų, todėl

lyčių pusiausvyros turėtų būti siekiama remiantis „nuopelnų ir preferencijos“, o ne pozityvios diskriminacijos principu. Nepaisant to, dar yra veiksnų, trukdančių moterims užimti vadovaujamas pozicijas, pavyzdžiui, trūksta priemonių, padedančių derinti profesinį ir šeiminių gyvenimą, ribota prieiga prie aukštesnėms pareigoms svarbių tinklų, pasitikėjimo savo jėgomis trūkumas ir kt.

1.5 EESRK tikisi, kad šį būtinąjį standartą taikys visi viešojo ir privataus sektoriaus sprendimus priimančiosios organai pagal savireguliacijos principą ir kad nereikės priimti papildomų teisės aktų. Tai galėtų apimti vykdomuosius direktorius, biržinių MVĮ valdybas ir visas viešojo sektoriaus įstaigas; taip būtų kuriama lyčių požiūriu teisingesnė aplinka, skaidraus kandidatavimo ir skyrimo į pareigas sąlygos ir įtraukties bei „pasirinkimo“ kultūra visoje visuomenėje.

1.6 EESRK taip pat rekomenduotų politikos kūrėjams ir įmonėms, siekiant užtikrinti 40 proc. tikslą ir jį viršyti, persvarstyti šiuos klausimus:

— aukštas pareigas užimančių moterų žinomumo didinimas,

— skaidresnis gabių asmenų įdarbinimas,

⁽¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf

- kritinės masės kūrimas ir išlaikymas,
- stereotipų apie lyčių vaidmenis kvestionavimas,
- vadovaujamų pareigų perėmimo planavimas,
- jaunų gabių darbuotojų ugdymo organizavimas,
- geros praktikos pavyzdžių skleidimas,
- europinės suderintos duomenų apie kvalifikuotas moteris, galinčias užimti įmonių valdybos narių pareigas, bazės sukūrimas.

1.7 EESRK norėtų padėkoti V. Reding ir jos rėmėjams Komisijoje, Europos Parlamente ir kitose institucijose už pirmuosius veiksmus kuriant labiau subalansuotą Europą ir keičiant požiūrį į tai, kas turėtų posėdžiauti valdybose – taip kuriama įtraukesnė visuomenė. Tai esminis mąstysenos keitimas. EESRK pripažįsta, kad buvo atlikti išsamūs moksliniai tyrimai ir teisinė analizė, taip pat pravestos konsultacijos su pilietine visuomene siekiant užtikrinti, kad direktyva būtų praktiška ir kad jos įgyvendinimas ir terminai būtų pakankamai lankstūs tiek įmonėms, tiek ir valstybėms narėms, tuo pačiu metu nepažeidžiant subsidiarumo ir proporcingumo principų.

1.8 Kliūtys, trukdančios užtikrinti lyčių lygybę sprendimus priimančiuose organuose, glūdi daug giliau nei stereotipais tapusios su lytimi siejamos išankstinės nuostatos ir argumentai, kad trūksta kvalifikuotų moterų. Nieko gero pasiekti nepavyks, jeigu vyrai ir moterys nenorės jau dabar imtis realių veiksmų, kad žodžiai taptų realybe ir būtų gerbiama kitos pusės nuomonė. **Europos stiprybė – jos „vienybė įvairovėje“, tačiau įvairovė visų pirma turi tapti tikrove.**

1.9 EESRK prašo į šį pasiūlymą dėl direktyvos įtraukti konkrečias nuostatas dėl direktorių valdybos narių, kurie atstovauja įmonės darbuotojams, lyčių pusiausvyros, atsižvelgiant į jų skyrimo tvarkos ypatumus.

2. Aplinkybės

86,3 proc. įmonių valdybų narių – vyrai

2.1 Lyčių lygybė – tai vienas iš ES steigiamųjų tikslų, įtvirtintas Sutartyse (ES sutarties 3 straipsnio 3 dalis) ir Pagrindinių

teisių chartijoje (23 straipsnis). Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 8 straipsnyje nustatyta, kad Sąjunga privalo pašalinti moterų ir vyrų nelygybės apraiškas ir diegti jų lygybę. ES teisė imtis veiksmų lyčių lygybės klausimais užimtumo ir profesinėje srityse įteisinta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 157 straipsnio 3 dalyje.

2.2 Įvairiose ES valstybėse narėse padėtis, susijusi su moterų skaičiumi įmonių valdybose, labai skiriasi, nes taikoma nevienoda politika. Valdyboms priklausančių moterų vaidmuo nagrinėjamas dešimtmečius, tačiau itin aktyviai – pastaruosius dvejus metus, nes ES atnaujino savo įsipareigojimą skatinti lyčių lygybę biržinių įmonių valdybose. Diskusijose pateikta įvairių pasiūlymų: nuo teisiškai privalomų kvotų įvedimo iki pačių įmonių nustatomų taisyklių, už kurių nesilaikymą sankcijos netaikomos. Veiksmingi savanoriški sprendimai vis dar diegiami lėtai. **Praėjusiais metais valdyboms priklausančių moterų skaičius padidėjo tik 0,6 proc.** ir tik 24 įmonės pasirašė 2011 m. pasižadėjimą.

2.3 Valstybės narės taiko pačias įvairiausias priemones: nuo teisiškai privalomų kvotų su sankcijomis iki savireguliacijos konkrečiuose sektoriuose, todėl nenuostabu, kad moterų atstovaujumas valdybose yra nemažiau skirtingas. Tačiau **šalyse, įvedusiose privalomas kvotas, apskritai valdybos narėmis tampančių moterų skaičius padidėjo 20 proc.** Šešiose valstybėse, kurios nesiėmė jokių veiksmų, įmonių valdybose moterų sumažėjo (Žr. 1 priedą.)

2.4 Iki 2011 m. pabaigos 11 valstybių narių priėmė įstatymus, kuriuose nustatytos lyčių atstovaujumo įmonių valdybose kvotos arba tikslai. Prancūzija, Italija ir Belgija įvedė kvotas ir sankcijas už reikalavimų nesilaikymą. Ispanija ir Nyderlandai priėmė kvotų įstatymus be sankcijų. Danija, Suomija, Graikija, Austrija ir Slovėnija nustatė taisykles, taikomas tik valstybės kontroliuojamų įmonių valdyboms. Vokietijoje lyčių aspektas yra įtrauktas į taisykles dėl atstovavimo darbuotojams įmonių valdybose.

2.5 Skirtinga padėtis valstybėse narėse neišvengiamai turėjo įtakos moterų įdarbinimui eiti valdybos narių pareigas. Teisės aktuose nustatytas kvotas įvedusiose šalyse tokių moterų skaičius padidėjo 20 proc., nors Italijoje – tik 4 proc. Valstybėse, įvedusiose įmonių valdymo kodeksus, procentinis padidėjimas svyruoja nuo 11 proc. iki 2 proc.

2.6 Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus, **Prancūzija yra vienintelė šalis, kuri gali iki 2020 m. pasiekti 40 proc. moterų atstovaujamojo imonių valdybose tikslą.** Toliau ekstrapoliuojant dabartinius moterų įdarbinimo valdybose skaičius galima prieiti prie išvados, kad iki 2040 m. visoje ES šis 40 proc. tikslas nebus pasiektas ⁽²⁾.

2.7 Tikslų nustatymas būna veiksmingas tik tada, kai numatytos atitinkamos baudos, todėl privaloma įvesti pakankamai griežtas sankcijas už reikalavimų nesilaikymą. Direktyvoje numatyta, kad visais atvejais galima prašyti įrodyti, jog buvo nesilaikyta reikalavimų, o prievolė įrodyti, kad įdarbinimo metu kandidatai buvo įvertinti tinkamai, tenka imonei. Sankcijos atlieka savo funkciją veiksmingiausiai, kai jas nustato, taiko ir įgyvendina atitinkama valstybė, todėl Komisija tik pateikė rekomendacijų, kuriomis galima vadovautis nustatant galimas sankcijas.

2.8 Komisija pripažįsta, kad būtina gerbti pagrindinę laisvę užsiimti verslu be trukdžių, tačiau mano, kad ši laisvė neturėtų būti viršesnė už teisinės valstybės principus ar pagrindines teises. Šioje direktyvoje nustatytas būtinas standartas, kuriuo siekiama gerinti verslo ir vidaus rinkos sąlygas sukuriant vienodas sąlygas imonėms, vykdančioms veiklą kelete valstybių narių.

2.9 Direktyvoje nustatytas terminas – 2020 m., iki kurio reikia pasiekti kiekybinį 40 proc. tikslą, kad būtų galima užbaigti skyrimo į valdybos narius ciklą atskirose imonėse. Direktyvoje taip pat nustatyta, kad ji nustos galioti 2028 m. Po to ji neturėtų būti reikalinga.

2.10 Tik taikant ES lygmens priemonę, kuri būtų lanksti ir leistų atsižvelgti į valstybėse narėse susiklosčiusią skirtingą padėtį, ir tuo pačiu metu nepažeistų subsidiarumo principo, galima optimaliai panaudoti moterų gabumus.

3. Lyčių lygybė – pagrindinė teisė ir bendra ES vertybė

3.1 EESRK mano, kad sprendimus priimančias pareigas užimančių moterų proporcijos didinimas – visų pilietinės visuomenės veikėjų, aktyviai skatinančių užtikrinti lyčių lygybę, bendras tikslas. EESRK yra parengęs daug nuomonių dėl lyčių pusiausvyros visuomenėje ir Pranešimą dėl ESRT ir panašių institucijų vaidmens naujame pasauliniame ekonomikos, socialinių reikalų ir aplinkos valdyje, kuriame pabrėžiama, kad „[...] politinė lygybė, tikra demokratija ir lygiateisiškumas nebus užtikrintas,

jeigu nebus teisiškai privalomas vienodas moterų ir vyrų atstovavimas“.

3.2 Tai ne tik tikrosios demokratijos ir teisingos visuomenės būtinoji prielaida, bet ir esminė sąlyga ES tikslams – siekti pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo – įgyvendinti. Pasaulio banko ir organizacijos *Transparency International* tyrimai rodo, kad ten, kur priimant sprendimus moterims gausiai atstovaujama, didėja skaidrumas ir mažėja korupcija. Geras valdymas visose gyvenimo srityse yra teigiamas dalykas visuomenei.

3.3 Daugiau nei 51 proc. ES gyventojų yra moterys, jos sudaro 45 proc. darbo rinkos ir nuo jų priklauso daugiau kaip 70 proc. su pirkimais susijusių sprendimų. Todėl EESRK būtų norėjęs, kad siekiant užtikrinti geresnę lyčių pusiausvyrą būtų įvestos privalomos teisinės priemonės su sankcijomis visuose visuomenės lygmenyse ir visuose sprendimus priimančiuose organuose. Tai priverstų keisti požiūrį į tai, kas turėtų būti įtrauktas į sprendimų priėmimo procesą, ir užtikrintų įtraukią visuomenę.

„Šiandieną akivaizdu, kad moterų ir vyrų negalima diskriminuoti dėl lyties“ ⁽³⁾,

TAČIAU 96,8 proc. valdybos pirmininkų yra vyrai

3.4 Pasaulio ekonomikos plėtra – tiesioginis žmogiškųjų gebėjimų rezultatas, o šio proceso priešakyje – moterys, skatinančios geopolitinius pokyčius, turinčius įtakos sveikatos priežiūros, švietimo, socialinės apsaugos, aplinkos apsaugos ir ekonominio efektyvumo sritims. Dėl šios priežasties moteris privaloma skirti į imonių valdybas. Lyčių įvairovė ne tik yra bendrovės įvaidžio privalumas, ji taip pat glaudesniais ryšiais susieja imonę, jos darbuotojus, akcininkus ir klientus. Todėl įvairovė pripažįstama esminiu visų privataus sektoriaus imonių socialinės atsakomybės politikos aspektu, nes ji labai vertinga. Vis dėlto, daugelyje imonių įvairovės praktiškai dar nėra.

3.5 Kaip pabrėžė Prancūzijos darbdavių sąjungos MEDEF pirmininkas Laurence Parisot, kalbėdamas 2012 m. EESRK plenarinėje sesijoje, nors kvotos nėra patogios, – tai veiksminga priemonė, skatinanti skirti moteris į imonių valdybos narių pareigas. „Kvotos neturėtų būti reikalingos, tačiau tai vienintelis būdas įveikti vyrų stereotipinę nuomonę apie moterų ne kvalifikuotumą.“

⁽²⁾ Poveikio vertinimo dokumentas.

⁽³⁾ COM(2012) 615 final.

3.6 Kita vertus, kai kurios moterys, užimančios vadovaujamąsias pareigas, griežtai pasisako prieš teisiškai privalomas kvotas, kadangi, jų manymu, tai menkina jų pačių pasiekimus. Realiai baiminasi, kad kvotos gali nulemti neigiamą požiūrį į vadovaujamąsias pareigas užimančias moteris.

3.7 Norint didinti moterų skaičių valdybose, svarbu vykdyti politiką, kuri skatintų moteris užimti vadovaujamąsias pareigas, įskaitant priemones, padedančias derinti profesinį ir šeiminių gyvenimą, taip pat reikia skatinti tinklavėiką ir kilimą karjeros laiptais visais lygmenimis ir didinti informuotumą bei keisti pažiūras.

4. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo skatinimas

4.1 Ekonominis potencialas

4.1.1 Kadangi Europa vis dar patiria ekonominių sunkumų, ji sugebės atsigauti tik tada, kai visu pajėgumu veiks jos darbo jėga, t. y. kai darbo rinkoje aktyviai dalyvaus ir moterys. Dar prieš krizę ES socialiniai partneriai, UNICE/UEAPME (Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga), CEEP (Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras), ir ETUC1 (Europos profesinių sąjungų konfederacija) išipareigojo užtikrinti kuo didesnę lyčių lygybę darbo rinkoje ir darbo vietoje. 2005 m. jie pareiškė, kad moterų įtraukimas į sprendimų priėmimo procesą bus vienas svarbiausių jų prioritetų, ir savo pranešime rekomendavo praktines priemones šiam tikslui pasiekti⁽⁴⁾.

4.1.2 Europos įmonių konkurencingumas verčia sutelkti dėmesį į ekonomikos augimą diegiant inovacijas, vykdam mokslinius tyrimus, mokant darbuotojus, ugdant jų įgūdžius, užtikrinant vartotojų apsaugą ir įmonių socialinę atsakomybę – visa tai labai svarbūs Komisijos įsikišimo tikslai skatinant kurti platesnes verslo galimybes. Kad būtų pasiekta ilgalaikių rezultatų, reikia tinkamos lyčių pusiausvyros.

4.1.3 51 proc. ES gyventojų – moterys. Daugelis jų yra labai išsilavinusios ir įgijusios aukštą kvalifikaciją, todėl kaip darbuotojos yra itin vertingos. Tretinio mokslo įstaigose studijuoja daugiau merginų nei vaikų, todėl **darbo rinkoje yra 50 proc. daugiau aukštą kvalifikaciją įgijusių moterų nei vyrų**. C. Davies pranešime nurodoma, kad Jungtinės Karalystės darbo jėgos gretose yra susidariusi spraga, kurią būtų galima užpildyti per ateinančius 10 metų įdarbinant 2 milijonus kvalifikuotų darbuotojų, kurių dauguma turėtų būti aukštą kvalifikaciją įgijusios moterys⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf

⁽⁵⁾ C. Davies, „Moterų įmonių valdybose. Po vienerių metų“ (*Women on Boards, One Year On*), 2012 m. kovo mėn. <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/business-law/docs/w/12-p135-women-on-boards-2012.pdf>

4.1.4 Be to, moterų ekonominis dalyvavimas valstybėms turi plataus masto finansinės ir socialinės naudos. Iš 2011 m. lyčių nelygybės indekso (angl. *Global Gender Gap Index*) matyti, kad **šalys, kuriose užtikrinta didesnė lyčių lygybė, pasiekia aukštesnį vienam gyventojui tenkančio BVP rodiklį**⁽⁶⁾.

4.1.5 Pasak *Goldman Sachs*, jeigu daugiau moterų dalyvautų darbo rinkoje, BVP galėtų pakilti:

— 21 proc. Italijoje,

— 19 proc. Ispanijoje,

— 9 proc. Prancūzijoje ir Vokietijoje,

— 8 proc. Jungtinėje Karalystėje.

4.1.6 Moterų skyrimui į įmonių valdybas pagrįsti buvo atlikti įvairūs moksliniai tyrimai, kurių metu buvo pateikta įtikinamų argumentų, parodančių, kad tai pagerina įmonių veiklos rezultatus. *Credit Suisse* (2012 m.)⁽⁷⁾, *McKinsey* (2007 m.)⁽⁸⁾ ir *Catalyst* (2004 m.)⁽⁹⁾ savarankiškai atlikti tyrimai nustatė, kad moterų skaičius valdyboje ir įmonės finansiniai rodikliai yra tarpusavyje susiję. Pavyzdžiui:

— *McKinsey* ataskaitoje nurodoma, **kad įmonėse, kuriose moterų dalis valdyboje yra didžiausia, 41 proc. didesnis grynojo kapitalo pelningumas** palyginti su bendrovėmis, kurių valdybose moterų nėra;

— *Catalyst* nustatė, kad **įmonėse, kuriose 14,3–38,3 proc. aukščiausių vadovaujamų pareigų užima moterys, grynas kapitalo pelningumas 34,1 proc. didesnis** negu bendrovėse, kurių vadovaujamų pareigų neužima panašus moterų skaičius;

⁽⁶⁾ Global Gender Gap Index for 2011; Pasaulio ekonomikos forumas, <http://www.uis.unesco.org/>

⁽⁷⁾ *Credit Suisse Research Institute*, 2012 m. rugpjūčio mėn., „Lyčių įvairovė ir įmonių veiklos rezultatai“ (*Gender diversity and corporate performance*).

⁽⁸⁾ *McKinsey*, „Moterų reikalai. Lyčių įvairovė – įmonių veiklos rezultatų varomoji jėga“ (*Women Matter: Gender Diversity: a corporate performance driver*), 2007 m.

⁽⁹⁾ „Galutinė suma. Įmonės veiklos rezultatų ir lyčių įvairovės sąsajos“ (*The Bottom Line: Connecting Corporate Performance and Gender Diversity*), 2004 m. sausio mėn., *Catalyst*.

— *Credit Suisse* **parodė, kad įmonių, kurių valdybose dirba moterys, akcijų pardavimo kaina didesnė** nei panašiose bendrovėse, kurių valdybose moterų nėra.

4.1.7 Buvo atlikta tyrimų, kurie parodė, jog lyčių įvairovė valdybose neturi arba turi mažai poveikio įmonės finansiniams rezultatams, tačiau didžiausia dalis tyrimų paprastai atskleidžia teigiamą sąsają tarp moterų dalyvavimo valdybos darbe ir įmonės finansinių rezultatų.

4.2 Iš verslo perspektyvos

4.2.1 Geresnius veiklos rezultatus įmonėse, kuriose lyčių atstovaujumas valdyboje yra geras, galima paaiškinti daugeliu dalykų. Vienas pagrindinių argumentų – tokios įmonės, priimdamos su verslu susijusius sprendimus, nebijo nestandartiškai kritiškai mąstyti ir taip kuria aktyvesnį verslo modelį.

4.2.2 Įvairovės rinkoje suvokimas turi didžiulės finansinės vertės ir yra būtinybė tarptautinėje rinkoje veikiančioms korporacijoms.

4.2.3 **Inovacijos ir valdybos veikla.** Moterys valdybos veiklai yra naudingos tuo, kad įneša įvairovės, atsineša savo patirtį; jos kitaip sprendžia problemas, tiria naujas rinkas ir naudoja galimybes remdamosi savo pačių vartotojiška patirtimi. Mąstysenos įvairovė skatina inovacijas ir geresnius verslo rezultatus; ji skatina kvestionuoti išankstines prielaidas ir ragina sutelkti daugiau išorinio dėmesio į esamas ir naujas rinkas. Sulaukiama didžiulio kryžminio idėjų plėtojimo poveikio, kurį galima taikyti tarptautinėms atstovaujamos valdybose galimybėms. Valdyboms kyla iššūkis – prisitaikyti prie iš tiesų įvairios narystės ir suprasti, kaip produktyviai panaudoti verslo plėtojimo galimybes.

4.2.4 Įvairovė valdybose – tai tikra įvairovė plačiąja prasme. EESRK nenorėtų, kad į valdybos narių pareigas būtų skiriamas tik nedidelis būrys moterų, kurios dirbtų keleto įmonių valdybose. Tokia vadinamoji auksinių sijonų praktika kenkia esminiam įvairovės valdybose principui. Norvegijos rezultatai rodo, kad 62 proc. vyrų eina valdybos nario pareigas tik vienoje

įmonėje, o tarp moterų šis rodiklis siekia 79 proc. EESRK ragina užtikrinti vyrų ir moterų teisę turėti galimybę rinktis ir vieno-
domis sąlygomis būti skiriamais į valdybos narių pareigas pagal nuopelnus.

5. Įgyvendinimas

5.1 Kad būtų galima sėkmingai pasiekti kiekybinius moterų atstovaujamos valdybose tikslus, reikia specialių priemonių. Siekiant užtikrinti, kad įvairovė valdybose išliktų ir po 2028 m., reikia įgyvendinti tiek trumpojo, tiek ir vidutinės trukmės laikotarpio priemones. Reikia atsižvelgti į šiuos dalykus:

5.1.1 **Aukštas pareigas užimančių moterų žinomumo didinimas.** Reikia skirtingose valstybėse narėse rinkti duomenis apie moteris, užimančias valdybos lygmens pareigas, skleisti informaciją apie jas platesnėje verslininkų bendruomenėje ir parodyti įvairovės valdybose poveikį įmonių veiklos sėkmei;

5.1.2 **Skaidresnis gabių asmenų įdarbinimas.** Skyrimo į valdybos narius procesas dažniausiai būna neskaidrus ir remiasi asmeninėmis pažintimis. Norėdami pritraukti kuo platesnį gabių asmenų ratą, galimybes turime nušviesti ir pristatyti taip, kad paragintume kandidatuoti visus gabius asmenis.

5.1.3 **Kritinės masės kūrimas ir išsaugojimas.** Mąstysenos įvairovės vertė valdyboje bus išryškės tik tada, kai bus sukurta pakankama kritinė masė išankstinėms prielaidoms kvestionuoti. Todėl būtina užtikrinti, kad moterys sudarytų 40 proc. valdybos narių. Didesnis įdarbinimo proceso skaidrumas pritrauks kiek įmanoma platesnį svarstytinų kandidatų ratą ir pašalins „auksinių sijonų“ principo pavojų⁽¹⁰⁾;

5.1.4 **Stereotipų apie lyčių vaidmenis kvestionavimas.** Jau padaryta didelė pažanga atsisakant su namų ruoša susijusių vaidmenų, kurie sudaro kliūtis moterų ekonominei veiklai. Nustatytos priemonės yra žingsnis teisinga kryptimi, jos padės padidinti valdybos narių pareigas einančių moterų skaičių.

⁽¹⁰⁾ „Auksiniai sijonai valdybose“. Straipsnis iš BI Norvegijos verslo mokyklos. 2012 10 31. Paimta iš Morten Huse (2011): „Auksiniai sijonai“. Valdybų sudėties pakeitimai po to, kai buvo nustatytos moterų kvotos bendrovių valdyboms. („The „Golden Skirts“. Changes in board composition following gender quotas on corporate boards“).

5.1.5 **Jaunų gabių darbuotojų ugdymo organizavimas.** Įvairovės valdybose ilgalaikiai sėkmei užtikrinti reikia pastovaus srauto aukštos kvalifikacijos žmonių, siekiančių ir galinčių eiti valdybos narių pareigas. Būtina sukurti tokią aplinką, kuri leistų moterims profesiniame gyvenime rasti savo kelią „labirinte“ ⁽¹¹⁾ ir pasiekti pareigas valdyboje. Įgyvendinus pirmiau nurodytas priemones, bus galima išugdyti daug jaunų gabių darbuotojų. Pavyzdį rodančių moterų žinomumo didinimas, skaidresnis įdarbinimo procesas ir aiškus lyderystės tęstinumas sudaro pagrindą lyčių įvairovei įmonių valdybose.

5.1.6 Europinės suderintos duomenų bazės, į kurią būtų įtraukta informacija apie kvalifikuotas moteris, galinčias užimti įmonių valdybos narių pareigas, **sukūrimas.** Tai padėtų spręsti problemą, kad apie moteris, galinčias užimti įmonių valdybos narių pareigas, dažnai mažai žinoma. Be to, duomenų bazė padėtų sumažinti riziką, kad į tam tikras pareigybes moterų gali būti samdoma labai nedidelė dalis, ir samdymo procesui suteiktų daugiau skaidrumo. Europinė duomenų bazė padėtų valstybėms narėms naudotis viena kitos specialistų igūdžiais ir patirtimi ir sudarytų sąlygas dirbti įvairiuose sektoriuose.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Žr. „Per labirintą: visa tiesa apie tai, kaip moterys tampa vadovėmis“ („Through the Labyrinth: The Truth About How Women Become Leaders“), Alice Eagly ir Linda Carli.

1 PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atvesti pakeitimai, kuriems pritarė daugiau nei ketvirtadalis balsavusiųjų.

1.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK palankiai vertina tai, kad moterų skaičius bendrovių valdybose padidėjo nuo 13,7 proc. 2012 m. sausį iki 15,8 proc. 2013 m. sausį. Bendrovės yra įsipareigojusios šią tendenciją išlaikyti, todėl EESRK negali pritarti kvotoms apskritai, tačiau pripažįsta, kad Komisijos pasiūlymas padėjo didinti informuotumą šiuo klausimu, o tuo pačiu paskatino priimti įsipareigojimą didinti šį rodiklį. Nors Komitetas pirmenybę teikia savanoriškai taikomoms priemonėms, o ne kvotoms, EESRK pripažįsta, kad lyčių pusiausvyrą ES biržinėse bendrovėse mažai pasikeis, jeigu nebus nustatyta teisiškai patvirtintų tikslų. Šiandieną tik 13,7 proc. valdybos narių yra moterys, o tai yra aiškus diskriminacijos įrodymas.“

Balsavimo rezultatai

Už: 78

Prieš: 102

Susilaikė: 5

1.5 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK mano, kad ši būtinoji standartų taisyklė, kad 40 proc. tikslą gali pasiekti visi viešojo ir privataus sektoriaus sprendimus priimančiosios organai savanoriškomis priemonėmis, darydami tarpusavio spaudimą ir didindami moterų (ir vyrų), tinkamų užimti aukštesnes pareigas, skaičių kiekviename sektoriuje ir palankiau vertintų šį tikslą pagal savireguliaciją bei neprivatumas priemonės, kad nereikėtų priimti papildomų teisės aktų. Tai galėtų apimti vykdomuosius direktorius, biržinių MVĮ valdybas ir visas viešojo sektoriaus įstaigas; taip būtų kuriama lyčių požiūriu teisingesnė aplinka, skaidraus kandidatavimo ir skyrimo į pareigas sąlygos ir įtraukties bei „pasirinkimo“ kultūra visoje visuomenėje. EESRK pabrėžia, kad didelis valstybių narių skaičius jau pradėjo įgyvendinti platų iniciatyvų, skirtų didinti moterų skaičių bendrovių valdybose, spektrą; imantis bet kurios ES iniciatyvos, reikėtų atsižvelgti į šias nacionalines iniciatyvas.“

Balsavimo rezultatai

Už: 75

Prieš: 107

Susilaikė: 3

1.7 punktas

Išbraukti:

„EESRK norėtų padėkoti V. Reding ir jos rėmėjams Komisijoje, Europos Parlamente ir kitose institucijose už pirmuosius veiksmus kuriant labiau subalansuotą Europą ir keičiant požiūrį į tai, kas turėtų posėdžiauti valdybose – taip kuriama įtrauktesnė visuomenė. Tai esminis mąstysenos keitimas. EESRK pripažįsta, kad buvo atlikti išsamūs moksliniai tyrimai ir teisinė analizė, taip pat prarastos konsultacijos su pilietine visuomene siekiant užtikrinti, kad direktyva būtų praktiška ir kad jos įgyvendinimas ir terminai būtų pakankamai lankstūs tiek įmonėms, tiek ir valstybės narėms, tuo pačiu metu nepažeidžiant subsidarumo ir proporcingumo principų.“

Balsavimo rezultatai

Už: 79

Prieš: 107

Susilaikė: 5

2.2 punktas

Papildyti:

„Įvairiose ES valstybėse narėse padėtis, susijusi su moterų skaičiumi įmonių valdybose, labai skiriasi, nes taikoma nevienoda politika. Valdyboms priklausančių moterų vaidmuo nagrinėjamas dešimtmečius, tačiau itin aktyviai – pastaruosius dvejus metus, nes ES atnaujino savo įsipareigojimą skatinti lyčių lygybę biržinių įmonių valdybose. Diskusijose pateikta įvairių pasiūlymų: nuo teisiskai privalomų kvotų įvedimo iki pačių įmonių nustatomų taisyklių, už kurių nesilaikymą sankcijos netaikomos. Veiksmingi savanoriški sprendimai vis dar diegiami lėtai. **Praėjusiais metais valdyboms priklausančių moterų skaičius padidėjo tik 0,6 proc.** ir tik 24 įmonės pasirašė 2011 m. pasižadėjimą. Tačiau EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad paprastai nevykdomieji direktoriai į pareigas skiriami trejų–penkerių metų trukmės kadencijai. Todėl būtų pageidautina Europos bendrovėms skirti daugiau laiko 2011 m. pasižadėjimui pasirašyti, kad jos galėtų padidinti moterų skaičių valdybose.“

Balsavimo rezultatai

Už: 82

Prieš: 90

Susilaikė: 8

2.7 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Tikslų nustatymas būna veiksmingas tik tada, kai numatytos atitinkamos baudos, todėl privaloma įvesti pakankamai griežtas sankcijas už reikalavimų nesilaikymą. Direktyvoje numatyta, kad visais atvejais galima prašyti įrodyti, jog buvo nesilaikyta reikalavimų, o prievolė įrodyti, kad įdarbinimo metu kandidatai buvo įvertinti tinkamai, tenka įmonei. Sankcijos atlieka savo funkciją veiksmingiausiai, kai jas nustato, taiko ir įgyvendina atitinkama valstybė, todėl Komisija tik pateikė rekomendacijų, kuriomis galima vadovautis nustatant galimas sankcijas. Tačiau EESRK prašo užtikrinti, kad tokios sankcijos kaip nevykdomojo direktoriaus išrinkimo arba paskyrimo pripažinimas negaliojančiu ar panaikinimas neturėtų poveikio šios valdybos priimtams sprendimams. Kitaip tokios bendrovės patirtų nemažą žalą.“

Balsavimo rezultatai

Už: 71

Prieš: 93

Susilaikė: 7

2.10 punktas

Įrašyti naują punktą:

„Tik taikant ES lygmens priemonę, kuri būtų lanksti ir leistų atsižvelgti į valstybėse narėse susiklosčiusią skirtingą padėtį ir į skirtingą valdybų struktūrą, ir tuo pačiu metu nepažeistų subsidiarumo principo, galima optimaliai panaudoti moterų gabumus. Bendrovių poreikiai priklauso nuo jų produktų asortimento ir vartotojų; be to, poreikiai laikui bėgant keičiasi atsižvelgiant į bendrovės rūšį, dydį, nuosavybės struktūrą, veiklos rūšis, vystymosi etapą ir kt.“

Balsavimo rezultatai

Už: 80

Prieš: 100

Susilaikė: 8

Naujas 2.11 punktas

„Todėl, EESRK nuomone, padėčiai pagerinti būtų labiau tikęs savireguliacijos modelis, nes taip būtų galima lanksčiau užtikrinti lygias galimybes visais lygmenimis ir tikėtis, kad valdybos lygmeniu būtų deramai ir tinkamai atstovaujama abiem lytims atsižvelgiant į valdybos ciklą, kadenciją ir ilgalaikės augimo perspektyvas. EESRK pabrėžia, kad daugelis valstybių narių jau ėmėsi įvairių iniciatyvų, kuriomis skatinama įtraukti moteris į įmonių valdybas; ES iniciatyvos neturėtų prieštarauti šioms nacionalinėms iniciatyvoms.“

Balsavimo rezultatai

Už: 78

Prieš: 99

Susilaikė: 9

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

(COM(2012) 709 final – 2012/0335 (CNS))

(2013/C 133/14)

Pagrindinis pranešėjas **Wolfgang GREIF**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 148 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, 2012 m. gruodžio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

COM(2012) 709 final - 2012/0335 (NLE).

2012 m. gruodžio 11 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 487-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2013 m. vasario 13–14 d. (2013 m. vasario 13 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Wolfgang Greif ir priėmė šią nuomonę 170 narių balsavus už, 5 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europai iki šiol nepavyko įveikti krizės, dėl to vis gilėja Europos susiskaldymas. EESRK pakartoja savo susirūpinimą dėl to, kad dėl griežtų politinių taupymo priemonių krizei įveikti, kurių ES priversta šiuo metu imtis, nebus galima pasiekti strategijos „Europa 2020“ integracinio augimo prioritete nustatytą užimtumo ir kovos su skurdu tikslą.

1.2 Komitetas ragina parengti visapusišką poveikį darbo rinkai turintį Europos ekonomikos atgaivinimo planą, sudarantį 2 proc. BVP. Siekiant didesnio poveikio užimtumui, reikalingos papildomos nacionalinės investicijos, be to, nedelsiant, tikslingai ir koordinuotai būtina nustatyti svarbius Europos investicinius projektus.

1.3 Visapusiškas socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės dalyvavimas kiekviename užimtumo politikos priemonių kūrimo ir įgyvendinimo etape yra viena iš būtiniausių sėkmingo politikos koordinavimo sąlygų. Komitetas primygtinai reikalauja, kad tarp naujo pasiūlymo paskelbimo ir sprendimo priėmimo termino visi atitinkami suinteresuotieji subjektai, įskaitant patį Komitetą, turėtų pakankamai laiko surengti išsamią diskusiją dėl pasiūlymo. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į naujas gaires, kurias ketinama priimti 2014 m.

1.4 Be to, Komitetas suformulavo pasiūlymus dėl šių pozicijų:

— Bendrieji Europos užimtumo tikslai turėtų būti papildyti atskiroms tikslinėms grupėms skirtais tikslais;

— „Jaunimo garantijos“ turėtų būti taikomos kuo anksčiau, t. y. iškart užsiregistravus darbo biržose;

— jei nepakaks vien Europos socialinio fondo lėšų, ypač didelių sunkumų turinčioms šalims remti reikėtų sukurti specialų Jaunimo solidarumo fondą;

— reikėtų remti pirmojo darbo patirties kokybės standartus ir mokymąsi darbo vietoje;

— reikėtų apsvarstyti galimybę plačiau taikyti dualinę pameistrystės sistemą, kurioje socialiniams partneriams tektų pagrindinis vaidmuo;

— reikėtų kovoti su nesaugiu užimtumu, pavyzdžiui, išplėsti lankstumo ir užimtumo garantijas, daugiau dėmesio skiriant vidaus lankstumui;

— reikėtų labiau pripažinti įmonių, visų pirma, MVĮ, vaidmenį kuriant užimtumą;

— reikėtų stiprinti darbo rinkos institucijų vaidmenį įgyvendinant nacionalines reformų programas;

— valstybėms narėms, kuriose darbo rinkos padėtis yra ypač įtempta, turėtų būti sudarytos galimybės gauti lėšų iš ES fondų;

— būtina skirti pakankamą Europos finansavimą ir reikėtų atsižvelgti į tai daugiametėje finansinėje programoje.

2. Įžanga

2.1 2010 m. spalio 21 d. Europos Vadovų Taryba nusprendė iki 2014 m. nekeisti naujųjų užimtumo politikos gairių, kad būtų galima dėmesį sutelkti į jų įgyvendinimą⁽¹⁾. 2012 m. lapkričio 28 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo išsaugoti gairių galiojimą 2013 m.

2.2 Atsižvelgdamas į vis blogėjančią užimtumo padėtį daugelyje ES valstybių narių, ir, ypač, į dramatiškai didėjančią jaunimo nedarbo lygį ir išliekantį aukštą ilgalaikių bedarbių skaičių, ir rengdamasis kitais metais vykšančiam gairių atnaujinimui, EESRK, vadovaudamasis SESV 148 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią Taryba turi kasmet konsultuotis dėl gairių, norėtų pakartoti praėjusių metų savo rekomendacijas dėl užimtumo gairių ir jų įgyvendinimo⁽²⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Strategijos „Europa 2020“ nustatyti užimtumo tikslai gali likti neįgyvendinti

3.1.1 Artimiausiais metais užimtumo padėtis Europoje bus ypač įtempta. Tam tikros gyventojų grupės nukentės labiausiai: jaunuoliai, žemos kvalifikacijos darbuotojai, ilgalaikiai bedarbiai, negalią turintys žmonės, migrantų kilmės asmenys ir vieniši tėvai. Penktaisiais finansų krizės metais visose prognozėse, įskaitant Komisijos užimtumo apžvalgą, teigiama, kad darbo rinkos perspektyvos visoje Europoje išliks niūriomis, bent jau 2013 m. Europai iki šiol nepavyko įveikti krizės, dėl to vis gilėja Europos susiskaldymas.

3.1.2 Darbo rinkos atsigavimas itin sulėtėjo. Toliau mažėja užimtumas. Visoje bendrojoje rinkoje darbo vietos kuriamos vangiai ir padėtis blogėja, nepaisant neišnaudoto darbo vietų kūrimo potencialo kai kuriuose sektoriuose. Darbo rinkos segmentacija toliau gilėja, drauge didėjant laikinųjų darbo sutarčių ir darbo ne visą dieną sutarčių skaičiui. Darbo jėgos apmokestinimas vis dar išlieka didelis, o kai kurios valstybės narės jį dar padidino. Nedarbas toliau auga ir jau pasiekė precedento neturintį lygį. Didelį nerimą kelia itin sparčiai didėjantis ilgalaikis nedarbas (ir ne tik jaunimo nedarbas), jis ypač išaugo griežtą fiskalinio konsolidavimo politiką vykdančiose šalyse.

⁽¹⁾ Tarybos sprendimas 2010/707/ES.

⁽²⁾ Ypač žr. 2010 m. gegužės 27 d. EESRK nuomonę „Užimtumo politikos gairės“ (OL C 21, 2011 1 21, p. 66), 2012 m. vasario 22 d. EESRK nuomonę „Užimtumo gairės“ (OL C 143, 2012 5 22, p. 94), 2012 m. vasario 22 d. EESRK nuomonę „Naujų ekonomikos valdymo teisės aktų socialinis poveikis“ (OL C 143, 2012 5 22, p. 23), 2012 m. balandžio 25 d. EESRK nuomonę „Struktūrinių fondų bendrosios nuostatos“ (OL C 191, 2012 6 29, p. 30), 2012 m. liepos 12 d. EESRK nuomonę „Jaunimo galimybių iniciatyva“ (OL C 299, 2012 10 4, p. 97), 2012 m. lapkričio 15 d. nuomonę „Ekonomikos atsigavimas kuriant darbo vietas“ (OL C 11, 2013 1 15, p. 8–15).

Daugelyje valstybių narių mažėja vidutinės namų ūkių pajamos, o naujausi duomenys rodo, kad daugelyje valstybių narių didėja skurdas ir sunkėja skurdo bei socialinės atskirties formos, taip pat didėja dirbančių žmonių skurdas ir socialinis susiskaidymas⁽³⁾.

3.1.3 Atsižvelgdamas į tai, EESRK pakartoja savo susirūpinimą dėl to, kad dėl griežtų politinių taupymo priemonių krizei įveikti, kurių ES priversta šiuo metu imtis, nebus galima pasiekti strategijos „Europa 2020“ integracinio augimo prioritate nustatytų užimtumo ir kovos su skurdu tikslų.

3.2 Užtikrinti Europos ekonomikos atgaivinimo plane propaguatą ekonomikos atsigavimą kuriant darbo vietas

3.2.1 Griežto taupymo priemonės, sumažindamos galutinę paklausą vienoje valstybėje narėje gali gerokai išbalansuoti padėtį kitose šalyse ir stumtelėti nuokalnės link. Pradėjus vykdyti griežto taupymo programas vienu metu daugelyje šalių sustiprės niūrios prognozės, o investuotojai gali būti įtraukti į užburtą netikrumo ratą, kuriame atsidurs ir investicijos švietimo ir mokymo, mokslinių tyrimų ir inovacijų, užimtumo ir vartojimo srityse.

3.2.2 Tačiau užimtumo politika negali kompensuoti makroekonomikos politikos klaidų. Todėl EESRK mano, kad europinės infrastruktūros plėtimą ir kokybinį augimą turi remti užimtumo politikos priemonės. Todėl skubiai reikia tikslinių europinių ir nacionalinių aukštą užimtumo lygį skatinančių investicijų, kurių įgyvendinimas turėtų būti koordinuojamas siekiant stipresnio užimtumo politikos poveikio. Reikia skubiai sutelkti tiek privačiojo, tiek viešojo sektoriaus investicijas ir vykdyti būtinas reformas.

3.2.3 Komitetas pritaria Komisijos analizei, kad užimtumo augimo perspektyvos iš esmės priklauso nuo to, ar ES pavyks makroekonomikos, pramonės ir inovacijų srityse politikos priemonėmis pasiekti ekonomikos augimo ir jas papildyti užimtumo politika, kurios tikslas – atgaivinti ekonomiką kuriant darbo vietas. EESRK nuogaustauja, kad daugelio teigiamų 2012 m. balandžio mėnesį patvirtinto Užimtumo srities dokumentų rinkinio pasiūlymų nebus įmanoma įgyvendinti ES, jei bus toliau tęsiama taupymo politika.

⁽³⁾ COM(2012) 750 final „2013 m. metinė augimo apžvalga“, Priedas: Bendrosios užimtumo ataskaitos projektas.

3.2.4 Be to, EESRK taip pat abejoja, ar vien pasiūlytomis priemonėmis pavyks pasiekti ES užimtumo strategijoje suformuluotus tikslus. Todėl Komitetas pakartotinai reikalavo visapusišką poveikį darbo rinkai turinčio Europos ekonomikos atgaivinimo plano, sudarančio 2 proc. BVP. 2012 m. birželio mėn. vykusiam Europos Vadovų Tarybos susitikime priimtas „Susitarimas dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo“ yra vienas pirmųjų žingsnių, dabar reikia numatyti konkrečius veiksmus, kad visoje Europoje būtų skubiai sudarytos būtinos tvaraus augimo ir užimtumo galimybės. Komitetas taip pat ragino parengti Socialinių investicijų paketą siekiant tvariai įveikti krizes ir investuoti į ateitį ir ketina atidžiai stebėti socialinių investicijų srities dokumentų rinkinį, kurį numatyta patvirtinti Komisijoje vasario mėn.

3.3 Socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės įtraukimas

3.3.1 EESRK ne kartą pritarė daugiamečiam politikos koordinavimo ciklui įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ ir ne kartą atkreipė dėmesį, kad visapusiškas parlamentų, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos ir nacionaliniu lygmeniu yra viena iš būtiniausių sėkmingo politikos koordinavimo sąlygų ir kad jį reikia užtikrinti visuose etapuose.

3.3.2 Atsižvelgdamas į tai, kad gairės – tai pagrindas, kuriuo remdamosi valstybės narės rengia ir įgyvendina nacionalinę politiką ir vykdo jos stebėseną atsižvelgdamos į bendrą ES strategiją, Komitetas primygtinai reikalauja, kad tarp naujo pasiūlymo paskelbimo ir sprendimo priėmimo termino visi atitinkami suinteresuotieji subjektai, įskaitant patį Komitetą, turėtų pakankamai laiko surengti išsamią diskusiją dėl pasiūlymo. Tai yra dar svarbiau dėl to, kad Europos užimtumo politika turi labiau remti valstybes nares, kurios patiria krizę.

3.3.3 Atsižvelgiant į Europos semestro tvarkaraštį, su Europos socialiniais partneriais turėtų būti pakankamai anksti konsultuojamasi rengiant metinę augimo apžvalgą, t. y. nustatant pagrindinius strateginius užimtumo prioritetus, taip pat formuluojant, įgyvendinant ir vertinant užimtumo politikos gaires. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į naujas gaires, kurias ketinama priimti 2014 m.

4. Konkrečios pastabos ir pasiūlymai

4.1 **Bendrieji Europos užimtumo tikslai turėtų būti papildyti atskiroms tikslinėms grupėms skirtais tikslais:** Siekiant bendro užimtumo tikslo, ateityje taip pat turėtų būti nustatyti išmatuojami ES atskirų tikslinių grupių, pavyzdžiui, ilgalaikių bedarbių, moterų, vyresnio amžiaus asmenų ir ypač jaunimo užimtumo tikslai. Konkrečių užimtumo politikos tikslų formulavimo priskyrimas valstybių narių kompetencijai iki šiol nebuvo

labai naudingas. Todėl reikėtų nustatyti konkretų rodiklį, taikomą siekiant iš esmės sumažinti nedirbančių ir nesimokančių žmonių (angl. not in education, employment or training – NEETs) skaičių.

4.2 **„Jaunimo garantijos“ turėtų būti taikomos kuo anksčiau:** Komitetas labai palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl vadinamosios „Jaunimo garantijos“, kuria siekiama užtikrinti, kad jaunimas iki 25 metų turėtų galimybių laiku gauti gerų pasiūlymų dirbti, toliau mokytis, atlikti gamybinę praktiką ar stažuotę⁽⁴⁾. Tačiau Komiteto nuomone, taikyti intervenciją po keturių mėnesių yra per vėlu. „Jaunimo garantijos“ turėtų būti taikomos kuo anksčiau, t. y. iškart užsiregistravus darbo biržose, nes nepavykęs perėjimas kenkia šalies ekonomikai, o žmogui palieka randus visam gyvenimui. Nacionalinėse reformų programose turi būti numatytos tam skirtos konkrečios priemonės.

4.3 **Jei nepakaks vien Europos socialinio fondo lėšų, ypač didelių sunkumų turinčioms šalims remti reikėtų sukurti specialų Jaunimo solidarumo fondą:** EESRK pažymi, kad ypač daug dėmesio reikėtų skirti tam, kad rengiant 2014–2020 m. finansinio laikotarpio planą būtų užtikrinta, kad Europos socialinio fondo biudžete būtų numatyta ištekliai jaunimo reikalam. Atsižvelgdamas į padėties sudėtingumą, EESRK ragina sukurti specialų jaunimo solidarumo fondą, kaip solidarius sprendimus, panašius į Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą. Ypač didelių sunkumų turinčioms šalims būtų galima skirti laikiną paramą jaunimo garantijų įgyvendinimui. Jei to nepavyks padaryti vien Europos socialinio fondo lėšomis, tam finansuoti reikės panaudoti papildomas Europos lėšas (Jaunimo solidarumo fondą). Bankams gelbėti buvo surastos milijardinės sumos, todėl ir šiam tikslui turi būti įmanoma rasti lėšų.

4.4 **Reikėtų skatinti kokybės standartus, pirmojo darbo patirtį ir mokymąsi darbo vietoje:** EESRK pritaria, kad reikia ugdyti darbo rinkai reikalingus įgūdžius ir kad tuo tikslu darbdaviai ir švietimo įstaigos turi aktyviai bendradarbiauti. EESRK mano, kad tikslinga remti pirmojo darbo patirtį ir mokymąsi darbo vietoje, ir pritaria, kad stažuotės įmonėse, mokomoji praktika ir savanoriško darbo programos yra svarbios priemonės, kuriomis naudodamasis jaunimas gali įgyti įgūdžių ir darbo patirties. Komitetas pabrėžia stažuotčių įmonėse ir mokomosios praktikos kokybės standartų svarbą. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos tikslus sukurti kokybės sistemą, skirtą remti ir plėtoti aukštos kokybės mokamąją praktiką.

4.5 **Reikėtų apsvarstyti galimybę plačiau taikyti dualinę pameistrystės sistemą:** Svarbu įveikti atotrūkį tarp darbo rinkos reikmių, švietimo ir jaunimo lūkesčių. Vienas iš metodų tai pasiekti – paskatų teikimas ir aukštos kokybės pameistrystės programų rengimo skatinimas. Komitetas palankiai vertina

⁽⁴⁾ 2013 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė „Jaunimo užimtumo priemonių rinkinys“ (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

Komisijos gaires šiuo klausimu. Reikėtų išnagrinėti, ar dualinės pameistrystės sistemos, kurioje derinamas bendrasis lavinimas ir mokymas, nebūtų galima perkelti į kitas šalis. Dualinę profesinio mokymo sistemą turinčiose šalyse jaunimo nedarbo lygis yra daug mažesnis nei šalyse, neturinčiose pameistrystės sistemų. Kai kurios krizės apimtos šalys domisi dualinės mokymo sistemos įvedimu. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas ragina gerinti patirties kaupimą ir skirti ESF paramą pameistrystės programoms. Reikia skatinti keitimąsi šia patirtimi, „skubios pradžios“ finansavimą ir dualinio profesinio mokymo kokybės standartų rengimą. Komitetas pabrėžia, kad socialinių partnerių dalyvavimas turi didelės reikšmės profesinio mokymo sistemoje. Todėl Komitetas mano, kad planuojant, diegiant šias sistemas bei vykdamas jų stebėseną didelės reikšmės turi valstybių narių socialinių partnerių dalyvavimas.

4.6 Kova su nesaugiu užimtumu: Komitetas jau ne kartą pareiškė savo nuomonę dėl lankstumo ir užimtumo garantijų. Komitetas džiaugiasi, kad krizės pamokos privertė išplėsti lankstumo ir užimtumo garantijas. Diskusijose dėl lankstumo ir užimtumo garantijų iki šiol vidaus lankstumui nebuvo skiriamas reikiamas dėmesys. Darbas pagal terminuotas sutartis ir laikinas darbas gali trumpą laiką sudaryti sąlygas perėjimui, kartais šios darbo formos yra būtinos siekiant palengvinti ypač pažeidžiamoms grupėms perėjimą į pagrindinę darbo rinką. Tačiau su tuo susijęs užimtumo nesaugumas gali būti tik laikinas, vėliau turi būti užtikrinta tokio užimtumo socialinė apsauga. Jaunimo užimtumo klausimu, EESRK rekomenduoja atsisakyti laikinų, ilgalaikių perspektyvų nesiūlančių sprendimų siekiant jaunuolius integruoti į darbo rinką. Vietoj nesaugaus užimtumo, reikėtų gyvendinti priemones, užtikrinančias, kad blogai apmokamas laikinas darbas ir laikinos darbo vietos su menkomis socialinėmis garantijomis jaunimui netaptų įprastu reiškiniu.

4.7 Labiau pripažinti įmonių vaidmenį kuriant užimtumą: Europos įmonės yra svarbiausi subjektai, padedantys įveikti darbo rinkos krizę. Pastaraisiais metais visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių įdarbinimo balansas buvo teigiamas. Todėl labai svarbu pagerinti MVĮ galimybes gauti kapitalo, o pradedančios veikti įmonės sąnaudas sumažinti. Pasak Europos Komisijos, tai turėtų didelį poveikį ES ekonomikai: galima tikėtis, kad

BVP padidės 1,5 proc. arba apie 150 mlrd. eurų, o darbuotojų apsaugos lygis nesumažės. Socialinės ekonomikos įmonės ir pilietinės visuomenės organizacijos taip pat galėtų padėti kurti daugiau darbo vietų, kaip, be kita ko, ne kartą buvo pabrėžta EESRK. Be to, naujausioje CCMI parengtoje nuomonėje savo iniciatyva buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad kooperatyvai, visų pirma darbuotojų kooperatyvai, taip pat ir krizės metu išsaugo daugiau darbo vietų, jei sumažina pelną darbo vietų apsaugos tikslu ⁽⁵⁾.

4.8 Stiprinti darbo rinkos institucijų vaidmenį įgyvendinant nacionalines reformų programas: Šiuo požiūriu daugelyje šalių reikės išplėsti viešųjų įdarbinimo tarnybų teikiamą konkrečią paramą, daugiau dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms. Būtina peržiūrėti ir, jei reikia, pagerinti darbo neturinčių jaunuolių ir ilgalaikių bedarbių, kurie ieško darbo arba profesinio mokymo vietos, galimybes gauti paramą. Atitinkamus tikslus rekomenduojama įtraukti į nacionalines reformų programas.

4.9 Valstybės narėms, kuriose darbo rinkos padėtis yra ypač įtempta turėtų būti sudarytos galimybės gauti lėšų iš ES fondų: Nepaisant įtemptos biudžeto padėties valstybėse narėse reikia ir toliau skirti ir, kai būtina, didinti nacionalines ir europines lėšas aktyvioms darbo rinkos priemonėms, o taip pat kitas lėšas, skirtas jaunuolių ir ilgalaikių bedarbių švietimui ir užimtumui. Valstybės narėms, kuriose darbo rinkos padėtis yra ypač įtempta ir kurios tuo pat metu turi laikytis griežtų biudžeto reikalavimų, turėtų būti sudarytos galimybės gauti lėšų iš ES fondų. Reikalingos pragmatiškos ir lanksčios procedūros ir paprastesnis lėšų naudojimo administravimas, įskaitant laikiną nacionalinių lėšų nemokėjimą bendrai finansuojant projektus, naudojantis ESF ir kitų Europos fondų lėšomis.

4.10 Papildomas Europos finansavimas: Ekonomikos krizės mastas parodė, kad šiuo metu Komisijos pasiūlytos struktūrinių fondų sumos 2014–2020 m. laikotarpiui nepakaks tinkamai paveikti ekonomikos ir užimtumo augimą ir užtikrinti didesnę ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą ES. Į tai reikėtų visapusiškai atsižvelgti Daugiametėje finansinėje programoje (DFP).

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ 2012 m. balandžio 25 d. EESRK nuomonė dėl kooperatyvų ir restruktūrizavimo (OL C 191/24, 2012 6 29).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „2013 m. metinė augimo apžvalga“

(COM(2012) 750 final)

(2013/C 133/15)

Pagrindinis pranešėjas **Xavier VERBOVEN**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. gruodžio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „2013 m. metinė augimo apžvalga“

COM(2012) 750 final.

Komiteto biuras 2012 m. lapkričio 13 d. pavedė „Europa 2020“ iniciatyviniam komitetui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Xavier VERBOVEN ir priėmė šią nuomonę 180 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas atkreipia dėmesį, kad laikotarpis, dėl kurio rengta šių metų metinė augimo apžvalga, pasižymi ne tik **liūdnomis ekonominėmis ir užimtumo perspektyvomis**, kartu tai buvo naujų **priemonių ir išpareigojimų** laikotarpis: pavyzdžiui, buvo sudarytas Susitarimas dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, iš esmės pertvarkytas ES ekonominis valdymas. Komitetas ragina šį Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo bei priemones, kuriomis bankai būtų atsieti nuo valstybių, tarp jų – Bankų sąjungą ir naująją (vienakrypčių pinigų politikos sandorių, angl. *Outright Monetary Transactions*) ECB programą, įgyvendinti operatyviai ir darniai, nes tai bus vieni svarbiausių darbų siekiant atgaivinti ekonomiką ir grąžinti pasitikėjimą.

1.2 Nors abejonės dėl to, ar ES sugebės laiku pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus, išdėstytos, EESRK apgailestauja, kad **2013 m. metinėje augimo apžvalgoje neanalizuojamos priežastys, kodėl šie tikslai įgyvendinami nepakankamai sparčiai**.

1.3 Atsižvelgdamas į sunkią ekonominę padėtį, neigiamus padarinius socialinei sanglaudai, didelį ir vis augantį nedarbą bei skurdą, **Komitetas nepitaria tam, kad dabartinė griežto taupymo politika būtų tęsiama, ir išpėja dėl sunkių gilaus ir užsitęsusio nuosmukio padarinių**, kurie gali struktūriškai susilpninti ekonomiką ir sutrukdyti pereiti prie aplinkos apsaugos požiūriu tvaraus jos modelio. Panašų susirūpinimą dėl Europos padėties ir dėl griežto taupymo priemonių poveikio ekonomikos augimui reiškia ir daugelis kitų tarptautinių politikos subjektų.

1.4 Dėl „**augimą skatinančio**“ **konsolidavimo** idėjos Komitetas pažymi, kad jau ragino ⁽¹⁾ viešuosius finansus konsoliduoti

per kuo lankstesnį laikotarpį tam, kad nebūtų sugriauta augimo dinamika ir būtų išsaugota „pažangi“ pajamų ir išlaidų bei pasiūlos ir paklausos pusiausvyra. Komitetas taip pat dar kartą išpėja, jog viešųjų paslaugų ir kolektyvinio solidarumo sistemos silpninti yra pavojinga, jeigu norima, kad nemažėtų socialinė apsauga nuo didelės visuomenei kylančios rizikos (nedarbo, ligų, senėjimo) ir būtų išvengta santaupų kaupimo atsargai.

1.5 Dėl „**diferencijuoto**“ **konsolidavimo** idėjos ir pasiūlymo, kad finansinius neramumus išgyvenančios valstybės narės turėtų „nedelsdamos imtis fiskalinio koregavimo“, o kitoms valstybėms narėms turėtų būti leidžiama palikti veikti automatines stabilizavimo priemones, Komitetas abejoja, ar toks politikos priemonių derinys būtų veiksmingas. Tai vis tiek gali turėti tiesioginio neigiamo poveikio visai euro zonai, ypač toms valstybėms narėms, kurios jau patiria gilų, griežto taupymo sukeltą nuosmukį. Kartu yra akivaizdu, kad norėdamos įveikti krizę ir grąžinti stabilumą bei augimą, kai kurios šalys turės dėti daug daugiau pastangų.

1.6 Komitetui nerimą kelia tai, kad ekonomikos politika yra nesubalansuota ir kad griežtam taupymui yra teikiama ypač daug svarbos. Komitetas mano, kad fiskalinis konsolidavimas dideliems fiskalinės pusiausvyros sutrikimams šalinti turi būti vykdomas **ilgesnį laikotarpį**, ir ragina nustatant šį fiskalinio konsolidavimo laikotarpį atsižvelgti į **labai sugriežtintą ir konkretų Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo**.

1.7 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje fiskalinis konsolidavimas pateisinamas tuo, kad reikia sugrąžinti pasitikėjimą, ypač finansų rinkų. Nors EESRK sutinka, kad galimybės naudotis kreditais yra svarbios ir kad svarbu pašalinti finansų rinkų sektoriaus trūkumus, nori atkreipti dėmesį į tai, kad ne mažiau svarbus yra namų ūkių ir verslo sektoriaus pasitikėjimas ir kad

⁽¹⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 8–15.

pasitikėjimo nebus, jei įmonės nerims dėl paklausos, o žmonės – dėl savo darbo vietų, atlyginimo, socialinio saugumo. Vienodai dėmesio reikia skirti **ir finansų rinkų, ir vartotojų bei gamintojų pasitikėjimui.**

1.8 Komitetas ragina imtis **konkrečių priemonių ekonomikos augimui, darbo vietų kūrimui ir konkurencingumui grąžinti**, o dabartinę pirmininkaujančią valstybę – užtikrinti, kad būtų vykdoma ryžtinga ekonomikos augimo darbotvarkė. Reikalingos drąsios priemonės augimui ir užimtumui skatinti ir tokia investicijų politika, pagal kurią Europos ekonomiką būtų siekiama ir atgaivinti (trumpuoju laikotarpiu), ir struktūriškai pertvarkyti (per ilgesnį laikotarpį) bei taip išspręsti svarbiausias problemas: užtikrinti tvarumą, sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, sustiprinti socialinę konvergenciją ir padidinti inovacijomis kuriamą konkurencingumą.

1.9 Ypač svarbu derinti **politikos priemones**, kuriomis ekonomika būtų ir gaivinama, ir griežčiau valdoma ⁽²⁾.

Naujoji būsimos Europos politika turi būti grindžiama keletu principų. Būtina siekti, kad valstybės narės užuot konkuravusios viena su kita, laikytųsi itin integruotos europinės, viršnacionalinės ir daugiametės politikos. Rinkos, ypač finansų rinkų, jėgas reikia kontroliuoti ir nukreipti demokratiniu keliu nubrėžtiems prioritetams įgyvendinti. Finansų sistema turi būti tvirta, bet kartu ir sąžininga, o ištekliai – skirstomi teisingai. Stipresni regionai turi remti silpnesnius, padėti jiems pasivysti našesnės, novatoriškesnės ir stipresnės ekonomikos regionus. Savo ruožtu valstybės narės, kurios gali pritraukti papildomų mokesčių pajamų, turi jas panaudoti skolos naštai mažinti.

1.10 Komitetas palankiai vertina **Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo** ir kviečia Komisiją bei Europos Vadovų Tarybą jį nedelsiant įgyvendinti ir žengti dar vieną žingsnį – šį susitarimą paversti bendra Europos investicijų programa. Todėl EESRK dar kartą ragina užtikrinti, kad biudžetas **būtų tvirtesnis** ir atitiktų plačius ES užmojus bei patiriamus sunkumus, kuo greičiau susitarti dėl kitos daugiametės finansinės programos ir daug dėmesio skirti **EIB**, įgyvendinančiam didelį užimtumą padedančius užtikrinti (pavyzdžiui, MVĮ, svarbiausios infrastruktūros, energetikos ir klimato) projektus.

1.11 EESRK taip pat primena, kokia svarbi **sanglaudos politika**, norint konvergencijos pasiekti visoje ES.

1.12 Dėl ekonomikos augimo atgaivinimo, Komitetas dar kartą pabrėžia **bendrosios rinkos** teikiamas galimybes ir tai, kad ekonomikos konkurencingumui užtikrinti yra reikalingos **inovacijos**. Jis pabrėžia **verslo, ypač MVĮ, verslumo, įmonių kūrimo, socialinių įmonių ir kooperatyvų** reikšmę atsigavimo procesui.

1.13 Kadangi finansiniai, ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai krizės aspektai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, EESRK mano, kad ekonomikos ir Europos semestro ekologiškumo didinimui reikėtų skirti daugiau dėmesio ir ragina šiose srityse glaudžiau bendradarbiauti su pilietine visuomene.

1.14 Dėl **užimtumo ir įgūdžių ugdymo** EESRK dar kartą pabrėžia, kad reikia investuoti į švietimą, mokymą, mokymąsi visą gyvenimą (įskaitant mokymąsi darbo vietoje, dualines pameistrystės sistemas), spręsti tam tikrų įgūdžių turinčių darbuotojų stygiaus ar įgūdžių neatitikties paklausai problemas.

Komitetas dar kartą ragina sudaryti palankesnes sąlygas dalyvauti darbo rinkoje, pagerinti viešąsias įdarbinimo paslaugas, intensyviau įgyvendinti aktyviausias darbo rinkos priemones, skatinti verslumą ir savarankiškai dirbančiuosius. Reikia visomis išgalėmis stengtis pritraukti investicijų, kurios padėtų pasiekti aukštą užimtumo lygį.

EESRK primena, jog neseniai tomis temomis priėmė nuomones ir rengia specialias nuomones dėl jaunimo užimtumo ⁽³⁾ ir dėl rengiamų valstybių narių užimtumo politikos gairių ⁽⁴⁾.

Komitetas pažymi, kad 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje skatinamas darbo rinkos lankstumas, bet mažai dėmesio skiriama užimtumo saugumui. Jis primena anksčiau priimtose nuomonėse išdėstytą mintį, jog būtina užtikrinti darbo rinkos **lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą**, o norint šią pusiausvyrą pasiekti, reikia, kad „socialinis dialogas būtų intensyvesnis ir gyvybingas ir jame aktyviai dalyvautų socialiniai partneriai, kurie galėtų derėtis, daryti įtaką ir prisiimti atsakomybę“ ⁽⁵⁾.

Kalbant apie **atlyginimus** Komitetui nerimą kelia struktūrinių reformų, dėl kurių tarp valstybių narių ryškėja atlyginimų mažėjimo tendencijos, keliamas pavojus. Jis dar kartą pabrėžia, kad norint imtis reformų, susijusių su atlyginimų nustatymu, reikalingos nacionalinio lygmens derybos su socialiniais partneriais, ir prašo, kad Komisija aiškiau išdėstytų savo požiūrį į atlyginimus, infliaciją ir našumą.

⁽²⁾ ETUC/CES, BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP, „Joint statement on the Europe 2020 strategy“ (Bendra deklaracija dėl strategijos „Europa 2020“), 2010 m. birželio 4 d.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato „Jaunimo užimtumo didinimas“, COM(2012) 727 final (dar nepaskelbta OL).

⁽⁴⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 94–101.

⁽⁵⁾ OL C 211/48, 2008 8 19, p. 48–53.

1.15 Komitetas mano, kad daugiau dėmesio reikia skirti **sąžiningumo ir socialinio teisingumo klausimams**. Reformų sąnaudas ir jų teikiamą naudą visi (darbuotojai, namų ūkiai, verslo sektorius) turi pasidalyti po lygiai.

1.16 Komitetas ragina dar labiau stengtis užtikrinti, kad **socialinės apsaugos sistemos veiksmingai padėtų** šalinti krizės padarinius, didinti socialinę įtrauktį, įgyvendinti „Aktyvios įtraukties strategiją“, užtikrinti, kad darbo rinka būtų įtrauki, ir kovoti su skurdu.

1.17 Pagaliau Komitetas primena, kad reikia didinti **demokratinę atskaitomybę už įvairius Europos semestro procesus** ir šių procesų bei nacionalinės ekonominės politikos koordinavimo skaidrumą. Norint tinkamai suformuoti ir įgyvendinti politiką ir reformas, itin svarbus yra socialinis ir pilietinis dialogas. Todėl su **socialiniais partneriais būtina glaudžiai bendradarbiauti ir derinti savo veiksmus**. Komitetas ragina svarbesnį vaidmenį ES, ypač nacionaliniu lygmeniu, suteikti socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms. Kuo aktyviau bus bendradarbiaujama su socialiniais partneriais, tuo geresnių įgyvendinimo rezultatų pavyks pasiekti.

2. Įžanga

2.1 Komisijos komunikate „2013 m. metinė augimo apžvalga“, kuriuo pradedamas Europos semestras, nurodoma, kokie Komisijos manymu turėtų būti 2013 m. bendri biudžeto, ekonomikos ir socialiniai prioritetai. Europos semestro procesu siekiama pagerinti Europos ekonominės ir socialinės politikos koordinavimą tam, kad būtų galima veiksmingai siekti pagrindinių pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ tikslų.

2.2 Valstybės narės vadovaudamosi metine augimo apžvalga turėtų priimti savo ekonominius ir biudžetinius sprendimus – juos turėtų išdėstyti stabilumo ir konvergencijos bei nacionalinėse reformų programose.

2.3 Kadangi reikia atgaivinti ekonomikos augimą ir grąžinti pasitikėjimą, Komisija mano, jog 2013 m. toliau reikia siekti penkių 2012 m. nustatytų prioritetų: vykdyti diferencijuotą, augimą skatinantį fiskalinį konsolidavimą; atkurti įprastą skolinimą ekonomikai; skatinti augimą ir konkurencingumą šiandienai ir ateičiai; spręsti nedarbo problemą ir šalinti krizės sukeltas socialines pasekmes; modernizuoti viešąjį administravimą.

2.4 Šiame nuomonės projekte 2013 m. metinė augimo apžvalga yra analizuojama, dėl jos pateikiama pastabų ir pasiūlymų:

— 3 dalyje pateikiamos bendros pastabos dėl laikotarpio, kuriuo rengta šių metų metinė augimo apžvalga;

— 4 dalyje pateikiamos konkrečios pastabos ir pasiūlymai: kadangi matyti, jog Europa norėdama pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslų žengia ne tuo keliu, nuomonėje keliamos abejonės dėl pasirinktos griežto biudžeto taupymo politikos ir šios politikos poveikio ekonomikai, darbo vietoms ir socialinei sanglaudai. Nuomonėje nurodoma, kad pirmenybę dabar reikėtų teikti realiajai ekonomikai, augimui ir užimtumo priemonėms. Europos politiką formuojantys subjektai, ypač turint omenyje, kad artėja 2013 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimas, raginami keisti politiką ir jos prioritetus bei daugiausia dėmesio skirti Europai naudingoms investicijoms, kurios padėtų atgaivinti ekonomiką, darbo vietų kūrimą ir išspręsti tvaraus vystymosi problemas. Nuomonėje dar kartą pabrėžiama pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimo kuriant ir ES, ir nacionalinio lygmens politiką svarba.

3. Bendros pastabos

3.1 Šių metų metinė augimo apžvalga rengta sudėtingu, liūdną užimtumo ir ekonomikos augimo prognozių laikotarpiu. Komitetas sutinka su metinėje augimo apžvalgoje reiškiamu susirūpinimu, kad užsitęsusi krizė trukdė valstybėms narėms sparčiau įgyvendinti savo užimtumo, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTEP), klimato ir (arba) energetikos, švietimo ir kovos su skurdu tikslus, o skepticizmas dėl ES gebėjimo tuos tikslus pasiekti toliau auga.

Komitetas taip pat pažymi, kad 2013 m. metinės augimo apžvalgos rengimo laikotarpiu vyko ir dar niekada nematytų pokyčių. Europos Vadovų Taryba 2012 m. birželio mėn. priėmė Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo⁽⁶⁾. Dar iš esmės pertvarkyta Sąjungos valdymo struktūra (ypač sugriežtinta biudžeto politikos tarpusavio priežiūra), nes esamomis struktūromis nepajėgta įveikti ekonomikos krizės ir užkirsti kelią jos padarinių plitimui, o tai kelia grėsmę eurui ir visai Europos Sąjungai, dėl to nuosmukis trunka ilgiau, sukeldamas didelį nedarbą. Komitetas ragina šias priemones įgyvendinti operatyviai ir darniai, nes tai bus vieni svarbiausių darbų siekiant atgaivinti ekonomiką ir sugrąžinti investuotojų, verslininkų bei vartotojų pasitikėjimą.

3.2 EESRK pažymi, kad neseniai paskelbti du svarbūs dokumentai: „Siekis sukurti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą“⁽⁷⁾ ir „Stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projektas“⁽⁸⁾; Komitetas dėl šių dokumentų šiuo metu rengia nuomonę.

⁽⁶⁾ EUCO 76/12, p. 7–15.

⁽⁷⁾ Europos Vadovų Tarybos Pirmininko Herman Van Rompuy 2012 m. gruodžio 5 d. ataskaita.

⁽⁸⁾ COM(2012) 777 final/2, 2012 11 30.

Komitetas palankiai įvertino tvirtą nuostatą, jog bankus reikia atsieti nuo valstybių, ir pirmuosius žingsnius bankų sąjungos link ⁽⁹⁾. Buvo išpareigota „daryti visa, ko reikia“, kad būtų užtikrintas finansinis stabilumas, o pats ECB išpareigojo intensyviai stengtis nuraminti krizės ištiktas Europos valstybių skolos rinkas.

Bankų sąjunga padėtų užtikrinti, kad namų ūkiai ir verslo sektoriaus visoje Europos Sąjungoje turėtų vienodas galimybes naudotis kreditais, padėtų sugrąžinti bendrosios rinkos konkurencingumą ir taip pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus.

4. Konkretios pastabos ir pasiūlymai

4.1 *Europa žengia netinkamu keliu – juo einant nepavyks pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslų, tad politikai privalo tai nedelsdami pripažinti.*

4.1.1 Komitetas apgailestaudamas pažymi, kad Komisijos metinėje augimo apžvalgoje iš esmės nieko nerašoma apie strategiją „Europa 2020“, tik išnašose trumpai paminima Eurostato ataskaita ⁽¹⁰⁾. Komisijos komunikate tik nurodoma, kad Europa „nepasiekė suformuluotų <...> tikslų“. Tačiau metinėje augimo apžvalgoje nėra pakankamai išsamiai analizuojamos tikslios priežastys, dėl kurių nepavyko pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslų, komunikate net nekeliamas klausimas, ar dėl dabartinių politinių sprendimų Europos Sąjunga dar labiau netolsta nuo strategijos „Europa 2020“. Komitetas ragina iš esmės išnagrinėti strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo procesą, persikirstyti struktūrinių fondų lėšas šiems tikslams siekti ir taip konkurencingumo bei griežto taupymo politiką suderinti su augimo, darbo vietų kūrimo ir socialine politika.

4.1.2 Komitetas reiškia susirūpinimą dėl to, kad nuolat mažėja 20–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis. 2008–2011 m. šis lygis sumažėjo nuo 70,3 iki 68,6 proc., o strategijoje „Europa 2020“ yra nustatytas tikslas pasiekti, kad darbą turėtų 75 proc. 20–64 metų amžiaus gyventojų. Absoliučiaisiais skaičiais Europa per šį laikotarpį prarado 5 milijonus darbo vietų ⁽¹¹⁾. Visa tai atspindi didelis ir dar augantis nedarbo lygis – šiuo metu 27 ES valstybėse narėse pasiekęs 10,7 proc., o euro zonoje net 11,8 proc ⁽¹²⁾.

Dėl krizės sukulto didelio nedarbo lygio ir griežto viešojo sektoriaus išlaidų socialinėms reikmėms apkarpyimo 2009–2011 m. skurdo ir socialinės atskirties riziką Europos Sąjungoje patiriančių 113,8 milijono žmonių dalis padidėjo dar 5,9 milijono (24,2 proc. gyventojų) ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 34–38.

⁽¹⁰⁾ Eurostatas, „Europe 2020 Strategy – towards a smarter, greener and more inclusive EU economy?“ (Strategija „Europa 2020“: kuriant išmanesnę, ekologiškesnę ir įtraukesnę ES ekonomiką), „Statistics in focus“ 39/2012.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 750 final.

⁽¹²⁾ Eurostato 2013 m. sausio 8 d. pranešimas spaudai Nr. 4/2013.

⁽¹³⁾ Eurostato lentelė http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=t2020_50

Jei tokia tendencija tęsis, sunku įsivaizduoti, kaip bus galima įgyvendinti strategijoje „Europa 2020“ nustatytus užimtumo tikslus ir tikslą iš skurdo išvaduoti 20 milijonų žmonių.

4.1.3 Europos ekonomika, visai priešingai negu kitų pirmaujančių pasaulio šalių ekonomika, 2012 m. vėl nugrimzdė į krizę; iš ekonomikos prognozių matyti, kad 2013 m. augimas bus ypač mažas, 2014 m. ekonomika galbūt, bet labai nedaug, atsigaus. Tai reiškia, kad jei fiskalinė politika išliks nepakitusi ir nebus imtasi papildomų politinių priemonių augimui ir užimtumui padidinti, užimtumo lygis ir socialinė padėtis ir toliau blogės.

4.1.4 Komitetas pažymi, kad panašius klausimus dėl Europos padėties kelia daugelis kitų tarptautinių politikos subjektų. TDO įspėjo, kad jei nebus imtasi darnių priemonių ir atsisakyta griežto taupymo strategijos, euro zona gali prarasti dar 4,5 mln. darbo vietų ⁽¹⁴⁾. Jungtinių Tautų pasaulinėje apžvalgoje „World economic situation and prospects 2013“ („2013 m. pasaulio ekonominė padėtis ir perspektyvos“) ⁽¹⁵⁾ įspėjama, kad 2012 m. nuosmukis tęsis, o 2015 m. dar pagilės ⁽¹⁶⁾, jei Graikija, Italija, Portugalija ir Ispanija 2013 m. ir toliau karpys savo biudžetus. Kadangi Jungtinės Valstijos atsidūrė ant „fiskalinio skardžio“ krašto ir Kinija išgyvena sunkų laikotarpį, manoma, kad Europos fiskalinio konsolidavimo strategija kelia riziką pasaulinei ekonominei veiklai. Net TVF savo pasaulio ekonomikos apžvalgoje ⁽¹⁷⁾ reiškia didelių abejonių ir pripažįsta, kad griežto taupymo poveikis ekonomikos augimui buvo tikrai nepakankamai įvertintas ir sukėlė abejonių dėl taikytų fiskalinių daugiklių masto.

4.1.5 Komitetas įspėja Europos politikos kūrėjus, kad užsitetęs nuosmukis gali struktūriškai susilpninti ekonomiką ir sutrukdyti pereiti prie kito jos aplinkosauginio ir energetinio modelio.

Galimi ilgalaikio nedarbo padariniai – prarandami igūdžiai, nusi-vylimas, diskriminacija samdant darbuotojus, paliekama darbo rinka; dėl jų našumui ir augimo potencialui būtų daromas ilgalaikis neigiamas struktūrinis poveikis.

⁽¹⁴⁾ TDO 2012 m. tyrimas „Eurozone job crisis: trends and policy responses“ (Euro zonos užimtumo krizė. Tendencijos ir atsakomosios politikos priemonės), p. 11.

⁽¹⁵⁾ Jungtinių Tautų 2012 m. gruodžio mėn. apžvalga „World economic situation and prospects 2013 – global outlook“ (2013 m. pasaulio ekonomikos padėtis ir perspektyvų apžvalga), p. 28.

⁽¹⁶⁾ 2013 m. – 0,9 %, 2014 m. – 2,1 %, 2015 m. – 3,3 %.

⁽¹⁷⁾ TVF 2012 m. spalio mėn. tyrimas „World Economic Outlook. Coping with High Debt and Sluggish Growth“ (Pasaulio ekonomikos apžvalga. Siekiai susidoroti su didele skola ir vangiu augimu), pvz. p. 21 arba 1.1 interpas, p. 41.

Valstybės ir privačių investicijų trūkumas (kai įmonės mato, jog paklauskos perspektyvos menkos) gali paveikti ekonomikos augimo galimybes, nes nebus pakankamos techninės pažangos ir naujovių. Tam, kad to būtų išvengta, reikia skubiai peržiūrėti makroekonominę politiką ir paskatinti imtis reformų: pavyzdžiui, vykdyti aktyvią darbo rinkos politiką, skatinti investicijas, laikytis socialinės įtraukties politikos.

Diferencijuotas augimą skatinantis fiskalinis konsolidavimas

4.1.6 Nors 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje pripažįstama, kad fiskalinis konsolidavimas ekonomikai gali padaryti trumpalaikį neigiamą poveikį, iš karto pateikiami kiti argumentai, kodėl šis poveikis yra minimalus. Komitetas norėtų aptarti abu argumentus.

1) 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje keliama „augimą skatinančio konsolidavimo“ idėja, kuri reiškia, kad tose šalyse, kuriose mokesčių normos ir taip aukštos, išlaidų mažinimas labiau padeda siekti augimo negu tolesnis mokestinių pajamų didinimas. Komitetas apgailestauja, kad Komisija konkrečiau nenurodo, ką reiškia „aukšta mokesčių norma“ ir primena, kad 2011 m. priimtoje nuomonėje dėl protoingo valstybės finansų konsolidavimo metodų⁽¹⁸⁾ Komitetas nurodė, jog valstybės finansai turėtų būti konsoliduojami kuo lankstesniu laikotarpiu, kad nebūtų sugriauta augimo dinamika ir „pažangi“ pajamų ir išlaidų bei bendros pasiūlos ir paklauskos pusiausvyra. Toje pačioje nuomonėje Komitetas įspėjo, kad viešųjų paslaugų ir kolektyvinio solidarumo sistemas silpninti yra rizikinga. Iš tiesų, jeigu, kaip dabar yra kai kuriose valstybėse narėse, socialinė apsauga nuo didelės visuomenės patiriamos rizikos (nedarbo, ligų, senėjimo) labai sumažės, logiška, kad gyventojai į nesaugumo didėjimą reaguos kaupdami savo santaupas, laikomas atsargai, o to nuosmukį išgyvenančiai ekonomikai reikia mažiau.

2) Kitas argumentas yra tas, kad valstybės narės, kurios išgyvena finansinius neramumus, turėtų toliau griežtai taupyti ir net „nedelsdamos imtis fiskalinio koregavimo“, o kitoms valstybėms narėms būtų leidžiama palikti veikti automatines stabilizavimo priemones.

Nors akivaizdu, kad norėdamos įveikti krizę kai kurios šalys turės dėti daugiau pastangų, kad sugrąžintų stabilumą ir augimą, Komitetas abejoja, ar toks politikos priemonių rinkinys veiks. Griežta ribojanti fiskalinė politika, kurios būtų laikomasi daugelyje valstybių narių, ir neutrali fiskalinė politika, kurios būtų laikomasi kai kuriose valstybėse narėse, vis tiek turės tiesioginio neigiamo poveikio visai euro zonai, ypač toms valstybėms narėms, kurios jau patiria gilų, griežto taupymo sukeltą nuosmukį.

⁽¹⁸⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 8–15.

4.1.7 Taigi Komitetas nerimauja dėl to, kad ekonominė politika yra nesubalansuota. Pernelyg daug svarbos teikiama griežtam taupymui, o fiskalinis konsolidavimas dideliems fiskalinės pusiausvyros sutrikimams šalinti turi būti vykdomas ilgesnį laikotarpį. Naujausi TVF fiskalinės stebėsenos duomenys⁽¹⁹⁾ tai patvirtina. Per trumpą laikotarpį (2011–2012 m.) euro zonos BVP dėl išlaidų sumažinimo ir mokesčių padidinimo sumažėjo 3 proc.⁽²⁰⁾, taip sukeldamas naują nuosmukio bangą. Šis konsolidavimas vykdytas triskart greičiau negu Europos politikai numatė reformuotame stabilumo pakte (jame nurodoma, kad struktūrinis deficitas mažinamas bent 0,5 proc. BVP per metus).

Tam, kad būtų išvengta tų pačių priežasčių sukeltų tų pačių padarinių Komitetas ragina fiskalinio konsolidavimo laikotarpį nustatyti atsižvelgiant į griežtesnį ir konkretų Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo.

4.1.8 2013 m. metinė augimo apžvalga paremta idėja, kad svarbiausia yra grąžinti ir išsaugoti pasitikėjimą, ypač finansų rinkų pasitikėjimą, antraip gali sumažėti valstybių narių galimybės pritraukti finansavimą iš šių rinkų. Būtent remiantis šia idėja 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje ir toliau propaguojama griežto taupymo politika.

4.1.9 Komitetas pripažįsta, kad finansų rinkoms per krizę tenka ypač svarbus vaidmuo ir kad šio sektoriaus trūkumų šalinimas yra esminis atsigavimo proceso veiksnys. Kreditai tikrai yra kiekvienos ekonomikos gyvybės šaltinis, nes be jų įmonės negali investuoti ar vykdyti komercinę veiklą, o vartotojai negali pirkti prekių ar būsto.

Tačiau Komitetas mano, kad kitų ūkio subjektų (namų ūkių ir įmonių) pasitikėjimas yra ne mažiau svarbus. Net jei įmonės turėtų daugiau galimybių gauti finansavimo ir juo naudodamosi vykdyti komercinę veiklą bei augti, mažesnės palūkanų normos ir didelė kreditų pasiūla neturės tokio poveikio, jei žmonės nerimauja dėl darbo, atlyginimo ir (arba) socialinės apsaugos ir jei įmonės turės didelių abejonių dėl paklauskos perspektyvų.

Komitetas nori pabrėžti, kad finansų rinkų pasitikėjimas ir vartotojų bei gamintojų pasitikėjimas nebūtinai vienas kitam prieštarauja. Kadangi užtikrinus galimybes vėl naudotis finansavimu daugiau įmonių, ypač MVĮ, galės atnaujinti savo įprastą komercinę veiklą, laipsniškai grįš ir vartotojų pasitikėjimas.

⁽¹⁹⁾ TVF 2012 m. spalio mėn. fiskalinės stebėsenos ataskaita „Taking stock – a progress report on fiscal adjustment“ (Padėties apžvalga. Fiskalinio sureguliojimo pažangos ataskaita).

⁽²⁰⁾ Šie 3 proc. atitinka struktūrinio deficito pokytį 2010–2012 m.; struktūrinis deficitas apskaičiuojamas atmetus verslo ciklo poveikį. Šį deficitą reikia koreguoti.

Jei rinkoms didelė valstybės skola kelia nerimą, tai dar didesnis jų nerimas kyla tada, kai kyla ekonomikos žlugimo grėsmė.

Komitetas primena vieną iš savo ankstesnėje nuomonėje dėl 2012 m. metinės augimo apžvalgos išdėstytą mintį: „jei augimo tempas nebus pakankamas, valstybės skolos krizės įveikti nepavyks“⁽²¹⁾. Jei augimui bus skiriama mažai dėmesio, kils ekonomikos nuosmukio rizika.

4.2 *Pirmenybę reikėtų teikti nebe krizės priemonėms, o realiajai ekonomikai, augimui ir užimtumo priemonėms.*

Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo susitarimo pavertimas bendra Europos investicijų programa tvaraus augimo labui

4.2.1 Komitetas ragina imtis konkrečių priemonių ekonomikos augimui, darbo vietų kūrimui ir konkurencingumui grąžinti, o dabartinę pirmininkaujančią valstybę – užtikrinti, kad būtų vykdoma ryžtinga ekonomikos augimo darbotvarkė. Europos Vadovų Taryba pernelyg dažnai palaikydavo tik būtiniausius veiksmus šiai krizei įveikti, o daugiau ryžto parodė tik tada, kai spaudimas rinkoje ėmė kelti grėsmę visam Europos projektui. Todėl reikia atkakliau siekti, kad ekonomikos valdymas būtų tvirtas ir proporcingas, būtų vykdomos reformos, kurios visoje Sąjungoje padidintų struktūrinį konkurencingumą ir kad strategijos „Europa 2020“ darbotvarkė būtų įgyvendinama taip, kaip nustatyta per Europos semestrą. Bet kuri fiskalinio koregavimo priemonė sukels ekonomikos susitraukimą, bet jei taikant tokią priemonę nebus mažinamos išlaidos, kuriomis skatinamas augimo potencialas (švietimo, bedarbių mokymo, MTEP, MVĮ rėmimo išlaidos), ir kartu bus ryžtingai šalinamas finansų sektoriaus susiskaidymas, vidutinio laikotarpio ir ilgalaikeje perspektyvoje bus galima išsaugoti augimą ir užimtumą.

4.2.2 Komitetas palankiai vertina Susitarimą dėl ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo, nes šis susitarimas – tai pirmas svarbus žingsnis pripažįstant, kad augimas yra esminis kovos su krize veiksnys, ir ragina Komisiją ir Europos Vadovų Tarybą jį nedelsiant įgyvendinti ir žengti dar toliau – paversti jį bendra Europos investicine programa.

4.2.3 Pirmenybę reikia teikti „augimą skatinančioms išlaidoms“, pavyzdžiui skirtoms švietimui, įgūdžių lavinimui, inovacijoms, kurios yra labai svarbios Europos ekonomikos konkurencingumui, ekonomikos ekologiškumo didinimui, kuris turi tapti varomąja kitos pramonės revoliucijos jėga, dideliems tinklams, pavyzdžiui, itin sparčiam internetui, energetinėms ir transporto jungtims. Itin svarbu išnaudoti sektorių, kuriuose sukuriamas daug darbo vietų: sveikatos apsaugos, „žaliosios“, „sidabrinės“ ekonomikos, statybos, verslo paslaugų, turizmo ir t. t. galimybes.

⁽²¹⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 51–68, 16 punktas.

4.2.4 Bendroji rinka dar gali suteikti daugiau tiesiogiai juntamos naudos įmonėms, vartotojams, piliečiams, tačiau tam reikalingi tolesnis pokyčiai, pavyzdžiui, paslaugų, judumo, e. prekybos, skaitmeninės darbotvarkės, e. pirkimų, itin mažų įmonių ir šeimos verslo srityse, reikalingos priemonės, kuriomis būtų remiamas naujų įmonių kūrimas, ir kartu taikomos vartotojų apsaugos priemonės, reikia plėtoti socialinę bendrosios rinkos pusę. Reikalingas didesnis skaidrumas, pilietinės visuomenės sąmoningumas, aktyvumas ir atsakomybės jausmas⁽²²⁾.

4.2.5 Komitetas pabrėžia verslo, ypač MVĮ, verslumo ir verslo kūrimo reikšmę ekonomikos gaivinimui ir ekonomikos augimui, inovacijoms, įgūdžiams bei darbo vietų kūrimui. MVĮ potencialui pažaboti galima imtis įvairių priemonių, pavyzdžiui, sudaryti palankesnes sąlygas jų internacionalizavimui, mažinti administracinę naštą, mažinti steigimo išlaidas, sudaryti palankesnes sąlygas naudotis kreditais, dalyvauti kreditų rinkose, naudotis MVĮ skirtomis obligacijų programomis, struktūrinių fondų lėšomis, paskolų garantijomis.

4.2.6 Komitetas taip pat pažymi, kad socialinės įmonės yra svarbiausia Europos socialinio modelio ir bendrosios rinkos dalis. Joms reikia skirti daug dėmesio ir jas skatinti, ypač dabartinėmis atšiauriomis ekonominio klimato sąlygomis, o formuojant Europos politiką reikia atsižvelgti į šių įmonių specifiką.

4.2.7 Reikia pažymėti ir kooperatyvų reikšmę, nes jie prisideda prie socialinės ir teritorinės sanglaudos, vykdo naujas verslumo iniciatyvas ir yra stabilesni bei atsparesni negu kitų formų įmonės, geba išsaugoti darbo vietas net ir per krizes⁽²³⁾.

4.2.8 Komitetas palankiai vertina tai, kad 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje pabrėžiama, jog norint pasiekti strategijoje „Europa 2020“ nubrėžtą klimato kaitos ir energetikos tikslų⁽²⁴⁾, svarbu siekti pažangos tvarios plėtos, atsinaujinančiųjų energijos išteklių, energijos efektyvumo srityse. Norint išsaugoti ekonomikos konkurencingumą, padidinti užimtumą, labai svarbu skatinti tokią ekonomiką, kurioje ištekliai būtų naudojami tausiai ir būtų taikomos mažai anglies dioksido išskiriančios technologijos. Taip pat reikalingas visuotinis pastatų energetinis renovavimas bei investicijos į ekologiškas transporto

⁽²²⁾ OL C 76, 2013 3 14, p. 24–30.

⁽²³⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 24–29.

⁽²⁴⁾ Strategijos „Europa 2020“ tikslai: iki 2020 m. šiltnamio dujų išlaidas sumažinti 20 proc. palyginti su praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio lygiu, iki 2020 m. 20 proc. suvartojamos energijos gauti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir iki 2020 m. 20 proc. padidinti išteklių vartojimo veiksmingumą.

paslaugas, atliekų tvarkymą ir vandenvaldą. Kartu reikia tobulinti energijos perdavimo tinklus, kad Europoje būtų sudarytos sąlygos didelio elektros energijos kiekio perdavimui ir mainams. Norint dar labiau sustiprinti Europos konkurencingumą tuo pat metu reikia investuoti į didelio našumo transeuropinius transporto tinklus, plėsti plačiajuosčio ryšio tinklų infrastruktūrą.

4.2.9 Pramonės politika, veiksmingas gamtos išteklių naudojimas ir inovacijos turi veikti kartu ir padėti užtikrinti tvarų augimą.

4.2.10 Daug investicijų reikia struktūriniams pokyčiams įgyvendinti, kad ES ekonomika žengtų pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo keliu.

Komitetas atkreipia dėmesį į valstybių ir vyriausybių vadovų pasiektą susitarimą dėl kitos Daugiametės finansinės programos ir pakartoja, kad svarbu patvirtinti tokią Daugiametę finansinę programą, kuri sudarytų sąlygas strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimui.

EESRK pažymi neseniai priimtas nuomones dėl ES biudžeto ⁽²⁵⁾, kuriose jis vis teigė, jog norint atremti dabartinius iššūkius, ES reikalingas tvirtesnis biudžetas. Į ES biudžetą reikėtų žvelgti ne kaip į našta, bet kaip į pažangią priemonę masto ekonomijai įgyvendinti, išlaidoms mažinti ir konkurencingumui, augimui bei užimtumui skatinti.

Papildomų išteklių būtų galima pritraukti pasinaudojus kitais finansavimo šaltiniais. EESRK pritaria EIB veiksmams, kuriais investicijoms į realiąją ekonomiką sudaromos sąlygos gauti ilgalaikio finansavimo ir pritraukiamos privačios lėšos. Komitetas palankiai vertina tai, kad daug dėmesio skiriama projektams, kurie daro didžiausią poveikį augimui ir užimtumui (pavyzdžiui, MVĮ, žinių ekonomikos, žmogiškojo kapitalo, efektyvaus energijos vartojimo ir klimato kaitos projektams), ir ragina didesnę skiriamą finansavimą, kuris yra skiriamas EIB, kuo greičiau nukreipti į MVĮ sektorių. Komitetas taip pat palankiai vertina tai, kad EIB garantijos naudojamos privačioms investicijoms į pastatų renovaciją energetiniam jų efektyvumui didinti.

EESRK taip pat pritaria projektų obligacijų įvedimui pagrindiniams infrastruktūros projektams transporto, energetikos ir IRT srityse finansuoti. Tai svarbus pirmas žingsnis taip reikalingos būsimos ES investicinės programos link.

⁽²⁵⁾ OL C 229, 2012 7 31, 9. 32–38 ir OL C 248, 2011 8 25, p. 75–80.

4.2.11 EESRK atkreipia dėmesį į sanglaudos politikos svarbą norint visoje ES pagal strategiją „Europa 2020“ pasiekti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. EESRK dar kartą pakartoja savo raginimą laikytis bendros, vieningos sanglaudos politikos, į jos įgyvendinimą įtraukti pilietinę visuomenę, stengtis, kad šia politika būtų siekiama realių ir konkrečių rezultatų ir būtų galima padėti mažiau pažengusioms ir labiausiai nuo krizės nukentėjusioms ES valstybėms narėms ⁽²⁶⁾.

4.2.12 Komitetas palankiai vertina tai, kad metinėje augimo apžvalgoje daug dėmesio skiriama viešojo administravimo modernizavimui. Komiteto nuomone, be kitų dalykų reikia, kad vykdant viešuosius pirkimus būtų skatinamos inovacijos, kovojama su korupcija, didinamas mokesčių surinkimo veiksmingumas, užtikrinamas finansinių išteklių pakankamumas ir ugdomi gebėjimai pasinaudoti struktūrinių fondų parama.

Darbo vietų kūrimas ir įgūdžių stiprinimas

4.2.13 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje pripažįstama, kad „kelerius metus ekonomikos augimas buvo vangus, todėl krizės socialiniai padariniai ypač juntami“, taip pat „labai padidėjo nedarbo lygis, didėja ir vargas bei skurdas“. Tam tikros gyventojų grupės nukentėjo labiausiai, būtent jaunuoliai, žemos kvalifikacijos darbuotojai, ilgalaikiai bedarbiai, vieniši tėvai (motinos), migrantų kilmės asmenys ⁽²⁷⁾.

Reikia visomis išgalėmis stengtis pritraukti tiek viešojo, tiek ir privačiojo sektoriaus investicijų, kurios skatintų užimtumą. EESRK ne kartą ragino įgyvendinti Europos ekonomikos atgaivinimo planą, kuris visapusiškai veiktų ir darbo rinkos politiką (poveikis prilygtų 2 proc. BVP) ⁽²⁸⁾. EESRK taip pat siūlė parengti Socialinių investicijų paketą, kuriuo siekiama tvariai įveikti krizę ir investuoti į ateitį ⁽²⁹⁾.

Komitetas dar kartą ragina didinti darbuotojų aktyvumą darbo rinkoje, gerinti jų įgūdžius, sudaryti sąlygas judumui, gerinti viešąsias įdarbinimo paslaugas, intensyviau įgyvendinti aktyvias darbo rinkos priemones, remti verslą ir savarankiškai dirbančius asmenis. Komitetas sutinka su Komisijos nuomone, kad kai kuriuose regionuose ar sektoriuose nepaisant aukšto nedarbo lygio stinga tam tikrų įgūdžių turinčių darbuotojų, o įgūdžių pasiūla neatitinka paklauskos.

Jis siūlo imtis priemonių, kuriomis būtų skatinamas atitinkamo lygmens socialinis dialogas dėl darbo laiko paskirstymo.

⁽²⁶⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 76–82.

⁽²⁷⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 94–101.

⁽²⁸⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 65–70.

⁽²⁹⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 23–28.

Komitetas palankiai vertina Komisijos neseniai paskelbtą Jaunimo užimtumo srities dokumentų rinkinį ⁽³⁰⁾. Jame išdėstyti pasiūlymai, be kita ko, „Jaunimo garantijų“ iniciatyvos įgyvendinimas, turėtų būti savalaikiai ir privalomi, taip pat paremti atitinkamais ištekliais. Visos valstybės narės turėtų sugebėti priimti šiuos pasiūlymus.

4.2.14 Komitetas toliau ragina investuoti į švietimą, mokymą, mokymąsi visą gyvenimą (įskaitant mokymąsi darbo vietoje, dualistines pameistrystės sistemas), šalinti kvalifikacijos trūkumus ir atitiktis spragas ⁽³¹⁾.

4.2.15 Skirstant Europos socialinio fondo paramą ir ją papildant Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšomis, pirmiausia reikia stengtis nuo krizės poveikio apsaugoti pažeidžiamas visuomenės grupes ⁽³²⁾ ir sukurti specialų Jaunimo solidarumo fondą ⁽³³⁾.

Vykdamas darbo rinkos reformas būtina pusiausvyra

4.2.16 Komitetas pažymi, kad 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje skatinamas darbo rinkos lankstumas, bet mažai dėmesio skiriama užimtumo saugumui.

Komitetas sutinka, kad mažinant darbo vietų apsaugos pagal įvairias darbo sutartis skirtumus ir taip sumažinus darbo rinkos segregaciją gali išaugti užimtumo lygis. Tačiau Komitetas primena anksčiau priimtą nuomonę ⁽³⁴⁾, kurioje pažymėjo, jog darbo rinkos lankstumą būtina derinti su užimtumo saugumu. „Darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros sąvoka nereiškia, jog vienašališkai ar neteisėtai ribojamos darbuotojų teisės“. EESRK keletą kartų yra pabrėžęs, jog būtina, kad „socialinis dialogas būtų intensyvesnis ir gyvybingas ir jame aktyviai dalyvautų socialiniai partneriai, kurie galėtų derėtis, daryti įtaką ir priimti atsakomybę už darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros sąvokos apibrėžtį, jos sudedamąsias dalis ir jos pasekmių įvertinimą“ ⁽³⁵⁾. EESRK taip pat dar kartą pažymi, kad norint pašalinti rinkų susiskaidymą reikia užtikrinti „atitinkamą saugumą pagal įvairias sutartis dirbantiems darbuotojams“ ⁽³⁶⁾.

Komitetas pabrėžia, kad lankstumu neįmanoma ištaisyti makroekonominės paklausos klaidų; taip padėti galima dar pabloginti, jei pastovios ir kokybiškos darbo vietos pakeičiamos

nesaugiais darbo santykiais. Be to, panaikinus „smūgio amortizatorius“ (darbo apsaugą, bedarbių pašalpas) ekonomika gali daug skaudžiau nukentėti nuo neigiamų ekonominių sukrėtimų.

Atlyginimų struktūrinė reforma

4.2.17 Komitetas primena, kad norint imtis reformų, susijusių su atlyginimų nustatymu, reikalingos nacionalinio lygmens derybės su socialiniais partneriais. Jose reikia rasti pakankamo paklausos augimo, kainų stabilumo, didelės ir (arba) vis didėjančios nelygybės suvaldymo priemonių ir kainų konkurencingumo išsaugojimo pusiausvyrą. Komitetui kelia nerimą tai, kad struktūrinės reformos atlyginimų srityje tarp valstybių narių skatina atlyginimų mažėjimo tendencijas, dėl kurių Europos Sąjungoje mažėja vidaus paklausa, o padėdamos didinti euro zonos teigiamą užsienio prekybos balansą prisideda prie to, kad euras vis labiau pervertinamas. TDO patvirtina šią tendenciją ir išpėja dėl galimų plačių ekonominių ir socialinių šių tendencijų padarinių ⁽³⁷⁾.

Metinės augimo apžvalgos nuostatos dėl minimalaus atlyginimo, kuriose teigiama, kad „minimalaus atlyginimo dydžiu turėtų būti užtikrinta pusiausvyra tarp darbo vietų kūrimo ir adekvačių pajamų“, atspindi bendrą idėją, kad naujų darbo vietų kūrimo neįmanoma suderinti su įvairiais kitais veiksniais, pavyzdžiui, darbo vietų kokybės ir norėjimo priimti darbo pasiūlymą. Komitetas abejoja, ar esama tokios priešpriešos įrodymų, juolab, kad TDO, atlikusi minimalaus atlyginimo Europos Sąjungoje tyrimą, negalėjo patvirtinti teiginio, kad minimalus atlyginimas naikina darbo vietas ⁽³⁸⁾. Komitetas primena, kad dar iki krizės išsigalėjusį principą, jog „dirbti turi apsimokėti“, reikia taikyti ir toliau.

Komitetas primygtinai ragina Komisiją aiškiau išdėstyti savo požiūrį į darbo užmokestį, infliaciją ir darbo našumą. Nors Komisijos komunikate dėl užimtumo srities dokumentų rinkinio ⁽³⁹⁾ patikslinama, kad realus darbo užmokestis turėtų būti suderintas su našumo raida, 2013 m. metinėje augimo apžvalgoje nesugebėta nurodyti, kokį darbo užmokestį – nominalų ar realų – Komisija pageidauja suderinti su našumu. Šie du metodai yra labai skirtingi, nes antruoju atveju gali būti, kad apskaičiuojant nominalų darbo užmokestį atsižvelgiama tik į našumą, bet nebeatsižvelgiama į infliaciją. Taikant tokią „taisyklę“ kiltų pavojus, kad neigiamų ekonomikos sukrėtimų atveju nulinė infliacija sukeltų defliaciją.

Socialinio teisingumo skatinimas

4.2.18 Apskritai Komitetas laikosi nuomonės, kad daugiau dėmesio reikėtų skirti sąžiningumo ir socialinio teisingumo klausimams. Siekiant sustiprinti pasitikėjimą ir užtikrinti veiksmingą politikos įgyvendinimą, ekonominės politikos ir struktūrinių reformų sąnaudas ir jų teikiamą naudą visi (darbuotojai,

⁽³⁰⁾ COM(2012) 727 final, dėl kurio EESRK šiuo metu rengia nuomonę (SOC/474 - CES2419-2012_00_00_TRA_APA).

⁽³¹⁾ EESRK šiuo metu rengia nuomonę (SOC/476 - CES658-2013_00_00_TRA_APA) dėl Komisijos komunikato „Švietimo persvarstymas: investicijos į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“, COM(2012) 669 final.

⁽³²⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 82–87.

⁽³³⁾ OL C 11, 2013 1 15, p. 65–70.

⁽³⁴⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 48–53.

⁽³⁵⁾ OL C 256, 2007 10 27, p. 108–113, 1.3 punktas.

⁽³⁶⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 48–53, 1.1.1 punktas.

⁽³⁷⁾ TDO 2012 m. tyrimas „Global wage report 2012/2013 – Wages and equitable growth“ (2012–2013 m. pasaulio atlyginimų ataskaita. Atlyginimai ir teisingas augimas).

⁽³⁸⁾ TDO 2010 m. tyrimas „The minimum wage revisited in the enlarged EU“ (Naujas žvilgsnis į minimalius atlyginimus padidėjusioje ES), p. 26.

⁽³⁹⁾ COM(2012) 173 final.

namų ūkiai, verslo sektorius) turi pasidalyti po lygiai. Komitetas sutinka su metinės augimo apžvalgos nuostatomis, jog skaidrumas ir sąžiningumas daro svarbų poveikį visuomenei ir ragina Komisiją stebėti, ar nacionalinėje politikoje – nacionalinėse reformų programose – į tai atsižvelgiama.

Socialinės įtraukties skatinimas ir kova su skurdu

4.2.19 Komitetas pritaria metinėje augimo apžvalgoje išdėstytam raginimui dar labiau stengtis užtikrinti, kad kovojant su krizės padariniais socialinės apsaugos sistemos būtų veiksmingos, taip siekiant didinti socialinę įtrauktį, įgyvendinti „Aktyvios įtraukties strategiją“ ir užtikrinti, kad darbo rinka būtų įtrauki ir būtų pašalintas skurdas.

Lyčių lygybės skatinimas

4.2.20 EESRK mano, kad lyčių lygybės aspektas, kuris nenagrinėjamas nė vienoje iš septynių strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų, dabar turi būti įtrauktas į Europos semestro procesą (pavyzdžiui, į nacionalines reformų programas), nes jis yra labai svarbus norint pasiekti pagrindinius strategijos „Europa 2020“ tikslus⁽⁴⁰⁾.

4.3 Pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimo Europos semestre svarba

4.3.1 Komitetas primena, kad reikia didinti demokratinę atskaitomybę už įvairius Europos semestro procesus ir šių procesų bei nacionalinės ekonominės politikos koordinavimo skaidrumą. Turint omenyje tai, kad šiuo metu mažėja tikėjimas Europos institucijų gebėjimu pasiekti rezultatų, norint užtikrinti didesnę legitimumą ir atsakomybę, itin svarbu svarbesnį vaidmenį suteikti piliečiams, socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei atstovaujančioms institucijoms. Vertikalūs ir hori-

zontalus dialogas turi esminės svarbos⁽⁴¹⁾, reikia operatyviai įgyvendinti ES sutarties 11 straipsnio nuostatas dėl dalyvaujančiosios demokratijos⁽⁴²⁾.

Komitetas mano, kad metinės augimo apžvalgos nuostatos dėl socialinio dialogo svarbos yra nepakankamai griežtos. Prireikus struktūrinių reformų reikėtų imtis ne vien konsultuojantis, bet ir glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais. Dialogas su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis, pavyzdžiui, vartotojų organizacijomis, yra ypač svarbus norint tinkamai suformuoti ir įgyvendinti politiką ir reformas. Jie gali padėti padidinti reformų patikimumą ir socialinį pripažinimą, nes sutarimas ir pasitikėjimas gali padėti pasiekti didesnio suinteresuotųjų subjektų lojalumo ir užtikrinti reformų sėkmę. Socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos gali įvertinti politikos poveikį ir prireikus laiku dėl jos išpėti. Daugelyje sričių politikos pasiūlymus praktiškai įgyvendina būtent socialinės organizacijos, ypač socialiniai partneriai⁽⁴³⁾.

Komitetas ragina ir ES, ir nacionaliniu lygmenimis socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms suteikti svarbesnį vaidmenį. Juos būtina veiksmingai ir laiku įtraukti į Europos semestro procedūras, metinių augimo apžvalgų, užimtumo gairių, bendrų ekonomikos politikos gairių (kurios kartu sudaro „ES 2020 integruotas gaires“) ir konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų rengimo procesą. Nacionaliniu lygmeniu šiuos socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas reikėtų aktyviau įtraukti į nacionalinių reformų programų rengimo procesą; EESRK ir toliau glaudžiai bendradarbiaus su nacionalinėmis ESRT ir (arba) panašiomis organizacijomis, kad galėtų Europos politiką formuojančioms institucijoms suteikti informacijos apie naujausius nacionaliniu lygmeniu vykstančius procesus. Kuo aktyviau bus bendradarbiaujama su socialiniais partneriais, tuo geresnių įgyvendinimo rezultatų pavyks pasiekti.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

⁽⁴⁰⁾ OL C 76, 2013 3 14, p. 8–14.

⁽⁴¹⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 122–127.

⁽⁴²⁾ EESRK nuomonė dėl Lisabonos sutarties 11 straipsnio 1 ir 2 dalių įgyvendinimo principų, tvarkos ir veiksmų, OL C 11, 2013 1 15, p. 8.

⁽⁴³⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato „Stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo užtikrinimo veiksmai“, OL C 44, 2013 2 15, p. 153.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų statuto ir finansavimo

(COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD))

(2013/C 133/16)

Pranešėjas **Henri MALOSSE**

Bendrapranešėjai **Georgios DASSIS** ir **Luca JAHIER**

Taryba, 2012 m. spalio 10 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. spalio 22 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnio pirma įtrauka, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų statuto ir finansavimo

COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD),

ir Komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 19 straipsnio 1 dalimi, 2012 m. lapkričio 15 d. nusprendė įsteigti pakomitetį, kuriam pavedė organizuoti darbą šiuo klausimu.

Europos politinių partijų finansavimo pakomitetis, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 30 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Henri MALOSSE, bendrapranešėjai: Georgios DASSIS ir Luca JAHIER.

487-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. vasario 13–14 d. (vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 155 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

1. EESRK pritaria Komisijai ir Parlamentui, kad geresnis Europos Sąjungos veikimas neatsiejamas nuo labiau žinomų ir pripažįstamų ir kartu piliečiams geriau atstovaujančių ir jiems artimesnių politinių partijų ir fondų įsivertinimo ES lygmeniu.

2. EESRK remia vienodo Europos politinių partijų ir fondų teisinio statuso sukūrimą ir jų veiklos priežiūros peržiūrą siekiant pagerinti jų demokratinio vidaus veikimo sąlygas ir jų veiksmingumą, matomumą, skaidrumą ir atskaitomumą.

3. Todėl EESRK ypač pabrėžia, kad tokį statusą turinčios partijos ir fondai turi pritarti Europos projekto tikslams ir pagrindinėms vertybėms, kuriomis jis grindžiamas ir kurios įtvirtintos Europos sutartyse ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.

3.1 Kalbant apie Europos projekto tikslus, EESRK laikosi nuomonės, kad toks statusas turėtų įpareigoti prisidėti prie taikos stiprinimo, valstybių ir tautų bendradarbiavimo, ekonominės ir socialinės pažangos ir piliečių gerovės skatinimo, taip pat demokratinio naudojimosi žodžio ir diskusijų laisvės.

3.2 Kalbant apie pagrindinių Europos lygmeniu užtikrinamų vertybių puoselėjimą, EESRK pabrėžia, kad būtina gerbti vertybes, įtvirtintas Europos sutartyse, visų pirma Europos Sąjungos sutarties preambulėje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, kurios 21 straipsniu draudžiama bet kokia diskriminacija, kad ir kokios būtų jos priežastys. Moterų ir vyrų lygybės

visose srityse principas, kuris taip pat įtvirtintas minėtos Chartijos 23 straipsnyje, turėtų būti konkrečiai taikomas Europos politinių partijų ir fondų valdymo organuose.

3.3 EESRK rekomenduoja Europos statusą norinčioms gauti politinėms partijoms ir fondams atitinkamoje deklaracijoje įsipareigoti laikytis minėtų pagrindinių principų. Europos Parlamentas, visų pirma jo Konstitucinių reikalų komitetas, turėtų stebėti pagrindinių ES sutartyse įtvirtintų principų ir teisių pažeidimus ir apie juos pranešti.

3.4 EESRK taip pat primena, kad lemiamą vaidmenį prižiūrint, ar laikomasi šių principų, turės atlikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, visų pirma sudarydamas sąlygas į jį kreiptis pagal procedūrą dėl laikinųjų apsaugos priemonių.

4. EESRK taip pat pabrėžia, kad būtina remti ne tik jau veikiančias Europos politines partijas ir fondus, bet ir naujų šio lygmens partijų ir fondų kūrimą ir vystymąsi, jei tik jie atitinka nustatytus veiklos, vertybių gerbimo ir reprezentatyvumo kriterijus.

4.1 Kalbant apie papildomą sąlygą, būtiną norint įgyti teisę gauti finansavimą, kriterijus, pagal kurį pakanka vieno Europos Parlamento nario, kad ji būtų patenkinta, anaipol neatrodo tinkamas, visų pirma todėl, kad rinkimų tvarka – taigi ir galimybės būti išrinktam – valstybėse narėse vis dar labai smarkiai skiriasi.

4.2 Taigi, EESRK siūlo taikyti tokius reprezentatyvumo kriterijus, kurie geriau padėtų išvengti nepagrįstos diskriminacijos. Šiuo požiūriu Komitetas rekomenduoja remtis Europos piliečių iniciatyvoms taikomais kriterijais ir siūlo taikyti sąlygą, pagal kurią reikalaujama paskutiniuose Europos Parlamento rinkimuose būti surinkus ne mažiau kaip milijoną balsų mažiausiai septyniose skirtingose šalyse.

4.3 Europos partijų ir fondų finansavimas, biudžetas ir parama jiems turi būti skaidrūs ir vieši. Piliečiai turi teisę ir privalo būti informuojami apie finansavimo tvarką ir partijų bei fondų patirtas išlaidas. Jei taikomos sankcijos ir (arba) sustabdomas finansavimas, apie tai turi būti pranešama spaudoje.

5. Nagrinėdamas šį pasiūlymą dėl reglamento EESRK taip pat nori primygtinai priminti, kad vis dar laikomasi nevienodo požiūrio į Europos politinio pobūdžio partijas bei fondus ir asociacijas bei fondus, Europos lygmeniu siekiančius visuotinio intereso tikslų (pavyzdžiui, ekonominių, profesinių sąjungų, socialinių, humanitarinių, kultūros, aplinkos apsaugos, sporto ir pan.) ir ši tendencija netgi plinta.

5.1 Europos Sąjungos sutarties, vadinamos „Lisabonos sutartimi“, 11 straipsnyje pripažįstama dalyvaujamoji demokratija ir kartu ES viešojoje erdvėje diskusijas skatinančių asociacijų ir fondų svarba. EESRK pabrėžia, kad internetui tapus prieinamu visiems šie Europos asociacijų tinklai įgijo dar daugiau, kartais netgi lemiamos, svarbos. Jie yra naujieji dalyvaujamosios demokratijos skleidėjai ir jau dabar atlieka gyvybiškai svarbų ir vis svaresnį vaidmenį informuojant, plėtojant viešas diskusijas ir formuojant Europos nuomonę. Taigi jie praturtina ir naudingai papildo atstovaujamosios politinės demokratijos struktūras. Ši pridėtinė vertė ypač aiškiai pastebima Europos lygmeniu, kai gausios šios dalyvaujamosios demokratijos atšakos natūraliai peržengia valstybes skiriančias sienas.

5.2 Atsižvelgdamas į dėl krizės didėjančią prarają tarp piliečių ir Europos vadovų bei atsakingų politikų, EESRK išpėja Komisiją, kad požiūris, pagal kurį rūpinamasi tik konkrečiomis ir išskirtinėmis Europos politinių „asociacijų“ teisėmis nė vienos iš jų atitikmens nesuteikiant toms kitoms Europos asociacijoms, būtų netinkamas ir gali turėti neigiamų ir nepageidautinų pasekmių. EESRK ypač nori priminti, kad politinės Europos stiprinimas ir toliau yra neatsiejamas nuo piliečių ir pilietinės visuomenės Europos stiprinimo, o jų atrama – asociacijos ir organizacijos, Europos lygmeniu disponuojančios tinkamomis, veiksmingomis ir suvienodintomis teisinėmis priemonėmis.

5.3 EESRK dar kartą pasmerkia tai, kad prieš keletą metų Komisiją nusprendė atsiimti Europos asociacijos statuto projektą remdamasi tuo, kad Taryboje sunku pasiekti politinį sutarimą; EESRK tokia priežastis šiuo klausimu neatrodo nei priimtina, nei šiuo metu praktiškai patikrinama.

5.4 EESRK taip pat primena savo nuogastavimus dėl Europos statusą turinčių įmonių įsitvirtinimui kylančių nuolatinių kliūčių: pavyzdžiui, dabartinis statusas nėra pakankamai patrauklus ir patyrė visišką nesėkmę, vis dar vėluojama ir yra kliūčių supaprastinti statusą, kad jis pagaliau būtų prieinamas daugybei įvairaus dydžio įmonių.

6. Kartu EESRK primena, kad remia Europos fondo statuto projektą, kaip kad nurodė savo 2012 m. rugsėjo 18 d. nuomonėje⁽¹⁾, ir pabrėžia, kad būtina vengti bet kokios diskriminuojančios padėties palyginti su Europos politiniais fondais.

7. EESRK patvirtina, kad pritaria vienodam Europos politinių partijų ir fondų teisiniam statusui, bet turint omenyje įvairias Komiteto pastabas ir vadovaujantis Europos Sąjungos užtikrinamu nediskriminavimo principu ragina Komisiją netrukus parengti atitinkamą Europos reglamentą dėl nepolitinio pobūdžio Europos asociacijų statuto ir finansavimo ir paspartinti reglamento dėl Europos fondų statuto priėmimo darbus.

2013 m. vasario 13 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 57.

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2013/C 133/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo (COM(2012) 617 <i>final</i> – 2012/295 (COD))	62
2013/C 133/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl biržinių bendrovių nevykdomųjų direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros gerinimo ir atitinkamų priemonių (COM(2012) 614 <i>final</i> – 2012/0299 (COD))	68
2013/C 133/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (COM(2012) 709 <i>final</i> – 2012/0335 (CNS))	77
2013/C 133/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „2013 m. metinė augimo apžvalga“ (COM(2012) 750 <i>final</i>)	81
2013/C 133/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų statuto ir finansavimo (COM(2012) 499 <i>final</i> – 2012/0237 (COD))	90

2013 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 300 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 420 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	910 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT